

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ
ՀԱԿԱԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ
ՀԱՄԱԹԻՎ**

2015

Հայաստանի պաշտպանության համակարգի հակակոռուպցիոն համաթիվ 2015

Սույն ուսումնասիրությունն իրականացվել է Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի Պաշտպանության և անվտանգության ծրագրի «Պաշտպանության համակարգի հակակոռուպցիոն համաթիվ 2015» հետազոտության շրջանակում:
Ուսումնասիրության հայերեն թարգմանությունը և հրապարակումը հնարավոր է դարձել «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» հասարակական կազմակերպության կողմից Երևանում Մեծ Բրիտանիայի դեսպանատան աջակցությամբ իրականացվող «Օրինավորության խթանումը ՀՀ պաշտպանության համակարգում» ծրագրի միջոցով:

Սույն հրապարակման բովանդակությունը, արտահայտած տեսակետները և կարծիքները պատկանում են Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի Պաշտպանության և անվտանգության ծրագրին և հնարավոր է՝ չհամընկնեն Մեծ Բրիտանիայի կառավարության տեսակետների հետ:

Երևան, 2016

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ	4
ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	5
ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	6
ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ԱՄՓՈՓՈՒՄ	8
ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ՝ ԸՍՏ ՈԼՈՐՏՆԵՐԻ	10
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՄՓՈՓՈՒՄ	
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏ	14
ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏ	61
ԱՆՁՆԱԿԱԶՄ	79
ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	115
ԳՆՈՒՄՆԵՐ	120
ՀԱՎԵԼՎԱԾ	
ՆԱՏՕ ԱՆԴԱՄ ԵՎ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ԱՄՓՈՓՈՒՄ	149

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ

ԱԺ	Ազգային ժողով
ԳՐԵԿՈ	Կոռուպցիայի դեմ պայքարող պետությունների խումբ
ԵԽ	Եվրոպայի Խորհուրդ
ԹԻ	Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ
ԹԻՀԿ	Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն
ԹԻ ՊԱԾ	Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի պաշտպանության և անվտանգության ծրագիր
ՀՀ	Հայաստանի Հանրապետություն
ՄԱԿ	Միավորված ազգերի կազմակերպություն
ՆԱՏՕ	Հյուսիս-ատլանտյան պայմանագրի կազմակերպություն
ՊՆ	Պաշտպանության նախարարություն
ՏՀՀԿ	Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպություն

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլը (ԹԻ) օրինավորության հաստատմանն ու կոռուպցիայի դեմ պայքարին նպատակաուղղված՝ առաջատար և աշխարհի ավելի քան 90 երկրներում գործող գլոբալ կազմակերպություն է: Ի թիվս այլ նախաձեռնությունների՝ ԹԻ-ն իրականացնում է Պաշտպանության և անվտանգության ծրագիր (ՊԱԾ), որի շրջանակում աշխատում է կառավարությունների, ռազմական ոլորտում ներգրավված ընկերությունների, միջազգային կազմակերպությունների և քաղաքացիական հասարակության հետ՝ պաշտպանության համակարգերում օրինավորությունը խթանելու և կոռուպցիան նվազեցնելու նպատակով:

ԹԻ ՊԱԾ-ի շրջանակներում մշակվել է պաշտպանության ոլորտում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման համակարգ՝ «Պաշտպանության համակարգի հակակոռուպցիոն համաթիվ», որը հնարավորություն է տալիս գնահատելու ոլորտում առկա ընթացակարգերն ու գործընթացները, համադրել դրանք աշխարհի այլ երկրների փորձի հետ, ինչպես նաև կատարել ժամանակային համեմատական վերլուծություն՝ երկրի պաշտպանության ոլորտի զարգացման դրական և բացասական միտումները բացահայտելու նպատակով: Գնահատման այս մեթոդը կարող է ծառայել որպես արդյունավետ գործիք՝ պաշտպանության և անվտանգության ոլորտի հակակոռուպցիոն քաղաքականության իրականացումը մոնիտորինգի ենթարկելու և բարելավելու նպատակով: Այս մեթոդի կիրառմամբ Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության համակարգում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատումն առաջին անգամ իրականացվել էր 2013թ. ԹԻՀԿ կողմից:

2015թ. դեկտեմբերին ԹԻ ՊԱԾ հրապարակել է Պաշտպանության համակարգի հակակոռուպցիոն համաթիվ երկրորդ գլոբալ ուսումնասիրությունը, որն ընդգրկել է 114 երկրներ: Արդյունքներն ամփոփվել են համապատասխան քարտեզում¹:

ԹԻ ՊԱԾ ծրագրի շրջանակներում գնահատվել են նաև Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության ոլորտում առկա կոռուպցիոն ռիսկերը: Ուսումնասիրության արդյունքները կարող են աջակցել Հայաստանի Պաշտպանության նախարարությանը օրինավոր կառավարմանը նպատակաուղղված իր ծրագրերում և նախաձեռնություններում:

1. Ուսումնասիրության ամփոփ արդյունքները հասանելի են <http://government.defenceindex.org/> կայքէջում:

ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

«Պաշտպանության համակարգի հակակոռուպցիոն համաթիվը» գնահատում է պետության պաշտպանության համակարգում կոռուպցիոն ռիսկերի առկայությունը՝ դասելով պետությունները A-F խմբերում:

Պաշտպանության համակարգի հակակոռուպցիոն համաթիվը մշակվել է՝ վերլուծելու պաշտպանության և անվտանգության ոլորտի հիմնական ռիսկային՝ քաղաքական, ֆինանսական, անձնակազմի, գործողությունների և գնումների ոլորտները: Այս ոլորտներում կոռուպցիոն ռիսկերը գնահատվել են 77 հարցերից բաղկացած հարցաշարի օգնությամբ: Յուրաքանչյուր հարց գնահատվել է 0-4 միավոր սանդղակում: Պետության ստացած ընդհանուր միավորը, ինչպես նաև առանձին ոլորտներում ռիսկերի արտահայտությունը որոշվել է գնահատականների տոկոսային հարաբերակցությամբ:

Խումբ	Նվազագույն միավորը (%)	Ամենաբարձր միավորը (%)	Կոռուպցիոն ռիսկը
A	83.3	100	շատ ցածր
B	66.7	83.2	ցածր
C	50.0	66.6	միջին
D	33.3	49.9	բարձր
E	16.7	33.2	շատ բարձր
F	0	16.6	կրիտիկական

ԹԻ ՊԱԾ շրջանակներում Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության ոլորտի գնահատումն իրականացվել է անկախ փորձագետի կողմից՝ օգտագործելով մոդելային պատասխաններ: Ուսումնասիրության ընթացքում օգտագործվել են իրավական ակտեր, միջազգային և տեղական կազմակերպությունների զեկույցներ, զանգվածային լրատվամիջոցների հրապարակումներ և անանուն հարցազրույցներ:

Գնահատումը վերանայվել է երկու անկախ գրախոսների կողմից, ովքեր ներկայացրել են իրենց դիտարկումները, համաձայնությունը կամ անհամաձայնությունը գնահատականների հետ, ավելացրել են մեկնաբանություններ և տեղեկատվության աղբյուրներ, գնահատականը փոխելու վերաբերյալ առաջարկություններ և համապատասխան հիմնավորումներ: Գնահատմանն իր մեկնաբանություններն ու առաջարկություններն է ներկայացրել նաև Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոնի ներկայացուցիչը: ԹԻ ՊԱԾ կողմից գնահատումը տրամադրվել է Հայաստանի Հանրապետության Պաշտպանության նախարարությանը՝ ստանալու լիազոր մարմնի դիտարկումները և լրացուցիչ տեղեկատվություն:

Պաշտպանության համակարգի հակակոռուպցիոն համաթվի շրջանակներում պետությունների գնահատումն իրականացվել է ըստ խմբերի, օրինակ Միջին Արևելքի և Հյուսիսային Աֆրիկայի պետությունների, Ասիայի և Խաղաղ Օվիանոսի պետությունների և այլն: Հայաստանի Հանրապետության գնահատման արդյունքներն ամփոփվել են ՆԱՏՕ-ի անդամ և գործընկեր պետությունների շարքում՝ ներառելով 21 ՆԱՏՕ անդամ և 12 գործընկեր պետությունների արդյունքները:

Հարցերի գնահատման չափանիշներն են.

4	Ոլորտը թափանցիկ է. լուրջ, համակարգված միջոցառումներ են ձեռնարկվում՝ կոռուպցիոն ռիսկները կանխելու համար
3	Ոլորտն ընդհանուր առմամբ թափանցիկ է. իրականացվում են լուրջ գործողություններ՝ կոռուպցիոն ռիսկերը կանխելու համար, սակայն կան դեպքեր, երբ առկա են բացթողումներ և թերացումներ
2	Ոլորտը միջին չափով թափանցիկ է. իրականացվում են գործողություններ՝ կոռուպցիոն ռիսկերը նվազեցնելու համար, սակայն առկա են լուրջ բացթողումներ
1	Ոլորտն ընդհանուր առմամբ թափանցիկ չէ. կոռուպցիոն ռիսկերին ուղղված գործողությունները բավականին թույլ են և ոչ ազդեցիկ
0	Ոլորտը թափանցիկ չէ. շատ թույլ կամ բոլորովին քայլեր չեն ձեռնարկվում կոռուպցիոն ռիսկերը նվազեցնելու համար

ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Հայաստանի Հանրապետությունն ընդգրկվել է D խմբում, որը համապատասխանում է պաշտպանության և անվտանգության ոլորտում կոռուպցիոն բարձր ռիսկերի առկայությանը: Ռիսկերի ամենաբարձր ցուցանիշներն արձանագրվել են ֆինանսական, գործողությունների և գնումների ոլորտներում՝ համապատասխանելով E խմբի չափանիշներին, որոնք բնութագրվում են շատ բարձր կոռուպցիոն ռիսկերի առկայությամբ:

Թափանցիկություն, վստահություն և արդյունավետություն

Կոռուպցիայի դեմ պայքարը հռչակվել է որպես ՀՀ պաշտպանության նախարարության առաջնահերթություն. ՀՀ ՆԱՏՕ-ի «Բարեվարքության ամրապնդում» ծրագրի մասնակից է և մասնակցել է ինքնագնահատման հարցաշարի լրացմանը: Հաշվի առնելով, որ ՀՀ զինված ուժերը հիմնված են զինապարտության վրա, և պաշտպանության բյուջեն սահմանափակված է, թափանցիկ և արդյունավետ համակարգի ներդրումն անհրաժեշտ է հասարակության և զինված ուժերի միջև վստահության ամրապնդման և բյուջեի ծախսման առավելագույն արդյունավետության ապահովման համար:

ՀՀ ռազմական գնումների մեծամասնության գործընթացները և որոշումները գաղտնի են, և ռազմական բյուջեի մասին միայն շատ ընդհանուր տեղեկատվություն է հրապարակվում: Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովը պաշտպանության ոլորտի վերահսկողության բավականին քիչ հնարավորություններ ունի, մասնավորապես պաշտպանության քաղաքականությունը և ծախսերը խորհրդարանում երբեք քննարկման առարկա չեն դարձել և կարևոր որոշումները, որպես կանոն, ընդունվել են առանց բավարար քննարկումների: Պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովն իրավասու է վերահսկելու պաշտպանության ոլորտի գնումները փակ լսումների ընթացակարգով, սակայն այն տարվա ընթացքում սովորաբար սակավաթիվ լսումներ է անցկացնում, և վերահսկողության աստիճանը հնարավոր չէ հստակեցնել:

Պաշտպանության նախարարության և պաշտպանության ոլորտին վերաբերող սահմանափակ տեղեկատվություն է հասանելի քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններին՝ չնայած Պաշտպանության նախարարությունը սկսել է մասնակցել քաղաքացիական հասարակության որոշ նախաձեռնությունների: Սա նշանակում է, որ հասարակական վերահսկողությունը և ներգրավվածությունը պաշտպանության քաղաքականության, գնումների և ծախսերի առաջնահերթությունների որոշման մեջ փաստացիորեն բացակայում է: Պաշտպանության պլանավորման և գնումների վերաբերյալ խորհրդարանի և քաղաքացիական հասարակության մասնակցության ապահովումը առավել ամուր հիմք կստեղծի ծախսերի առաջնահերթությունների ընտրության համար

և կբարձրացնի զինված ուժերի նկատմամբ վստահությունը, ինչը հատկապես կարևոր է, եթե զինապարտությունը շարունակում է մնալ զինված ուժերի հենքը: Առաջարկվում է կառավարությանը շարունակել համագործակցությունը քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների հետ, ներառյալ այս վերլուծության քննարկմանը և համատեղ սեմինարներին մասնակցությունը՝ ներդնելու ավելի կայուն մեխանիզմներ՝ ի ապահովումն գնումների և պաշտպանության քաղաքականության գործընթացներին խորհրդարանի և քաղաքացիական հասարակության ներգրավման:

Առևտրային գործունեություն և շահերի բախում

Քիչ տեղեկատվություն է առկա պաշտպանության արտաբյուջետային եկամուտների աղբյուրների վերաբերյալ: Ակտիվների օտարման գործընթացը ընկալելի չէ, ինչպես նաև բացակայում են վաճառքից ստացված եկամուտների օգտագործման վերաբերյալ տեղեկություններ: Պաշտպանության նախարարությունը, ինչպես նաև անձնակազմի առանձին անդամներ, հանդիսանում են մի շարք առևտրային կազմակերպությունների կամ դրանց բաժնետոմսերի վերահսկիչ փաթեթների սեփականատեր, որոնց գործունեությունը և ֆինանսական հաշվետվությունները թափանցիկ չեն: Սա կարող է հանգեցնել շուկայի աղճատման և անարդար մրցակցության, իսկ եկամուտների աղբյուրների վերաբերյալ հստակության բացակայությունը կարող է խոչընդոտել ռեսուրսների բաշխման և առաջնահերթությունների որոշման կայուն գործընթացի ձևավորմանը: Առաջարկվում է Պաշտպանության նախարարությանը հրապարակել եկամուտների բոլոր աղբյուրները, ինչպես նաև դրանց օգտագործումը, և ապահովել պաշտպանության նախարարությանը պատկանող ձեռնարկությունների ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտը և հրապարակայնությունը:

Օրինավորության ամրապնդում

Հայաստանի Հանրապետության մասնակցությունը ՆԱՏՕ-ի «Բարեվարքության ամրապնդումը» ծրագրին հնարավորություն է տալիս զարգացնելու օրինավորության գործողությունների ծրագիր և քաղաքացիական ու զինվորական անձնակազմի վերապատրաստման դասընթացների համակարգված ծրագիր: Առաջարկվում է զարգացնել օրինավորության վերաբերյալ համապարփակ դասընթացների ծրագիր, հատկապես ռիսկային պաշտոններ զբաղեցնող անձնակազմի համար: Հաշվի առնելով Հայաստանի Հանրապետության ռազմական ներգրավվածությունը Աֆղանստանում ՆԱՏՕ-ի Միջազգային անվտանգության ուժերում, ինչպես նաև խաղաղապահ գործողություններում, որոնց հաջողությունը մեծամասամբ պայմանավորված է կոռուպցիայի նկատմամբ ունեցած մոտեցումներից, գործողությունների մեջ ներգրավված անձնակազմի համար օրինավորության դասընթացների իրականացումը կբարձրացնի զինծառայողների պատրաստվածությունը և կաջակցի միջազգային հարաբերությունների ամրապնդմանը:

ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐՆ ԸՍՏ ՈԼՈՐՏՆԵՐԻ

Քաղաքական – 36%

Պաշտպանության և անվտանգության քաղաքականություն	Օրենսդրական վերահսկողություն	1
	Պաշտպանության հարցերով հանձնաժողով	2
	Պաշտպանության քաղաքականության քննարկում	2
	Քաղաքացիական հասարակության ներգրավում	2
	Միջազգային հակակոռուպցիոն գործիքներ	2
	Հանրային քննարկում	1
	Հակակոռուպցիոն քաղաքականություն	1
	Հակակոռուպցիոն հաստատություններ	2
	Հանրային վստահություն	1
	Ռիսկերի գնահատում	1
Պաշտպանության բյուջե	Ծախսերի պլանավորում	1
	Բյուջեի թափանցիկություն և մանրամասներ	1
	Բյուջեի վերահսկողություն	1
	Բյուջեի հրապարակայնություն	1
	Պաշտպանության եկամուտներ	1
	Ներքին աուդիտ	1
	Արտաքին աուդիտ	1
	Բնական ռեսուրսներ	3
Այլ քաղաքական ուղղուներ	Կազմակերպված հանցագործ խմբերի հետ կապեր	3
	Կազմակերպված հանցագործության դեմ պայքար	2
	Հետախուզական ծառայությունների վերահսկողություն	2
	Հետախուզության անձնակազմի հավաքագրում	1
	Արտահանման վերահսկողություն	0

Ֆինանսական – 23%

Ակտիվների իրացում	Ակտիվների իրացման հսկողություն	2
	Ակտիվների իրացման վերահսկողություն	1
Գաղտնի բյուջեներ	Գաղտնի ծախսերի տոկոս	0
	Օրենսդիր մարմնի տեղեկացվածություն	1
	Գաղտնի ծրագրերի աուդիտի անցկացում	0
	Արտաբյուջետային ծախսերը օրենքում	0
	Արտաբյուջետային ծախսերը գործնականում	1
	Տեղեկատվության դասակարգում	2
Ճեռնարկատիրության հետ կապեր	Պաշտպանության հաստատությունների սեփականություն հանդիսացող բիզնեսների առկայություն	0
	Պաշտպանության հաստատությունների սեփականություն հանդիսացող բիզնեսների վերահսկողություն	1
	Ապօրինի մասնավոր ձեռնարկատիրություն	2

Անձնակազմ - 47%

Ղեկավարություն	Հանրային պատասխանատվություն	3
	Կոռումպացված պաշտոնյաների համար սահմանված միջոցներ	2
	Ապօրինությունների մասին ահազանգում	1
	Զգայուն պաշտոնների նկատմամբ հատուկ ուշադրություն	1
Վարձատրության և անձնակազմի հավաքագրում	Անձնակազմի թվաքանակի հրապարակայնություն	1
	Աշխատավարձերի մասին տեղեկատվության հրապարակայնություն	3
	Լավ հաստատված վճարային համակարգ	4
	Օբյեկտիվ նշանակումներ	1
	Օբյեկտիվ առաջխաղացման հնարավորություններ	2
Զորակոչ	Պարտադիր զինվորական ծառայությունից խուսափելու համար կաշառք	2
	Նախընտրելի զորամասում ծառայելու համար կաշառք	1
	«Ուրվական» զինվորներ	3
	Հրամանատարության և վարձատրության շղթաներ	3
Արժեքներ, ստանդարտներ, այլ	Վարքագծի կանոնների սահմանում	2
	Վարքագծի կանոնների խախտումներ	1
	Հակակոռուպցիոն վերապատրաստում	1
	Քննության արդյունքների թափանցիկություն	1
	Գործընթացը դյուրացնող վճարներ	2

Գործողություններ – 25%

Ոլորտի կարգավորումներ	Ռազմական դոկտրին	1
	Վարժանքներ	0
	Հակակոռուպցիոն մոնիտորինգ	0
	Պայմանագրերի նկատմամբ վերահսկողություն	0
	Մասնավոր ռազմական կապալառուներ	4

Գնումներ – 26%

Քաղաքականություն	Օրենսդրություն	1
	Գնումների թափանցիկ ցիկլ	0
	Վերահսկողության մեխանիզմներ	1
	Գնումների հրապարակայնություն	1
	Կազմակերպություններին ներկայացվող պահանջներ	1
Կարողություններին առնչվող բացեր	Ռազմավարությունից բխող կարիքներ	0
	Կարիքների քանակական գնահատում	2
Մրցույթներ	Բաց մրցույթ կամ մեկ անձից գնումներ	2
	Մրցութային հանձնաժողովների վերահսկողություն	2
	Հակամրցակցային գործողությունների վերահսկողություն	1
Պայմանագրի կատարում/ապահովում	Գնումների անձնակազմի վերապատրաստում	1
	Ընկերությունների համար բողոքարկման մեխանիզմներ	3
	Կոռուպցիոն գործողությունների համար նախատեսվող պատժամիջոցներ	2
Օֆսեթային գործարքներ	Համակողմանի ուսումնասիրություն	-
	Թափանցիկություն	-
	Մրցակցության կարգավորում	-
Այլ	Միջնորդների վերահսկողություն	0
	Ֆինանսական փաթեթների թափանցիկություն	0
	Ենթակապալառուներ	0
	Քաղաքական ազդեցություն	1

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՄՓՈՓՈՒՄ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏ

1.1 Պաշտպանության և անվտանգության քաղաքականություն

Միավոր 1

1. Արդյո՞ք օրենսդրությունը սահմանում է պաշտպանական քաղաքականության նկատմամբ օրենսդիր իշխանության անկախ և արդյունավետ վերահսկողություն:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. ՀՀ սահմանադրություն (փոփոխություններով), <http://concourt.am/armenian/constitutions/index.htm>, ընդունված՝ 05.07.1995թ., փոփոխված՝ 27.11.2005թ.,
2. «Պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 27.11.2008թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3420&lang=arm>,
3. «Китайский арсенал Армении», «PanARMENIAN.Net» հայկական ինտերնետային լրատվական և վերլուծական գործակալություն, <http://www.panarmenian.net/rus/details/168967/>, 24.08.2013թ.,
4. «Հայաստանն էականորեն մեծացրել է սպառազինության ձեռք բերման ծավալները», «Ազատություն» ռադիոկայանի կայք, <http://www.azatutyun.am/content/article/25094613.html>, 03.09.2013թ.,
5. ՄԱԿ-ի սովորական սպառազինությունների գրանցման ռեգիստր, <http://www.un-register.org/HeavyWeapons/index.aspx?Col=AM&year=2010&Cat=&type=2>, վերջին այցելությունը՝ 23.12.2013թ.,
6. «Գոմեշի միսն անվտանգ է եղել», «Հետք» ինտերնետային թերթ, <http://hetq.am/arm/news/16616/gomeshi-misn-anvtang-e-exel.html>, 14.07.2012թ.,
7. ԱԺ նիստերի սղագրություններ, <http://parliament.am/transcript.php?lang=arm>, վերջին այցելությունը՝ 08.08.2015թ.,
8. «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ Օրենք (ընդունված՝ 20.02.2002թ., փոփոխված՝ 25.03.2015թ.), <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=38&lang=eng>,
9. Պետական և ծառայողական գաղտնիքի մասին ՀՀ Օրենք (ընդունված՝ 03.12.1996թ., փոփոխված՝ 20.03.2002թ.), <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1654&lang=arm>,

10. «Բնակչության 47 %-ը գտնում է, որ կոռուպցիա կա ՀՀ ՊՆ համակարգում»․ զեկույցը բարկացրեց ՀՀԿ-ականներին», «Առավոտ» օրաթերթ, <http://www.aravot.am/2014/10/17/507378/>, 17.10.2014թ.,

11. «Սեյրան Սարոյան. Ասենք Իշխանի տունն էլ ծախսինք, կերանք, հետո», «Առավոտ» օրաթերթ, <http://www.aravot.am/2013/11/12/404828/>, 12.11.2013թ.,

12. «Մանվել Գրիգորյանը նախագահին սատարելու մասին. Ով ասաց, թե որոշումն այսօր ենք կայացրել», «NEWS.am» լրատվական-վերլուծական գործակալություն, <http://news.am/arm/news/134583.html>, 31.12.2012թ.:

13. ՀՀ Ընտրական օրենսգրքը, 26.05.2011 (փոփոխված՝ 19.05.2014). <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=4216&lang=arm>, այցելությունը՝ 2015թ. սեպտեմբեր:

Մեկնաբանություններ

Համաձայն ՀՀ Սահմանադրության՝ Ազգային ժողովը հաստատում է պետական բյուջեն՝ ներառյալ պաշտպանության ծախսերը (հոդված 76), ինչպես նաև պաշտպանությանն առնչվող միջազգային համաձայնագրերը (հոդված 81): Աժ պատգամավորները կարող են փոփոխություններ առաջարկել Կառավարության կողմից ներկայացվող բյուջեի նախագծի վերաբերյալ, վերջինս էլ, որոշում է՝ արդյո՞ք ընդգրկել փոփոխությունները մինչ հաջորդ խորհրդարանական լուսմները: Պետական գաղտնիք համարվող կետերը (այդ թվում պաշտպանության ծախսերի կառուցվածքը) քննարկվում են Աժ պաշտպանության, անվտանգության և ներքին գործերի և Ֆինանսավարկային և բյուջետային մշտական հանձնաժողովների համատեղ դռնփակ նիստում: Եթե Ազգային ժողովը մերժում է առաջարկվող բյուջեի նախագիծը, ապա այդ որոշումը հավասարազոր է անվստահության քվեի:

Սակայն կան լուրջ մտահոգություններ Ազգային ժողովի կողմից պաշտպանության ոլորտի վերահսկման իրական կարողության առնչությամբ: 2014թ. հոկտեմբերի 17-ին Պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովում պաշտպանության ոլորտի բյուջեի պլանավորման և արդյունավետ ծախսերի հսկողության վերաբերյալ կլոր սեղանի շուրջ քննարկման ժամանակ ներկայացված մի զեկույցում նշվեց, որ Ազգային ժողովը իրավասություն չունի հսկելու պաշտպանության ոլորտը: Չեկույցում նշված էր, որ խորհրդարանի վերահսկողության նպատակով, կառավարությունը պարտավոր է ներկայացնել տեղեկություն բոլոր ոլորտների մասին՝ բացառությամբ պաշտպանության, և որ գնումների վերահսկողության ոչ մի մեխանիզմ չկա: Պաշտպանության նախարարության ծախսերի թեման փակ է և չի քննարկվում Ազգային ժողովի կողմից: Վերջինս հրապարակայնորեն ռազմավարական պաշտպանության հարցեր չի քննարկել:

Ազգային ժողովի արձանագրություններում ռազմական գնումների մասին ևս տեղեկություններ չկան: Ազգային ժողովի 2015 թ. հուլիսի 2-ի վերջին նիստը արտահերթ հրատապ նիստ էր, որ հրավիրվել էր հատուկ ռուս-հայկական միջկառավարական հանձնաժողովի կողմից 2015 թ. հունիսի 26-ին առաջարկված համաձայնագրի վավերացման համար, ըստ որի, ռուսական կողմը տրամադրում է 200 մլն. ԱՄՆ դոլարի վարկ ռուսական սպառազինություն գնելու նպատակով: Կրկին, գնումների մանրամասները չէին ներկայացվել:

Վերջապես, համաձայն Ընտրական օրենսգրքի, զինված ուժերի սպաները իրավունք չունեն խորհրդարանում տեղ զբաղեցնելու, մինչդեռ, զինված ուժերի նախկին բարձրաստիճան պաշտոնյաները օրենսդիր մարմնում տեղ են զբաղեցնում և միտված են օժանդակելու կառավարությանը, ինչպես ցույց են տալիս www.news.am and www.aravot.am կայքերին տրված հարցազրույցները:

Հարցը գնահատվել է «1», քանի որ պաշտոնապես օրենսդիրը օժտված է իրավունքներով և կան որոշակի փաստեր, որ օրենսդիրը մասնակցում է պաշտպանությանը առնչվող որոշումների ընդունմանը, սակայն խորհրդարանի կողմից իմաստավոր վերահսկողություն իրականացնելու կարողությունը շարունակում է ցածր մնալ:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Պաշտպանության բյուջեի նախագծման, պլանավորման և իրականացման բոլոր փուլերը համարվում են պետական գաղտնիք, և որևէ իրավական նորմով կարգավորված չէ ԱԺ պատգամավորի մասնակցությունը նշված գործընթացներում: Արդյո՞ք ԱԺ յուրաքանչյուր պատգամավոր կարող է մասնակցել պաշտպանական բյուջեի քննարկումներին, եթե այո, ապա ինչպե՞ս է կարգավորվում պետական գաղտնիքի պահպանման պարտականությունը ԱԺ պատգամավորի կողմից, եթե ոչ, ապա ինչո՞ւ: Այնպիսի պրակտիկա է ձևավորվել, որ ՀՀ կառավարությունը հաշվետվություն է տալիս Ազգային ժողովին Ա՛յ բյուջեի կատարման, Ա՛ ծրագրերի իրականացման համար, բացառությամբ պաշտպանության բնագավառի հատվածի: Երկրորդ, հայտնի WikiLeaks-ի կողմից հրապարակվեց տեղեկատվություն՝ Հայաստանի կողմից Բուլղարիայից զենքի գնման և Իրանին վերավաճառելու մասին, որտեղից այն իրացվել էր Իրաքում և օգտագործվել ԱՄՆ-ի զինվորների դեմ: Այս տեղեկատվությունը պաշտոնապես չհերքվեց ՀՀ իշխանությունների կողմից (http://www.1in.am/arm/armenia_foreignpolicy_8501.html):

Գրախոս 2. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Սահմանադրությամբ և օրենքներով նախատեսված չեն գործադիրի, այդ թվում՝ Զինված ուժերի նկատմամբ արդյունավետ վերահսկողության մեխանիզմներ: Եղածն էլ խիստ սահմանափակ և միջնորդավորված է: Ըստ էության, որոշակի հստակությամբ սահմանվում է պատգամավորական խմբակցությունների ու խմբերի հարցապնդումների և պատգամավորական հարցումների մեխանիզմը: Սակայն դրանց վերաբերյալ խորհրդարանը չի կարող իրավական հետևանքներ ենթադրող որոշումներ կայացնել, ուստի դրանց միջոցով կառավարության վրա հնարավոր է ազդել միայն բարոյապես:

Միավոր 2

2. Արդյո՞ք երկիրն ունի պաշտպանության և ազգային անվտանգության հարցերով խորհրդարանական հանձնաժողով (կամ նմանատիպ այլ կառույց), որը լիազորված է և արդյունավետորեն վերահսկում է պաշտպանության ոլորտը:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. ՀՀ Ազգային ժողովի կանոնակարգ-օրենք, ընդունված՝ 20.02.2002թ., փոփոխված՝ 25.03.2015թ., www.arlis.am,

2. ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովի կանոնակարգ, <http://parliament.am/committees.php?do=show&ID=111168&month=all&year=2015&showdoc=kanonakarg&lang=arm>,
3. ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովի նիստերի օրակարգեր, <http://parliament.am/committees.php?do=show&ID=111168&lang=arm>, վերջին այցելությունը 08.08.2015թ.,
4. «Սեյրան Սարոյան. Ասենք Իշխանի տունն էլ ծախսինք կերանք, հետո», «Առավուտ» օրաթերթ, <http://www.aravot.am/2013/11/12/404828/>, 12.11.2013թ.,
5. «Մանվել Գրիգորյանը նախագահին սատարելու մասին. Ով ասաց, թե որոշումն այսօր ենք կայացրել», «NEWS.am» լրատվական-վերլուծական գործակալություն, <http://news.am/arm/news/134583.html>, 31.12.2012թ.,
6. ՀՀ Ազգային ժողովի կայք, www.parliament.am:

Մեկնաբանություններ

ՀՀ Ազգային ժողովն ունի պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի հանձնաժողով, որը պատասխանատու է օրենսդրական ակտերի նախագծերի և այլ հարցերի նախնական քննարկման և դրանց վերաբերյալ Ազգային ժողովին եզրակացություններ տալու համար: Բացի նշվածից, հանձնաժողովը քննարկում է նաև պետական և ծառայողական գաղտնիք պարունակող բյուջեի ծախսային հոդվածները: Այդպիսով, պետական և ծառայողական գաղտնիք պարունակող գնումների վերաբերյալ որոշումներ կայացնում է միայն հանձնաժողովը՝ դռնփակ նիստում, այլ ոչ թե խորհրդարանը: ՀՀ ԱԺ կայքէջի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ 2012թ. ընթացքում հանձնաժողովը անց է կացրել 6 նիստ, որոնցում հիմնականում լուծվել են ընթացակարգային հարցեր: Անցկացված խորհրդարանական լուսնները վերաբերել են ճանապարհային երթևեկության անվտանգության թեմային և բանակում մարդու իրավունքների պաշտպանության թեմային: 2013թ. ընթացքում հանձնաժողովն անց է կացրել 12 նիստ, որոնց ընթացքում ևս քննարկումներ պաշտպանական քաղաքականության վերաբերյալ չեն եղել: Բյուջեի կատարողականի և բյուջեի նախագծի քննարկման ժամանակ հանձնաժողովը 2012-2013թթ. ընթացքում ներկայացրել է բացառապես դրական կարծիք: Ըստ ՀՀ ԱԺ կայքէջում տեղադրված հանձնաժողովի անդամների կենսագրությունների ուսումնասիրության, հանձնաժողովի անդամների ճնշող մեծամասնությունը չունի խորհրդարանական վերահսկողության բնագավառի փորձ: Հանձնաժողովի անդամներից մի քանիսը ունեն գինված ուժերում աշխատանքի փորձ: Սակայն նրանցից ոմանք, լինելով նախկինում զինված ուժերի բարձրաստիճան պաշտոնյաներ, www.news.am, www.aravot.am լրատվամիջոցներին տված հարցազրույցներում ակնհայտ սատարող դիրքորոշում են դրսևորում գործադիրի նկատմամբ:

Գրախոս 2-ին ի պատասխան՝ Օ գնահատելը կնշանակի, ըստ մոդելային պատասխանների, որ նման հանձնաժողով գոյություն չունի, մինչդեռ լավ-վատ, բայց ունենք:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: 1-ին և 2-րդ հարցերի պատասխաններն ամրագրված են ՀՀ Սահմանադրության և ԱԺ կանոնակարգ օրենքի համապատասխան դրույթներում, որոնց կետ առ կետ անդրադառնալը նպատակահարմար չենք համարում: Իսկ փորձագիտական զեկույցում ամրագրված այն միտքը, թե «միակ լիազորությունը, որ ունի խորհրդարանը պաշտպանության ոլորտի նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնելու համար, բյուջետային իրավասությունն է», ակնհայտորեն հաշվի չի առնում, որ ՀՀ-ում օրենսդիր իշխանությունն իրականացնում է Ազգային ժողովը: Որից հետևում է, որ ՀՀ բոլոր օրենքները (նույն թվում նաև պաշտպանության ոլորտի) ընդունվում են ԱԺ կողմից: Այլ կերպ ասած՝ պաշտպանության ոլորտի գործունեության օրենսդրական հիմքերը սահմանվում են ԱԺ կողմից: Ինչ է սա, եթե ոչ պաշտպանության ոլորտի նկատմամբ օրենսդիր իշխանության վերահսկողության դասական մոդել: Խորհրդարանական վերահսկողության մեկ այլ տարբերակ է հանրային լուսմների կազմակերպումը: 2013թ. ընթացքում ՀՀ ԱԺ պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովի կողմից, ԵԱՀԿ երևանյան գրասենյակի և զինված ուժերի ժողովրդավարական վերահսկողության Ժնևի կենտրոնի հետ համատեղ անցկացվել են զինված ուժերում մարդու իրավունքների, պաշտպանության կառավարման թափանցիկության և բանակ-հասարակություն կապի վերաբերյալ լուսմներ, որոնց անձամբ մասնակցել և հրավիրված ՀԿ-ների հարցերին պատասխանել է պաշտպանության նախարարը:

Ինչ վերաբերում է մշտական հանձնաժողովի անդամ պատգամավորների աշխատանքի գնահատմանը, ապա այս հարցը ՀՀ ՊՆ իրավասությանը չի վերաբերում: Առաջարկում ենք այս հարցերի պարզաբանումները ստանալ ԱԺ-ից:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Պաշտոնական հաղորդագրության մեջ չի նշվում, թե պաշտպանության նախարարությունից ով է ներկայացնում բյուջեի կատարողականի հաշվետվությունը և բյուջեի նախագծի վերաբերյալ փաստաթուղթը: Այսինքն, նույնիսկ կասկածելի է այն, թե հանձնաժողովի կողմից նշված քննարկումներն առհասարակ եղել են, թե ոչ:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ: Բերվող մեկնաբանությունները բավարար չեն դիտարկվող հարցի վերաբերյալ գնահատական տալու համար: Իրականում վիճակն ավելի վատ է: Ազգային ժողովի քննարկումներից և հատկապես ընդունած որոշումներից ակնհայտ է դառնում, որ Ազգային ժողով, ըստ էության, վերածվել է նախագահի գլխավորած գործադիր կցորդի, որ հավանություն է տալիս նախագահի առաջադրած ցանկացած նախաձեռնության: Նման վիճակն ապահովվում է նախագահի պաշտոնն զբաղեցնող անձի կողմից ղեկավարվող և խորհրդարանական մեծամասնություն ունեցող Հայաստանի Հանրապետական կուսակցության երաշխավորված թվային գերակշռությամբ: Մինչ օրս չի եղել որևէ դեպք, որ այդ մեծամասնությունը թեկուզ չնչին քննադատական դիրքորոշում դրսևորի գործադիրի և հատկապես նրա ղեկավարի նկատմամբ: Իսկ դա նշանակում է, որ Ազգային ժողովը զուրկ է ինքնուրույն քաղաքական կամք և վարքագիծ դրսևորելու ունակությունից: Այդ պատճառով պետք է գնահատել «0»:

3. Արդյո՞ք երկրի պաշտպանական ռազմավարությունը հրապարակային է և քննարկվում է հանրային եղանակով:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «ՀՀ ռազմական դոկտրինի վերաբերյալ կազմակերպվեցին հասարակական և փորձագիտական քննարկումներ», «Արմենպրես» լրատվական գործակալություն, <http://armenpress.am/arm/print/441973/>, 24.10.2007թ.,
2. «ՀՀ ռազմական դոկտրինի նախագիծը քննարկվեց ԱԺ պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովում», «Արմենպրես» լրատվական գործակալություն, <http://armenpress.am/arm/print/437052/>, 14.12.2007թ.,
3. Հայաստանի Հանրապետության ռազմական դոկտրին, <http://www.mil.am/files/mil-doctrine-eng.pdf>; <http://www.mil.am/en/68/70/76>
4. Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ռազմավարություն, <http://www.mil.am/files/NATIONAL%20%20SECURITY%20STRATEGYeng.pdf>. <http://www.mil.am/hy/68/70/163>,
5. ՀՀ ԱԺ նիստերի սղագրություններ, www.parliament.am,
6. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20,12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

ՀՀ ազգային անվտանգության հայեցակարգը հաստատվել է ՀՀ նախագահի կողմից 2007թ. փետրվարի 7-ին, իսկ ՀՀ ռազմական դոկտրինը հաստատվել է ՀՀ նախագահի կողմից 2008թ. հունվարի 8-ին: Երկու փաստաթղթերն էլ հրապարակայնորեն հասանելի են: Մինչ դրանց ընդունումը իրականացվել են որոշակի քննարկումներ ինչպես գիտական հաստատությունների, այնպես էլ հասարակական կազմակերպությունների հետ: Ըստ «Արմենպրես» լրատվական գործակալության՝ ռազմական դոկտրինը քննարկվել է միայն ՀՀ Ազգային ժողովի համապատասխան հանձնաժողովում: Մամուլում չկան հրապարակումներ, որոնք կվկայեն դոկտրինի վերաբերյալ ակտիվ քննարկումների մասին: Խորհրդարանը, ըստ զրուցակից 1-ի և «Արմենպրես» գործակալության հրապարակումների, ըստ էության երբևէ ներգրավված չի եղել մշակման և քննարկման աշխատանքներին:

Հաստատման օրվանից՝ համապատասխանաբար 07.02.2007թ.-ից և 08.01.2008թ.-ից ի վեր, ՀՀ ԱԺ նիստերի սղագրությունների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ երբևէ խորհրդարանում չեն քննարկվել ռազմական դոկտրինի և ազգային անվտանգության հայեցակարգի դրույթները, ինչպես նաև դրանց վերանայման տարբերակները:

Պատասխան գրախոս 2-ին: Ընդհանուր առմամբ, համաձայն ենք գրախոս 2-ի մեկնաբանություններին, սակայն «1» գնահատականը կնշանակի, որ դոկտրինն ու հայեցակարգը հրապարակված չեն: Համենայն դեպս այդպես է բխում մոդելային

պատասխաններից: Դրա համար առաջարկում ենք գնահատականը թողնել անփոփոխ:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Փորձագիտական զեկույցում իրավացիորեն նշվում է, որ թե՛ ՀՀ ազգային անվտանգության հայեցակարգը, և թե՛ Ռազմական դոկտրինը հրապարակային են, իսկ նախքան հաստատումը քննարկվել են և՛ գիտական հաստատությունների, և՛ ՀԿ-ների շրջանակում, ինչպես նաև ՀՀ ԱԺ պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովում: Այն, որ դրանց ակտիվ քննարկման վերաբերյալ մամուլում (ավելի ճիշտ՝ «Արմենպրես» գործակալության կայքում) տեղեկություններ չկան, դեռևս չի նշանակում, որ դրանք իրապես ակտիվ չեն քննարկվել: Եվ եթե նույնիսկ դրանք իրոք ակտիվ չեն քննարկվել, ապա ՊՆ իրավասության մեջ չի մտնում եզրակացություն ներկայացնել թե՛ ինչու խորհրդարանականները կամ քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները պատշաճ կերպով չեն մասնակցել քննարկումներին:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Ոչ, ես համաձայն չեմ գնահատականի հետ: Մասնավորապես՝ Ազգային անվտանգության ռազմավարության վերաբերյալ Ազգային ժողովում կազմակերպված հանրային քննարկման ընթացքում հնչած ելույթների բովանդակությունից ակնհայտ է դառնում, որ իրականում, ըստ էության, քննարկում տեղի չի ունեցել: Ելույթ ունեցողների ջախջախիչ մեծամասնությունը ոչ թե մասնագիտական կարծիքներ են հայտնել նախագծի վերաբերյալ, այլ գովաբանական ճառեր են հնչեցրել: Միևնույն ժամանակ՝ նշված ձևաչափով և բովանդակությամբ, և, ըստ էության՝ իմիտացիոն քննարկումները բավարար չեն, որպեսզի հանրությունն իրազեկվի այս փաստաթղթերի վերաբերյալ: Պետք է նաև հաշվի առնել, որ դրանք հանրայնացնելու համար անհրաժեշտ է հետևողական քարոզչական-լուսաբանական աշխատանք տանել հասարակության շրջանում, ինչը չի արվել և չի արվում: Ուստի առաջարկում եմ գնահատել «1»:

Միավոր 2

4. Արդյո՞ք երկրի պաշտպանության և ազգային անվտանգության հաստատությունները կոռուպցիայի դեմ պայքարի հարցերում բաց են քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների հետ համագործակցության համար: Եթե ոչ, կա՞ արդյոք կառավարության ընդհանուր բնույթի հակակոռուպցիոն նախաձեռնություններին այս կազմակերպությունների մասնակցության նախադեպ:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «ՀՀ պաշտպանության նախարար Սեյրան Օհանյանի նոյեմբերի 8-ին Հանրային հեռուստատեսությանը տված հարցազրույցի վերաբերյալ ակնարկ», ՀՀ պաշտպանության նախարարության կայք, <http://www.mil.am/old-1299195519/page/74>, 11.09.2010թ.,

2. «Սեյրան Օհանյանին կոչ են անում ծառայողական քննություն սկսել Գեղամ Հարությունյանի նկատմամբ», Tert.am, <http://www.tert.am/am/news/2012/04/16/open-letter-seyran-ohanyan/482907>, 16.04.2012թ.,
3. «Ես և իմ ղեկավարած հանձնախմբի անդամներն ականատես չենք եղել ճաշից զինվորների հրաժարման դեպքի. Գեղամ Հարությունյանի հարցազրույցը», «Հայ Նյուզ», <http://haynews.am/hy/1342863892>, 21.07.2012.,
4. «Կապանի մսի կոմբինատի նախկին տնօրենը դատապարտվեց «գոմեշի մսի» գործով», Ազատություն ռադիոկայանի կայք, <http://www.azatutyun.am/archive/news/20140918/2031/2031.html?id=26591876>, 18.09.2014թ.,
5. «Բանակին գոմեշի միս մատակարարվել է Արշալույս Փայտյանի գրավոր թույլտվությամբ. դատավճիռ», Փաստինֆո, <http://pastinfo.am/hy/node/55561>, 15.11.2014թ.,
6. «Մարգարիտա Խաչատրյանը փոշմանել է, որ հավատացել է զինդատախազ Գևորգ Կոստանյանին», «Առավոտ» օրաթերթ, <http://www.aravot.am/2013/07/04/262093/>, 04.07.2013թ.,
7. «Զորակոչը վիճակահանությամբ. «Միշտ հաջողակ եմ եղել, իմ քաշած թղթի վրա ուզածս զորամասը կլինի», «Panorama.am» ինտերնետային թերթ, <http://www.panorama.am/am/comments/2013/12/18/muster/>, 18.12.2013թ.,
8. «ԹԻ Միացյալ Թագավորության ՊԱԾ, ԹԻՀԿ և ՊՆ բաց երկխոսություն պաշտպանության ոլորտում կոռուպցիայի դեմ պայքարի վերաբերյալ» 27.07.2014թ., <http://www.ti-defence.org/what-we-do/news-events/blog/292-transparency-international-anticorruption-center-and-ministry-of-defence-open-dialogue-on-combating-corruption-in-the-defence-sector.html>, վերջին այցելությունը՝ 14 հուլիսի 2015թ.:

Մեկնաբանություններ

Պաշտպանության նախարարությունը բազմիցս հայտարարել է, որ որդեգրել է բաց և թափանցիկ գործելաոճի քաղաքականություն, ինչը ենթադրում է նաև հասարակական հատվածի հետ համագործակցություն: Այսպես, ըստ ՀՀ պաշտպանության նախարարության հաղորդումների, զորակոչի հարցերում ակտիվորեն ներգրավված է նաև ՀՀ պաշտպանության նախարարին կից հասարակական խորհուրդը: Զորակոչի ընթացքում չարաշահումների բացահայտման նպատակով ՀՀ պաշտպանության նախարարությունում գործում է թե՛ գիծ: Չնայած այն հանգամանքին, որ ՊՆ հասարակական խորհուրդը մատնանշվում է որպես համագործակցության մոդել քաղաքացիական հասարակության հետ, դրա արդյունավետությունն ու վստահելիությունը պարզորոշ չեն: Հասարակական խորհրդի որոշ անդամների հանդեպ հասարակությունը վստահություն չունի: Այսպես, ըստ www.arm-times.am կայքի, հասարակական խորհրդի անդամներից մեկը վայելում է Պաշտպանության նախարարության, մասնավորաբար, որոշ փոխնախարարների հովանավորչությունը:

2011-2012 թթ. մի քանի զորամասերի մատակարարվել է անորակ միս, որից զինվորները հրաժարվել են: Պարզվել է, որ տեղական մսի փոխարեն, ինչը պայմանագրային պարտավորություն էր, մատակարարվել է Հնդկաստանից ներմուծված գոմեշի սառեցված միս: Ակտիվիստների մի խումբ պնդում էր, որ փաստը բացահայտելուց հետո հասարակական խորհրդի նախագահը պաշտպանության նախարարին չի զեկուցել անորակ մսի օգտագործման դեպքի մասին: Նրանք նաև պնդում են, որ վերջինս ներգրավված է եղել մատակարար ընկերությունների հետ կոռուպցիոն գործարքներում: Լրատվական միջոցներում հարցի հնչեղությունը ստիպեց հետաքննություն անցկացնել, որն էլ հաստատեց գոմեշի մսի մատակարարման փաստը: Մատակարար ընկերության ղեկավարը դատապարտվեց երեք տարի և երեք ամիս պայմանական ազատազրկման, ինչպես նաև պարտավորեցվեց ՊՆ կողմից մսի դիմաց վճարված 126,936,000 ՀՀ դրամ գումարի վերադարձման: Որոշ զորամասերի սպաներ, որոնք պատասխանատու են եղել պարենամթերքի մատակարարման և պահպանման համար դատապարտվել են մի քանի ամիս ազատազրկման:

Մամուլում առկա չեն տեղեկություններ, որ 2012-2013թթ. կոռուպցիոն սկանդալները նախարարության նախաձեռնությամբ որևէ կերպ քննարկման առարկա դարձած լինեն հասարակական կազմակերպությունների հետ: Պաշտպանության նախարարությունը որևէ կերպ չի քննարկում հասարակական կազմակերպությունների հետ գնումների և բյուջետային չարաշահումների հետ կապված հարցերը:

ԹԻ ՊԱԾ մեկնաբանությունը: 2014 թ. հուլիսին ՀՀ ՊՆ ներկայացուցիչներ մասնակցել են մեկօրյա սեմինարի, որը կազմակերպվել էր ԹԻՀԿ և ԹԻ ՊԱԾ-ի կողմից, որում քննարկվել են պաշտպանության ոլորտում կոռուպցիայի խնդիրները և ՊՆ բաց համագործակցությունը քաղաքացիական հասարակության հետ: 2014 թ. սեպտեմբերին պաշտպանության նախարարության մեկ ներկայացուցիչ մասնակցել է մեկ շաբաթյա դասընթացների Լոնդոնի ԹԻՊԱԾ գրասենյակներում, որում ձեռք է բերել հակակոռուպցիոն մասնագիտական հմտություններ:

Պատասխան ՊՆ գրախոսին՝ Համաձայն չեմ Պաշտպանության նախարարության մեկնաբանության հետ: Գնահատականը հիմնավորվում է հայկական լրատվամիջոցներին հղումներ կատարելով, սակայն նախարարության մեկնաբանության մեջ որևէ նյութական փաստարկ չկա: Բացի այդ, այն հանգամանքը, որ միջազգային կազմակերպությունները Հայաստանում սեմինարներ են կազմակերպել չի նշանակում, որ Պաշտպանության նախարարության և ՀԿ-ների միջև համագործակցություն գոյություն ունի:

Պատասխան գրախոս 2-ին և ԹԻՀԿ գրախոսին՝ 2 միավորը պահպանվել է, քանի որ կա ներգրավվածության որոշակի ապացույց, չնայած հստակ չէ՝ այն շարունակական կլինի, թե՛ ոչ:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: ՀՀ ՊՆ ակտիվ և բաց քաղաքականություն է իրականացնում քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների հետ գործընկերային հարաբերությունների հաստատման ուղղությամբ՝ անկախ դրանց գործունեության բնույթից և մոտեցումներից: Ինչ վերաբերում է ՀՀ ՊՆ-ին առընթեր Հասարակական Խորհուրդին, ապա

այդ կառույցն իր մանդատի շրջանակներում իրականացնում է զինված ուժերի նկատմամբ քաղաքացիական վերահսկողության արդյունավետ գործառույթ, որի արդյունքները բաց են ուսումնասիրության համար, իսկ դրա գործունեության վերաբերյալ «դեղին մամուլի» բամբասանքների վկայակոչումը, առանց պատշաճ հիմքերի, չի կարող կառույցի գործունեությունը բացասական գնահատական տալու պատճառ հանդիսանալ: Բացի այդ, Հասարակական Խորհուրդը քաղաքացիական հասարակության հետ ՊՆ համագործակցության ձևաչափերից մեկն է միայն: Միջազգային կազմակերպությունների (ԵԱՀԿ, ՄԱԿ-ի մասնագիտացված կառույցներ, Քաունթերփարթ Ինթերնեշնլ և այլն) օժանդակությամբ իրականացվող բազմաթիվ ծրագրեր իրականացվում են հենց տեղական ՀԿ-ների միջոցով, որոնք ուղղված են պաշտպանական բարեփոխումներին քաղաքացիական հասարակության մասնակցության ապահովմանը և զինված ուժերի քաղաքացիական վերահսկողության սկզբունքի կենսագործմանը:

ԹԻՀԿ. Համաձայն չեմ: Մենք նույնպես համաձայն ենք, որ գնահատականը պետք է լինի «0»: Հասարակական խորհրդի անդամի նկատմամբ վստահություն չկա կառավարության հետ համագործակցելու պատճառով: Տվյալ անձը մեղադրվում է նաև զինվորների նկատմամբ ճնշում գործադրելու մեջ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակը հայց է ներկայացրել Պաշտպանության նախարարության դեմ՝ գնումների վերաբերյալ տեղեկատվություն ստանալու պահանջը մերժելու համար: Վարչական դատարանը բավարարել է հայցը, սակայն այն բողոքարկվել է Պաշտպանության նախարարության կողմից: Ներկայումս գործը գտնվում է Վերաքննիչ դատարանում:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ: Ես համաձայն չեմ գնահատականի հետ: Այդ մասին են վկայում բերված մեկնաբանությունները, որոնք ապացուցում են, որ պետք է գնահատել «0»:

Միավոր 2

5. Արդյո՞ք Հայաստանը միացել է միջազգային հակակոռուպցիոն փաստաթղթերին, ինչպիսիք են ՄԱԿ-ի կոռուպցիայի դեմ կոնվենցիան, ՏՀԶԿ կոնվենցիան և այլն:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. ՄԱԿ-ի Կոռուպցիայի դեմ պայքարի մասին կոնվենցիա, https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf, վերջին այցելությունը՝ 07.08.2015թ.,
2. Եվրոպայի խորհրդի Կոռուպցիայի մասին քրեական իրավունքի կոնվենցիա, ընթացիկ վիճակի զեկույց, <http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=173&CM=8&DF=14/11/2013&CL=ENG>, վերջին այցելությունը՝ 07.08.2015թ.,
3. Եվրոպայի խորհրդի Կոռուպցիայի մասին քաղաքացիական իրավունքի կոնվենցիա, ընթացիկ վիճակի զեկույց, <http://www.conventions.coe.int/Trea>

ty/Commun/ChercheSig.asp?NT=174&CM=8&DF=14/11/2013&CL=ENG, վերջին այցելությունը՝ 07.08.2015թ.,

4. ՏՀԶԿ Արևելյան Եվրոպայի և Կենտրոնական Ասիայի հակակոռուպցիոն ցանց. Ստամբուլյան գործողությունների ծրագիր. մոնիտորինգի երկրորդ շրջան, <http://www.oecd.org/corruption/acn/library/41603641.pdf>, վերջին այցելությունը՝ 07.08.2015թ.,
5. ԳՐԵԿՈ խմբի երրորդ գնահատման շրջան. «Հայաստանում որոշ արարքների քրեականացումների վերաբերյալ զեկույց» (ETS 173 և 191, GPC 2)», [https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoEval3\(2010\)4_Armenia_One_EN.pdf](https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoEval3(2010)4_Armenia_One_EN.pdf), վերջին այցելությունը՝ 07.08.2015թ.,
6. «Հայաստան. Չեկույց ստանդարտների և նորմերի պահպանման վերաբերյալ–FATF առաջարկությունների փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի վերաբերյալ», <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2010/cr1008.pdf>, վերջին այցելությունը՝ 07.08.2015թ.,
7. Հանցավոր ճանապարհով ստացված միջոցների օրինականացման, խուզարկության, հայտնաբերման և բռնագրավման մասին կոնվենցիայի վավերացման կարգավիճակը առ 07.08.2015, <http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=141&CM=8&DF=05/12/2013&CL=ENG>, վերջին այցելությունը՝ 07.08.2015թ.,
8. Փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքար. Փոխադարձ գնահատման զեկույց, Հայաստան 22.09.2009, [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round3/MONEYVAL\(2009\)25Summ-ARM3_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round3/MONEYVAL(2009)25Summ-ARM3_en.pdf), վերջին այցելությունը՝ 07.08.2015թ.,
9. ՄԱԿ-ի Կոռուպցիայի դեմ պայքարի մասին կոնվենցիայի անդամ պետությունների կոնֆերանս. ՄԱԿ-ի Կոռուպցիայի դեմ պայքարի մասին կոնվենցիայի հոդվածներ. ներկայացված համապատասխանության վերլուծություն և քաղաքականության վերաբերյալ առաջարկություններ, 9-13.11.2009թ., <http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/COSP/session3/V0987578e.pdf>, վերջին այցելությունը՝ 07.08.2015թ.,
10. «Հայաստանում կոռուպցիայի և հակակոռուպցիոն պայքարի ընդհանուր պատկերը», Թրանսփարենսի Ինթերնեշլ, http://www.transparency.org/files/content/corruptionqas/Overview_of_corruption_in_Armenia_1.pdf, վերջին այցելությունը՝ 07.08.2015թ.,
11. «Կոռուպցիան Հայաստանում», Փոլիսի ֆորում Հայաստան, 2013թ. հոկտեմբեր, http://georgien.ahk.de/fileadmin/ahk_georgien/Armenien/PFA_Corruption_Report_1_Armenia.pdf, վերջին այցելությունը՝ 07.08.2015թ.,
12. ՏՀԶԿ Միջազգային տնտեսական գործարքներում օտարերկրյա պաշտոնյաների կաշառքի դեմ պայքարի կոնվենցիա, http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/ConvCombatBribery_ENG.pdf, վերջին այցելությունը՝ 07.08.2015թ.,
13. ՄԱԿ-ի թմրամիջոցների և հանցագործությունների դեմ պայքարի գրասենյակ, «Չեկուցագիր Հայաստանի վերլուծության», http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/CountryVisitFinalReports/Armenia_UNCAC_Implementation_Report.pdf, վերջին այցելությունը՝ 07.08.2015թ.,

14. ՏՀԶԿ Արևելյան Եվրոպայի և Կենտրոնական Ասիայի հակակոռուպցիոն ցանց. «Հակակոռուպցիոն բարեփոխումները Հայաստանում» մոնիտորինգի երրորդ շրջան», Հոկտեմբեր 2014, <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Armenia-Round-3-Monitoring-Report-ENG.pdf>, այցելությունը՝ 2015թ. սեպտեմբեր:

Մեկնաբանություններ

Հայաստանը 19.05.2005թ.-ին ստորագրել և 08.03.2007թ.-ին վավերացրել է ՄԱԿ-ի Կոռուպցիայի դեմ պայքարի մասին կոնվենցիան, 15.05.2003թ.-ին ստորագրել և 09.01.2006թ.-ին վավերացրել է Եվրոպայի խորհրդի Կոռուպցիայի մասին քրեական իրավունքի կոնվենցիան: 17.02.2004թ.-ին Հայաստանը ստորագրել և 07.01.2005թ.-ին վավերացրել է Եվրոպայի խորհրդի Կոռուպցիայի մասին քաղաքացիական իրավունքի կոնվենցիան: Հայաստանը չի ստորագրել ՏՀԶԿ կոռուպցիայի դեմ պայքարի կոնվենցիաները: 2003թ.-ից Հայաստանը անդամակցել է ՏՀԶԿ Կենտրոնական Ասիայի և Արևելյան Եվրոպայի հակակոռուպցիոն ցանցին:

Հայաստանը նաև հանդիսանում է ԳՐԵԿՈՒ խմբի անդամ, որի շրջանակներում վերջին՝ երրորդ գնահատման զեկույցը հրապարակվել է 03.12.2010 թ.-ին: Համապատասխանության զեկույցը հրապարակվել է 17.12.2012 թ.-ին: Ինչպես իր գնահատման զեկույցում նշել է ԳՐԵԿՈՒ խումբը, Հայաստանի օրենսդրությունն ընդհանուր առմամբ համապատասխանում է ԵԽ և միջազգային ստանդարտներին: Խնդիրներ կան միայն քաղաքական կուսակցությունների ֆինանսավորման հետ:

Հայաստանում քրեականացված են ակտիվ կաշառքը, պասիվ կաշառքը, օտարերկրյա պաշտոնատար անձանց և միջազգային կազմակերպությունների պաշտոնատար անձանց կաշառքը: 2001թ.-ին Հայաստանը ստորագրել և 2003թ.-ին վավերացրել է «Հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների օրինականացման, հետախուզման և բռնագրավման մասին» կոնվենցիան: 2008թ.-ին ընդունվել է «Փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի մասին» ՀՀ նոր օրենքը: Moneyval-ի, FATF-ի զեկույցների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ Հայաստանի ՓԼ/ԱՖ օրենսդրությունն ընդհանուր առմամբ համապատասխանում է միջազգային չափանիշներին:

Չնայած ձեռնարկված բոլոր միջոցառումներին, Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ և Փոլիսի Ֆորում Արմենիա կազմակերպությունների 2013թ.-ի զեկույցները վկայում են, որ Հայաստանում բացակայում է կոռուպցիայի դեմ պայքարի քաղաքական կամքը: Մասնավորապես, Փոլիսի Ֆորում Արմենիա զեկույցը վկայակոչում է Հայաստանի «Գլոբալ բարեվարքության» համաթիվը, որը «ցույց է տալիս իրավական դաշտի և դրա գործնական կիրառության բացահայտ տարբերությունը»: Դա հաստատվում է 2014 թ. ՏՀԶԿ Կենտրոնական Ասիայի և Արևելյան Եվրոպայի հակակոռուպցիոն ցանցի կողմից իրականացված գործնական կիրառության մոնիթորինգի զեկույցում, որը կոչ է անում ՀՀ կառավարությանը «ցուցաբերել քաղաքական կամք կոռուպցիայի դեմ պայքարելու, կիրառելով գործնական միջոցառումներ հակակոռուպցիոն քայլեր մշակելու և գործնականում կիրառելու»՝ գործածելով և վերահսկելով հակակոռուպցիոն ծրագիրը: Նշանակված «2» գնահատականը արտացոլում

է վավերացված կոնվենցիաները և ՀՀ օրենսդրական փոփոխությունները՝ համապատասխան կոնվենցիաները կիրառելու առկա թերացումներով հանդերձ:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Ներկայացվող փաստաթղթերի վերաբերյալ տեղեկատվության մասով առարկություններ չկան: Սակայն պարզաբանման է ենթակա Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ և Փոլիսի Ֆորում Արմենիա կազմակերպությունների 2013թ. զեկույցներում վկայակոչվող՝ «Հայաստանում կոռուպցիայի դեմ պայքարի քաղաքական կամքի բացակայությունը» արտահայտության օբյեկտիվ հիմքերը: Պարզ չէ, թե կազմակերպություններն ինչ կարգով են նման եզրակացության եկել, և ինչն է նրանց համար դիտարկվում որպես քաղաքական կամքի չափման միավոր: Բացի այդ, կոնկրետ ՊՆ կողմից 2013թ. ՆԱՏՕ-ի Բարեվարքության ամրապնդման նախաձեռնությանը պաշտոնական միացումը, լավագույն փորձի օրինակների և ինքնագնահատման հարցաշարի թարգմանությունը, ինքնագնահատման գործընթացի մեկնարկը, ինչպես նաև ՊՆ ակտիվ մասնակցությունը ՀՀ կառավարության կողմից իրականացվող «Բաց կառավարման գործընկերություն» նախաձեռնության ձևաչափին արդեն իսկ առնվազն քաղաքական կամքի ցուցիչներ են, քանի որ այս ծրագրերին մասնակցությունը չէր կարող և չի պարտադրվել ՊՆ-ին: Ուստի դրանց միացումը ոչ այլ ինչ էր, քան քաղաքական կամքի դրսևորում, որը պետք է հաշվի առնվեր նշված զեկույցները կազմողների կողմից, սակայն սուբյեկտիվ մոտեցման գերակշռման պատճառով հաշվի չի առնվել:

ԹԻԿԿ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: ՏՀԶԿ կոռուպցիայի դեմ պայքարի կոնվենցիան վերաբերում է ՏՀԶԿ միջազգային բիզնես գործարքներում օտարերկրյա պաշտոնատար անձանց կաշառքի դեմ պայքարի կոնվենցիային: 2010թ.-ի դեկտեմբերին ԳՐԵԿՈ խմբի գնահատման երրորդ փուլի զեկույցը հաստատվել է ԳՐԵԿՈ խմբի լիազումար նիստում և հրապարակվել 11.04.2011թ.-ին:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Ես համաձայն եմ գնահատականի հետ, սակայն ցանկանում եմ ավելացնել մեկնաբանություն: Հարցն ընդամենը վերաբերում է նշված միջազգային պայմանագրերին Հայաստանի միանալու հանգամանքին: Ինչ վերաբերում է կոռուպցիայի դեմ պայքարին, ապա միանշանակ կերպով համաձայն եմ Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ և Փոլիսի Ֆորում Արմենիա կազմակերպությունների գնահատականներին:

Միավոր 1

6. Արդյո՞ք առկա են պաշտպանության հարցերով ակտիվ և պարբերական հասարակական քննարկումներ անցկացնելու փաստեր: Եթե այո, ապա արդյո՞ք կառավարությունը մասնակցում է այդ քննարկումներին:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Իրավապաշտպանները հանդիպել են Դավիթ Տոնոյանի հետ», «Ազատություն» ռադիոկայան, <http://www.azatutyun.am/content/article/24367349.html>, 21.10.2011թ.,

2. «Ի պաշտպանություն փոխնախարար Տոնոյանի», «Հրապարակ» օրաթերթ, <https://ilur.am/news/view/10935.html>, 27.10.2011թ.,

3. «Ձորակոչի և զինծառայության հետ կապված անվճար իրավական խորհրդատվություն», «Ազատություն» ռադիոկայանի կայք, RFE/RL, <http://www.azatutyun.am/archive/news/20130314/2031/2031.html?id=24928521>, 4.03.2013թ.,

4. «Բանակում գրանցվել է ևս մեկ մահվան դեպք», «Ազատություն» ռադիոկայանի կայք, <http://www.azatutyun.am/content/article/26841987.html>, 11.02.2015թ.,

5. «34 մահվան դեպք առաջին կիսամյակում», Լրագրողներ հանուն մարդու իրավունքների, http://forrights.am/?ln=1&id_=10&page_id=297, 09.07.2015թ.:

Մեկնաբանություններ

Իրավապաշտպան կազմակերպությունների և պաշտպանության նախարարության միջև հանդիպումները հիմնականում կազմակերպվում են Հայաստանում գործող միջազգային կազմակերպությունների նախաձեռնությամբ: Որոշ քննարկումներ բանակում մարդու իրավունքների թեմայով անցկացվել են նաև ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի հանձնաժողովում: Ըստ «Ազատություն» լրատվականի, 2011 թվականի հոկտեմբերի 21-ին պաշտպանության նախարարի առաջին տեղակալ Դավիթ Տոնոյանը սեփական նախաձեռնությամբ ընդունել է «Բանակն իրականում» նախաձեռնության ղեկավարներին: Դրանից հետո ilur.am կայքը հրապարակեց, որ Դավիթ Տոնոյանի վրա ճնշումներ են գործադրվել՝ կապված այդ հանդիպման հետ: Մամուլի ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ գնումների հետ կապված հարցերը երբևէ չեն քննարկվել հասարակական կազմակերպությունների հետ՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարության նախաձեռնությամբ: Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակը բազմիցս փորձեր է կատարել՝ ստանալու գնումներին առնչվող տեղեկատվություն՝ միաժամանակ բարձրացնելով դրանց գաղտնիության հետ կապված ռիսկերը: Սակայն ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը երկխոսության չի գնացել հասարակական կազմակերպությունների հետ:

Պաշտպանության նախարարությունը ակտիվորեն համագործակցում է հասարակական կազմակերպությունների հետ զորակոչային հարցերով: Մասնավորապես, ըստ www.azatutyun.am կայքի, հասարակական կազմակերպությունը անվճար իրավաբանական խորհրդատվություն է տրամադրելու զորակոչիկներին: Սակայն պետք է նշել, որ որևէ ապացույց չկա, որ այդ քննարկումներին ներգրավված է նաև գլխավոր շտաբը:

ԹԻ ՊԱԾ մեկնաբանությունը. «2014թ. հուլիսին ՊՆ ներկայացուցիչներ մասնակցել են ԹԻՀԿ և ԹԻ ՊԱԾ-ի կողմից կազմակերպված մեկօրյա սեմինարի, որում քննարկվել են պաշտպանության ոլորտում կոռուպցիայի հարցերը և ՊՆ բաց համագործակցությունը քաղաքացիական հասարակության հետ: Դա մեկանգամյա իրադարձություն էր»:

Պատասխան ՊՆ գրախոսին. «Համաձայն չեմ նախարարության մեկնաբանության հետ: ՀԿ-ների կողմից հնչեցված առաջարկների քննարկման

վերաբերյալ հրապարակված տեղեկություն չկա: Եթե դա ճիշտ լիներ, ՊՆ-ն կարող էր գոնե հրապարակել այս առաջարկությունները և քննարկման արդյունքները: Լրատվամիջոցներում ՊՆ-ի կողմից այս համագործակցության առաջարկների վերաբերյալ քննարկումների մասին ևս տեղեկություններ չկան: Ինչ վերաբերում է քաղաքացիական հասարակության հետ աշխատանքներում զինված ուժերի գլխավոր շտաբի ներգրավվածությանը, ապա լրատվամիջոցներում որևէ տեղեկություն չկա այն մասին, որ Գլխավոր շտաբը նախաձեռնել է որևէ հանդիպում կամ քննարկում ՀԿ-ների հետ մի շարք խնդիրների վերաբերյալ: Ինչ վերաբերում է այն հայտարարությանը, որ Դավիթ Տոնոյանի նկատմամբ ճնշումներ չեն գործադրվել, ապա մեկնաբանությունը կարելի է հիմնավորել՝ լրատվամիջոցներին հղում կատարելով: Նախաձեռնության հետ նշված հանդիպումը առաջին ու վերջինն էր, որ հիմք է տալիս կասկածելու, որ նման ճնշումներ իսկապես տեղի են ունեցել: Միևնույն ժամանակ, ՊՆ կողմից որևէ նյութական փաստարկ չի տրամադրվել այս ճնշումների իրավացիությունը ապացուցելու կամ հերքելու համար»:

Պատասխան գրախոս 2-ին: «Համաձայն եմ Գրախոս 2-ի հետ, սակայն 0 գնահատականը կնշանակի, որ ընդհանրապես քննարկումներ չեն կազմակերպվում: Այդպես են վկայում հարցաշարի մոդելային պատասխանները: Կարծում եմ՝ Գրախոս 2-ի տեսակետը արտացոլվում է այլ հարցերի պատասխաններում»:

Պատասխան գրախոս 1-ին. «Ինչ վերաբերում է Գրախոս 1-ի տեսակետին, համաձայն եմ, որ քննարկումներից դուրս է մնում Ձինված ուժերի գլխավոր շտաբը: Տեքստը համապատասխանաբար փոփոխվել է»:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Քաղաքացիական հասարակության հետ (ՀԽ, միջազգային կազմակերպությունների կամ ՀՀ ԱԺ ձևաչափերով) ՊՆ համագործակցության վերաբերյալ վերը մանրամասն նշվեց, որին կրկին անգամ անդրադառնալ նպատակահարմար չէ: Համագործակցության առաջարկությամբ հանդես եկող յուրաքանչյուր ՀԿ-ի ծրագիր մանրամասն ուսումնասիրվում է ՊՆ և զինված ուժերի գլխավոր շտաբի համապատասխան ստորաբաժանումների կողմից, որից հետո, ելնելով ՊՆ խնդիրների ինքնագնահատման արդյունքներից, որոշում է կայացվում՝ արդյոք առաջարկվող ուսումնասիրությունը կամ հետազոտությունը այդ պահին անհրաժեշտ է, թե ոչ: Հարկ է նկատել, որ պետական մարմինները, այդ թվում նաև՝ ՊՆ-ն պարտավոր չեն անվերապահորեն ընդունել համագործակցության յուրաքանչյուր առաջարկ: Ինչ վերաբերում է Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակի պնդումներին, թե փորձ է արվել ստանալ տեղեկատվություն, որը ՊՆ կողմից մերժվել է, ապա պետք է նշել, որ ՊՆ կողմից տեղեկույթի տրամադրումը մերժվել է այն դեպքերում միայն, երբ դա «Պետական և ծառայողական գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ պարունակել է գաղտնի տեղեկություններ, որոնց տրամադրումն արգելվում է ՀՀ օրենսդրությամբ: Անհիմն է նաև ՊՆ կողմից հասարակական կազմակերպությունների հետ իրականացվող ծրագրերում Ձինված ուժերի գլխավոր շտաբի ներգրավվածությունը կասկածի տակ դնող ձևակերպումը: Նույն զեկույցում մատնանշվող զորակոչի կազմակերպման, զինկոմիսարիատների նոր մոդելի մշակման և դրանց գործունեությունը մարդու իրավունքների չափորոշիչներին համապատասխանեցման, ինչպես նաև ռազմաբժշկական ոլորտի բազմաթիվ ծրագրեր, որոնք իրականացվում են

ՀԿ-ների կողմից, անմիջականորեն մտնում են Ձինված ուժերի գլխավոր շտաբի իրավասության մեջ, և դրանց իրականացման գործընթացի համադրումն իրականացվում է հենց Ձինված ուժերի գլխավոր շտաբի ստորաբաժանումների կողմից: «Բանակն իրականում» նախաձեռնության ղեկավարների հետ հանդիպումից հետո ՀՀ պաշտպանության նախարարի առաջին տեղակալի նկատմամբ իբրև թե գործադրված ճնշումների վերաբերյալ տեղեկությունն իրականությանը չի համապատասխանում:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: ՊՆ-ի հետ քննարկումներ են կազմակերպում նաև ՀԿ-ները:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: 2013թ. ԱԺ պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովը մի շարք քննարկումներ է կազմակերպել, որոնք վերաբերել են զինված ուժերում մարդու իրավունքների թափանցիկությանը, հաշվետվողականությանը: Քննարկումները, հասարակական լսումները կազմակերպվել են Ժնևի Ձինված ուժերի նկատմամբ ժողովրդավարական վերահսկողության կենտրոնի աջակցությամբ, որին մասնակցել են նաև պաշտպանության նախարարը և ՊՆ այլ ներկայացուցիչներ: Ինչ ազդեցություն են ունենում նշված քննարկումները պաշտպանության քաղաքականության վրա՝ դժվար է միանշանակ գնահատել, որովհետև դեռևս հասարակական քննարկումներից «դուրս է մնում» զինված ուժերի գլխավոր շտաբը.

Տես՝ հետևյալ հղումները՝

1. [http://www.parliament.am/news.php?do=view&cat_id=2&day=15&month=04&year=2013&NewsID=5830&lang=arm,](http://www.parliament.am/news.php?do=view&cat_id=2&day=15&month=04&year=2013&NewsID=5830&lang=arm)
2. [http://www.parliament.am/news.php?do=view&cat_id=2&day=27&month=06&year=2013&NewsID=6011&lang=arm,](http://www.parliament.am/news.php?do=view&cat_id=2&day=27&month=06&year=2013&NewsID=6011&lang=arm)
3. [http://www.parliament.am/committees.php?do=show&ID=111168&show-doc=2135&lang=arm,](http://www.parliament.am/committees.php?do=show&ID=111168&show-doc=2135&lang=arm)
4. [http://www.parliament.am/committees.php?do=show&ID=111168&show-doc=2136&lang=arm,](http://www.parliament.am/committees.php?do=show&ID=111168&show-doc=2136&lang=arm)
5. [http://www.parliament.am/news.php?do=view&cat_id=2&day=16&month=04&year=2013&NewsID=5832&lang=arm,](http://www.parliament.am/news.php?do=view&cat_id=2&day=16&month=04&year=2013&NewsID=5832&lang=arm)
6. [http://www.parliament.am/news.php?do=view&cat_id=2&day=26&month=06&year=2013&NewsID=6008&lang=arm:](http://www.parliament.am/news.php?do=view&cat_id=2&day=26&month=06&year=2013&NewsID=6008&lang=arm)

Գրախոս 2. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Ես համաձայն եմ գնահատականի հետ, սակայն ցանկանում եմ ավելացնել մեկնաբանություն: Այս գնահատականը կարելի է ճիշտ համարել միայն այն դեպքում, եթե սահմանափակվենք երևույթի ձևական առումով:

ԹԻ ՊԱԾ. «Ավելի խորքային դիտարկման պարագայում ակնհայտ է դառնում, որ պաշտպանության նախարարությունը դրանք հիմնականում կազմակերպում է թափանցիկության պատրանք ստեղծելու համար, մինչդեռ ինչպես զորակոչի խնդիրների, այնպես էլ Ձինված ուժերում արտակարգ դեպքերի ու պատահարների պատճառները անցնող տարիների ընթացքում գոնե մասամբ

արմատախիլ չեն լինում: Դրա վառ ապացույցն են խաղաղ պայմաններում մահվան մեծաթիվ դեպքերը անցյալ և այս տարվա ընթացքում:

Միավոր 1

7. Արդյո՞ք երկիրն ունի պաշտպանության ոլորտի համար մշակված հրապարակային և ակտիվորեն իրականացվող հակակոռուպցիոն քաղաքականություն:

Աղբյուրներ և հղումներ

- 1.«Կոռուպցիան Հայաստանում» զեկույց, Փոլիսի Ֆորում Արմենիա, http://www.pftarmenia.org/sites/default/files/documents/files/PFA_Corruption_Report.pdf, հոկտեմբեր 2013թ.,
2. ՀՀ կառավարության 08.10.2009թ. թիվ 1272-Ն որոշում Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարության և դրա իրականացման 2009-2012թթ. միջոցառումների ծրագիրը հաստատելու մասին, <http://www.gov.am/files/docs/430.pdf>, Երևան, 2009թ.,
3. Հաշվետվություն ՀՀ հակակոռուպցիոն ռազմավարության 2009-2012թթ. միջոցառումների ծրագրի 2011թ. արդյունքների մոնիտորինգ, <http://www.gov.am/files/docs/915.pdf>, Երևան, 2011թ.,
4. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20.12.2013թ.,
5. «Հայաստանը քայլեր է ձեռնարկում բարեփոխելու իր պաշտպանության և անվտանգության ոլորտը», ՆԱՏՕ, www.nato.int/cps/en/natohq/news_119207.htm?selectedLocale=en, 30.04.2015թ.,
6. «ՀՀ ՊՆ պատվիրակությունը ՆԱՏՕ-ի կենտրոնակայանում», Սլաք լրահոս, <http://www.slaq.am/arm/news/1019775/>, 30.04.2015,
7. «Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարությունը և դրա իրականացման 2015-2018թթ.-ի միջոցառումների ծրագիրը հաստատելու մասին ՀՀ կառավարության որոշման նախագիծը» ՀՀ Արդարադատության նախարարություն <http://www.justice.am/legal/view/article/808>, 11.05.2015.

Մեկնաբանություններ

Ոչ 2009-2012 թվականների հակակոռուպցիոն ռազմավարության գնահատման զեկույցում և ոչ էլ գործողությունների ծրագրում պաշտպանության ոլորտին վերաբերող ոչ մի հիշատակում չկա: Որևէ տեղեկատվություն չկա բացահայտված կոռուպցիոն ռիսկերը նվազեցնելու ուղղությամբ ձեռնարկվող միջոցառումների վերաբերյալ: Բացի այդ, հակակոռուպցիոն միջոցառումների սիստեմատիկ ու պարբերական կիրառման վերաբերյալ չկա ոչ մի այլ փաստաթուղթ կամ ռազմավարություն:

2015 թ. մայիսին հրապարակված՝ 2015-2018 թթ. հակակոռուպցիոն ռազմավարության նախագծում պաշտպանության ոլորտին վերաբերող որևէ հիշատակում չկա: Ըստ գրուցակից 1-ի, 2013 թ. ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը նախաձեռնել է հակակոռուպցիոն նպատակներով ինքնագնահատման գործընթաց: ՊՆ առաջին փոխնախարար Դավիթ Տոնոյանը 2015 թ. ապրիլի 30-ին ՆԱՏՕ-ի քաղաքական և անվտանգության ռազմավարության հարցերով գլխավոր քարտուղարի օգնական՝ Թերի Ստամատոպոլուսին է հանձնել ՆԱՏՕ-ի Բարեվարքության ամրապնդման (BI) ինքնագնահատականի հարցաթերթիկը: Ակնկալվում է, որ ՆԱՏՕ-ի փորձագետների խումբը կվերլուծի արդյունքները և առաջարկություններ կներկայացնի հետագա քայլերի վերաբերյալ:

Թեև կառավարությունը կոռուպցիան լուրջ հիմնախնդիր է համարում զինված ուժերում, չկա կոռուպցիոն սկանդալների արդյունավետ հետաքննության որևէ ապացույց:

Պատասխան գրախոս 2-ին. «1» միավորը պահպանվում է, քանի որ «Բարեվարքության ամրապնդման» ծրագրի շրջանակներում կառավարության գործողությունները ցույց են տալիս, որ պաշտպանության ոլորտում հակակոռուպցիոն ծրագիրը ինչ-որ ձևաչափով քննարկվում է, «0» միավորը կնշանակի, որ ոչ մի նման քննարկում տեղի չի ունեցել:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Պաշտպանության ոլորտի համար հատուկ հակակոռուպցիոն քաղաքականություն մշակված չի եղել, սակայն միանալով ՆԱՏՕ-ի Բարեվարքության ամրապնդման նախաձեռնությանը՝ ՊՆ կողմից մշակվել է գործողությունների պլան, որով նախատեսվում է մինչև 2014թ. երկրորդ կիսամյակը ավարտին հասցնել ինքնագնահատման գործընթացը, որի ավարտից հետո, ՆԱՏՕ-ի փորձագետների առաջարկների հիման վրա, մշակել Բարեվարքության իրականացման պլան, որում կներառվեն կատարվելիք գործողությունները, դրանց կատարման պատասխանատուները, ակնկալվող արդյունքները և ժամկետները:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Հակակոռուպցիոն ռազմավարության վերաբերյալ փաստաթուղթը կոչվում է «ՀՀ հակակոռուպցիոն ռազմավարություն և դրա իրականացման 2009-2012 թվականների միջոցառումների ծրագիր» (ավարտվել է 31.12.2013թ.): Կառավարության կողմից մշակվել է գնահատման զեկույց, որը, սակայն, չի հրապարակվել: Քանի որ «ՀՀ հակակոռուպցիոն ռազմավարության և դրա իրականացման 2009-2012 թվականների միջոցառումների ծրագրում» ներառված չէին գնահատման ցուցանիշներ, հետևաբար, գնահատման զեկույցում ևս, դրանք բացակայում են:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Լրացուցիչ աղբյուր. ՀՀ վերահսկիչ պալատի կայք, www.coc.am:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ: Բերված մեկնաբանությունները միանշանակ կերպով հիմնավորում են, որ հակակոռուպցիոն քաղաքականություն պարզապես չկա: Ուստի առաջարկում եմ գնահատել «0»:

8. Արդյո՞ք պաշտպանության և անվտանգության համակարգում գոյություն ունեն անկախ, լավ ապահովված և արդյունավետ կառույցներ, որոնց նպատակն է օրինավորության հաստատումը և կոռուպցիայի դեմ պայքարը:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Ներքին աուդիտի մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 22.12.2010թ., <http://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=65056>,
2. ՀՀ ֆինանսների նախարարության ներքին աուդիտի կայքէջ, <http://www.mfe.am/index.php?cat=150&lang=1>,
3. «Կաշառք ստանալու պահին ձերբակալվել է ՀՀ ԶՈՒ գնդապետը», «Հետք» ինտերնետային թերթ, <http://hetq.am/arm/news/29230/kasharq-stanal-pahin-dzerbakalvel-e-hh-zu-gndapety.html>, 10.09.2013թ.,
4. «ՊՆ. զինված ուժերում էապես բարելավվել են ներքին կառավարման էթիկան ու հաշվետվողականությունը, նվազել են կոռուպցիոն ռիսկերը», «Առավոտ» օրաթերթ, <http://www.aravot.am/2015/07/17/593917/>, 17.07.2015թ.,
5. «Հովիկ Աբրահամյանը հանձնարարել է ստուգել ՊՆ-ն», «Հայկական ժամանակ» օրաթերթ, <http://armtimes.com/hy/read/67626>, 24.07.2015թ.,
6. ՏՀԶԿ Արևելյան Եվրոպայի և Կենտրոնական Ասիայի հակակոռուպցիոն ցանց, «Հակակոռուպցիոն բարեփոխումները Հայաստանում, Մոնիտորինգի երրորդ փուլ, Ստամբուլյան հակակոռուպցիոն գործողությունների ծրագիր», 2014թ. հոկտեմբեր, <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Armenia-Round-3-Monitoring-Report-ENG.pdf>, վերջին այցելությունը՝ սեպտեմբեր 2015թ.,
7. «Ռազմական ոստիկանության մասին» ՀՀ օրենք, 13.01.2007, <http://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=48960>, վերջին այցելությունը՝ 2015թ. սեպտեմբեր:

Մեկնաբանություններ

Հակակոռուպցիոն խորհուրդը ՊՆ գործերին վերաբերող իրավասություն չունի: ՊՆ իրավասության ներքո գործում է ներքին աուդիտի ստորաբաժանումը, որի խնդիրն է պաշտպանության նախարարության գործունեության ընթացքում ռիսկերի բացահայտումը, և չարաշահումներից ու կորուստներից ակտիվների պահպանության հուսալիության վերաբերյալ եզրակացության տրամադրումը: Ներքին աուդիտի աշխատակիցները պետք է հանձնեն համապատասխան որակավորման քննություններ: Ներքին աուդիտի ստորաբաժանումները բավարար չափով ապահովված են համապատասխան նյութատեխնիկական բազայով: Բացի այդ, օրենքով սահմանված է ներքին աուդիտի աշխատակիցների հետ համագործակցելու մյուս կառուցվածքային ստորաբաժանումների պարտականությունը: Ընդհանուր առմամբ, ներքին աուդիտի կողմից 2012թ. ընթացքում հայտնաբերվել են իրավախախտումների 13 դեպքեր, որոնք բոլորն էլ փոխանցվել են իրավապահ մարմիններին: Որևէ կերպ հնարավոր չէ գտնել ՀՀ պաշտպանության ոլորտում իրականացված ներքին աուդիտի հաշվետվությունը:

Ըստ կառավարության ներկայացուցչի, ՏՀԶԿ կենսագործման զեկույցում նույնպես նշվում է, որ Պաշտպանության նախարարությունում գործում է կոռուպցիայի հետ կապված հարցերով քննչական վարչություն: Ռազմական ոստիկանությունը նույնպես օժտված է զինված ուժերում հանցագործությունները կանխելու և բացահայտելու մանդատով:

2015 թ. հուլիսին ՊՆ կողմից հրավիրված քննարկման ժամանակ, նախարարության ներկայացուցիչը հայտարարեց, որ կոռուպցիոն ռիսկերը նվազել են, և ներքին աուդիտի բաժինը դարձել է ավելի արդյունավետ: Սակայն, մեկ շաբաթ անց, Վարչապետը հրահանգում է ստուգումներ անց կացնել ՊՆ ծախսումների և ներքին աուդիտի առնչությամբ: Ընդհանուր առմամբ, այդ կառույցների արդյունավետության աստիճանը հստակ չէ:

Պատասխան ՊՆ գրախոսին. «Համապատասխան տեղեկատվությունը ներառված է»:

Պատասխան գրախոս 2-ին: ««2» միավորը պահպանվում է, մինչդեռ տվյալ կառույցների արդյունավետության մասին չկա սպառիչ ապացույց, դրանք այնուամենայնիվ, կան և կարծես թե գործում են»:

ՊՆ. Համաձայն են մեկնաբանություններին:

1. ՀՀ ՊՆ քննչական ծառայությունը նախարարության աշխատակազմից դուրս առանձնացված ստորաբաժանում է, որն իր լիազորությունների սահմաններում նախաքննություն է իրականացնում ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքով նախատեսված հանցագործությունների վերաբերյալ քրեական գործերով: Իր գործունեության ընթացքում քննչական ծառայությունը ղեկավարվում է ՀՀ Սահմանադրությամբ, ՀՀ օրենքներով, այլ իրավական ակտերով, կանոնադրությամբ, ինչպես նաև ՀՀ միջազգային պայմանագրերով, պահպանելով մարդու և քաղաքացիական իրավունքների ազատության սկզբունքները, հարգանքը պատվի և արժանապատվության, մարդասիրության և հրապարակայնության նկատմամբ: Օրենսդրությամբ սահմանված են ՀՀ ՊՆ քննչական ծառայության գործունեության ընթացքում անկախությունն ապահովող մի շարք երաշխիքներ՝

ա) Քննչական ծառայությունն ստեղծվում է, վերակազմակերպվում և գործունեությունը դադարեցվում է ՀՀ կառավարության կողմից: Քննչական ծառայության կանոնադրությունը, կառուցվածքն ու թվաքանակը նույնպես հաստատում է հիմնադիրը՝ ՀՀ կառավարությունը:

բ) Քննչական ծառայության անմիջական ղեկավարումն իրականացնում է քննչական ծառայության պետը, որին նշանակում է նախագահը, առանց որևէ միջնորդության կամ առաջարկի:

գ) Քննչական ծառայության պետը զեկույցում է միայն պաշտպանության նախարարին:

Քննչական ծառայությունը նպատակ է հետապնդում ապահովել քրեական դատավարության սկզբունքների կիրառությունը, օրենքի կիրարկումն ու հանցագործությունների կանխումն ու բացահայտումը, որոնք ուղղված են զինված ուժերում կարգապահության ապահովմանը, իրավական դաշտի բարելավմանը

և զինված ուժերի իրավունակության բարձրացմանը: Համապարփակ, ամբողջական և օբյեկտիվ հետաքննության միջոցով այս բաժինը պայքարում է հանցագործությունների դրսևորումների՝ այդ թվում կոռուպցիայի, դեմ: Քննչական ծառայության նկատմամբ վերահսկողությունն իրականացվում է գլխավոր դատախազին կից կենտրոնական ռազմական դատախազության կողմից: Ներկայում քննչական հանձնաժողովի մասին օրենքի նախագիծը դրված է ԱԺ օրակարգում: Ըստ նախագծի, Հայաստանում գործող բոլոր քննչական մարմինները կմիավորվեն մեկ տանիքի տակ, ինչը կնպաստի նախաքննական աշխատանքների բարելավմանը: Նախատեսվում է, որ քննչական կոմիտեն գործելու է հրապարակային, ապահովելու է քննչական մարմինների արտաքին և ներքին անկախությունը, դատավարական ինքնուրույնությունը, քննիչների կարգավիճակի միասնականությունը:

2. Փորձագիտական զեկույցի Աղբյուրներ և հղումների վերաբերյալ հարկ է նշել, որ ՀՀ պաշտպանության նախարարության ներքին աուդիտի վարչությունը ներքին աուդիտի կայքէջ չունի: «Մեկնաբանություններ» բաժնում նշված՝ ա) «...ներքին աուդիտի ստորաբաժանման խնդիրն է պաշտպանության նախարարության գործունեության ընթացքում ռիսկերի բացահայտումը, և չարաշահումներից ու կորուստներից ակտիվների պահպանության հուսալիության վերաբերյալ եզրակացության տրամադրումը» միտքը վերցված է ՀՀ ֆինանսների նախարարի 17.02.2012թ. թիվ 143-Ն հրամանի Գլուխ 11. ՈՒՑ 1600. «Խարդախության դեմ պայքարի և հակակոռուպցիոն միջոցառումներ» բաժնից, որտեղ սակայն նման խնդիրներ դրված չեն ներքին աուդիտի ստորաբաժանման վրա, այլ նշված է. «35. Ներքին աուդիտի ստորաբաժանումը պատասխանատվություն չի կրում խարդախության դեմ պայքարի և հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագրերի (կանխարգելում, բացահայտում, քննություն և այլն) համար, սակայն կարող է դեր ունենալ դրանց իրագործման ընթացքում: Կորուստներից, չարաշահումներից և վնասներից ակտիվների պահպանման հուսալիության վերաբերյալ ներքին աուդիտի ստորաբաժանման բացահայտումները, ինչպես նաև խարդախության դեմ պայքարի և հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագրերի իրականացման վերաբերյալ խորհրդատվական ծառայությունների մատուցումն օգտավետ է կազմակերպության համար: Ներքին աուդիտորները պետք է տիրապետեն անհրաժեշտ գիտելիքների, հմտությունների և այլ ունակությունների խարդախության հատկանիշների հայտնաբերման համար, որոնք կարող են էականորեն աջակցել կազմակերպության գործառնությունների իրականացման հարցում»: Նշենք նաև, որ ՀՀ ՊՆ Ներքին աուդիտի խնդիրները սահմանվում են ՀՀ ՊՆ ներքին աուդիտի վարչության կանոնադրությամբ:

բ) «Ընդհանուր առմամբ ներքին աուդիտի ստորաբաժանման կողմից 2012թ. ընթացքում հայտնաբերվել է խարդախության 1, չարաշահումների 11, վատնումների 1 դեպք, որոնք բոլորն էլ փոխանցվել են իրավապահ մարմիններին: «Որևէ կերպ հնարավոր չէ գտնել ՀՀ պաշտպանության ոլորտում իրականացված ներքին աուդիտի հաշվետվությունը» միտքը չի համապատասխանում իրականությանը, մասնավորապես՝ «խարդախության, չարաշահումների, վատնումների վերաբերյալ քանակները հավաստի չեն, ինչպես նաև նշված չեն դրանց ստացման աղբյուրները», իսկ ինչ վերաբերում է ներքին աուդիտի հաշվետվությանը, ապա այն, համաձայն «Ներքին աուդիտի մասին» ՀՀ օրենքի 12-րդ հոդվածի պահանջների, ներկայացվում է կազմակերպության ղեկավարին

և ներքին աուդիտի կոմիտեի քարտուղարությանը, ինչպես նաև լիազոր մարմինին: Ներքին աուդիտի ստորաբաժանման ստեղծման օրվանից նշված հաշվետվությունները ներկայացվել են համապատասխան մարմիններ՝ համաձայն օրենքի:

ԹԻՎ 4. Համաձայն են:

Գրախոս 1. Համաձայն են մեկնաբանություններին: Կցանկանայի տեղեկատվության աղբյուր ավելացնել՝ ՀՀ վերասկիչ պալատի կայք. www.coc.am:

Գրախոս 2. Համաձայն չեն: Համաձայն չեն գնահատականի հետ: Բերված մեկնաբանությունները միանշանակ կերպով հիմնավորում են, որ հակակոռուպցիոն կառույցներն ավելի քիչ արդյունավետ են: Ուստի առաջարկում են գնահատել «1»:

Միավոր 1

9. Արդյո՞ք հանրությունը վստահում է պաշտպանության կառույցներին՝ իրենց համակարգում կոռուպցիան և կաշառակերությունը կանխարգելելու գործում:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Պաշտպանության նախարարություն. բոլոր ուժերն ուղղված են կոռուպցիայի դեմ պայքարին», «NEWS.am» լրատվական-վերլուծական գործակալություն, <http://news.am/arm/news/136446.html>, 18.01.2013թ.,
2. «Կաշառք ստանալու պահին ձերբակալվել է ՀՀ ԶՈՒ գնդապետը», «Հետք» ինտերնետային թերթ, <http://hetq.am/arm/news/29230/kasharq-stanal-pahin-dzer-bakalvel-e-hh-zu-gndapety.html>, 10.09.2013թ.,
3. «Հայաստան. Պետականության հնարավորություն», Միջազգային ճգնաժամային խմբի զեկույց, <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/caucasus/armenia/217-armenia-an-opportunity-for-statesmanship.pdf>, 25.06.2012թ.,
4. «Կոռուպցիան Հայաստանում», Փոլիսի Ֆորում Արմենիա, http://www.pf-armenia.org/sites/default/files/documents/files/PFA_Corruption_Report.pdf, հոկտեմբեր 2013թ.,
5. «Բանակի մարտունակության գողական բաղադրիչը», «Չորրորդ իշխանություն» թերթ, <http://www.chi.am/index.cfm?objectID=80F51EE0-8DC0-11E0-9A42005056A30FF7&year=2010&month=9&legacyURL=100908/10090801>, 8.09.2010թ.,
6. «Հայաստանում կոռուպցիայի և հակակոռուպցիոն պայքարի ընդհանուր պատկերը. զեկույց, 2013թ.», Թրանսպարենսի հիթերնեշնլ, http://www.transparency.org/files/content/corruptionqas/Overview_of_corruption_in_Armenia_1.pdf, 23.08.2013,
7. «ՊՆ-ն շարունակելու է «անողորմ պայքարը բանակում կոռուպցիայի դեմ»», Ազատություն ռադիոկայանի կայք, <http://www.azatutyun.am/content/article/25459366.html>, 16.07.2014,

8. ««Բնակչության 47 %-ը գտնում է, որ կոռուպցիա կա ՀՀ ՊՆ համակարգում».
զեկույցը բարկացրեց ՀՀԿ-ականներին», «Առավոտ» օրաթերթ, <http://www.aravot.am/2014/10/17/507378/>, 17.10.2014թ.:

Մեկնաբանություններ

ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը բազմիցս նշել է կոռուպցիայի դեմ պայքարի գործում իր խիստ վերաբերմունքի և անհանդուրժողականության մասին: Կազմակերպվել են նաև սեմինարներ հակակոռուպցիոն թեմաներով: Սակայն Միջազգային ճգնաժամային խումբ, Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ, Փոլիսի Ֆորում Արմենիա կազմակերպությունների զեկույցները և մամուլի հրապարակումները ցույց են տալիս, որ հասարակությունը չի հավատում, որ պաշտպանության նախարարության կառույցները իրականում պատրաստակամ են պայքարելու կոռուպցիայի դեմ: 2014թ. երկու սպա և երկու բժիշկ ձերբակալվել են պարտադիր զորակոչից ազատելու համար կաշառք վերցնելու դեպքերի փաստով: Սակայն իրավապաշտպանները կարծում են, որ ՊՆ պայքարը զորակոչի ընթացակարգերի հետ կապված կոռուպցիայի դեմ կարող էր ավելի շուտ պայմանավորված լինել զինակոչիկների թվի պակասի հետևանքով պահանջվող զորակոչից ազատման դեպքերի կրճատմամբ, արդյունքում՝ որոշ մարդիկ ուղղակի «քավության նոխազ» դարձան, իսկ կոռուպցիայի հիմնախնդիրը ավելի ընդգրկուն է: Մյուս կողմից, նրանք նկատել են, որ զորակոչից ազատված «արտոնյալ» անձանց թիվը այնքան մեծ է եղել, որ նրանց տեղը լրացնելու համար լուրջ առողջական խնդիրներ ունեցող բանակ զորակոչված զինակոչիկների թիվը զգալիորեն մեծացել է:

Ըստ 2013թ. կատարված հարցման, ՀՀ քաղաքացիների 47%-ը ռազմական ոլորտը համարել է կոռումպացված կառույց:

Պատասխան գրախոս 2-ին: «1» գնահատականը պահպանվում է, քանի որ, իրավիճակը համապատասխանում է գնահատականի տրամաբանությանը, այն է՝ կառավարության հռետորաբանության ընկալմանը:

ՊՆ. Համաձայն են: Իրականացված որոշ սոցիոլոգիական հետազոտությունների արդյունքների համաձայն՝ հարցվողների մեծամասնությունը կոռուպցիան և կաշառակերությունը կանխարգելելու գործընթացում վստահում է պաշտպանական գերատեսչությանը: ՀՀ պաշտպանության նախարարին առընթեր հասարակական խորհուրդ ներկայացված քաղաքացիների՝ թեմային առնչվող դիմումները վկայում են, որ հասարակությունը հասարակական խորհրդին ևս համարում է իրենց խնդիրների լուծման վստահելի կառույց: Սակայն վստահության վերաբերյալ իրական պատկեր ստանալու նպատակով անհրաժեշտ է անցկացնել նշվող ոլորտի վերաբերյալ համապետական սոցիոլոգիական հարցում, ինչպիսին, մեր ունեցած տվյալներով մինչ օրս չի անցկացվել:

ԹԻՀԿ. Համաձայն են: Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի վերը նշված զեկույցը չի վերաբերում պաշտպանության ոլորտին միայն: Ըստ 2013թ. Կոռուպցիայի համաշխարհային բարոմետրի՝ Հայաստանում հարցվածների 47%-ը կարծում է, որ ռազմական ոլորտը կոռումպացված է կամ չափազանց կոռումպացված է, որը ուսումնասիրված 12 հաստատությունների շարքում զբաղեցնում է 9-րդ տեղը:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ: Համաձայն չեմ գնահատականի հետ: Բերված մեկնաբանությունները միանշանակ կերպով հիմնավորում են, որ վստահություն չկա: Ուստի առաջարկում եմ գնահատել «0»:

Միավոր 1

10. Արդյո՞ք պաշտպանության նախարարությունը կամ կառավարական այլ մարմին իրականացնում է նախարարության կամ զինված ուժերի անձնակազմի առավել մեծ կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատումներ, և արդյո՞ք դրանք կիրառում են համապատասխան միջոցներ:

Աղբյուրներ և հղումներ

- 1.«Հայաստանում կոռուպցիայի և հակակոռուպցիոն պայքարի ընդհանուր պատկերը. զեկույց, 2013թ.», Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ, http://www.transparency.org/files/content/corruptionqas/Overview_of_corruption_in_Armenia_1.pdf, 23.08.2013թ.,
2. «Արմենպրես» լրատվական գործակալություն, «ՀՀ պաշտպանության ոլորտում բարեվարքության պլան կմշակվի», <http://armenpress.am/arm/news/740587/hh-pashtpanakan-olortum-barevarqutyanyan-plan-kmshakvi.html>, 19.11.2013թ.,
3. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության, բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20.12.2013թ.,
4. Հենարան առցանց լրատվական, «Սեյրան Օհանյանն արգելել է օգտագործել «բոլոր բանակներում էլ կան արտակարգ դեպքեր» արտահայտությունը», <http://henaran.am/16063.html>, 18.01.2013թ.,
5. «2015-ին բանակում նոր հայեցակարգ կներդրվի. Սեյրան Օհանյան», Սիվիլնեթ ինտերնետային հեռուստատեսություն, <http://civilnet.am/2015/01/13/segran-ohanyan-new-concept-2015/>, 13.01.2015թ.,
6. «Հայաստանը քայլեր է ձեռնարկում բարեփոխելու իր պաշտպանության և անվտանգության ոլորտները», ՆԱՏՕ կայք, www.nato.int/cps/en/natohq/news_119207.htm?selectedLocale=en, 30.04.2015թ.,
7. ՀՀ օրենքը ռազմական ոստիկանության մասին, առ 13 հունվարի, 2007 of ՀՕ-13, <http://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=48960>, վերջին այցելությունը՝ 2015թ. սեպտեմբեր:

Մեկնաբանություններ

Չնայած այն հանգամանքին, որ ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը բազմիցս նշել է կոռուպցիայի նկատմամբ անհանդուրժողական վերաբերմունքի մասին՝ մինչ 2015թ. ապրիլ ամիսը, երբ ՀՀ կառավարությունը ներկայացրեց Բարեվարքության ամրապնդման ինքնագնահատականը ՆԱՏՕ-ի գլխավոր

քարտուղարի օգնականին, որևէ համապարփակ գնահատում նախարարության համակարգում կոռուպցիոն ռիսկերի վերաբերյալ չի իրականացվել: Այդ ինքնագնահատականը կբացահայտի կոռուպցիոն ռիսկերը և ուղիներ կմատնանշի համագործակցային քննարկումներ կազմակերպելու և հակակոռուպցիոն ծրագիր մշակելու համար: Սակայն, դեռ շատ վաղ է գնահատել գործընթացի արդյունավետությունը, ինչպես նաև չկա ապացույց որ այս գործընթացը պարբերաբար կկատարվի:

Ըստ զրուցակցի, պաշտպանության նախարարությունը չի իրականացրել նաև առավել մեծ կոռուպցիոն ռիսկեր պարունակող պաշտոնների գնահատում: Դրա հետ մեկտեղ, առհասարակ ՀՀ հակակոռուպցիոն ռազմավարության իրականացման գործընթացի վերաբերյալ նշվել է, որ այն չունի հստակ նախագծված մարմին, որը կգրադվի հակակոռուպցիոն ռազմավարության կիրառման գնահատմամբ և նոր միջոցառումներ առաջարկելով:

ՊՆ նախարար Սեյրան Օհանյանը բազմիցս նշել է կոռուպցիայի դեմ պայքարի մասին որպես առաջնային հինախնդիր՝ ի թիվս այլ խնդիրների: Վերջերս, նա հայտարարել էր, որ 2015 թ. օրինավորության ամրապնդման և կոռուպցիայի դեմ պայքարը լինելու են գերակա խնդիրների շարքում:

Պատասխան գրախոս 2-ին. ««1» միավորը պահպանվում է, քանի որ հարցը վերաբերում է հակակոռուպցիոն ռիսկերի գնահատմանը, իսկ ՆԱՏՕ-ի Բարեվարքության ամրապնդման գործընթացը ռիսկերի գնահատման մեթոդ չէ»:

Պատասխան ԹԻՀԿ գրախոսին. ««1» միավորը պահպանվում է»:

ՊՆ. Համաձայն եմ: Այստեղ պարզաբանման է ենթակա «առավել մեծ կոռուպցիոն ռիսկ» եզրույթը: Ինչպես վերը նշվեց՝ կոռուպցիայի դեմ պայքարում իրավասություններ ունի Ներքին աուդիտի վարչությունը: Կանխարգելման հարցերով որոշակի իրավասություններ ունի նաև ՀՀ ՊՆ ռազմական ոստիկանությունը, որի գործառույթների շրջանակը սահմանվում է «Ռազմական ոստիկանության մասին» ՀՀ օրենքով: Այս ոլորտում «Վերահսկիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն գործառույթներ է իրականացնում նաև ՀՀ վերահսկիչ պալատը, որի գործունեության շրջանակին կարելի է ծանոթանալ այդ մարմնի կայքէջում: Ինչ վերաբերում է Բարեվարքության ամրապնդման ծրագրի շրջանակում իրականացվող ինքնագնահատման գործընթացի պարբերականության ապահովմանը, ապա կոնկրետ Բարեվարքության ամրապնդման նախաձեռնության շրջանակում դրա պարբերականացում չի ենթադրվում: Սակայն, չի բացառվում, որ ինքնագնահատման արդյունքների ամփոփումից հետո մշակվելիք Բարեվարքության իրականացման պլանի շրջանակում նախատեսվի որոշակի պարբերականությամբ՝ պաշտպանական ոլորտի ամբողջական կամ մասնակի ինքնագնահատումների իրականացում:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ: Առաջարկում ենք «1» գնահատական:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ: Զինված ուժերի անձնակազմի կոռուպցիոն ռիսկերի տեսակետից մտահոգիչ է իրականացվող կադրային քաղաքականությունը: Սահմանված չեն սպաների առաջխաղացման, խրախուսական չափորոշիչները: Վերջին տարիներին նկատվում է սպաների զինվորական ծառայությունից

հրաժարվելու միտում, որը պայմանավորված է զինված ուժերում կոռուպցիոն ռիսկերի առկայությամբ: Այդ մասին բարձրաձայնվել է ՀՀ ԱԺ պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովի կողմից կազմակերպված լսումների ժամանակ ՀՀ պաշտպանության նախարարի ներկայությամբ: Տես՝ հարց 6-ի մեկնաբանության մեջ գրված հղումները:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ գնահատականի հետ: Բերված մեկնաբանությունները միանշանակ հիմնավորում են, որ հակակոռուպցիոն քաղաքականություն պարզապես չկա: Ուստի առաջարկում եմ գնահատել «0»:

1.2. Պաշտպանության բյուջե

Միավոր 1

11. Արդյո՞ք երկիրն ունի գնումների պլանավորման հրապարակային ընթացակարգ, և արդյո՞ք այն ներառում է հստակ հսկողության մեխանիզմներ:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 12.22.2010թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3985>,
2. ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնումների համակարգ, <http://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=64473>,
3. ՀՀ կառավարության 10.02.2011թ. N168-Ն որոշում գնումների գործընթացի կազմակերպման մասին, <http://www.mil.am/files/Kar-voroshum-168-N.pdf>,
4. ՀՀ կառավարության 20.12.2012թ. N1616-Ն հավելված, <http://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=82313>,
5. Ազգային ժողովի նիստերի սղագրություններ, www.parliament.am,
6. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 1717-20.12.2013թ.,
7. ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության կայք, www.spm.am,
8. Հայաստանի Հանրապետության հրապարակային ծանուցումների պաշտոնական ինտերնետային կայք, www.azdarar.am:

Մեկնաբանություններ

Գնումների պլանավորման վերաբերյալ չկա հստակ ընթացակարգ, որը կպարունակի գնումների ամբողջ ցիկլը՝ պլանավորումից, գնումից մինչև սպասարկում և օտարում: Գնումների մասին օրենսդրությունը սահմանում է, որ գնումների պլանները հրապարակվում են, բացառությամբ պետական և ծառայողական գաղտնիք պարունակող գնումների: Չնայած այն հանգամանքին, որ ՀՀ ՊՆ կարիքների համար գնումների անվանացանկերը հրապարակված

են ՀՀ կառավարության 20.12.2012թ. N1616-Ն հավելվածում, սակայն գնումների համակարգի պաշտոնական կայքէջի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ պաշտպանության նախարարության գնումների պլանները բացակայում են: Գնումների պլանների նկատմամբ հսկողությունը իրականացնում է միայն գործադիրը: Որևէ լիազորություն խորհրդարանը չունի: Ազգային ժողովի նիստերի սղագրությունների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ պատգամավորները 2011-2013թթ. ընթացքում երբևէ հարց չեն բարձրացրել որևէ գնման առարկայի նպատակահարմարության մասին:

Որոշ ապրանքատեսակների օտարումը, օր.՝ դուրս գրված մարդատար և հատուկ ավտոմոբիլային տեխնիկան, թափանցիկ է, աճուրդների հայտարարությունները այդ դեպքերում հրապարակայնորեն առկա են (տես աղբյուրներ 7 և 8), սակայն զենքի և զինամթերքի օտարման մասին տեղեկատվություն առկա չէ: Նման հարցերի պլանավորումը և իրագործումը կարգավորվում է ՊՆ ներքին հրամանագրերով:

ՊՆ. Համաձայն են: Գնումների պլանի հրապարակումը, որպես պատվիրատուի գործառույթ, սահմանվել է ՀՀ կառավարության 18.04.2013թ. N372-Ն որոշմամբ, համաձայն որի՝ մինչև յուրաքանչյուր տարվա փետրվարի 1-ը պատվիրատուի ղեկավարը հաստատում է գնումների պլանը և 5 աշխատանքային օրվա ընթացքում ձեռնարկում միջոցներ՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարի սահմանած կարգով այն հրապարակելու համար: Եվ, քանի որ հրապարակման կարգը հաստատող ՀՀ ֆինանսների նախարարի N1153-Ն հրամանն ուժի մեջ է մտել 11.06.2013թ.-ից, ուստի վերոգրյալով պայմանավորված, օրենսդրության պահանջի կատարումը ժամանակագրական առումով գործնականում հնարավոր չէր կիրառել: Չնայած դրան՝ ՀՀ ՊՆ գնումների անվանացանկը, բացառությամբ պետական կամ ծառայողական գաղտնիք պարունակող գնումների, ներառված էր համապատասխան կայքերում հրապարակված ՀՀ կառավարության 20.12.2012թ. N1616-Ն որոշման համապատասխան հավելվածներում: Հարկ է նշել նաև, որ ՀՀ կառավարության 05.09.2013թ.-ի N950-Ն որոշմամբ փոփոխություն է կատարվել ՀՀ կառավարության 10.02.2011թ. N168-Ն որոշմամբ հաստատված «Գնումների գործընթացի կազմակերպման» կարգում (այսուհետև՝ կարգ), համաձայն որի «գնումների պլանի ձևը, դրա լրացման կարգը և գնումների միասնական անվանացանկի բացվածքը՝ ըստ թվային ծածկագրի յուրաքանչյուր բաժնի խմբերի, դասերի և դասակարգիչների, սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների նախարարությունը»: Իսկ գնումների պլանի ձևը դրա լրացման կարգը հաստատվել է ՀՀ ֆինանսների նախարարի 10.10.2013թ.-ի N896-Ն հրամանով:

Այնուամենայնիվ, գնման պլանում ներառված յուրաքանչյուր գնման առարկայի մասով գնման գործընթացն իրականացնելիս՝ գնումների պաշտոնական տեղեկագրում գնումների օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հրապարակվել են գնումների հայտարարությունները, հրավերները, պայմանագիր կնքելու մասին, ինչպես նաև կնքված պայմանագրի մասին հայտարարությունները (հաշվետվությունները):

ԹԻՀԿ. Համաձայն են:

Գրախոս 1. Համաձայն են:

Գրախոս 2. Համաձայն են:

1.3 Բյուջեի թափանցիկություն և մանրամասներ

Միավոր 1

12. Արդյո՞ք պաշտպանության բյուջեն թափանցիկ է և բացահայտում է ծախսերի հիմնական ուղղությունները: Արդյո՞ք առկա է համապարփակ տեղեկատվություն ռազմական ոլորտի գիտահետազոտական և նախագծային աշխատանքների, վերապատրաստումների, կադրային ծախսերի, ձեռք բերած միջոցների, գույքի օտարման և պահպանման ծախսերի վերաբերյալ:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Զինված ուժերի նկատմամբ ժողովրդավարական, քաղաքացիական և հասարակական վերահսկողության հնարավորությունները Հայաստանում», Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակի զեկույց, <http://hcav.am/wp-content/uploads/2012/04/Report.pdf>, Վանաձոր, 2012թ.,
2. ՀՀ կառավարության 20.12.2012թ.-ի N1616-Ն որոշում «ՀՀ 2013 թվականի պետական բյուջեի կատարումն ապահովող միջոցառումների մասին»,
3. ՀՀ կառավարության 04.07.2013թ.-ի N740-Ն որոշում «2014-2016թթ. միջնաժամկետ ծախսային ծրագիրը հաստատելու մասին», https://e-gov.am/u_files/file/decrees/kar/2013/07/13_740.pdf,
4. «Պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենք, <http://www.gov.am/files/docs/1470.pdf>,
5. ՀՀ 2015թ. ինտերակտիվ բյուջե , <https://www.e-gov.am/interactive-budget/>,
6. «Ռուսաստանից ավելի շատ զենք ենք ձեռք բերել», «Երկիր մեդիա» հեռուստաընկերության կայք, <http://www.yerkir.am/news/view/42067.html>, 18.01.2013թ.,
7. «Հայաստանն «էականորեն մեծացրել է» սպառազինության ձեռք բերման ծավալները», Ազատություն ռադիոկայանի կայք, <http://www.azatutyun.am/content/article/25094613.html>, 3.09.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

ՀՀ կառավարության 20.12.2012թ.-ի N1616-Ն որոշման 12-րդ հավելվածով հրապարակվել է ՀՀ պաշտպանության նախարարության համար գնման ենթակա ապրանքների, աշխատանքների և ծառայությունների ցանկը: Պետական բյուջեի մասին օրենքով ընդհանուր թվով ներկայացված են ռազմական կարիքների համար կատարվող ծախսերի ուղղությունները՝ պետական բյուջեում ՊՆ տարեկան ծախսերը հետևյալն են՝ 199 մլրդ. ՀՀ դրամ, որից 191.67 մլրդ. դրամ հատկացված է «ռազմական պաշտպանությանը», 1.616 մլրդ. դրամ՝ հետազոտություններին, 158.4 մլն. դրամ՝ «օտարերկրյա ռազմական օգնությանը» և 5.57 մլրդ. դրամ՝ «պաշտպանությանը» (ներառված չէ ծախսերի այլ տեսակներում): Այլ տեղեկատվություն տրամադրված չէ: Չնայած այն հանգամանքին, որ բարձրաստիճան պաշտոնյաների կողմից նշվում էր

սպառազինությունների ձեռքբերումների աննախադեպ աճի մասին, (օր.՝ այն հարցին, թե արդյո՞ք Ադրբեջանական լրատվական աղբյուրներից մեկում նշված Ռուսաստանի կողմից Հայաստանին մատակարարված զենք և զինամթերքի ցուցակը համապատասխանում է իրականությանը, ՊՆ նախարար Սեյրան Օհանյանը պատասխանել է, որ «ցուցակը ամբողջական չէ») բյուջեն դրա վերաբերյալ որևէ տեղեկատվություն չի պարունակում: ՀՀ կառավարության 04.07.2013թ. N740-Ն որոշմամբ հաստատված՝ 2014-2016թթ. պետական միջնաժամկետ ծախսային ծրագրում պաշտպանության ծախսերը նշվում են որպես հույժ գաղտնի և դրա վերաբերյալ տեղեկությունները բացակայում են: 2015 թվականի բյուջեի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ ռազմական կարիքների բավարարման նպատակով գիտահետազոտական և նախագծային աշխատանքների համար հատկացվել է ընդհանուր պաշտպանական բյուջեի շուրջ 0.8 տոկոսը, սակայն դրա մանրամասների մասին տեղեկատվությունը բացակայում է:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

Ի լրումն մեկնաբանության՝ ռազմական կարիքների համար հատուկ գիտահետազոտական և փորձակոնստրուկտորական աշխատանքների պետական պատվերի ֆինանսավորումը կատարվում է «Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի N1 հավելվածի բյուջետային ծախսերի գործառական դասակարգման 02 բաժնի 04 խմբի 01 դասի՝ «Գիտական և գիտատեխնիկական նպատակային-ծրագրային հետազոտություններ» ծրագրի շրջանակներում կատարվող «Հատուկ գիտահետազոտական և փորձակոնստրուկտորական աշխատանքներ» ծրագրով նախատեսված միջոցների հաշվին: Նշված աշխատանքների անվանացանկը, համաձայն ՀՀ կառավարության 13. 03.1998թ. N173 որոշման 1-ին կետի, համարվում է պետական գաղտնիք:

ԹԻՎԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 1

12Ա. Արդյո՞ք գոյություն ունի օրենսդրական հանձնաժողով, որը պատասխանատու է պաշտպանական բյուջեի արդյունավետ վերահսկողության և վերլուծության համար և արդյո՞ք այդ մարմինը ժամանակին ստանում է պաշտպանական բյուջեի մասին մանրամասն և տեղեկատվություն:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. ՀՀ Ազգային ժողովի կանոնակարգ-օրենք, ընդունված՝ 20.02.2002թ.,
2. Աժ պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովի կանոնակարգ, <http://parliament.am/committees.phpdo=-show&ID=111168&month=all&year=2015&showdoc=kanonakarg&lang=arm>,

3. ՀՀ Աժ պաշտպանության, ներքին գործերի և ազգային անվտանգության նիստերի օրակարգեր, http://parliament.am/committees.php?do=-show&ID=111168&month=all&year=2013&cat_id=agendas&lang=arm,
4. ՀՀ Աժ պաշտպանության, ներքին գործերի և ազգային անվտանգության նիստերի արձանագրություններ, http://parliament.am/committees.php?do=-show&ID=111168&month=all&year=2013&cat_id=registers&lang=arm,
5. ՀՀ Ազգային ժողովի նիստերի սղագրություններ, <http://parliament.am/transcript.php?lang=arm>:

Մեկնաբանություններ

Ըստ Ազգային ժողովի կանոնակարգի՝ ՀՀ Աժ պաշտպանության, ներքին գործերի և ազգային անվտանգության հանձնաժողովը՝ ՀՀ Աժ ֆինանսաբյուջետային հանձնաժողովի հետ միասին, քննարկում է պետական և ծառայողական գաղտնիք կազմող բյուջետային հատկացումները: Ըստ կարգի՝ ՀՀ Աժ հանձնաժողովը Ազգային ժողովի նիստում միայն ներկայացնում է եզրակացությունը: 2010-2015 թթ. սղագրությունների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ որևէ անհամաձայնություն չի եղել հանձնաժողովի և գործադիրի միջև: Բացի այդ, քանի որ միշտ հանձնաժողովում քննարկումները գաղտնի են եղել, որևէ տեղեկատվություն հնարավոր չէ ստանալ այն մասին, թե որքանով են մանրամասն ներկայացվում բյուջետային տողերը հանձնաժողովում:

2014թ. հոկտեմբերի 17-ին Աժ պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովի հրավիրած պաշտպանության բյուջեի պլանավորման և արդյունավետ ծախսումների վերահսկողության վերաբերյալ կլոր սեղանի շուրջ քննարկումների մասին զեկույցում նշվում է, որ Աժ-ն իրավասություն չունի պաշտպանության ոլորտը վերահսկելու:

Պատասխան ՊՆ գրախոսին: «Պաշտպանության ոլորտից զատ այլ ոլորտներում հասանելի է ավելի շատ տեղեկատվություն, և քննարկումները տեղի են ունենում բաց ձևաչափով: Համաձայն ենք, որ տեղեկատվությունը տրամադրվում է ժամանակին»:

ՊՆ. Համաձայն են: ՀՀ պաշտպանական բյուջեն կազմվում է «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 21-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ ՀՀ վարչապետի որոշմամբ հաստատված ժամանակացույցի և «ՀՀ օրենսդիր, գործադիր և դատական իշխանության մարմինների, ՀՀ դատախազության, ՀՀ օրենքներով ստեղծված մշտապես գործող մարմինների կողմից միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի հայտերի և բյուջետային ֆինանսավորման հայտերի կազմման և դրանք ՀՀ ֆինանսների նախարարություն ներկայացման» վերաբերյալ ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից մշակված մեթոդական ցուցումներով սահմանված պահանջներին համապատասխան (առանց բացառությունների): Բյուջետավորումը, ներառյալ՝ ՀՀ Աժ ֆինանսաբյուջետային և պաշտպանության, ներքին գործերի և ազգային անվտանգության հանձնաժողովներում (թվով 2) համատեղ իրականացվող քննարկումները, արտացոլում են բյուջետային այն ընթացակարգն ու պրակտիկան, որոնք հաստատված են հանրային ամբողջ հատվածի համար:

ԹԻՎ 4. Համաձայն են:

Գրախոս 1. Համաձայն են:

Գրախոս 2. Համաձայն են:

Միավոր 1

12Բ. Արդյո՞ք հաստատված պաշտպանական բյուջեն հրապարակային է: Գործնականում, արդյո՞ք քաղաքացիները, քաղաքացիական հասարակությունը և լրատվամիջոցները կարող են ծանոթանալ պաշտպանական բյուջեի մանրամասներին:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Զինված ուժերի նկատմամբ ժողովրդավարական, քաղաքացիական և հասարակական վերահսկողության հնարավորությունները Հայաստանում», Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակի զեկույց, <http://hcav.am/wp-content/uploads/2012/04/Report.pdf>, Վանաձոր, 2012թ.,
2. ՀՀ կառավարության 20.12.2012թ.-ի N1616-Ն որոշման 12-րդ Հավելված «ՀՀ 2013 թվականի պետական բյուջեի կատարումն ապահովող միջոցառումների մասին»,
3. ՀՀ կառավարության 04.07.2013թ.-ի N740-Ն որոշումը «2014-2016թթ. միջնաժամկետ ծախսային ծրագիրը հաստատելու մասին», https://e-gov.am/u_files/file/decrees/kar/2013/07/13_740.pdf,
4. 2015թ. պետական բյուջեի մասին օրենք , <http://www.gov.am/files/docs/1470.pdf>,
5. ՀՀ 2015թ. ինտերակտիվ բյուջե, <https://www.e-gov.am/interactive-budget/>,
6. ՀՀ օրենքը պետական և ծառայողական գաղտնիքի մասին (ընդունված՝ 03.12.1996, փոփոխված 20.03.2002), <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1654&lang=arm>.
- 7.«Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենք, 23.09.2003թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1390&lang=arm>, այցելությունը՝ 2015թ. սեպտեմբեր:

Մեկնաբանություններ

Հաստատված պաշտպանական բյուջեն տեղեկություններ է պարունակում ծախսային հիմնական ուղղությունների մասին: ՀՀ կառավարության 20.12.2012թ. N1616-Ն որոշման 12-րդ հավելվածով նշվում են ձեռք բերման ենթակա ոչ ռազմական բնույթի ապրանքները: Ռազմական ծախսերով ձեռք բերվող սպառազինությունների մասին տեղեկատվությունը իսպառ բացակայում է:

Տեղեկատվության ազատության մասին օրենքում կա դրույթ, որով տեղեկատվության տրամադրումը սահմանափակվում կամ մերժվում է, եթե այն առնչվում է պետական կամ ծառայողական գաղտնիքի հետ: ՀՀ պետական

և ծառայողական գաղտնիքի մասին օրենքի 9-րդ հոդվածում նշվում է, որ ռազմաարդյունաբերական ծրագրերը (այդ թվում՝ գիտահետազոտական և նախագծային աշխատանքները), ռազմական ենթակառուցվածքների շինարարությունը և սպասարկումը, զորքի և տրամադրվող զենքի քանակի մասին տեղեկությունները կարող են համարվել պետական կամ ծառայողական գաղտնիք և դասակարգվել որպես այդպիսին: Օրենքը նաև լայն հնարավորություն է ընձեռնում ՊՆ նախարարին իր հայեցողությամբ որոշել, թե ինչն է գաղտնիք պարունակող տեղեկատվություն համարվում՝ բացառությամբ որոշ սահմանափակումների, որոնք վերաբերում են մարդու իրավունքների խախտման դեպքերին: Ուստի, տրամաբանական է եզրահանգել, որ պաշտպանության բյուջեի վերաբերյալ շատ տեղեկատվություն կարող է հասարակությունից զերծ պահվել:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 1

13. Արդյո՞ք պաշտպանության եկամուտները, որոնք այլ են, քան կենտրոնական կառավարությունից ստացվողները (օրինակ՝ տեխնիկայի վաճառքից կամ գույքի օտարումից), հրապարակվում և վերահսկվում են:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Սահմանված կարգի խախտմամբ պարտադիր զինվորական ծառայություն չանցած քաղաքացիների մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 17.12.2003թ., փոփոխված՝ 30.04.2015թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=-show&ID=1886&lang=arm>,
2. ՀՀ ֆինանսների նախարարության արտաբյուջետային միջոցների վերաբերյալ հաշվետվություններ, <http://mfe.am/index.php?cat=83&lang=1>,
3. «Շահագործման է հանձնվել ՀՀ պաշտպանության նախարարության նոր շենքը», Լրատվամիջոցների համահայկական ընկերակցություն, <http://mediaforum.nt.am/armtoday.php?year=2008&month=09&day=21&LangID=4>, 21.09.2008,
4. ՀՀ ֆինանսների նախարարության կայք, www.mfe.am;
5. ՀՀ օրենքը բյուջետային համակարգի մասին, ընդունված՝ 24.06.1997թ., փոփոխված՝ 25.03.2015թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=-show&ID=1503&lang=arm>,
6. «Հայրենիք» հիմնադրամի տարեկան հաշվետվություն, 2014. <https://www.azdarar.am/announcments/org/131/00077710/>, 23.03.2015, այցելությունը՝ 2015թ. սեպտեմբեր,

7. «Մարտիկ» հիմնադրամի տարեկան հաշվետվությունը, <https://www.azdarar.am/announcements/org/131/00076310/>, այցելությունը՝ 2015թ. սեպտեմբեր:

Մեկնաբանություններ

ՀՀ պաշտպանության նախարարության արտաբյուջետային միջոցների (այն միջոցների, որոնք տարբեր են բյուջետային հատկացումներից) վերաբերյալ որևէ տեղեկատվություն գոյություն չունի: Բյուջետային համակարգի մասին ՀՀ օրենքում (հոդված 15, կետ 9) ընդունված՝ 24.06.1997թ., նշվում է, որ նախարարությունները կարող են ունենալ արտաբյուջետային միջոցներ՝ կառավարության հավանությամբ: Սակայն, օրենսդրական բազայում որոնման արդյունքում հնարավոր չէր գտնել նաև ՀՀ կառավարության որոշումը ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը արտաբյուջետային միջոցների հաշիվ բացելու մասին: ՀՀ Ֆինանսների նախարարության կայքը տեղեկատվություն չի պարունակում նաև ՀՀ ՊՆ արտաբյուջետային միջոցների մուտքերի, այնպես էլ դրանցից կատարվող ծախսերի վերաբերյալ: Մինչդեռ պաշտպանության նախարարության արտաբյուջետային միջոցների գոյության մասին վկայում են մամուլի միջոցներով՝ մասնավորապես Լրատվամիջոցների համահայկական ընկերակցության կողմից 21.09.2008թ. հրապարակած նյութերը, համաձայն որոնց ՀՀ պաշտպանության նախարարության նոր շենքը կառուցվել է ամբողջությամբ արտաբյուջետային միջոցների հաշվին (շուրջ 13 մլրդ.): Ինչ վերաբերում է մուտքերին, ապա «Սահմանված կարգի խախտմամբ զինվորական ծառայություն չանցած անձանց մասին» ՀՀ օրենքով սահմանվում է, որ օրենքի կարգավորման առարկա անձինք պարտավոր են ՀՀ պաշտպանության նախարարության արտաբյուջետային հաշվին վճարել համապատասխան գումարները: Որևէ տեղեկատվություն չկա նաև այդ եղանակով ստացված վճարների չափերի և դրանց ծախսման վերաբերյալ:

Պատասխան ՊՆ գրախոսին և գրախոս 2-ին. «Թեև ըստ օրենսդրության արտաբյուջետային ռեսուրսներին վերաբերող գործարքները պետք է արձանագրվեն Ֆինանսների նախարարության հաշվետվություններում, նման տեղեկատվություն գրեթե առկա չէ, և դրա արժանահավատությունը կասկածելի է, քանի որ տարբեր աղբյուրներից ստացված տեղեկատվությունը համադրելով՝ պարզվում է, որ ծախսերը պետք է շատ ավելին լինեն, քան Ֆինանսների նախարարության կայքում նշվածը: Մասնավորապես, ՊՆ-ի նոր շենքի կառուցման համար արտաբյուջետային միջոցներից ծախսեր կատարելու վերաբերյալ տեղեկատվությունը ևս առկա չէ Ֆինանսների նախարարության հաշվետվություններում:

«Հայրենիք» հիմնադրամի 2014թ. զեկույցը զետեղված է www.azdarar.am կայքում, հիմնադրամի իրավաբանական հասցեն համընկնում է ՊՆ հասցեի հետ: Ըստ զեկույցի, 2014 թ. հիմնադրամը որևէ ծրագիր չի իրականացրել: Հիմնադրամի եկամուտը կազմել է 103,008 ՀՀ դրամ (բանկային դեպոզիտի վրա հաշվարկված տոկոսը), իսկ ծախսերը կազմել են 721,200 ՀՀ դրամ (վարչական նպատակների համար): Սակայն, կայքը «Հայրենիք» հիմնադրամի միայն 2014 թ. զեկույցն է պարունակում, չնայած հիմնադրամը հիմնվել է 2004 թվականին:

«Մարտիկ» հիմնադրամի 2014 թ. զեկույցը զետեղված է www.azdarar.am կայքում, հիմնադրամի իրավաբանական հասցեն համընկնում է ՊՆ հասցեի հետ: Ըստ զեկույցի, հիմնադրամի եկամուտը կազմել է 55.83 մլն. ՀՀ դրամ (բանկային դեպոզիտի վրա հաշվարկված տոկոսը), իսկ ծախսերը կազմել են 126.7 մլն. ՀՀ դրամ, որից 107.76 մլն. ՀՀ դրամը հատկացվել է ծրագրի իրականացմանը (ուսումնական ծրագրեր, բարեգործություն, տեղեկատվական գործառույթներ), աշխատավարձը կազմել է 11.4 մլն. ՀՀ դրամ: Այլ ֆինանսական տեղեկատվություն առկա չէ, երկու հիմնադրամներն էլ գրանցված են ՀՀ արդարադատության պետական ռեգիստրում, որը ընթացակարգային երևույթ է հիմնադրամների պարագայում:

Հրապարակայնորեն առկա չէ որևէ տեղեկատվություն, որը կհաստատի, որ ՊՆ-ն իրագործում է իր արտաբյուջետային գործառնությունները «Հայրենիք» և «Մարտիկ» հիմնադրամների միջոցով:

Հաշվի առնելով, որ առկա է զուտ չոր ֆինանսական տեղեկատվություն, և չկա մանրամասնում եկամուտների ստացման աղբյուրների մասին, եզրահանգումն այն է, որ հստակ չէ՝ հիմնական բյուջեից զատ ստացված եկամուտները և դրանցով կատարված ծախսերը հաշվառվում են, թե՛ ոչ: Գնահատականը դրվում է «1», որն արտացոլում է հիմնադրամների ընդհանուր բնույթի տեղեկատվությունը, որը, սակայն, հստակ ու համապարփակ չէ:

ՊՆ. Համաձայն են: ՀՀ պաշտպանության նախարարության արտաբյուջետային գործառնությունները հիմնականում իրականացվում են 16.08.2004թ-ին սահմանված կարգով գրանցված «Հայրենիք» ռազմահայրենասիրական հիմնադրամի բանկային հաշիվների միջոցով: Հիմնադրամի գործունեության տարեկան ցուցանիշները օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հրապարակվում են ՀՀ հրապարակային ծանուցումների պաշտոնական ինտերնետ կայքում. www.azdarar.am:

Միաժամանակ ՀՀ պաշտպանության նախարարության արտաբյուջետային միջոցների ձևավորվում են՝

ա) «Սահմանված կարգի խախտմամբ զինվորական ծառայություն չանցած անձանց մասին» ՀՀ օրենքով մուտքագրվող դրամական միջոցներից,

բ) սահմանված կարգով ոչ պիտանի ճանաչված ապրանքանյութական միջոցների իրացումից,

գ) վարձակալական վճարներից:

Դրանք հաշվառվում են ՀՀ ֆինանսների նախարարության կենտրոնական գանձապետարանում բացված հատուկ գանձապետական հաշվում:

Արտաբյուջետային միջոցների հաշվին իրականացվող ծախսերի պլանավորումը, բյուջետավորումը և բյուջեի կատարումն ամբողջովին համապատասխանում է ՀՀ բյուջետային համակարգի համար սահմանված պահանջներին:

ՀՀ պաշտպանության նախարարության համար արտաբյուջետային միջոցների մուտքեր ապահովող գործունեության այլ տեսակներ և վճարովի ծառայությունների մատուցումներ նախատեսված չեն: ՀՀ պաշտպանության նախարարություն տեսականորեն և գործնականում այլ դրամական միջոցների մուտքեր ապահովող լծակներ և հնարավորություններ չունի: Նշված հաշիվներով բանկային (վճարային) գործառնություններն իրականացվում են ՀՀ տարածքում

գրանցված իրավաբանական անձանց համար ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված պայմաններին և կարգին համապատասխան:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ: Ներկայիս նախագահ Սերժ Սարգսյանի, նրա նախկին տեղակալ Արթուր Աղաբեկյանի, ՊՆ իրավաբանական վարչության պետ Ս. Սեդրակյանի կողմից հիմնադրվել է «Մարտիկ հիմնադրամը», որի ֆինանսական միջոցները ձևավորվել են զինված ուժերի անձնակազմի կողմից՝ իրենց աշխատավարձերից՝ որոշակի վճարների հիման վրա: Հիմնադրամի միջոցները պետք է օգտագործվեն, ըստ կանոնադրության, զինծառայողների սոցիալական ապահովության և սոցիալական խնդիրների լուծման նպատակով: Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակը համապատասխան հարցմամբ դիմել է ՀՀ արդարադատության նախարարությանը «Մարտիկ հիմնադրամի» ֆինանսական եկամուտների մասին, որը մերժվել է:

Տեղեկատվությունը ստանալու պահանջով կազմակերպությունը դիմել է ՀՀ վարչական դատարան, սակայն դատարանները մերժել են տեղեկատվությունը տրամադրելու պահանջը (<http://hcav.am//events/hքա-վանաձորի-գրասենյակն-ընդդեմ-հհ-արդ/>):

Երկրորդ, պաշտպանության բնագավառում այլ ֆինանսական ներդրումների աղբյուր է հանդիսանում ՆԱՏՕ-Հայաստան Անհատական գործընկերության գործողությունների ծրագրով (ԱԳԳ) ֆինանսական աջակցությունը, սույն համագործակցության շրջանակում 19.12.2013թ.-ին հայտնի է դարձել ԱՄՆ կողմից ՀՀ խաղաղապահ զորքերի զարգացման համար տրամադրվող 1,5 մլրդ ԱՄՆ դոլարի մասին, սակայն ՆԱՏՕ-ի կողմից աջակցության ամբողջ ծավալը հայտնի չէ <http://www.natoinfo.am/am/news/150/>:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 1

14. Արդյո՞ք գոյություն ունի պաշտպանության նախարարության ծախսերի արդյունավետ ներքին աուդիտ (թափանցիկ, արհեստավարժ մասնագետների կողմից իրականացվող, խորհրդարանի կողմից վերահսկվող):

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Հանրային ֆինանսական կառավարում. միջազգային տենդենցներ. առաջնահերթությունները Հայաստանում», Համաշխարհային բանկի ավագ մասնագետ Յենս Կրոման Քրիսթենսենի ելույթը, 2010թ, <http://www.slideserve.com/Jims/public-financial-management-international-trends-priorities-in-armenia>, 2010,
2. Հայաստանյան ՀԿ-ները նշում են «Բաց կառավարման գործընկերության» նախաձեռնության «ձևական» բնույթը, http://armenianow.com/hy/society/49250/armenia_open_governance, 16.10.2013,
3. «Ներքին աուդիտի մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 22.12.2010, <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=4072&lang=arm>,

4. ՀՀ Ֆինանսների նախարարության կայք, www.mfe.am,
5. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

Համաձայն ներքին աուդիտի մասին ՀՀ օրենքի՝ պաշտպանության նախարարությունում ձևավորվել է ներքին աուդիտի ստորաբաժանում: Ըստ օրենքի՝ ներքին աուդիտի ստորաբաժանման աշխատակիցներ կարող են հանդիսանալ բացառապես այն անձինք, որոնք ունեն համապատասխան որակավորում և հանձնել են համապատասխան քննություններ: Ներքին աուդիտի համակարգի մասին առհասարակ (ներառյալ՝ պաշտպանության նախարարության ներքին աուդիտի մասին) Համաշխարհային բանկի հանրային հատվածի մասնագետն իր զեկույցում նշել է, որ ներքին աուդիտորները չունեն անկախություն, քանի որ վերջիններս ենթակա են գերատեսչության ղեկավարին, ինչը խանգարում է վերջիններիս աշխատանքին և վստասում արդյունավետությանը: Ինչ վերաբերում է ներքին աուդիտորների գործունեության հրապարակայնությանը, ապա ուսումնասիրությունները հնարավորություն չեն տվել բացահայտելու պաշտպանության նախարարության աուդիտորական եզրակացությունների մասին տեղեկատվությունը: Աուդիտորական գործունեության նկատմամբ հսկողություն չի իրականացնում նաև Ազգային ժողովը, քանի որ օրենքում բացակայում են խորհրդարանի կողմից վերահսկողություն իրականացնելու դրույթները:

ՊՆ. Համաձայն եմ: Ի պատասխան Յենս Կրոման Կրիստենսենի «Մեկնաբանություններ» բաժնում տրված տեղեկատվության՝ տեղեկացնում ենք, որ համաձայն «Ներքին աուդիտի մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի 2-րդ կետի՝ «Հանրային հատվածի ներքին աուդիտը անկախ օբյեկտիվ հավաստիացման և խորհրդատվական գործառույթ է, որն ուղղված է կազմակերպության գործունեության արդյունքի մեծացմանն ու բարելավմանը: Ներքին աուդիտն իրականացվում է ներքին աուդիտի ռազմավարական և տարեկան ծրագրերի հիման վրա՝ կազմակերպության ղեկավարությանը հավաստիացման կամ խորհրդատվական ծառայություններ մատուցելու միջոցով»: Ինչ վերաբերում է ՀՀ պաշտպանության նախարարության աուդիտորական եզրակացությունների մասին տեղեկատվություն ստանալու անհնարինությանը, ապա հայտնում ենք, որ ՀՀ ՊՆ ներքին աուդիտի վարչություն որևէ գրություն կամ հարցում չի արվել տեղեկատվություն ստանալու համար, սակայն հարկ է նշել, որ ՀՀ ՊՆ ներքին աուդիտի վարչությունը իրավասու չէ արտաքին մարմիններին տրամադրելու գաղտնիություն պարունակող տեղեկատվություն: Աուդիտորական գործունեության նկատմամբ հսկողության իրականացման հետ կապված նշենք, որ ՀՀ ՊՆ ներքին աուդիտի վարչության գործունեությունը վերահսկելու իրավունք ունեն Լիազոր մարմինը (ՀՀ Ֆինանսների նախարարի 17.02.2012թ. N143-Ն որոշում, Գլուխ 94. ՈՒՑ 6330. «Արտաքին գնահատում», կետ 385), ինչպես նաև Ազգային ժողովի վերահսկիչ պալատը (ՀՀ Ֆինանսների նախարարի 12.12.2012թ. N1096-Ն հրաման, Գլուխ 17, կետ 80՝ «Ներքին աուդիտի ստորաբաժանումը ՀՀ ներքին աուդիտի օրենսդրությամբ սահմանված կարգով պարտավոր է

աջակցություն ցուցաբերել ստուգում իրականացնող մարմիններին և արտաքին աուդիտի մարմնի՝ Վերահսկիչ պալատի հետ»):

ԹԻՎ 4. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 1

15. Արդյո՞ք գոյություն ունի պաշտպանական ծախսերի արդյունավետ և թափանցիկ արտաքին աուդիտ:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Վերահսկիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 25.12. 2006թ, փոփոխված՝ 25.03.2015թ, <http://parliament.am/legislation.php?sel=-show&ID=2835&lang=arm>,
2. ՀՀ նախագահի հանդիպումը, <https://www.youtube.com/watch?v=QH3t7SIlgP4>, 29.06.2013,
3. «Աղմկահարույց բացահայտումներ՝ մի շարք ոլորտներում. Վերահսկիչ պալատի տարեկան հաշվետվությունը», www.mediamall.am կայք, <http://topnews.mediamall.am/?id=34868>, 13.06.2013,
4. Հարցազրույց գրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

ՀՀ օրենսդրության համաձայն բյուջետային միջոցների ծախսման նկատմամբ վերահսկողությունն իրականացնում է Վերահսկիչ պալատը, որի նախագահին նշանակում է Ազգային ժողովը: Ըստ գրուցակցի, Վերահսկիչ պալատը պարբերաբար կազմակերպում է ստուգումներ: Դրա հետ մեկտեղ, ոչ պաշտպանության ոլորտի ստուգումների, ոչ էլ ստուգումների արդյունքների մասին որևէ տեղեկատվություն չի հրապարակվում: Ըստ օրենքի՝ Վերահսկիչ պալատի եզրակացությունը, որը պարունակում է պետական և ծառայողական գաղտնիք, քննարկվում է ՀՀ ԱԺ պաշտպանության, ներքին գործերի և ազգային անվտանգության հանձնաժողովի ու ֆինանսաբյուջետային հանձնաժողովի դռնփակ նիստերում: Հանձնաժողովի նախագահը ԱԺ-ին միայն հաղորդում է տալիս, թե արդյո՞ք եզրակացությունը դրական է, թե բացասական: 2013թ. հունիսին Վերահսկիչ պալատը հրապարակեց իր հաշվետվությունը 2012 թվականի բյուջեի կատարողականի վերաբերյալ, որտեղ, ընդհանուր առմամբ, նշվում էր գնումների ոլորտում «խայտառակ» չափերի հասնող չարաշահումների մասին: Հաշվետվությունը բուռն քննարկումների առարկա դարձավ: Հաշվետվության վերաբերյալ խորհրդակցություն հրավիրեց նաև նախագահը: Սակայն որևէ տեղեկատվություն բուն չարաշահումների

վերաբերյալ պաշտպանության ոլորտում, ինչպես նաև որևէ տեղեկատվություն հաշվետվությունում տեղ գտած չարաշահումների առնչությամբ ձեռնարկված գործողությունների վերաբերյալ մամուլում չի հայտնվել:

Պատասխան ՊՆ գրախոսին. «Իրականում, ըստ գրուցակիցների և սեփական փորձից իմանալով, Վերահսկիչ պալատը ստուգումներ իրականացնում է: Դրանք ուղղակի չեն հրապարակվում: «1» գնահատականը պահպանվում է, քանի որ այն լավ է արտացոլում աուդիտների վերաբերյալ անհատակությունը:»

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ: Վերահսկիչ պալատի կողմից պաշտպանության ոլորտում ստուգումներ չեն կատարվում:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

1.3. Այլ քաղաքական ոլորտներ

Միավոր 3

16. Արդյո՞ք կան ապացույցներ, որ երկրի պաշտպանության կառույցները ունեն ֆինանսական շահեր կամ վերահսկողություն երկրի բնական ռեսուրսների շահագործման ոլորտում աշխատող ձեռնարկություններում: Եթե այո, արդյո՞ք դրանք հրապարակայնորեն հայտարարված են և վերահսկելի:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Հայաստանի բնական պաշարները», Զարգացման հայկական գործակալություն, <http://www.ada.am/eng/about-armenia/general-info/natural-resources/>,
2. ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության կայք, www.spm.am,
3. ՀՀ ընդերքի մասին օրենսգիրք, ընդունված՝ 28.11.2011թ., փոփոխված՝ 22.06.2015թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=4343&lang=arm>,
4. ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք՝ ընդունված 05.05.1998թ., փոփոխված՝ 19.06.2015թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1556&lang=arm>,
5. «Սակագին Միջիկի համար», «Հայկական ժամանակ» օրաթերթ, <http://www.armtimes.com/hy/read/42687>, 8.06.2013,
6. «Ինչու են լռում գեներալները», «Հայկական ժամանակ» օրաթերթ, <http://www.armtimes.com/21000>, 18.01.2011,
7. Հարցազրույց գրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

Պաշտպանության կառույցների ներգրավվածությունը բնական ռեսուրսների շահագործման մեջ բացահայտորեն արգելող որևէ դրույթ չկա, չնայած այլ օրենքներ անուղղակիորեն սահմանափակումներ են դնում, երբ հարցը վերաբերում է ընդերքին: Հայաստանը, ըստ հրապարակումների, հարուստ է մետաղներով, մասնավորապես՝ երկաթ, պղինձ, մոլիբդեն, ցինկ, ոսկի, արծաթ, ալյումին և այլ թանկարժեք մետաղներ, տուֆ, կավ, բազալտ, գրանիտ: Այդ հանածոների հանքավայրերը շահագործվում են մասնավոր ընկերությունների կողմից: Ըստ «Ընդերքի մասին» ՀՀ օրենսգրքի՝ ընդերքօգտագործող կարող են լինել միայն իրավաբանական անձինք: Այսինքն՝ պետական մարմինները, ներառյալ՝ պաշտպանության կառույցները, չեն կարող տնօրինել բնական պաշարների հանքերի շահագործման իրավունք: Հրապարակային աղբյուրների ուսումնասիրությունը ցույց տվեց, որ ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը չի տնօրինում հանքեր շահագործող ընկերություններ: Դրա վերաբերյալ չկան նաև մամուլի հրապարակումներ: Սակայն, ըստ լրատվական հրապարակումների, ՀՀ գլխավոր շտաբի պետի տեղակալը փայտանյութի խոշոր բիզնեսի սեփականատեր է: Երկու նախկին բարձրաստիճան սպաներ՝ այժմ ԱԺ պաշտպանության, ազգային անվտանգության ու ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովի անդամներ, ևս ներգրավված են փայտանյութի բիզնեսի մեջ:

«3» գնահատական է ընտրվել, որն արտացոլում է բնական պաշարները շահագործելու բացահայտ արգելող դրույթի բացակայությունը՝ ի թիվս որոշ անուղղակի սահմանափակումների, նախկինում հիդրոէլեկտրակայանների բիզնեսում ներգրավված լինելը, անձնակազմի անդամների ենթադրվող ներգրավվածությունը և ՊՆ բնական պաշարների շահագործման մեջ ներգրավվածության մասին այլ աղբյուրների բացակայությունը:

Պատասխան ԹԻՀԿ գրախոսին: «ՀԷԿ-երի շահագործումը «Ընդերքի մասին» ՀՀ օրենքով և իրավաբանական անձի մասին դրույթով չի կարգավորվում, ուստի հավանականություն կա, որ նման բան կարող է լինել»:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ: 2013թ.-ին «Հայկական ժամանակ» օրաթերթում տեղեկություն հրապարակվեց այն մասին, որ «ՁորահԷԿ» ՓԲԸ-ի ակտիվները, որոնք վերահսկվում էին Պաշտպանության նախարարության կողմից վաճառվել են «Ձորագետ» ՓԲԸ-ին, որը, ըստ լուրերի, պատկանում է ՀՀ նախագահի փեսային:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 3

17. Արդյո՞ք գոյություն ունեն փաստեր, որ զինված ուժերում գործում են կազմակերպված հանցավոր խմբեր: Եթե ոչ, արդյո՞ք կան ապացույցներ, որ կառավարությունը զգոն է և պատրաստ է նման ռիսկերի:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Ձերբակալվել է զինվորներից գումարներ շորթող սպան», «Lragir.am» ինտերնետային թերթ, <http://www.lragir.am/index/arm/0/right/view/39645>, 14.10.2010թ.,

2. «Ռոժի դեմ խաղ չկա», Lragir.am ինտերնետային թերթ, <http://www.lragir.am/index/arm/0/right/view/40264>, 31.10.2010թ.,
3. «Ինչո՞ւ է լուր մեզ զլխավոր շտաբի պետը», «168 Ժամ» էլեկտրոնային շաբաթաթերթ, <http://archive.168.am/am/articles/29117-pr>, 8.09.2011թ.,
4. «Աժ պաշտպանության հանձնաժողովի նախագահը մտահոգված է դրամաշորթության մեջ մեղադրվող հրամանատարի գործի կարճամամբ», Ազատություն ռադիոկայանի կայք, <http://www.azatutyun.am/content/article/2297590.html>, 4.02.2011թ.:

Մեկնաբանություններ

Պաշտպանության նախարարությունը բազմիցս նշել է բանակում հանցավոր երևույթների դեմ պայքարի պատրաստակամության մասին: Այս նպատակով ձեռնարկվել են որոշակի քայլեր, ներառյալ՝ թե՛ գծի գործարկումը: Մինևույն ժամանակ, իրականում, բանակում տեղ են գտնում որոշ հանցավոր երևույթներ, որոնք հովանավորվում են բարձրաստիճան սպաների կողմից: Այսպես, 2010թ. վերջին Lragir.am կայքում հրապարակվեց տեղեկություն երկու սպաների կալանավորման մասին՝ դրամաշորթության մեղադրանքով, ինչը կատարվել էր զորամասի հրամանատարի հովանավորությամբ: Սակայն, ի վերջո, նրանց նկատմամբ հարուցված քրեական գործերը կարճվեցին, իսկ մեղադրվողներից մեկը վերադարձավ ծառայության:

ՊՆ. Համաձայն եմ: ՀՀ զինված ուժերի կազմավորման 22 տարվա ընթացքում հանցավոր խմբերի գործունեության վերաբերյալ որևէ տեղեկատվություն առկա չէ: Զինված ուժերում արձանագրվում են իրավախախտումների տարաբնույթ մասնակի դեպքեր, որոնք չի կարելի բնութագրել որպես կազմակերպված հանցագործություն: Զինծառայողների կողմից կամ նրանց մասնակցությամբ կատարված յուրաքանչյուր իրավախախտում ենթարկվում է մանրակրկիտ վերլուծության, անցկացվում է հետաքննություն կամ նախաքննություն, հետագայում նմանատիպ հակաիրավական արարքները կանխարգելելու նպատակով զորամասերի հրամանատարության և իրավապահ մարմինների կողմից համատեղ ձեռնարկվում են համալիր միջոցներ, իսկ իրավախախտ զինծառայողները՝ ելնելով արարքի բնույթից, ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով ենթարկվում են պատասխանատվության: Փորձագետի կողմից նշված քրեական գործը կարճվել է, մեղադրանքը՝ հանվել:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

18. Արդյո՞ք իրավապահ մարմինները պայքարում են զինված ուժերում կոռուպցիայի և կազմակերպված հանցագործության դեմ, և արդյո՞ք առկա են այդպիսի պայքարի արդյունավետության ապացույցներ:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Ձերբակալվել է զինվորներից գումարներ շորթող սպան», «Lragir.am» ինտերնետային թերթ, <http://www.lragir.am/index/arm/0/right/view/39645>, 14.10.2010թ.;
2. «Աժ պաշտպանության հանձնաժողովի նախագահը մտահոգված է դրամաշորթության մեջ մեղադրվող հրամանատարի գործի կարճամամբ», «Ազատություն» ռադիոկայանի կայք, <http://www.azatutyun.am/content/article/2297590.html>, 4.02.2011թ.;
3. «Սյուրեռեալիստական պատկերներ խաղաղապահ գումարտակի առօրյայից», «Հրապարակ» օրաթերթ, <http://www.hraparak.am/news/view/37768.html>, 2.08.2013թ.;
4. «Նախագահը դժգոհ է», ՀՀ նախագահի հանդիպում ՀՀ կառավարության անդամների հետ, <https://www.youtube.com/watch?v=DUZNMmkqpsg>, 5.09.2012թ.;
5. «Ձեռնարկվել են մի շարք միջոցառումներ՝ ուղղված թափանցիկության աստիճանը բարձրացնելուն», «168 ժամ» ինտերնետային շաբաթաթերթ, <http://archive.168.am/am/articles/23485-pr>, 24.06.2010թ.:

Մեկնաբանություններ

Պաշտպանության նախարարությունը բազմիցս նշել է բանակում կոռուպցիայի և հանցավորության նկատմամբ անհանդուրժողականության վերաբերյալ: Միջոցառումներ են նախաձեռնվել նաև զորամասերում սպաների կողմից չարաշահումները կանխարգելելու ուղղությամբ: Ռազմական ոստիկանությունը և ռազմական հատուկ քննչական վարչությունը ունեն համապատասխան լիազորություններ՝ կոռուպցիոն ռիսկերի դեմ պայքարելու համար: Մինչդեռ մամուլում հրապարակումներ են եղել այն մասին, որ կոռուպցիոն հանցագործություններում մեղավոր անձինք շատ ժամանակ անպատժելիություն են վայելում: Մասնավորապես, սպայի կողմից դրամաշորթության դեպքում վերջինս ազատվեց պատասխանատվությունից (տես վերը նշված աղբյուրը): Ընդ որում, այդ հարցում իր դժգոհությունը հայտնեց նաև ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի հանձնաժողովի նախագահը: Բացի այդ, ընդունված պրակտիկա է, երբ կոռուպցիոն բնույթի չարաշահումների համար անձինք պատասխանատվության ենթարկվելու փոխարեն ուղղակի ազատվում էին աշխատանքից: Այդ պրակտիկայի մասին 2012 թվականի սեպտեմբերի 5-ին իր խոսքում նշել է նաև երկրի նախագահը:

Պատասխան գրախոս 2-ին: «0» գնահատելը, ըստ մոդելային պատասխանների, կնշանակի, որ առհասարակ չի իրականացվում ոստիկանական ֆունկցիա: Համաձայն եմ, որ այդ ֆունկցիան զուտ ընտրանքային է իրականացվում, սակայն այն գոյություն ունի, ինչն, ըստ մոդելային պատասխանների, «1» է:

Ինչ վերաբերում է գրախոս 1-ի գնահատականին, ապա գեներալների բիզնեսների մասին առանձին անդրադարձ կա հաջորդ հարցերի մեկնաբանություններում:

ՊՆ. Համաձայն են: Զինված ուժերում շարունակական սկզբունքային պայքար է տարվում կոռուպցիոն երևույթները և կազմակերպված հանցավորության դրսևորումները բացառելու, դրանց առաջացմանը նպաստող պատճառներն ու պայմանները բացահայտելու, վերացնելու ուղղությամբ: Այս առումով զինված ուժերի ղեկավարության կողմից կատարվել և կատարվում են մի շարք հիմնարար միջոցառումներ, իրականացվում են կարևոր ծրագրեր, որոնցից են.

- 1) պետական մակարդակով հռչակվել է ՀՀ պաշտպանության նախարարի և Զինված ուժերի գլխավոր շտաբի գլխավոր շտաբի պետի բարձր պատրաստակամությունը՝ ամրապնդելու բարեվարքությունը և հետևողականորեն հակակոռուպցիոն միջոցների ձեռնարկումը (ուղերձներ, կոլեգիաներ, խորհրդակցություններ և դրանց ժամանակ բարոյական բնույթի խրատներ),
- 2) ժողովրդավարական վերահսկողության, թափանցիկության ապահովումը, ինչպես նաև մարդու իրավունքների ոլորտում ստանձնած միջազգային պարտավորությունների կատարումը,
- 3) «Բարեվարքության ամրապնդումը և կոռուպցիայի նվազեցումը պաշտպանության ոլորտում» լավագույն փորձերի օրինակների ժողովածուի և «Ինքնագնահատման գործիքը» փաստաթղթի լայն քննարկումն ու դրանց ներդրման գործողությունների իրականացման նպատակով պլան-ժամանակացույցի միջոցառումների կատարումը,
- 4) հանրապետական հավաքակայանում զորակոչի վիճակահանության կարգով իրականացումը և զորակոչիկների ծնողների, իրավապահ մարմինների կողմից ընթացքի վերահսկելիությունն ու դիտարկումը,
- 5) պետի (հրամանատարի) կամ այլ պաշտոնատար անձի կողմից իշխանությունը կամ պաշտոնեական դիրքի չարաշահման, իշխանազանցության կամ պաշտոնեական լիազորությունների սահմանն անցնելու բացահայտված արարքների առնչությամբ հարուցվել են քրեական գործեր, հանցագործություն կատարած զինծառայողները ենթարկվել են օրենքով սահմանված պատասխանատվության,
- 6) գործողության են դրվել ընթացակարգեր, որոնք պաշտպանության ոլորտի պաշտոնյաներին և զինված ուժերի անձնակազմին հնարավորություն են տալիս ներկայացնել կոռուպցիոն դրսևորումների հատկանիշների մասին հաղորդումներ,
- 7) «ՀՀ զինված ուժերում «ՀՀ պաշտպանության նախարարին» անվանմամբ փոստարկղերի կիրառման կանոնակարգը գործողության դնելու մասին» հրամանով փոստարկղերի տեղադրումը զորամասերում,
- 8) «ՀՀ ԶՈՒ հրամանատարական կազմի և զինվորական իրավապահ մարմինների հետ համագործակցություն ապահովվելու մասին» հրամանով ՌՌ հենակետերի ստեղծումը զորամասերում,
- 9) վերադաս հրամանատարության և զինվորական իրավապահ մարմինների, զինվորական դատախազության հետ ուղիղ կապի թեժ գծերի առկայությունը,

10) պաշտոնատար անձանց կողմից զինճառայողների և քաղաքացիների ընդունելությունը,

11) զորամասերում անձնակազմի շրջանում անցկացվող անանուն սոցիոլոգիական հարցումները,

12) զինճառայողների հետ անհատական զրույցների անցկացումն ու այլ միջոցառումներ:

ԹԻՎ 4. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ: Զանգվածային լրատվական միջոցներում բազմիցս նշվել է զինված ուժերում բարձրագույն սպայական կազմի առանձին ներկայացուցիչների՝ գեներալների կողմից տարբեր բիզնեսներ ունենալու մասին:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ: Բերված մեկնաբանությունները միանշանակ հիմնավորում են, որ հակակոռուպցիոն պայքար պարզապես չկա: Ուստի առաջարկում եմ եմ գնահատել «0»:

Միավոր 2

19. Արդյո՞ք հետախուզության ծառայությունների քաղաքականությունները, բյուջեները և կառավարումը ենթակա են արդյունավետ, անկախ և նյութապես ու որակապես ապահովված վերահսկողության:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 27.11.2008թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3420&lang=arm>,
2. ՀՀ Ազգային ժողովի կանոնակարգ-օրենք, ընդունված՝ 20.02.2002թ. <http://www.parliament.am/parliament.php?id=bylaw&lang=eng>,
3. ՀՀ 2015թ. ինտերակտիվ բյուջե, <https://www.e-gov.am/interactive-budget/>,
4. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20.12.2013թ:

Մեկնաբանություններ

Հետախուզության ծառայությունների ծախսերը, որոնք ֆինանսավորվում են բյուջեից, ենթակա են վերահսկողության ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովի կողմից: Ըստ Ազգային ժողովի կանոնակարգի՝ պետական և ծառայողական գաղտնիք պարունակող բյուջեները քննարկվում են միայն նշված հանձնաժողովում: Ազգային ժողովը չի լսում հետախուզության ծառայությունների բյուջեները: 2010-2015թթ. Ազգային ժողովի նիստերի սղագրությունները ցույց են տալիս, որ հետախուզության բյուջեները հաստատվում են որպես պետական և ծառայողական գաղտնիք պարունակող նյութ: Ինչ վերաբերում է հետախուզության

քաղաքականությունների և դրանց կառավարման նկատմամբ վերահսկողությանը, ապա օրենսդրությունը հատուկ որևէ դրույթ չի պարունակում հետախուզական ծառայությունների գործունեության նկատմամբ անկախ վերահսկողության մասին: Ավելին, հետախուզական ծառայությունների ողջ գործունեությունը, ներառյալ՝ ՀՀ զինված ուժերի գլխավոր շտաբի հետախուզության վարչության կանոնադրությունը, գաղտնի է: Հետախուզությանն առնչվող հարցերը, ըստ ԱԺ նիստերի սղագրությունների, երբևէ չեն եղել Ազգային ժողովի քննարկման առարկա, ինչպես նաև չեն քննարկվել ԱԺ համապատասխան հանձնաժողովում: Ըստ զրուցակցի՝ հետախուզության հարցերի նկատմամբ հսկողությունը իրականացնում են բացառապես նախագահը, պաշտպանության նախարարը և զինված ուժերի գլխավոր շտաբի պետը:

«2» գնահատական է ընտրվել, քանզի խորհրդարանական հանձնաժողովի վերահսկողությունը՝ թեկուզև ոչ հանրային եղանակով, այնուամենայնիվ վկայում է որոշակի անկախ վերահսկողության առկայության մասին:

ՊՆ. Համաձայն եմ: ՀՀ պաշտպանության նախարարության և Զինված ուժերի գլխավոր շտաբի համակարգում հետախուզական հատուկ ծառայություններ չկան: Հետախուզության վարչությունը հանդիսանում է ՀՀ զինված ուժերի գլխավոր շտաբի կազմում գործող ստորաբաժանում:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 1

20. Արդյո՞ք հետախուզության ծառայություններում բարձր օղակի պաշտոնները համալրվում են ընտրության օբյեկտիվ չափանիշների հիման վրա և արդյո՞ք նշանակվողների վարքը և համապատասխանությունը ենթակա են քննության:

Աղբյուրներ և մեկնաբանություններ

1. «Պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 27.11.2008թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3420&lang=arm>,
2. «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 03.07.2002 թ., փոփոխված՝ 11.06.2014թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1317&lang=arm>,
3. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

«Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքը հետախուզության պաշտոններում ընտրության որևէ ընթացակարգ և չափանիշներ չի

սահմանում: ՀՀ օրենսդրությունը սահմանում է, որ ավագ հրամանատարական պաշտոններում նշանակումները կատարում է նախագահը: Որևէ չափանիշ, թե ինչ սկզբունքներով պետք է առաջնորդվի նախագահը՝ նշանակումներ կատարելիս, օրենքում նշված չէ: Ըստ զրուցակցի՝ հետախուզության ծառայությունների ավագ պաշտոնյաները գրեթե միշտ ընտրվում են այն անձանց շրջանակից, որոնք ունեն նախկինում որոշակի հետախուզական աշխատանքի փորձ: Սակայն դրա վերաբերյալ հրապարակային աղբյուրները որևէ տեղեկատվություն չեն պարունակում: Մասնավորապես, ՀՀ ՊՆ պաշտոնական կայքէջում բացակայում են հետախուզության վարչության բարձր և միջին ղեկավար օղակների պաշտոններ զբաղեցնող անձանց կենսագրական տվյալները: Նախագահի հրամանները հետախուզական ծառայությունների ավագ պաշտոնյաների նշանակման վերաբերյալ չեն քննարկվում որևէ կառույցի հետ (ներառյալ՝ Ազգային ժողովի), հետևաբար չկա նաև նրա համապատասխանության ստուգման և նախնական վարքի քննության ընթացակարգ: Ըստ զրուցակցի՝ նման քննարկման պրակտիկա չի եղել:

«1» գնահատական է ընտրվել, քանզի չկա հստակություն հետախուզական ծառայություններին վերաբերող ընթացակարգերի մասին և չկա արտաքին վերահսկողություն:

ՊՆ. Համաձայն եմ: «Ձինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի 15-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերում զինվորական պաշտոնները բաժանվում են հրամանատարականի և ոչ հրամանատարականի, հրամանատարական կազմի պաշտոններն էլ իրենց հերթին՝ բարձրագույն հրամանատարականի և ավագ հրամանատարականի: Սահմանվում է նաև, որ բարձրագույն հրամանատարական և բարձրագույն սպայական պաշտոնների ցանկը հաստատում է Հայաստանի Հանրապետության նախագահը: Նույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսվում են բարձրագույն ու ավագ հրամանատարական կազմերի պաշտոններում նշանակման ենթակա թեկնածուներին ներկայացվող պահանջները, մասնավորապես, բարձրագույն հրամանատարական կազմի պաշտոնի կարող է նշանակվել այն զինծառայողը, որը մինչև նշանակումն առնվազն 3 տարի ժամկետով զբաղեցրել է զինված ուժերի (այլ զորքերի) ավագ հրամանատարական կամ բարձրագույն սպայական պաշտոն և ունի գնդապետից ոչ ցածր զինվորական կոչում կամ մինչև նշանակումն այլ պետական մարմիններում առնվազն 3 տարի զբաղեցրել է զինված ուժերի ավագ հրամանատարական կամ բարձրագույն սպայական պաշտոնին համապատասխան պաշտոն և ունի զինված ուժերի գնդապետից ոչ ցածր համապատասխան կոչում: Իսկ ավագ հրամանատարական կազմի պաշտոնի կարող է նշանակվել այն զինծառայողը, որը մինչև նշանակումն առնվազն 3 տարի զբաղեցրել է միջին հրամանատարական կամ ավագ սպայական (ընդհանուրի մեջ մեկ տարին միջին հրամանատարական) կազմի պաշտոն կամ մինչև նշանակումն այլ պետական մարմիններում առնվազն 3 տարի զբաղեցրել է զինված ուժերի միջին հրամանատարական կամ ավագ սպայական կազմի պաշտոնին համապատասխան պաշտոն և ունի բարձրագույն զինվորական (մասնագիտական) կրթություն: ՀՀ օրենսդրության պահանջներին համապատասխան՝ զինծառայողին զինվորական պաշտոնի նշանակելիս հաշվի է առնվում վերջինիս համապատասխանությունը տվյալ պաշտոնին ներկայացվող պահանջներին (զինծառայողի մասնագիտական ու ծառայողական

ունակությունները, հոգեբանական որակները, առողջական վիճակը և օրենքով նախատեսված այլ պայմաններ): Զինծառայողը նշանակվում է իր հիմնական կամ հարակից զինվորական մասնագիտությանը համապատասխանող պաշտոնի՝ հաշվի առնելով ծառայողական գործունեության փորձը, իսկ նոր զինվորական մասնագիտական պաշտոնի նշանակմանը պետք է նախորդի համապատասխան վերապատրաստումը:

Ինչպես վերը նշվեց, «հետախուզական հատուկ ծառայություններ» ՀՀ պաշտպանության նախարարության և զինված ուժերի գլխավոր շտաբի համակարգում չեն գործում: Կա հետախուզության վարչություն, որում համալրումներն իրականացվում են վերը նշված ընդհանուր կարգով: Ինչ վերաբերում է ՊՆ կայքէջում հետախուզության վարչությունում բարձր և միջին պաշտոններ զբաղեցնող անձանց կենսագրական տվյալների ներբեռմանը, ապա կայքէջում ընդհանրապես բացակայում են որևէ ստորաբաժանման միջին կամ բարձր պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վերաբերյալ տվյալներ: Տեղադրված են միայն պաշտպանության նախարարության և զինված ուժերի գլխավոր շտաբի բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց կենսագրությունները, ինչպես նաև բոլոր վարչությունների ու առանձին ստորաբաժանումների պետերի վերաբերյալ հակիրճ տեղեկություններ՝ կոչում, պաշտոն, անուն ազգանուն: Դրանց թվում նշված է նաև ՀՀ զինված ուժերի գլխավոր շտաբի հետախուզության վարչության պետի տվյալները:

ԹԻՀԿ. Համաձայն են:

Գրախոս 1. Համաձայն են:

Գրախոս 2. Համաձայն են:

Միավոր 0

21.Արդյո՞ք կառավարությունն ունի սպառազինության արտահանմանն առնչվող որոշումների թափանցիկ և արդյունավետ կերպով վերահսկվող գործընթաց՝ համաձայն միջազգային համաձայնագրերի (մասնավորապես՝ Զպառազինությունների առևտրի մասին համաձայնագրի):

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Վիքիլիքս. Հայաստանին սպառնում են սանկցիաներով Իրանի հետ զենքի գործարքից հետո», Արտահանման իրավունքի բլոգ, <http://www.exportlawblog.com/archives/2609>, 29.11.2010թ.,
2. «Վիքիլիքս. Հայաստանի կողմից Իրան ուղարկված զենքով Իրաքում ամերիկացի զինվորներ են սպանել», «Վաշինգթոն Թայմս», 29.11.2010թ.,
3. Հայաստանի Հանրապետության զեկույցը ՄԱԿ-ի անվտանգության Խորհրդին՝ 1540 (2004) բանաձևի կիրառման վերաբերյալ, <http://www.osce.org/fsc/75185>, 27-28.01.2011թ.,
4. «Հայաստան. զենքեր, փաստեր, թվեր և օրենք. ԱՄՆ դեսպանության դիվանագիտական խողովակները Վիքիլիքսից», <http://www.gunpolicy.org/firearms/region/armenia>, 30.08.2011թ.,

5. «Լիցենզավորման մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 30.05.2001թ., փոփոխված՝ 23.06.2015թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1719&lang=arm>,
6. ՀՀ պաշտպանության նախարարության կայք, www.mil.am,
7. «ՀՀ ԱԳՆ մամուլի խոսնակ Տիգրան Բալայանի պատասխանը «Արմենպրես» լրատվական գործակալության հարցին», Առավոտ» օրաթերթ, <http://www.aravot.am/2013/04/15/231025/>, 15.04.2013թ.,
8. ՄԱԿ-ի անվտանգության խորհրդի N1973 (2011) բանաձև, http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2013_99.pdf,
9. ՄԱԿ-ի Սպառազինությունների վաճառքի մասին համաձայնագրի իրականացման վիճակը, https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?s-rc=TREATY&mtmsg_no=XXVI-8&chapter=26&lang=en, accessed on 10.08.2015թ.:

Մեկնաբանություններ

Հայաստանն աջակցում է ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի 1540 բանաձևին: Հայաստանն անդամակցում է Միջուկային զենքի չտարածման մասին համաձայնագրին, Կենսաբանական զենքի մասին համաձայնագրին, ինչպես նաև Քիմիական զենքի մասին համաձայնագրին: Հայաստանը չի անդամակցում Վասենարյան համաձայնագրին, Երկակի նշանակության ապրանքների արտահանման հսկողության ռեժիմին, ինչպես նաև արտահանման հսկողության ռեժիմներից որևէ մեկին: Դրա հետ մեկտեղ, Հայաստանի ռազմական նշանակության արտադրանքի և երկակի նշանակության արտադրանքի ցանկերը, որոնք հաստատված են կառավարության կողմից, ամբողջովին հիմնված են Վասենարյան համաձայնագրի և երկակի նշանակության արտադրանքի արտահանման հսկողության ցուցակների վրա: Հայաստանը չի ստորագրել Զենքի առևտրի մասին համաձայնագիրը:

2010-2011 թվականներին Հայաստանում իրականացվեցին արտահանման հսկողության օրենսդրության ռեֆորմներ, որոնք, ըստ միջազգային փորձագետների, լիովին համապատասխանեցրին ՀՀ օրենսդրությունը միջազգային չափանիշներին: Մինչ այդ «Վաշինգթոն փոսթը» հրապարակեց տեղեկություններ, որ 2003թ. Հայաստանն Իրանին զենք է վաճառել, որի օգտագործման արդյունքում զոհվել են ԱՄՆ զինվորականներ: Չնայած ռեֆորմներին, Հայաստանի արտահանման հսկողության համակարգը չունի թափանցիկություն, օրենսդրությունը չի նախատեսում արտահանման կամ ներմուծման դեպքում համապատասխան որոշումների հրապարակման պարտավորություն: Արտահանող կազմակերպությունների մասին տեղեկատվություն չկա նաև ՀՀ պաշտպանության նախարարության կայքէջում: Բացի այդ, չնայած օրենսդրական փոփոխություններին, 2011թ. ՄԱԿ-ի անվտանգության խորհրդի կողմից ընդունված 1973 (2011) բանաձևով ստեղծված փորձագիտական խմբի զեկույցում նշվեց, որ Հայաստանի գրանցում ունեցող կազմակերպությունը ապօրինի կերպով զենք էր մատակարարում Լիբիային: Այդ փաստը հաստատեց նաև ՀՀ ԱԳՆ մամուլ խոսնակ Տիգրան Բալայանը «Առավոտ»-ին տված հարցազրույցում:

Գնահատվում է «0», հաշվի առնելով փաստը, որ Հայաստանը չի ստորագրել Զենքի առևտրի մասին համաձայնագիրը, ինչպես նաև այն, որ թափանցիկության բացակայությունը անհնարին է դարձնում հաստատել, արդյո՞ք օրենքով նախանշված հակակոռուցիոն դրույթները կատարվում են, թե՛ ոչ:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՎԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏ

2.1. Ակտիվների իրացում

Միավոր 2

22. Որքանով է արդյունավետ ակտիվների օտարման նկատմամբ հսկողությունը, և արդյո՞ք ակտիվների օտարման և դրանցից ստացված հասույթի մասին տեղեկատվությունը թափանցիկ է:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. ՀՀ Կառավարության 13.06.2003թ. N 882-Ն որոշում, <http://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=68450>,
2. Հայաստանի Հանրապետության իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրի գործակալության Հայաստանի Հանրապետության հրապարակային ծանուցումների պաշտոնական ինտերնետային կայքի սպասարկման բաժին, www.azdarar.am,
3. «ՊՆ-ն գույքը օտարում և ետ է գնում գեներալներից «Ժամանակ»», «Թերթ ԷՅ ԵՄ», <http://www.tert.am/am/news/2010/09/17/zhamanak/>, 17.09.2010թ.,
4. «Սակագին Միշիկի համար», «Հայկական ժամանակ» օրաթերթ, <http://www.armtimes.com/hy/read/42687>, 8.06.2013թ.,
5. Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության պաշտոնական կայք, www.spm.am,
6. «Հերթական խայտառակ գործարքը. ՄՀՀ-ն վաճառվել է 20 օր առաջ գրանցված ընկերության», Իլուր ինտերնետային թերթ, <http://www.ilur.am/news/view/48045.html>, 13.08.2015թ.:

Մեկնաբանություններ

Պետական գույքի իրացման նկատմամբ հսկողությունն իրականացնում է

ՀՀ կառավարությունը: Պետական գույքի օտարման հետ կապված հարցերը կարգավորվում են ՀՀ կառավարության 13.06.2003թ.-ի N882-Ն որոշմամբ: Համաձայն այդ որոշման, գույքի վաճառքի մասին որոշումն ընդունում է ՀՀ կառավարությունը՝ պետական գույքի կառավարման վարչության ներկայացմամբ և համապատասխան պետական մարմնի համաձայնությամբ: Գույքի օտարումն իրականացվում է աճուրդով, մրցությամբ կամ ուղղակի վաճառքի ձևով: Ընդ որում, ուղղակի վաճառքի դեպքում ՀՀ կառավարությունը պետք է հաստատի նաև գնորդի անունը և օտարման գինը: Օտարման մասին տեղեկատվությունը հրապարակվում է պետական գույքի կառավարման վարչության և www.azdarar.am կայքում: Պետական գույքի կառավարման վարչության կայքէջում որևէ տեղեկատվություն չկա գույքի օտարման կնքված պայմանագրերի վերաբերյալ:

Այդուհանդերձ, զենք-զինամթերքի պահպանման և օտարման մասին տեղեկատվությունը հանրամատչելի չէ: Նման հարցերի պլանավորումն ու իրականացումը կատարվում է Պաշտպանության նախարարության ներքին կարգադրություններով:

2015թ. օգոստոսին ՀՀ կառավարությունը հաստատեց Պաշտպանության նախարարության ենթակայությանն անցած Մարզահամերգային համալիրի վաճառքը մեկ բաժնետեր ունեցող ՍՊԸ-ին: Ընկերությունը գրանցվել էր գործարքից ընդամենը 3 շաբաթ առաջ, իսկ դրա մասին այլ տվյալներ հայտնի չէին: Մարզահամերգային համալիրի և դրա շրջակա հողատարածքի գինը գնահատվել էր 29,144,000,000 ՀՀ դրամ (շուրջ 60.97 միլիոն ԱՄՆ դոլար), սակայն վաճառվել էր 30 միլիոն դոլարով: Այս գործարքը ցույց է տալիս, որ գույքի օտարման գործընթացներում կան կոռուպցիոն ռիսկեր:

Պատասխան գրախոս 2-ին. «Ընտրվել է «1» գնահատականը, քանի որ այնուամենայնիվ որոշ տեղեկություններ հասանելի են:

Պատասխան ԹԻՀԿ գրախոսին. «Ընտրվել է «1» գնահատականը:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ: Առաջարկում ենք գնահատել «1», ինչը կհամապատասխանի մոդելային պատասխաններին:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ: Զեկույցում բերված փաստերը վկայում են, որ գոյություն չունի թափանցիկություն և հսկողություն, ուստի առաջարկում ենք գնահատել «0»:

Միավոր 1

23. Արդյո՞ք պաշտպանության կառույցների կողմից իրականացվում է ակտիվների օտարման նկատմամբ հսկողություն, և արդյո՞ք այդպիսի հսկողության հաշվետվությունները թափանցիկ են:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. ՀՀ կառավարության 13.06.2003թ. N 882-Ն որոշում, <http://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=68450>,

2. ՀՀ պաշտպանության նախարարության կայք, www.mil.am,

3. Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության կայք, <http://spm.am/am/>:

Մեկնաբանություններ

Գույքի օտարման նկատմամբ անկախ հսկողություն իրականացնում է Վերահսկիչ պալատը, սակայն պաշտպանության մասով պետական գույքի օտարման մասին տեղեկություններ Վերահսկիչ պալատի կողմից ևս չեն հրապարակվել, ինչը կասկածի տակ է դնում այդ գործընթացի արդյունավետությունը:

Պատասխան գրախոս 2-ին. «0» գնահատականը կնշանակեր, որ Վերահսկիչ պալատն ընդհանրապես լիազորված չէ գույքի օտարման նկատմամբ հսկողություն իրականացնելու, ուստի պահպանվում է «1» գնահատականը:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Պաշտպանության նախարարության տարբեր ստորաբաժանումների ակտիվների օտարման (դուրսգրված ավտոմեքենաների, շինությունների, սարքավորումների) նկատմամբ հսկողություն իրականացնում են հանձնաժողովները: Տվյալ հանձնաժողովում ներկայացված՝ նախարարության Վերահսկիչ վարչությունը մասնակցում է ավտոմեքենաների օգտարման և վերահսկման գործընթացին, իսկ հանձնաժողովի նիստերի արձանագրությունները գաղտնի չեն:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Չնայած վերը նշված արձանագրությունները գաղտնիացված չեն, դրանք հրապարակային էլ չեն: Ենթադրաբար, այդ հաշվետվությունները տրամադրվում են հարցման դեպքում:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ: Բերված մեկնաբանությունները միանշանակ հիմնավորում են, որ հսկողություն և թափանցիկություն չկա: Ուստի առաջարկում եմ գնահատել «0»:

2.2. Գաղտնի բյուջեներ

Միավոր 0

24. Ազգային անվտանգության և հետախուզության ծառայությունների նպատակով արվող գաղտնի ծախսերը պաշտպանության և ազգային անվտանգության ծախսերի ո՞ր տոկոսն են կազմում՝ ըստ բյուջեի:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Զինված ուժերի նկատմամբ ժողովրդավարական, քաղաքացիական և հասարակական վերահսկողության հնարավորությունները Հայաստանում», Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակի զեկույց,

<http://hcav.am/wp-content/uploads/2012/04/Report.pdf>, Վանաձոր, 2012թթ.,

2. «Հայաստան. Կույր թռիչք 400 մլն. ԱՄՆ դոլլարանոց ռազմական բյուջեով», EURASIANET.org, <http://www.eurasianet.org/node/64489>, 10.11.2011թ.,

3. «2015թ. պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենք, <http://www.gov.am/files/docs/1470.pdf>,

4. ՀՀ 2015թ. ինտերակտիվ բյուջե, <https://www.e-gov.am/interactive-budget/>,

5. ՀՀ Կառավարության 18.12.2014թ. N 1515-Ն որոշումը 2015թ. բյուջեի կատարումն ապահովող միջոցառումների մասին, <http://www.arlis.am/Document-View.aspx?DocID=95183>:

Մեկնաբանություններ

Ազգային անվտանգության կարիքների և հետախուզության կարիքների համար իրականացվող գումարների և ընդհանուր բյուջետային հատկացումների հարաբերակցության մասին տեղեկատվությունը հասանելի չէ հանրությանը: Պաշտպանական բյուջեն սպառազինությունների գնման մասով ամբողջությամբ գաղտնի է: Պաշտպանության բյուջեի ոչ ռազմական հատվածը ներառված է ՀՀ կառավարության 18.12.2014թ. N 1515-Ն որոշման 12-րդ Հավելվածի մեջ: Սակայն այդ որոշումը որևէ տեղեկատվություն չի պարունակում ռազմական կարիքների բավարարման համար ձեռք բերվող ապրանքների և հետախուզության ապահովման համար կատարված հատկացումների վերաբերյալ:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Քանի որ ազգային անվտանգության և հետախուզության ծառայությունների համար կատարվող գնումները պարունակում են պետական և ծառայողական գաղտնիք, ուստի դրանց վերաբերյալ ոչ մի տեղեկություն հրապարակման ենթակա չէ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 1

25.Արդյո՞ք օրենսդիր մարմինը (կամ համապատասխան հանձնաժողովը, կամ օրենսդիր մարմնի պատգամավորները) ստանում է ազգային անվտանգության և ռազմական հետախուզության նպատակներով կատարվող գաղտնի ծախսերի վերաբերյալ ողջ տեղեկատվությունը:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. ՀՀ Ազգային ժողովի կանոնակարգ-օրենք, ընդունված՝ 20.02.2002թ., փոփոխված՝ 25.03.2015թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=38&lang=eng>,

2. ԱԺ պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովի կանոնակարգ, <http://parliament.am/committees.php?do=-show&ID=111168&month=all&year=2015&showdoc=kanonakarg&lang=arm>,
3. ՀՀ Ազգային ժողովի նիստերի սղագրություններ, <http://parliament.am/register.php?lang=arm>,
4. ԱԺ պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովի նիստերի օրակարգեր, <http://parliament.am/committees.php?do=-show&ID=111168&lang=arm>, վերջին այցելությունը՝ 08.08.2015թ.,
5. ԱԺ պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովի նիստերի սղագրություններ, http://parliament.am/committees.php?do=show&ID=111168&month=all&year=2015&cat_id=registers&lang=arm, վերջին այցելությունը՝ 10.08.2015թ.,
6. «2015թ. պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենք, <http://www.gov.am/files/docs/1470.pdf>,
7. ՀՀ 2015թ. ինտերակտիվ բյուջե, <https://www.e-gov.am/interactive-budget/>:

Մեկնաբանություններ

Ըստ ՀՀ Ազգային ժողովի կանոնակարգի՝ գաղտնի ծախսերը քննարկվում են ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի և ֆինանսաբյուջետային հանձնաժողովների համատեղ նիստում, որին կարող են մասնակցել նաև մյուս պատգամավորները: Քանի որ ազգային անվտանգության և ռազմական հետախուզության համար ծախսերը համարվում են պետական և ծառայողական գաղտնիք, դրանք ներկայացվում և քննարկվում են հանձնաժողովում: Սակայն ընդհանուր բյուջեի կառուցվածքի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ պատգամավորներին միայն ներկայացվում են ընդհանուր ծախսային ուղղությունները՝ առանց նշելու կոնկրետ այն ապրանքները, ծառայությունները և աշխատանքները, որոնք պետք է գնվեն այդ բյուջետային հատկացումների հաշվին: Ինչ վերաբերում է ծախսային հոդվածները պատգամավորներին ներկայացնելուն, ապա ՀՀ ԱԺ պատգամավոր Հրանտ Բագրատյանը ԱԺ 2013թ. սեպտեմբերի նիստերից մեկի ժամանակ փաստել է, որ պաշտպանության նախարարության ծախսերը ներկայացվում են պատգամավորներին «փակ ծրարով»՝ միայն նրանց աչքերի համար:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

26. Արդյո՞ք անվտանգության ոլորտի կառույցների (բանակ, ոստիկանություն, հետախուզական ծառայություններ) և հատուկ գաղտնի ծրագրերի տարեկան աուդիտի հաշվետվությունները տրամադրվում են Ազգային ժողովին կամ համապատասխան որևէ հանձնաժողովի և արդյո՞ք դրանք հետագայում քննարկվում են խորհրդարանում:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. ՀՀ Ազգային ժողովի կանոնակարգ-օրենք, ընդունված՝ 20.02.2002թ., փոփոխված՝ 25.03.2015թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=38&lang=eng>,
2. ՀՀ Վերահսկիչ պալատի կայք, www.coc.am,
3. ՀՀ Ազգային ժողովի նիստերի սղագրություններ, <http://parliament.am/register.php?lang=arm>,
4. Աժ պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի մշտական հանձնաժողովի նիստերի սղագրություններ, http://parliament.am/committees.php?do=show&ID=111168&month=all&year=2015&cat_id=registers&lang=arm:

Մեկնաբանություններ

Պաշտպանության և հետախուզության ծառայությունների ծախսերի մասին տարեկան հաշվետվությունները, որոնք կազմում են պետական և ծառայողական գաղտնիք, ըստ կանոնակարգի քննարկվում են միայն ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտպանության, ազգային անվտանգության և ներքին գործերի և ֆինանսաբյուջետային հանձնաժողովներում՝ դռնփակ, և այդ քննարկումներին կարող են մասնակցել այլ պատգամավորներ: Որևէ տեղեկատվություն չկա այն մասին, թե արդյո՞ք տեղեկատվությունը նրանց ամբողջությամբ է ներկայացվում, թե ոչ: Տարեկան աուդիտի արդյունքները չեն ներկայացվում խորհրդարան քննարկման համար և դրանք երբևէ խորհրդարանում քննարկման առարկա չեն դարձել: Ազգային ժողովի նիստերի սղագրությունների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ հանձնաժողովների նախագահները Ազգային ժողովի նիստերում երբևէ չեն խոսել Վերահսկիչ պալատի եզրակացությունների մասին:

Պատասխան ԹԻՀԿ գրախոսին. «Համաձայն ենք, գնահատականը վերանայվել է «0»-ի:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն չեմ: Եթե աուդիտի հաշվետվություններն ընդհանրապես չեն ներկայացվում, ապա մենք առաջարկում ենք փոխել գնահատականը «1»-ից «0»-ի՝ ըստ մոդելային պատասխանների:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

27. Արտաբյուջետային ռազմական ծախսերը բյուջեով պաշտոնապես չհաստատված ծախսերն են, որոնք, որպես կանոն, դիտվում են որպես «ետնամուտքով» իրականացվող ծախսեր: Օրենքով արդյոք թույլատրվում են արտաբյուջետային ծախսեր, և եթե դրանք թույլատրվում են, արդյոք դրանք եզակի երևույթներ են և վերահսկելի են:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. ՀՀ կառավարության 14.01.1999թ. N17 որոշում «ՀՀ բյուջետային հիմնարկների նվիրատվություններից կամ բարեգործական այլ ծրագրերից գոյացող արտաբյուջետային միջոցների սպասարկման, հաշվառման ու վերահսկողության կարգը հաստատելու և ՀՀ կառավարության 12.09.1998թ. N565 որոշման մեջ փոփոխություններ կատարելու մասին»,
2. «Պաշտոնապես բացվել է ՀՀ պաշտպանության նախարարության նոր շենքային համալիրը», «Արմենպրես» լրատվական գործակալություն, <http://armenpress.am/arm/print/460081/>, 22.09.2008,
3. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 22.12.2010թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3985>,
4. «Սահմանված կարգի խախտմամբ պարտադիր զինվորական ծառայություն չանցած քաղաքացիների մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 17.12.2003, փոփոխված՝ 30.04.2015, <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1886&lang=arm:>

Մեկնաբանություններ

Հայաստանում նախարարությունները, ներառյալ՝ պաշտպանության նախարարությունը, իրավունք ունեն ունենալու արտաբյուջետային միջոցներ: Ըստ կարգի, արտաբյուջետային միջոցների հաշիվներ բացելու վերաբերյալ որոշումն ընդունում է ՀՀ կառավարությունը՝ ՀՀ կառավարության 1999թ. հունվարի 14-ի թիվ 17 որոշմանը համապատասխան: Ըստ «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի՝ արտաբյուջետային միջոցների հաշվին իրականացվող ծախսերը պլանավորում է նախարարությունն ինքնուրույն կերպով: Արտաբյուջետային միջոցների մասին հաշվետվությունը ուղարկվում է ՀՀ ֆինանսների նախարարություն: Ֆինանսների նախարարության կայքի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը ունի արտաբյուջետային միջոցներ, որոնցով որոշակի շարժ ներկայացված է 2008թ. հաշվետվության մեջ: Բացի այդ, ըստ «Սահմանված կարգի խախտմամբ զինվորական ծառայություն չանցած անձանց մասին» ՀՀ օրենքի, պատասխանատվությունից ազատվող անձինք գումարները վճարում են ՀՀ ՊՆ արտաբյուջետային հաշվին: Այս ամենը վկայում է ՀՀ ՊՆ արտաբյուջետային միջոցների գոյության մասին: Սակայն դրանց ծախսերի վերաբերյալ վստահելի տեղեկատվությունը բացակայում է: Մասնավորապես, ըստ «Արմենպրես» գործակալության, պաշտպանության նախարարության նոր շենքը կառուցվել է բացառապես արտաբյուջետային միջոցների հաշվին: Սակայն այդ ուղղությամբ միջոցները ծախսելու մասին տեղեկատվություն ներկայացված չէ: Գոյություն ունեցող հաշվետվությունների ուսումնասիրությունը ամեն դեպքում

հնարավորություն չի տալիս պարզելու, թե ինչ ուղղություններով են ծախսվում արտաբյուջետային միջոցները:

«Հայկական ժամանակը» գրում է, որ նախքան Հրազդան ՋԷԿ-ի հինգերորդ էներգաբլոկը ռուսական Գազպրոմին վաճառելը, ակտիվները նախ փոխանցվել էին ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը, հետևապես՝ գնորդի կողմից վճարված գումարը փոխանցվել է նախարարության արտաբյուջետային հաշվին: Այնուհետև գումարի 97.7%-ը փոխանցվել է «ՀայՌուսԳազԱրդ»-ին, որը գազի մատակարարման և բաշխման շուկայում մենաշնորհային դիրք ուներ և որի բաժնեմասերի 80%-ը պատկանում էր Գազպրոմին:

Պատասխան ԹԻ ՊԱԾ գրախոսին. «Ընտրվել է «1» գնահատականը:

Պատասխան գրախոս 2ին. «0» գնահատականը տեղին չէր լինի, քանի որ որոշակի տեղեկատվություն արտաբյուջետային ծախսերի գոյության մասին կա: Պահպանվել է «1» գնահատականը:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: ՀՀ պաշտպանության նախարարության արտաբյուջետային գործառույթները հիմնականում իրականացվում են 16.08.2004թ-ին սահմանված կարգով գրանցված «Հայրենիք» ռազմահայրենասիրական հիմնադրամի բանկային հաշիվների միջոցով: Հիմնադրամի գործունեության տարեկան ցուցանիշները օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հրապարակվում են ՀՀ հրապարակային ծանուցումների պաշտոնական ինտերնետ կայքում. www.azdarar.am:

Միաժամանակ ՀՀ պաշտպանության նախարարության արտաբյուջետային միջոցների ձևավորվում են՝

ա) «Սահմանված կարգի խախտմամբ զինվորական ծառայություն չանցած անձանց մասին» ՀՀ օրենքով մուտքագրվող դրամական միջոցներից,

բ) սահմանված կարգով ոչ պիտանի ճանաչված ապրանքանյութական միջոցների իրացումից,

գ) ԶՈՒ պատկանող գույքի վարձակալական վճարներից:

Մանրամասները՝ տես Հարց 13-ում:

ԹԻ ՊԱԾ. Համաձայն չեմ: Եթե առկա է որևէ արձանագրություն միջոցների ծախսման վերաբերյալ՝ չնայած և թերի ու ոչ վստահելի, ապա «1»-ն ավելի համապատասխան գնահատական է:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ: Բերված մեկնաբանությունները միանշանակ հիմնավորում են, որ վերահսկողություն չկա: Ուստի առաջարկում եմ գնահատել «0»:

28. Գործնականում արդյո՞ք գոյություն ունեն արտաբյուջետային ռազմական ծախսեր: Եթե այո, արդյո՞ք կան ապացույցներ, որ դրանք ներառում են ապօրինի տնտեսական գործունեություն:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Պաշտոնապես բացվել է ՀՀ պաշտպանության նախարարության նոր շենքային համալիրը», «Արմենպրես» լրատվական գործակալություն, <http://armenpress.am/arm/print/460081/>, 22.09.2008թ.,
2. Գագիկ Ավագյան, «Հայաստան. պարտադրելով խաղաղությունը», (տարեթիվ չկա, հավանաբար՝ 2003թ.) <http://www.saferworld.org.uk/downloads/pubdocs/ArmedArmenia.pdf>, վերջին այցելությունը՝ 11.08.2015թ.,
3. ՀՀ Ֆինանսների նախարարության կայք, <http://www.mfe.am/>,
4. «Սահմանված կարգի խախտմամբ պարտադիր զինվորական ծառայություն չանցած քաղաքացիների մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 17.12.2003, փոփոխված՝ 30.04.2015, <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1886&lang=arm>,
5. «Վաճառվեց տարածքի գնով», «Հայկական ժամանակ» օրաթերթ, <http://arm-times.com/hy/read/21316>, 20.01.2015թ.:

Մեկնաբանություններ

Ըստ «Արմենպրես» գործակալության 2008թ. հաղորդագրության՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարության նոր վարչական համալիրը կառուցվել է բացառապես արտաբյուջետային միջոցների հաշվին: Բացի այդ, «Սահմանված կարգի խախտմամբ զինվորական ծառայություն չանցած քաղաքացիների մասին» ՀՀ օրենքը սահմանում է, որ պատասխանատվությունից ազատվելու համար անձանց վճարած գումարները ծախսվում են ռազմական կարիքների համար: Այս փաստերը վկայում են, որ Հայաստանում արտաբյուջետային միջոցների հաշվին ծախսեր կատարելը ընդունված պրակտիկա է: Բացի այդ, ըստ Saferworld.org.uk կայքում հրապարակված Գագիկ Ավագյանի գրքի, բյուջեով նախատեսված Հայաստանի պաշտպանական ծախսերը չեն համապատասխանում իրականությանը: Իրականում պաշտպանության նախարարության հովանու տակ են գործում մի շարք եկամտաբեր ոլորտների ձեռնարկություններ, որոնցից ստացված եկամուտների մի մասն ուղղվում է զենք ձեռք բերելուն: Միաժամանակ, մամուլի հրապարակումները որևէ ապացույց չունեն, թե արտաբյուջետային միջոցներն օգտագործվում են ապօրինի տնտեսական գործունեություն իրականացնելու նպատակով կամ ստացվում են ապօրինի ճանապարհով:

«Հայկական ժամանակը» գրում է, որ նախքան Հրազդան ՋԷԿ-ի հինգերորդ էներգաբլոկը ռուսական Գազպրոմին վաճառելը, ակտիվները նախ փոխանցվել էին ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը, հետևաբար՝ գնորդի կողմից վճարված գումարը փոխանցվել է նախարարության արտաբյուջետային հաշվին: Այնուհետև գումարի 97.7%-ը փոխանցվել է «ՀայՌուսԳազԱրդ»-ին, որը գազի մատակարարման և բաշխման շուկայում մենաշնորհային դիրք ուներ և որի

բաժնեմասերի 80%ը պատկանում էր Գազպրոմին: Գրվում է, որ այս գործարքներն իրենց մեջ պարունակում էին կոռուպցիոն պրակտիկաներ:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: «Արտաբյուջետային ռազմական ծախսեր» գործնականում գոյություն չունեն: Հարց 13-ի տակ ներկայացվեց ՀՀ ՊՆ արտաբյուջետային միջոցների գոյացման ուղղությունները և դրանց ծախսերի իրականացման ընդհանուր կարգն ու պահանջները:

ԹԻՎԿ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Հասարակության մոտ կա ընկալում, որ առկա են արտաբյուջետային միջոցներ և, օրինակ, այնպիսի ծախսեր, ինչպիսիք, օրինակ, ՀՀ կառավարության որոշումներով նախատեսվող ազատամարտիկների գերեզմանների համար նախատեսվող գումարներն են, տրամադրվում են այդպիսի միջոցներից (<https://www.e-gov.am/transparent/page=1;yr=2012;min=17/>): Նման կասկածներ ծագում են նաև այն պատճառով, որ պաշտպանության ոլորտի ծախսերն, ըստ էության, անվերահսկելի են:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 2 29. Արդյո՞ք ազգային անվտանգության նկատառումով տեղեկատվության պաշտպանության և գաղտնագրման մեխանիզմները հստակորեն կարգավորվում են օրենքով և ենթակա են արդյունավետ հսկողության:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Արթուր Սաքունցը ՍԴ իրենց հայցի մասին. «Գաղտնիք է, թե ինչն է գաղտնի», «Առավոտ» օրաթերթ, <http://www.aravot.am/2011/12/02/285772/>, 2.12.2011թ.,
2. «Առանց ավելորդ պետական գաղտնիքների», «Հայկական ժամանակ» օրաթերթ, <http://www.armtimes.com/39889>, 8.02.2013թ.,
3. «Թեստ կազմողների անունները՝ պետական գաղտնիք», Առաջին լրատվական, http://www.1in.am/arm/press_parmenia_193964.html, 25.06.2013թ.,
4. «Պետական և ծառայողական գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 03.12.1996թ., փոփոխված՝ 29.09.2014, <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1654&lang=arm>,
5. «Զինված ուժերի նկատմամբ ժողովրդավարական, քաղաքացիական և հասարակական վերահսկողության հնարավորությունները Հայաստանում», Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակի զեկույց, <http://hcav.am/wp-content/uploads/2012/04/Report.pdf>, Վանաձոր, 2012թ.,
6. «Ինչո՞ւ է գաղտնի պահվում Սերժ Սարգսյանի հանգստի վայրը. «Ժողովուրդ»», Առաջին լրատվական, <http://www.1in.am/1681078.html>, 28.07.2015թ.:

Մեկնաբանություններ

Պետական գաղտնիքի հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում են «Պետական և ծառայողական գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենքով: Ըստ օրենքի՝ պետական գաղտնիք է համարվում օրենքով սահմանված բնագավառների մասին տեղեկատվությունը, իսկ այդ բնագավառների մասին տեղեկատվությունը նույնպես գաղտնի է: Գաղտնի տեղեկատվությունը պաշտպանվում է կառավարության կողմից, իսկ դրա տարածումը կարող է ծանր հետևանքներ առաջացնել ՀՀ անվտանգության համար: Օրենքի 11-րդ հոդվածի համաձայն, գաղտնագրումը պետք է իրականացվի հիմնավորվածության սկզբունքի վրա: ՀՀ կառավարությունը սահմանում է պետական և ծառայողական գաղտնիքների ցանկը՝ դրանց տնօրինելու իրավունք ունեցող գերատեսչությունների անվանումների հետ միասին: Այդ գերատեսչությունների ղեկավարները, իրենց հերթին, մշակում են գերատեսչական ընդլայնված ցանկերը: Օրենքը դրույթներ չի պարունակում գաղտնագրման օրինականության հիմնավորման ընթացակարգերի, ինչպես նաև դրա հիմնավորվածության նկատմամբ վերահսկողության երաբերյալ: Դրա հետ մեկտեղ, «1-ին լրատվական», www.aravot.am լրատվական կայքերում պարբերաբար հաղորդագրություններ են հայտնվել տեղեկատվության չհիմնավորված գաղտնագրման վերաբերյալ:

Տեղեկատվության անհիմն գաղտնագրման և գաղտնագրված տեղեկատվության նկատմամբ վերահսկողության բացակայության պատճառով գնահատականը «2» է:

ՊՆ. Համաձայն են մեկնաբանություններին: «Պետական և ծառայողական գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենքով կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետության անվտանգության (քաղաքացիների, հանրության և պետության կենսական կարևոր շահերի) ապահովման նպատակով որոշակի բնագավառի տեղեկություններ պետական և ծառայողական գաղտնիքի շարքին դասելու, գաղտնագրծելու և պաշտպանելու կապակցությամբ ծագող հարաբերությունները, սահմանում է պետական և ծառայողական գաղտնիք հասկացությունը, գաղտնիության աստիճանները, գաղտնիք կազմող տեղեկությունները պետական և ծառայողական գաղտնիքի շարքին դասելու, պահպանելու, գաղտնագրծելու, օգտագործելու իրավական հիմքերը, գաղտնիքին առնչվող հարաբերություններում պետական մարմինների լիազորությունները: Նույն օրենքի 8-րդ հոդվածով սահմանվում են տեղեկությունները պետական ու ծառայողական գաղտնիքի շարքին դասելու և դրանց պաշտպանության բնագավառում պետական, տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու պաշտոնատար անձանց լիազորությունները: Մասնավորապես, նույն հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ հանրապետական գործադիր, տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինները ապահովում են պետական և ծառայողական գաղտնիքի պաշտպանության բնագավառում համապատասխան ծրագրերի իրականացումը, ինչպես նաև պետական և ծառայողական գաղտնիքի մասին օրենսդրության պահանջների կատարումն իրենց ենթակա ձեռնարկություններում, հիմնարկներում և կազմակերպություններում:

ԹԻԿԿ. Համաձայն են մեկնաբանություններին: Այնուամենայնիվ, տեղեկատվության դասակարգումն ինքնին գաղտնի է: Այսինքն, եթե տեղեկատվության տրամադրելու մասին հարցումը մերժվում է գաղտնիության պատճառաբանությամբ, հարցում ներկայացնողը ապացույցներ չի կարող ստանալ

այդ մասին, քանի որ տեղեկատվության տրամադրման ցանկացած գործընթաց
ևս համարվում է գաղտնի:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

2.3. Ձեռնարկատիրության հետ կապ

Միավոր 0

30. Արդյո՞ք ազգային պաշտպանության և անվտանգության կառույցները առևտրային ձեռնարկություններում տնօրինում են մասնաբաժիններ: Եթե այո, որքան թափանցիկ է այդպիսի ձեռնարկությունների գործունեությունը և ֆինանսական դրությունը:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Հայաստանի Հանրապետության պետական կառավարման մարմինների ենթակայության պետական մասնակցությամբ առևտրային կազմակերպությունների ֆինանսատնտեսական դիտարկումների և վերլուծության 2013թ. առաջին կիսամյակի ամփոփ հաշվետվություն», Պետական գույքի կառավարման վարչության կայք, [http://spm.am/ckfinder/userfiles/files/hash-v2013_1kisamjak%20\(1\).doc](http://spm.am/ckfinder/userfiles/files/hash-v2013_1kisamjak%20(1).doc),
2. ««ԲԱՄՕ»-ն ՊՆ-ին պարտք է 20 միլիոն դոլար», «Հայկական ժամանակ» օրաթերթ, <http://www.armtimes.com/hy/read/32272>, 17.03.2012,
3. «Սակագին Միջիկի համար», «Հայկական ժամանակ» օրաթերթ, <http://www.armtimes.com/hy/read/42687>, 7.06.2013,
4. Գագիկ Ավագյան, «Հայաստան. պարտադրելով խաղաղությունը», <http://www.saferworld.org.uk/downloads/pubdocs/ArmedArmenia.pdf>, վերջին այցելությունը՝ 11.08.2015,
5. «Դեմիրճյանի անվան ՄՀՀ կառավարման համար ՊՆ-ն հատուկ կազմակերպություն է ստեղծել», Նյուզ էյթմ լրատվական գործակալություն, <http://news.am/arm/news/258918.html>, 26.03.2015թ:

Մեկնաբանություններ

ՀՀ պաշտպանության նախարարությունն իր տնօրինության տակ ունի մի շարք մասնավոր ձեռնարկություններ: 2013 թվականին մամուլում հայտնվեց տեղեկատվություն այն մասին, որ «ՁորաՀԷԿ» ՓԲԸ-ի ակտիվները վաճառվել են «Ձորագետ» ՓԲԸ-ին, որն, ըստ հրապարակումների, պատկանում էր նախագահի փեսային: «ՁորաՀԷԿ»-ը համարվում է Հայաստանի հիդրոէներգետիկայի «գոհարներից» մեկը և հայտնի է էժան էլեկտրաէներգիայի արտադրության

կարողությամբ: 2007թ. «ՁորաՀԷԿ»-ը հանձնվել էր ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը, իսկ 2011 թվականին «ՁորաՀԷԿ» ՓԲԸ-ն լուծարվեց: Որևէ տեղեկատվություն «ՁորաՀԷԿ» ՓԲԸ ձեռնարկության միջոցով իրականացված գործունեության վերաբերյալ գոյություն չունի:

Բացի այդ, 2012 թվականին լուրեր հայտնվեցին նաև ՀՀ պաշտպանության նախարարության կողմից «Ավտոմատիկա» ՓԲԸ-ի 100 տոկոս բաժնետոմսերը գնելու վերաբերյալ:

2013թ. հունիսի դրությամբ ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը բաժնետիրական մասնակցություն ուներ 11 ձեռնարկություններում, ներառյալ՝ «65 ռազմական գործարան» ՓԲԸ-ում, «Ավտոմատիկա» ՓԲԸ-ում, «Գառնի Լեռ ԳԱՄ» ԲԲԸ-ում, «Չարենցավանի հաստոցաշինական գործարան» ՓԲԸ-ում, «Արմենիկում» ՓԲԸ-ում, «Լազերային տեխնիկա» ՓԲԸ-ում, «Հենակետ» ՓԲԸ-ում, «Ջինառ» ՓԲԸ-ում: Նշված ընկերությունները գործունեություն են ծավալում ինչպես ռազմական արդյունաբերության, այնպես էլ այլ ոլորտներում, մասնավորապես՝ տպագրական աշխատանքներ, զինվորական հագուստի պարագաների վաճառք և ճաշարանային ծառայություններ: Այդ ձեռնարկությունների ֆինանսական գործունեության մասին որևէ տեղեկատվություն գոյություն չունի:

2012 թվականին մամուլում տեղեկատվություն հայտնվեց այն մասին, որ ՀՀ պաշտպանության նախարարությանն է անցնելու նաև մարզահամերգային համալիրը: 2015 թվականին տեղի ունեցավ համալիրի ակտիվների փոխանցումը Պաշտպանության նախարարությանը՝ համալիրը աճուրդային վաճառքի հանելու հինգ անհաջող փորձից հետո: Մարզահամերգային համալիրի ակտիվների փոխանցումը կատարվել է համաձայն կառավարության որոշման, հաշվեկռային արժեքը գնահատվել՝ 10.4 միլիարդ դրամ:

Բացի այդ, ըստ Safeworld.org.uk կայքի, մի շարք եկամտաբեր ոլորտների ձեռնարկություններ, ինչպիսիք են բենզինի և ծխախոտի վաճառքը, գործում են ՀՀ ՊՆ հովանավորության ներքո: Այս ձեռնարկությունների տնտեսական գործունեության վերաբերյալ տեղեկությունները հասանելի չեն: Այսպիսով, ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը պատկանող օբյեկտների ցանկն ամբողջական չէ:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: ՀՀ կառավարության 16.12.2010թ.-ի N1660-Ն որոշման համաձայն ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը, որպես «ՁորաՀԷԿ» փակ բաժնետիրական ընկերության պետական սեփականություն հանդիսացող բաժնետոմսերի կառավարման լիազորություններն իրականացնող մարմնի թույլատրվել էր ընկերության գույքը օտարել «Ձորա Հիդրո» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությանը: ՀՀ կառավարության 05.05.2011թ. N546-Ա որոշման համաձայն՝ «ՁորաՀԷԿ» փակ բաժնետիրական ընկերությունը սահմանված կարգով լուծարվել է:

ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը իր տնօրինության տակ մասնավոր ընկերություններ չունի: ՀՀ կառավարության որոշումներով 12 բաժնետիրական ընկերությունների պետական բաժնեմասի կառավարումը վերապահված է ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը:

Նշված ընկերություններից 8-ի հիմնական գործունեության ոլորտն է՝ սպառազինության և ռազմական տեխնիկայի մշակում, արտադրություն, նորոգում, արդիականացում և տեխնիկական սպասարկում: Մյուս 4 ընկերությունների հիմնական գործունեության ոլորտը՝ ՀՀ ՊՆ-ին և այլ կազմակերպությունների ծառայությունների մատուցումն է: Այդ ընկերություններից չորսում, համաձայն ընկերությունների կանոնադրական պահանջների, գործում են խորհուրդներ, որոնց անդամները նշանակվել են բաժնետերերի ժողովների որոշմամբ՝ այդ ընկերություններում պետական բաժնեմասի նկատմամբ համամասնությունը պահպանելու սկզբունքով:

ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը վերապահված է «Ավտոմատիկա» փակ բաժնետիրական ընկերության 80% բաժնետոմսերի կառավարման լիազորությունները, այլ ոչ թե 100%-ի:

Համաձայն «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի 83-րդ հոդվածի՝ Խորհրդի անդամների համար կարող է սահմանվել պարգևավճար և (կամ) փոխհատուցում նրանց այն ծախսերի դիմաց, որոնք կապված են խորհրդի անդամի պարտականությունների կատարման հետ: Սակայն վերը նշված խորհուրդների անդամներն, ինչպես նաև ընկերություններում նշանակված ՀՀ ՊՆ լիազոր ներկայացուցիչներն իրենց պարտականություններն իրականացնում են առանց վարձատրման՝ ի լրումն հիմնական պարտականությունների՝ ելնելով ընկերությունների ֆինանսատնտեսական ցուցանիշներից:

Համաձայն «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի 96-րդ հոդվածի՝ միայն բաց բաժնետիրական ընկերությունն է պարտավոր հրապարակել <http://www.azdarar.am> հասցեում գտնվող Հայաստանի Հանրապետության հրապարակային ծանուցումների պաշտոնական ինտերնետային կայքում: Վերը նշված 12 բաժնետիրական ընկերություններից միայն 2-ն են բաց բաժնետիրական ընկերություն:

«Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի 94-րդ հոդվածի համաձայն՝ տարեկան ժողովի հաստատմանը ներկայացվող տարեկան հաշվետվության, տարեկան հաշվապահական հաշվեկշռի, շահույթների և վնասների հաշվի հավաստիությունը հրապարակելուց առաջ պետք է հաստատվի ընկերության և ընկերության բաժնետերերի հետ ընդհանուր գույքային շահեր չունեցող աուդիտն իրականացնող անձի կողմից, սակայն, հաշվի առնելով ընկերությունների ծանր ֆինանսատնտեսական վիճակը, ընկերություններում չի իրականացվել անկախ աուդիտ:

ԹԻՎԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

31. Արդյո՞ք ռազմական կառույցների կողմից տնօրինվող բիզնեսները ենթակա են միջազգային չափանիշներին համապատասխանող թափանցիկ, անկախ վերահսկողության:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 27.10.2001թ., փոփոխված՝ 01.12.2014թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=-show&ID=1276&lang=arm>,
2. «Ամփոփ հաշվետվություն. ՀՀ պետական կառավարման մարմինների ենթակայության պետական մասնակցությամբ առևտրային կազմակերպությունների ֆինանսատնտեսական դիտարկումների և վերլուծության 2013թ. առաջին կիսամյակի արդյունքների վերաբերյալ», ՀՀ ԿԱ պետական գույքի կառավարման վարչության կայք, [http://spm.am/ckfinder/userfiles/files/hash-v2013_1kisamjak%20\(1\).doc](http://spm.am/ckfinder/userfiles/files/hash-v2013_1kisamjak%20(1).doc),
3. Հայաստանի Հանրապետության ինտերնետային ծանուցումների պաշտոնական կայք, www.azdarar.am,
4. Քաղվածք ՀՀ կառավարության 13.12.2012թ. N 50 արձանագրային որոշումից հետևյալի վերաբերյալ. «Ամփոփ հաշվետվություն՝ 50 տոկոս և ավելի պետական մասնակցությամբ առևտրային կազմակերպություններում վերստուգող հանձնաժողովների (վերստուգողների) 2011 թվականի գործունեության նկատմամբ հսկողության իրականացման արդյունքների մասին», https://www.e-gov.am/u_files/file/decrees/arc_voroshum/2012/12/qax50-15.pdf, 13.12.2012,
5. Չարենցավանի հաստոցաշինական գործարան» ԲԲԸ 2011թ. Կորպորատիվ կառավարման հայտարարագիր, <http://www.azdarar.am/announcements/cat/45/00009693/>,
6. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

2013թ. դրությամբ ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը տնօրինում է 11 ընկերություններում բաժնետոմսեր: Բաժնետիրական ընկերությունների թափանցիկության և հաշվետվողականության հետ կապված հարցերը կարգավորվում են «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի 96-րդ հոդվածով, համաձայն որի բաց բաժնետիրական ընկերությունը պարտավոր է www.azdarar.am կայքում հրապարակել առնվազն իր տարեկան հաշվետվությունը, հաշվապահական հաշվեկշիռը, շահույթի և վնասների հաշիվը, ինչպես նաև այլ տեղեկություններ:

Քանի որ ՊՆ կողմից տնօրինվող ձեռնարկություններից միայն «Գառնի-Լեռ ԳԱՄ» և «Չարենցավանի հաստոցաշինական գործարան» ձեռնարկություններն են հանդիսանում բաց բաժնետիրական ընկերություններ, ուսումնասիրություն

իրականացվեց վերջիններիս մասով: www.azdarar.am կայքում որևէ տեղեկատվություն չհայտնաբերվեց այդ ձեռնարկությունների ֆինանսական ցուցանիշների մասին: Ինչ վերաբերում է մյուս ձեռնարկություններին, ապա դրանց ֆինանսական գործունեության վերաբերյալ ևս տեղեկատվություն առկա չէ: Նշված ձեռնարկություններից ոչ մեկը չունի սեփական կայք:

Ըստ ՀՀ կառավարության 13.12.2012թ.-ի նիստի N50 արձանագրային որոշման քաղվածքի՝ որոշ ընկերություններում իրականացվել են վերստուգումներ և բացահայտվել են որոշակի խախտումներ: Բացահայտված խախտումներից բացի որևէ այլ տեղեկատվություն նշված փաստաթուղթը չի պարունակում: Ըստ «Չարենցավանի հաստոցաշինական գործարան» ԲԲԸ-ի 2011թ. կորպորատիվ կառավարման հայտարարագրի՝ ձեռնարկությունում իրականացվել է արտաքին աուդիտ: Սակայն դրա եզրակացությունը ևս հրապարակված չէ:

Պատասխան գրախոս 2-ին. «Համաձայն եմ, գնահատականը վերանայվել է «0»-ի»:

Պատասխան ՊՆ գրախոսին. «Հարց 30-ի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ ՊՆ-ն տնօրինում է բիզնեսներ: Հարցի շեշտը ինստիտուցիոնալ հարթությունում է, ոչ թե մասնավոր ձեռնարկությունների անհատ անդամների շուրջ:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Չկան ռազմական կառույցների կողմից տնօրինվող բիզնեսներ:

ԹԻՎԿ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Բաժնետիրական ընկերությունների վերաբերյալ տեղեկատվությունը մատչելի չէ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ: Բերված մեկնաբանությունները բավարար են եզրակացնելու, որ թափանցիկություն ու վերահսկողություն չկա: Ուստի առաջարկում եմ գնահատել «0»:

Միավոր 2

32. Արդյո՞ք կան փաստեր, որ պաշտպանության նախարարության աշխատակիցները կամ զինվորականները ներգրավված են ապօրինի ձեռնարկատիրական գործունեության մեջ: Եթե այո, ապա ի՞նչ միջոցներ է ձեռնարկում կառավարությունը այդ ուղղությամբ:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 26.05.2011թ., փոփոխված՝ 17.12.2014թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=-show&ID=4225&lang=arm>,
2. «Ինչու են լրում գեներալները», «Հայկական ժամանակ» օրաթերթ, <http://www.armtimes.com/21000>, 18.01.2011,
3. «Իսկ գեներալներն այստեղ խաղաղ են», «Lragir.am» ինտերնետային թերթ,

<http://www.Iragir.am/index/arm/0/comments/view/52266>, 26.08.2011,

4. Չարենցավանի հաստոցաշինական գործարան» ԲԲԸ 2011թ. Կորպորատիվ կառավարման հայտարարագիր, <http://www.azdarar.am/announcements/cat/45/00009693/>,

5. «Խաղատուն, բիլիարդ, բանակ և Խաչատուրով», «Ժողովուրդ» օրաթերթ, <http://armlur.am/3539/>, 31.05.2011,

6. «Սամվել Ալեքսանյանը պահանջել է, որ բոլորը ստվերից դուրս գան», «Առավոտ» օրաթերթ, <http://www.aravot.am/2014/05/24/463803/>, 24.05.2014,

7. «Հովիկ Աբրահամյանի բիզնեսը սահմաններ չունի. Մաս 1», «Հետք» հետաքննող լրագրողներ, <http://hetq.am/arm/news/56953/varchapet-hovik-abrahamyani-biznesy-sahmanner-chuni.html>, 20.10.2014,

8. «Հովիկ Աբրահամյանի բիզնեսը սահմաններ չունի. Մաս 2», «Հետք» հետաքննող լրագրողներ, <http://hetq.am/arm/news/57058/hovik-abrahamyani-biznesy-sahmanner-chuni-2.html>, 27.10.2014,

9. «Հովիկ Աբրահամյանի բիզնեսը սահմաններ չունի. Մաս 3», «Հետք» հետաքննող լրագրողներ, hetq.am/arm/news/58352/hovik-abrahamyani-biznesy-sahmanner-chuni-3.html, 2.02.2015:

Մեկնաբանություններ

Համաձայն «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ հանրային ծառայողներին արգելվում է անձամբ զբաղվել ձեռնարկատիրական գործունեությամբ կամ զբաղեցնել այլ վճարովի պաշտոններ: Նմանատիպ դրույթ նախատեսված է նաև «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի 1-ին հոդվածի 3-րդ մասի 7-րդ կետում:

Սակայն, ըստ ՀՀ պաշտպանության նախարարության, որոշ պաշտոնյաներ պաշտոններ են զբաղեցնում ՀՀ ՊՆ տնօրինության տակ գտնվող գործարաններում: Օրինակ, ըստ «Չարենցավանի հաստոցաշինական գործարան» ԲԲԸ-ի 2011թ. կորպորատիվ կառավարման հայտարարագրի, ՀՀ ՊՆ 5 աշխատակիցներ զբաղեցնում են ընկերության խորհրդի անդամների պաշտոնները: Տեղեկություններ չկան, թե արդյո՞ք նրանք այդ պաշտոնները զբաղեցնում են վճարովի հիմունքներով, թե անվճար: Բացի այդ, www.Iragir.am և «Հայկական ժամանակ» լրատվամիջոցներում տեղեկատվություն է հրապարակված ՀՀ պաշտպանության նախարարության և զինված ուժերի գլխավոր շտաբի բարձրաստիճան պաշտոնյաներին պատկանող բիզնեսների մասին: Այսպես, ըստ «Հայկական ժամանակի», ՀՀ զինված ուժերի գլխավոր շտաբի պետի տեղակալ Հայկազ Բաղմանյանին են պատկանում փայտամշակման ձեռնարկություններ, երթուղային մի քանի գծեր: Գեներալ Գագիկ Մելքոնյանի մասին գրվում է, որ նա տնօրինում է բենզալցակայաններ և հանրային տրանսպորտի երթուղային մի քանի գծեր: Գրվում է նաև ռազմական համազգեստներ մատակարարող ընկերության սեփականության մասին: «Հայկական ժամանակը» գրում է նաև, որ նախարար Սեյրան Օհանյանին է պատկանում երևանյան գիշերային ակումբներից մեկը: «Ժողովուրդ» օրաթերթը գրել է, որ Զինված ուժերի գլխավոր շտաբի պետ Յուրի Խաչատուրովին են

պատկանում բենզալցակայաններ և բանակին հիգիենիկ պարագաներով մատակարարող ընկերություն:

Չնայած ՀՀ կառավարությունը հրապարակայնորեն քննադատում է հանրային ծառայողների և բարձրաստիճան պաշտոնյաների ներգրավվածությունը բիզնեսում, սակայն որևէ կոնկրետ քայլ այս ուղղությամբ չի իրականացվում: Նախարարների հետ ճեպագրույցում վարչապետ Հովիկ Աբրահամյանը մի անգամ ասել է, որ նախարարները չեն կարող շահույթ հետապնդող գործունեությամբ զբաղվել: Սակայն երբ հարց է ուղղվել նրանց հետ փոխկապակցված անձանց կողմից շահույթ հետապնդող գործունեության մասին, Աբրահամյանն ասել է, որ դա նորմալ է, եթե պաշտոնեական դիրքը չի չարաշահվում հարկերից խուսափելու նպատակով: Հետաքննող լրագրության «Հետք» կայքը հետաքննական հոդվածների շարք է հրապարակել նույն Հովիկ Աբրահամյանի, նրա կնոջ, որդու և այլ ազգականների կողմից տնօրինվող բազմատեսակ օբյեկտների, այդ թվում՝ հյուրանոցների, գրասենյակային շենքերի, սուբերմարկետների, գինու և կոնյակի գործարանի, սննդի պահածոյացման գործարանի, բենզալցակայանների և այլ ձեռնարկությունների մասին:

Պատասխան ԹԻՀԿ գրախոսին. «Քանի որ կառավարությունը օրենքից չի հանել պաշտոնյաների կողմից մասնավոր ձեռնարկատիրությամբ զբաղվելու արգելքը, ապա «1» գնահատականը չափազանց ցածր է, առաջարկում ենք պահպանել գնահատական «2»-ը:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Մեկնաբանություններում բերված փաստերի վերաբերյալ տեղեկատվություն չկա:

ԹԻՀԿ. Համաձայն չեմ: Մեզ հայտնի չեն կառավարության կողմից ձեռնարկվող այնպիսի միջոցառումներ, որոնք նպատակաուղղված են կանխարգելելու ձեռնարկատիրական գործունեության մեջ պաշտպանության հաստատությունների ծառայողների ներգրավվածությունը, թեև «Հանրային ծառայության մասին» և «Քաղաքացիական ծառայության մասին» օրենքներով արգելվում է ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելը: Առաջարկում ենք գնահատականը իջեցնել «1»-ի:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

ԱՆՁՆԱԿԱԶՄ

3.1. Ղեկավարություն

Միավոր 3

34. Արդյո՞ք պաշտպանության նախարարությունը, պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյաները և առանձին ծառայությունների ղեկավարները հրապարակայնորեն (մամուլի ասուլիսների, հրապարակային ճառերի ժամանակ) ընդունում են հակակոռուպցիոն և օրինավորության միջոցառումների իրականացման անհրաժեշտությունը:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Պաշտպանության նախարարություն. Բոլոր ուժերն ուղղված են կոռուպցիայի դեմ պայքարին», ,www.mediamall.am կայք, <http://topnews.mediamall.am/?id=9334%D5%BE>, 18.01.2013թ.,
2. «Պաշտպանության նախարարը պայքարում է կոռուպցիայի դեմ», «Panorama.am» ինտերնետային թերթ, <http://www.panorama.am/am/society/2011/03/09/jamanak/%D5%BE>, 9.03.2011թ.,
3. «Բարեվարքության ամրապնդման հայեցակարգի ներդրումը ՀՀ պաշտպանության նախարարությունում և միջազգային փորձը», «Հետք» ինտերնետային թերթ, <http://hetq.am/arm/news/30876/barevarqutyam-amrapndman-hayecakargi-nerdrumy-hh-pashtpanutyam-nakhararutyunum-ev-mijazgayin-pordzy.html>, 20.11.2013թ.,
4. «Հայաստանի ՊՆ-ն միացել է ՆԱՏՕ-ի «Բարեվարքության ամրապնդում» նախաձեռնությանը» Առաջին լրատվական, <http://www.1in.am/205367.html%D5%BE>, 9.08.2013թ.,
5. «Կաշառք վերցնողին՝ հեռացում զինված ուժերից և քրեական պատասխանատվություն», «Ազգ» օրաթերթ, <http://www.azg.am/AM/2009052612%D5%BE>, 26.05.2009թ.,
6. «Հուլիսի 1-ին մեկնարկում է ամառային զորակոչը», «Panorama.am» ինտերնետային թերթ, <http://www.panorama.am/am/society/2015/06/30/in-army-now/>, 30.06.2015թ.,
7. «ՊՆ-ն շարունակելու է «անողորմ պայքարը բանակում կոռուպցիայի դեմ», Ազատություն ռադիոկայանի կայք, <http://www.azatutyun.am/content/article/25459366.html>, 16.07.2014թ.,
8. «Հայաստանը բարեփոխումներ է իրականացնում պաշտպանության և անվտանգության ոլորտում», ՆԱՏՕ, http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_119207.htm, վերջին այցելությունը՝ 2015 թ. սեպտեմբեր:

Մեկնաբանություններ

ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը, ի դեմ ՀՀ պաշտպանության նախարարի և նախարարի տեղակալների, բազմիցս նշել է զինված ուժերում կոռուպցիայի խնդրի և դրա վերացման անհրաժեշտության մասին:

Պաշտպանության նախարարը 2013թ. հունվարի 18-ին կայացած մամլո ասուլիսի ժամանակ նշել է, որ բոլոր ջանքերը կուղղորդվեն զինված ուժերի շարքերում կոռուպցիան արմատախիլ անելու համար, նույնը կրկնվել է 2014 և 2015 թվականներին, երբ նախարարի ղեկավարությամբ ՆԱՏՕ-ի գլխավոր շտաբում ներկայացվեց «Բարեվարքության ամրապնդման» ինքնագնահատման արդյունքները: Կոռուպցիայի դեմ պայքարի օրինակներից կարելի է նշել նախարարի 2013թ. նախաձեռնությունը, համաձայն որի զորակոչի ընթացքում կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցման նպատակով, ներմուծվել է վիճակահանությամբ ծառայության վայրի որոշման ընթացակարգը: 2013թ. նոյեմբեր ամսին պաշտպանության նախարարությունում անցկացվեց նաև միջազգային սեմինար՝ բանակում կոռուպցիայի դեմ պայքարի թեմայով, որին մասնակցում էին ՀՀ ՊՆ բարձրաստիճան պաշտոնյաներ:

Զինված ուժերի շտաբի պետը և այլ բարձրաստիճան պաշտոնյաներ խուսափում են հրապարակային ելույթներից: Հրապարակային ելույթներ հնչեցնում են նախարարը, նրա տեղակալները և նախարարի մամլո խոսնակը: «3» գնահատականն արտացոլում է ՊՆ կողմից հնչեցված հանձնառությունը պայքարելու կոռուպցիայի դեմ, ինչպես նաև շտաբի պետերի կողմից հրապարակային ելույթների բացակայությունը:

Պատասխան գրախոս 2-ին. «Համաձայն եմ գնահատականի հետ, սակայն այդ դիրքորոշումն արտացոլված է այլ հարցերի պատասխաններում»:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանությունների հետ: Կոռուպցիան բոլոր ժամանակներում էլ համարվել է մտահոգիչ խնդիր և, բնական է, որ պաշտպանական գերատեսչության ղեկավարությունը ընդունում է հակակոռուպցիոն միջոցառումների իրականացման անհրաժեշտությունը, որի հետ ուղղակիորեն կապված է երկրի սահմանների և ազգաբնակչության անվտանգությունը, բանակի մարտունակությունը, միջազգային գործընկերների հետ գործակցության արդյունավետությունը: Կարևորելով նշյալ գործոնները՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարն իր հարցազրույցներում, հրապարակային ելույթներում և հանդիպումների ընթացքում մշտապես անդրադառնում է կոռուպցիայի խնդրին, որի դեմ պայքարի ամենավառ արտահայտումը եղավ թափանցիկ զորակոչի կազմակերպումը: Փորձը ցույց տվեց, որ վիճակահանության տարբերակով զորակոչի կազմակերպումը նվազագույնի հասցրեց ոլորտում կոռուպցիոն ռիսկերը, ինչի հետևանքով հասարակության շրջանում բարձրացավ ՀՀ պաշտպանության նախարարության վարկանիշը:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ: Համաձայն եմ գնահատականի հետ, սակայն ցանկանում եմ ավելացնել մեկնաբանություն: Թեև ընդունում եմ, սակայն որևէ քայլ չեն ձեռնարկում դրա դեմ արդյունավետ կերպով պայքարելու համար:

35. Արդյո՞ք գոյություն ունեն արդյունավետ միջոցներ, որոնք նախատեսված են կաշառք ստացած կամ այլ կոռուպցիոն գործարքներում ներգրավված անձանց պատասխանատվության ենթարկելու համար և արդյո՞ք առկա են փաստեր, որ այդպիսի միջոցները կիրառվում են:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. ՀՀ քրեական օրենսգիրք, ընդունված 18.04.2003թ, փոփոխված՝ 09.06.2015թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1349,2>. «Սյուրոռեալիստական պատկերներ խաղաղապահ գումարտակի առօրյայից», «Հրապարակ» օրաթերթ, <http://www.hraparak.am/news/view/37768.html%D5%BE>, 2.08.2013թ.,
3. «Ձերբակալվել է ՊՆ զինծառայողների սոց.պաշտպանության վարչության պետի տեղակալը», «Այսօր» ինտերնետային թերթ, <http://www.aysor.am/am/news/2013/09/10/davit-davtyan/%D5%BE>, 10.09.2013թ.,
4. «Կաշառք վերցնելու կասկածանքով ՊՆ պաշտոնյա է ձերբակալվել», «Panorama.am» ինտերնետային թերթ, <http://www.panorama.am/am/law/2011/08/24/corruption/%D5%BE>, 24.08.2011թ.,
5. «Ռոժի դեմ խաղ չկա», Lragir.am ինտերնետային թերթ, <http://www.lragir.am/index/arm/0/right/view/40264>, 31.10.2010թ.,
6. «ՊՆ-ն շարունակելու է «անողորք պայքարը բանակում կոռուպցիայի դեմ»», Ազատություն ռադիոկայանի կայք, RFE/RL, <http://www.azatutyun.am/content/article/25459366.html>, 16.07.2014թ.:

Մեկնաբանություններ

Հայաստանում կաշառք ստանալու և պաշտոնեական դիրքը չարաշահելու համար նախատեսված է քրեական պատասխանատվություն (see para 312 and 214 for abuse of authority): Ըստ www.panorama.am և www.aysor.am լրատվական կայքերի՝ 2011-2013թթ. պաշտպանության նախարարության մի քանի աշխատակիցների կատմամբ քրեական գործեր են հարուցվել կոռուպցիոն հանցագործությունների համար: Դրա հետ միասին, այդ հանցագործությունների համար պատասխանատվության միջոցների կիրառման անարդյունավետության մասին ապացույցներ կան: Մասնավորապես, 2011թ. կարճվեց հանրահայտ «Ռոժի գործը», որը հարուցվել էր զորամասի հրամանատարի հովանավորության ներքո գումարներ շորթելու գործով: Պաշտպանության նախարարության քննչական ծառայությունը նախապես հայտարարել էր, որ պատրաստվում էր հանցագործությունը մինչև վերջ բացահայտել (տեղ՝ Աղբյուր 5):

Մեկ այլ կոռուպցիոն սկանդալ կապված է խաղաղապահ բրիգադի հրամանատարի կողմից կաշառք ստանալու դեպքի հետ: Ինչպես հաղորդում է «Հրապարակ» թերթը, խաղաղապահ գումարտակում կաշառքներ ստանալու դեպքի առթիվ հարուցվել էր քրեական գործ, որը հետագայում կարճվել էր: Ընդ որում, գործով ցուցմունք սվող անձանցից ոմանք, ըստ լրատվամիջոցի, հետագայում փոխել են իրենց ցուցմունքները:

2014 թվականին տեղի է ունեցել ևս երկու ձերբակալություն. ձերբակալվել է երկու սպա և երկու բժիշկ՝ պարտադիր զորակոչից խուսափելու համար կաշառք ստանալու մեղադրանքով: Այդուհանդերձ, հայաստանյան իրավապաշտպանները պնդում են, որ Պաշտպանության նախարարության պայքարը զորակոչի ժամանակ կոռուպցիոն դեպքերի դեմ ավելի շուտ պայմանավորված է զինակոչիկներ թվի նվազմամբ և հետևաբար՝ անհրաժեշտություն կա նվազեցնելու նաև բացառությունները: Իրականում գտնվել են «քավության նոխազներ», իսկ կոռուպցիան շարունակում է համատարած լինել:

Պատասխան ԹԻՀԿ գրախոսին և գրախոս 2-ին. «Պահպանվել է «2» գնահատականը, «0»-ն կնշանակեր, որ հանցանք գործողներին պատասխանատվության ենթարկելու որևէ միջոց նախատեսված չէ:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն չեմ: Մենք նույնպես համարում ենք, որ չկան բավարար հիմքեր «2» գնահատելու համար, ուստի առաջարկում ենք առնվազն՝ «1»:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ: Բերված փաստերը և մեկնաբանությունները բավարար են եզրակացնելու, որ թափանցիկություն ու վերահսկողություն չկա: Ուստի առաջարկում եմ գնահատել «0»:

Միավոր 1

36.Արդյո՞ք ծառայակիցների կողմից կատարված իրավախախտումների մասին ահազանգումը խրախուսվում է կառավարության կողմից և արդյո՞ք կոռուպցիայի դեպքերի մասին տեղեկացնելու դեպքում պաշտպանության նախարարությունում և զինված ուժերում ահազանգ հնչեցնող ծառայողները օրենքով և գործնականում ունեն բավարար պաշտպանվածություն հետապնդումներից և իրենց համար բացասական հետևանքներից:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 26.05.2011թ., փոփոխված՝ 17.12.2014թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=-show&ID=4225&lang=arm>,
2. ՀՀ կառավարության 2011թ. N1816-Ն որոշումը «Հանրային ծառայողի կողմից ծառայողական պարտականությունների կատարման բերումով այլ ծառայողների կատարած իրավախախտումների և հանրային ծառայությանն առնչվող անօրինական, այդ թվում՝ կոռուպցիոն բնույթի գործողությունների մասին համապատասխան պաշտոնատար անձանց, իրավասու պետական մարմինների տեղեկացնելու և հանրային ծառայողի անվտանգության երաշխավորման կարգը սահմանելու մասին», <http://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=73159>, 15.12.2011թ.,
3. «Օրինավորությունն աշխարհում. Հայաստան» զեկույց, Գլոբալ Ինթեգրիթի 2011թ., <https://www.globalintegrity.org/global/report-2011/armenia/>,

4. «Եվրոպական հարևանության քաղաքականությունը. Հայաստանի հակակոռուպցիոն հանձնառությունների դիտարկում, 2010թ.» Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ, http://files.transparency.org/content/download/193/776/file/2010_ENPArmenia_EN.pdf, 1.03.2011թ.,
5. «Հայաստանում կոռուպցիայի և հակակոռուպցիոն պայքարի ընդհանուր պատկերը», Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ կազմակերպության զեկույց, 23 օգոստոսի, 2013թ., http://www.transparency.org/files/content/corruptionqas/Overview_of_corruption_in_Armenia_1.pdf, 23.08.2013թ.,
6. «Հակակոռուպցիոն բիզնես պորտալ. Հայաստան. Երկրի պրոֆիլ», <http://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/europe-central-asia/armenia/initiatives/public-anti-corruption-initiatives.aspx>, վերջին այցելությունը՝ 25.12.2013թ.,
7. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20.12.2013թ:

Մեկնաբանություններ

Կոռուպցիոն գործողությունների մասին տեղեկացման պարտականությունը նախատեսված է «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով: Հատուկ զինվորականների և պաշտպանության նախարարության աշխատակիցների համար այդպիսի պարտավորություն նախատեսված չէ, սակայն «Հանրային ծառայության մասին» օրենքը տարածվում է նաև զինվորականների և պաշտպանության նախարարության աշխատակիցների վրա: Ծառայության բերումով բացահայտված ապօրինությունների ահազանգման ժամանակ հանրային ծառայողների անվտանգության ապահովման կարգը սահմանվում է ՀՀ կառավարության 2012 թ. N 1816-Ն որոշմամբ: Չնայած ընդունված կարգին, 2011թ. Global Integrity ցուցանիշը գնահատում է տեղեկացնողների պաշտպանությունը Հայաստանում որպես չափազանց թույլ: Ըստ Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ կազմակերպության զեկույցի՝ Հայաստանում հարցվածների 2/3-րդը պատասխանում է, որ չի տեղեկացնի իր ծառայակցի կոռուպցիոն գործունեության մասին: Ըստ զրուցակցի՝ պաշտպանության նախարարության աշխատակիցներին խորհուրդ չի տրվում ծառայության բերումով բացահայտված իրավախախտումների վերաբերյալ ահազանգումը:

Չկան այլ իրավական ակտեր և ինստիտուցիոնալ մեխանիզմներ, որոնք կկարգավորեն տեղեկացման հետ կապված հարցերը: Բացի այդ, ըստ զրուցակցի, քաղաքացիական և զինվորական ծառայողները ևս թերահավատորեն են մոտենում տեղեկացման դեպքում պաշտպանություն ստանալու երաշխիքներին, չնայած կառավարության 2012 թ. N 1816-Ն որոշմամբ՝ իրավախախտ ծառայակցի վերադասը, ում տեղեկացրել են իրավախախտման մասին, պարտավոր է ապահովել տեղեկատվության աղբյուրի գաղտնիությունը: Սա, սակայն, բավարար անվտանգություն չի կարող ապահովել տեղեկացնողների համար:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանությունների հետ: Դիտարկվում է Բարեվարքության ամրապնդման գործողությունների պլանում ընդգրկել Պաշտոնական ծառայության բերումով ծառայակիցների իրավախախտումների մասին տեղեկացման ծրագիրը:

ԹԻՎ 4. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 1

37. Արդյո՞ք հատուկ ուշադրություն է դարձվում զգայուն (կոռուպցիոն ռիսկերի ենթակա) պաշտոններում (ինչպիսիք են գնումների, ֆինանսական և առևտրային կառավարման ոլորտները) ծառայող պաշտոնատար անձանց ընտրությանը, պաշտոնավարման ժամկետներին և նրանց նկատմամբ վերահսկողությանը:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 03.07.2002թ., փոփոխված՝ 11.06.2014թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&lang=arm&ID=1317>,
2. «Քաղաքացիական հատուկ ծառայության մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 28.11.2007թ., փոփոխված՝ 12.12.2013թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3156>,
3. Հարցազրույց գրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

Ըստ գրուցակցի՝ պաշտպանության նախարարությունը որևէ կերպ պաշտոնապես չի ճանաչել այն պաշտոնները, որոնք ավելի են ենթակա կոռուպցիոն ռիսկերին, քան մյուսները: Դա է վկայում նաև այն փաստը, որ ՀՀ պաշտպանության նախարարության պաշտոնական կայքէջում կատարված որոնումները որևէ արդյունք չեն տվել:

Չկա նաև տարբերակված մոտեցում այդպիսի պաշտոնների նկատմամբ: ՀՀ պաշտպանության նախարարությունում պաշտոնի նշանակման հետ կապված հարցերը կարգավորվում են «Քաղաքացիական հատուկ ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով՝ քաղաքացիական պաշտոնների մասով և «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքով՝ զինվորական պաշտոնների մասով: Ընդ որում, օրենքը որևէ տարբերակման հնարավորություն չի տալիս ըստ պաշտոնների նշանակման ժամանակ: Համաձայն «Քաղաքացիական հատուկ ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի, քաղաքացիական հատուկ ծառայողն անփոփոխելի է և պաշտոնավարում է մինչև 65 տարեկանը: Փաստորեն, օրենքը ռոտացիայի հնարավորություն չի ընձեռում և պաշտոնավարողը մնում է տվյալ պաշտոնում մինչև սեփական կամ գործատուի նախաձեռնությամբ ազատվելը: Դա է վկայում այն փաստը, որ ՀՀ ՊՆ ֆինանսական, գնումների ոլորտի գործող պատասխանատու բարձրաստիճան անձինք պաշտոնավարում են շուրջ 10 տարի:

Միակ սահմանափակումը, որն առկա է օրենքում, քաղաքացիական ծառայողի արգելքն է աշխատել այն կազմակերպությունում, որի նկատմամբ վերջինս իր գործունեության վերջին մեկ տարվա ընթացքում հսկողություն է իրականացրել: Ընդ որում, խոսքը գնում է միայն հսկողություն իրականացնելու, այլ ոչ գործարար հարաբերություններում համագործակցելու մասին:

Պատասխան ՊՆ գրախոսին. «Մեկնաբանությունները վերաբերում են աշխատակազմին ընդհանրապես, այլ ոչ թե մասնավոր ռիսկային պաշտոններին, թեև կարիքներից բխող «արտահերթ ատեստավորման» գործընթացի գոյությունը կարող հուշել, որ միգուցե որոշակի գործընթացներ առկա են: Այդուհանդերձ, գնահատականը մնում է «0»: էջ 53

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: ՀՀ պաշտպանության նախարարությունում պաշտոնի նշանակման հետ կապված հարցերը կարգավորվում են «Քաղաքացիական հատուկ ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով՝ քաղաքացիական պաշտոնների մասով, և «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքով՝ զինվորական պաշտոնների մասով: «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի 16-19-րդ հոդվածներով կարգավորվում են պաշտոնում առաջին անգամ նշանակման, հավասար, ավելի բարձր և ցածր պաշտոնի նշանակման հարցերը: Հոդված 4-ում նշված են որակավորման գործընթացները, որոնցով իրականացվում է պայմանագրային և պարտադիր զինծառայության սպայական կազմի ընտրությունը, նրանց մասնագիտական հմտությունների պարտադիր և օբյեկտիվ գնահատումը, զբաղեցվելիք պաշտոններին համապատասխանելիության և առաջխաղացման հեռանկարների գնահատումը, ինչպես նաև պահեստազորում գտնվող քաղաքացիների նախորդման և որակավորման կարգերը:

«Քաղաքացիական հատուկ ծառայության մասին» ՀՀ օրենքը կարգավորում է Պաշտպանության նախարարությունում քաղաքացիական հատուկ ծառայության թափուր պաշտոնների զբաղեցման մրցութային և արտամրցութային կարգը: Օրենքի 20-րդ և 21-րդ հոդվածներով սահմանվում են նախարարությունում քաղաքացիական ծառայողների ատեստացիայի և վերապատրաստման ընթացակարգերը: Քաղաքացիական ծառայողները պարտավոր են յուրաքանչյուր 3 տարին մեկ անգամ անցել հերթական ատեստավորում, իսկ արտահերթ ատեստավորում կարող է անցկացվել հերթական ատեստավորումից առնվազն մեկ տարի հետո: Միևնույն ժամանակ, 3 տարին մեկ անգամ յուրաքանչյուր քաղծառայող պարտավոր է անցնել պարտադիր վերապատրաստում, որը կարող է տեղի ունենալ քաղծառայողի կամ աշխատակազմի ղեկավարի նախաձեռնությամբ՝ տվյալ պաշտոնի անձնագրով քաղծառայողի իրավունքների ու պարտականությունների մասին իրազեկման, մասնագիտական գիտելիքների և աշխատանքային հմտությունների տիրապետման կոնկրետ պահանջների կատարելագործման կամ այդ պահանջների փոփոխության դեպքում:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

3.2. Վարձատրություն և անձնակազմի հավաքագրում

Միավոր 1

38. Արդյո՞ք քաղաքացիական ծառայողների և զինվորականների թվաքանակը հստակ հայտնի և հրապարակային է:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. ՀՀ քաղաքացիական ծառայողների թիվը 2015թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, <http://www.csc.am/documents/statistics/10.pdf>, վերջին այցելությունը՝ 10.08.2015թ.,
2. «Խորհրդարանում քննարկվել են ուժային կառույցների աշխատավարձի բարձրացման խնդիրը», ԱՐՄՆՅՈՒՋ լրատվական հեռուստաալիք, <http://www.armnewstv.am/1382972753%D5%BE>, 28.10.2013թ.,
3. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20.12.2013թ.,
4. «Հայաստանի ռազմական ուժը», Global Firepower-ի կայք, http://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=armenia 1.04.2015թ.:

Մեկնաբանություններ

Համաձայն Global Firepower կայքի՝ Հայաստանի բանակն ունի 68,047 ակտիվ ծառայող: Հայաստանյան աղբյուրները զինծառայողների թվի մասին տվյալներ չեն հաղորդում: Ըստ զրուցակցի՝ ՀՀ զինված ուժերի սպաների թվաքանակը գաղտնի է և չի հրապարակվում: Իրապես, ՀՀ սահմանադրությամբ արգելվում է զինծայառողների թվի հրապարակումը: Ըստ www.armnewstv.am կայքի, 28.10.2013թ.-ին ՀՀ ԱԺ պաշտպանության, ներքին գործերի և ազգային անվտանգության հանձնաժողովում քննարկումների ժամանակ ՀՀ ԱԺ նախագահի տեղակալ Է. Շարմազանովը միջամտել է քննարկումներին՝ ասելով, որ սպաների թվաքանակը հայտնելն անթույլատրելի է: ՀՀ ՊՆ համակարգում աշխատող քաղաքացիական հատուկ ծառայողների թվաքանակը, ըստ ՀՀ քաղաքացիական ծառայության խորհրդի պաշտոնական կայքի, 401 է: Մամուլում չկա որևէ հրապարակում այն մասին, որ այս թիվը արժանահավատ չէ:

Գնահատականը «1» է, քանի որ քաղաքացիական ծառայողների մասին տեղեկատվությունը հասանելի է, սակայն զինծառայողների թվի տվյալների գաղտնիությունն ամրագրված է օրենքով:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: «Պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածի համաձայն՝ հանրապետության նախագահը հաստատում է զինված ուժերի կառուցվածքը (թվաքանակը): Այն գաղտնի է և ենթակա չէ հրապարակման: «Քաղաքացիական հատուկ ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածով սահմանվում է, որ ՀՀ ՊՆ համակարգում քաղաքացիական հատուկ ծառայության պաշտոնների անվանացանկը հաստատում (փոփոխում) է քաղաքացիական ծառայության խորհուրդը՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարի առաջարկությամբ: Քաղաքացիական հատուկ ծառայության պաշտոնների

հաստիքացուցակը համապատասխան մարմնի ղեկավարը հաստատում (փոփոխում) է քաղաքացիական հատուկ ծառայության պաշտոնների անվանացանկը հաստատելուց (փոփոխելուց) հետո՝ 15-օրյա ժամկետում:

ԹԻՎ 4. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 3

39. Արդյո՞ք քաղաքացիական ծառայողների և զինվորական ծառայողների աշխատավարձերի և հավելավճարների չափի մասին տեղեկատվությունը հրապարակային է:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Քաղաքացիական ծառայողների վարձատրության մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 12.12.2013թ., փոփոխված՝ 01.12.2014թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=4916&lang=arm>,
2. ՀՀ կառավարության 13.12.2007թ. N1554-Ն որոշում, <http://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=46255>,
3. «Զինված ուժերի նկատմամբ ժողովրդավարական, քաղաքացիական և հասարակական վերահսկողության հնարավորությունները Հայաստանում», Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակի զեկույց, <http://hcav.am/wp-content/uploads/2012/04/Report.pdf>, Վանաձոր, 2012թ.,
4. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20.12.2013թ.,
5. ՀՀ կառավարության 03.07.2014 N 656-Ն որոշում, <http://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=91309>,
6. «Զինծառայողների և նրանց ընտանիքի անդամների սոցիալական ապահովության մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 27.10.1998, փոփոխված՝ 18.06.2015թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1501&lang=arm>:

Մեկնաբանություններ

Քաղաքացիական ծառայողների և զինվորական ծառայողների աշխատանքի վարձատրությունը բաղկացած է պաշտոնական դրույքաչափից, կոչման դրույքաչափերից, ստաժի համար հավելումներից և լրավճարներից: Զինվորականների և քաղաքացիական ծառայողների պաշտոնական դրույքաչափերի վերաբերյալ տեղեկատվությունը հրապարակային է: «Քաղաքացիական ծառայողների մասին» ՀՀ օրենքի 16-րդ հոդվածով և Հավելված 3-ով սահմանվում է, որ զինվորական ծառայողների վարձատրությունը

հաշվարկվում է բազային աշխատավարձի, զինվորական կոչման դրույքաչափի և ստաժի բազմապատկմամբ:

Ըստ օրենքի, զինվորական ծառայողներն իրենց կոչման համար հավելավճարներ չեն ստանում, ի տարբերություն քաղաքացիական ծառայողների՝ նրանք չեն ստանում նաև ամուսնության, բնական աղետների հետևանքով գույքի կորստի կամ վնասման, ընտանիքի անդամի հիվանդության կամ մահվան դեպքերում հավելյալ ֆինանսական օժանդակություն: «Քաղաքացիական ծառայողների մասին» ՀՀ օրենքի 22-րդ հոդվածն ամրագրում է, որ տարվա ընթացքում առավելագույնը երեք անգամ կարող են պարգևավճարներ վճարվել հատուկ առաքելությունների կատարման համար (զինվորականների դեպքում, նման առաքելությունների մասին տեղեկատվությունը գաղտնի է): Օրենքով նաև սահմանված է, որ կախված ծառայության պայմաններից՝ կարող են կատարվել հավելյալ վճարումներ, որոնց դրույքաչափերը սահմանում է կառավարությունը: Կառավարության 656-Ն որոշմամբ կարգավորվում են լրավճարների հարցերը, ընդ որում՝ որոշումը պարունակում է չորս գաղտնի դրույթ:

Զինծառայողների վարձատրության մասին հրապարակային աղբյուրներում նշված թվերը և «Հայկական վարկած» լրատվամիջոցի հրապարակած թվերի համեմատությունը ցույց է տալիս, որ սպայի միջին աշխատավարձը տարբերվում է պաշտոնական աղբյուրներում նշվածներից:

Պատասխան ՊՆ գրախոսին. Համաձայն ենք, «Քաղաքացիական ծառայողների վարձատրության մասին» ՀՀ օրենքի (ընդունված 2014թ. հունիսին) 24-րդ հոդված փոփոխությունների համաձայն՝ պետական պաշտոնյաները կարող են միանվագ ֆինանսական աջակցություն ստանալ ամուսնության, բնական աղետների հետևանքով գույքի կորստի կամ վնասման, պաշտոնյայի կամ նրա հարազատի երկարատև հիվանդության, ընտանիքի անդամի մահվան դեպքերում: Օրենքը նաև սահմանում է, որ օրենքի դրույթները չեն գործում զինծառայողների նկատմամբ, իսկ 23-րդ հոդվածով մանրամասնվում է, որ զինծառայողների սոցիալական ապահովության հարցերը, որոնք չեն ծածկվում սույն օրենքով, կարգավորվում են Ռազմական սոցիալական ապահովության մասին օրենքով և այլ իրավական ակտերով: Զինծառայողների և նրանց ընտանիքի անդամների սոցիալական ապահովության մասին օրենքը չի սահմանում միանվագ ֆինանսական աջակցություն վերը նշված դեպքերում: Հնարավոր չի եղել պարզել, թե արդյո՞ք խնդիրը կարգավորվում է այլ իրավական փաստաթղթերով, օրինակ՝ նախարարի որոշումներով: Այդ իսկ պատճառով գնահատականը մնում է «3»՝ հաշվի առնելով հավելավճարների և պարգևավճարների հետ կապված անորոշությունը:

ՊՆ. Համաձայն են մեկնաբանություններին: Զինծառայողներին հաշվարկվող բոլոր վճարումների տեսակները ու չափերը հրապարակային են և դրանք սահմանված են ՀՀ կառավարության 27.11.2000թ. N 778, 13.12.2007թ. N 1554-Ն և 21.04.2011թ. 479-Ն որոշումներով: Զինծառայողների ամսական լրավճարների չափերը սահմանված են ՀՀ կառավարության 21.04.2011թ. N 479-Ն որոշման N 1 հավելվածով, որն էլ տեղադրված է ՀՀ կառավարության և համացանցի պաշտոնական տեղեկագրերի ինտերնետային կայքերում:

Հ զինված ուժերի զինծառայողներին հաշվարկվում է դրամական բավարարում, ինչպես նաև դրան հավասարեցված լրավճարներ, հավելավճարներ ու

պարզևավճարներ (զինճառայողներին աշխատավարձ չի հաշվարկվում), որոնց իրավական հիմքերն ամբողջովին բխում են «Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսգրքից», ինչպես նաև 2013թ. դեկտեմբերի 12-ին ընդունված «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրույթներից:

Զինճառայողների դրամական բավարարումը զինճառայողների նյութական ապահովության և նրանց զինվորական ծառայության պարտականությունների կատարումը խթանելու հիմնական միջոցն է: Զինճառայողների դրամական ապահովությունն իրականացվում է «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված սկզբունքներին և հիմնական պայմաններին համապատասխան: Ժամկետային պայմանագրային և ժամկետային պարտադիր ծառայության սպայական կազմի դրամական բավարարումը բաղկացած է զինվորական կոչումներին, զինվորական պաշտոնների դասակարգման խմբերին և զինվորական ծառայության ստաժներին համապատասխան պաշտոնային դրույքաչափերից (այսուհետ՝ պաշտոնային դրույքաչափ), լրացուցիչ վճարումներից և պարզևատրումներից: Լրացուցիչ վճարումը ներառում է հավելումները և հավելավճարները:

Ժամկետային պայմանագրային և ժամկետային պարտադիր ծառայության սպայական կազմի պաշտոնային դրույքաչափը որոշվում է «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով պաշտպանության համակարգի զինվորական պաշտոն զբաղեցնողների պաշտոնային դրույքաչափերի հաշվարկման գործակիցների և պետական պաշտոն զբաղեցնող անձանց բազային աշխատավարձի արտադրյալով: Բազային աշխատավարձի չափը սահմանվում է յուրաքանչյուր տարվա պետական բյուջեի մասին Հայաստանի Հանրապետության օրենքով:

Ժամկետային պայմանագրային զինվորական ծառայության պաշտոնների յուրաքանչյուր խմբի համար նախատեսված է դրամական բավարարում՝ նվազագույն պաշտոնային դրույքաչափից մինչև առավելագույնը հաշվարկելու սանդղակի աղյուսակ, որը ներառում է պաշտոնային դրույքաչափերի հաշվարկման գործակիցները:

Յուրաքանչյուր սանդղակ բաղկացած է պաշտոնային դրույքաչափի մակարդակներից, որոնցից յուրաքանչյուրում դրանց հաշվարկման համար սահմանվում է բազային աշխատավարձի նկատմամբ բազմապատիկ գործակից:

Առաջին անգամ ժամկետային պայմանագրային զինվորական ծառայության պաշտոնում նշանակված անձին հաշվարկվում է տվյալ պաշտոնի խմբին և զինվորական ծառայության ստաժին համապատասխանող մակարդակի պաշտոնային դրույքաչափ: Ժամկետային պայմանագրային զինվորական ծառայության նախորդ պաշտոնի նկատմամբ սահմանված կարգով ավելի բարձր կամ ցածր պաշտոնի նշանակված զինճառայողը ստանում է նոր պաշտոնի խմբին և զինվորական ծառայության ստաժին համապատասխանող մակարդակի պաշտոնային դրույքաչափ:

Ժամկետային պայմանագրային զինճառայողին զինվորական ծառայության ստաժի համար սահմանվում է պաշտոնային դրույքաչափի բնականոն աճ՝ ըստ

ստաժի: Պաշտոնային դրույքաչափի բնականոն աճը յուրաքանչյուր սանդղակի ներսում իրականացվում է աղյուսակի համաձայն, հետևյալ սխեմայով՝

- 1) պաշտոնային դրույքաչափի 1-7-րդ մակարդակների համար սահմանվում է միավոր ավելացում,
- 2) մինչև 2 տարվա զինվորական ծառայության ստաժի համար սահմանվում է 1-ին մակարդակ,
- 3) 2-ից 5 տարվա զինվորական ծառայության ստաժի համար սահմանվում է 2-րդ մակարդակ,
- 4) 5 տարվա զինվորական ծառայության ստաժից հետո հետագա յուրաքանչյուր 5 տարիների զինվորական ծառայության ստաժի համար սահմանվում է 3-7-րդ մակարդակներ:

Ժամկետային պայմանագրային զինծառայողների հերթական միավոր ավելացումն իրականացվում է սահմանված զինվորական ծառայության ստաժը լրանալուն հաջորդող ամսվա 1-ից:

Զինծառայողների լրացուցիչ վճարումները զինծառայողների դրամական ապահովության փոփոխական մասն են և հաշվարկվում են պաշտոնային դրույքաչափի նկատմամբ: Հավելում՝ սույն կետում նշված պայմաններից որևէ մեկի կամ դրանցից մի քանիսի, այն է՝ խաղաղ ժամանակ կյանքի համար և առողջությանը վտանգ ներկայացնող պայմանների, ծանր, վնասակար, առանձնապես ծանր, առանձնապես վնասակար և զինվորական ծառայության այլ առանձնահատուկ պայմանների, աշխարհագրական, ինչպես նաև այլ միջավայրի, պետական և ծառայողական գաղտնիք կազմող տեղեկությունների հետ առնչվելու համար պաշտոնային դրույքաչափի նկատմամբ հաշվարկվող տոկոսային ավելացում: Հավելավճարները հաշվարկվում են որպես տոկոսային ավելացումներ: Պարգևավճարը միանվագ վճար է, որը զինծառայողներին տրվում է ծառայողական գործունեության գնահատման և (կամ) հատուկ առաջադրանքների և (կամ) որակյալ աշխատանքների կատարման համար:

«Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի հոդված 21-ի 1-ին մասի 1-ին կետով կազմակերպչահաստիքային միջոցառումների կապակցությամբ, 3-րդ, 4-րդ կետերով, 8-րդ կետով ռազմաուսումնական հաստատություն ընդունվելիս կամ վերադառնալիս պետական լիազոր մարմնի կադրերի (կադրային մարմնի) տրամադրության տակ թողնված, ինչպես նաև արձակուրդի (բացառությամբ երեխայի խնամքի համար) սահմանված ժամանակահատվածի համար զինծառայողների պաշտոնային դրույքաչափը պահպանվում է:

Ռազմաուսումնական հաստատություններն ավարտած, սկզբնական սպայական «լեյտենանտ» զինվորական կոչում ստացած կուրսանտ պայմանագրային զինծառայողներին մինչև պաշտոնի նշանակումը, իսկ ռազմաբժշկական ուսումնական հաստատություններն ավարտած, սկզբնական սպայական «լեյտենանտ» զինվորական կոչում ստացած կուրսանտ պայմանագրային զինծառայողներին ինտերնատուրայում և օրդինատուրայում սովորելու ընթացքում պաշտոնային դրույքաչափը հաշվարկվում է սպայական կազմի նվազագույն խմբի 2-րդ մակարդակի գործակցով: Ժամկետային պայմանագրային սպայական պաշտոն զբաղեցրած զինծառայողներին օրդինատուրայում սովորելու

Ժամանակահատվածի համար հաշվարկվում է վերջին պաշտոնի պաշտոնային դրույքաչափը:

Երկարամյա ծառայության կենսաթոշակի անցնելու կամ զինվորական ծառայության մեջ գտնվելու սահմանային տարիքը կամ պայմանագրի ժամկետը լրանալու կամ առողջական վիճակի պատճառով զինվորական ծառայության համար ոչ պիտանի ճանաչվելու կամ հաստիքների կրճատման, այդ թվում՝ ստորաբաժանման լուծարման, կապակցությամբ զինվորական ծառայությունից արձակվելիս պայմանագրային ժամկետային զինծառայողներին հաշվարկվում է դրամական օգնություն՝

- 1) 3 տարուց մինչև 10 տարի զինվորական ծառայության համար՝ օրենքով սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հնգապատիկի չափով.
- 2) 10 տարուց մինչև 15 տարի զինվորական ծառայության համար՝ օրենքով սահմանված նվազագույն աշխատավարձի տասնապատիկի չափով.
- 3) 15 տարուց մինչև 20 տարի զինվորական ծառայության համար՝ օրենքով սահմանված նվազագույն աշխատավարձի տասնհինգապատիկի չափով.
- 4) 20 և ավելի տարի զինվորական ծառայության համար՝ օրենքով սահմանված նվազագույն աշխատավարձի քսանհինգապատիկի չափով:

Մինչև 3 տարվա զինվորական ծառայության ստաժ ունեցող և առողջական վիճակի պատճառով զինվորական ծառայության համար ոչ պիտանի ճանաչվելու կապակցությամբ զինվորական ծառայությունից արձակվելիս ժամկետային պայմանագրային զինծառայողներին հաշվարկվում է դրամական օգնություն՝ օրենքով սահմանված նվազագույն աշխատավարձի եռապատիկի չափով:

Պարտադիր զինվորական ծառայության օրենքով սահմանված ժամկետը լրանալու կապակցությամբ, ինչպես նաև առողջական վիճակի պատճառով զինվորական ծառայության համար ոչ պիտանի ճանաչվելու կամ ընտանեկան պայմաններից ելնելով ժամկետից շուտ զինվորական ծառայությունից արձակվելիս պարտադիր ժամկետային զինծառայողներին հաշվարկվում է դրամական օգնություն՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած չափով, իսկ նույն կազմից այն զինծառայողին, ում հայրը և մայրը (այդ թվում՝ միայնակ մոր կարգավիճակ ունեցող մայրը) մահացած են՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած չափի քսանապատիկի չափով: Պարտադիր զինվորական ծառայության ընթացքում օրենքով սահմանված կարգով պայմանագրային զինվորական ծառայության անցած զինծառայողների պարտադիր զինվորական ծառայության ժամանակահատվածը հաշվարկվում է սույն հոդվածի 8-րդ մասում սահմանված դրամական օգնության իրավունք տվող պայմանագրային զինվորական ծառայության համապատասխան ստաժում:

Զինվորական ծառայության ընթացքում դատարանի օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռով ազատազրկման դատապարտվելու կամ զինվորական կոչումից զրկվելու կապակցությամբ կամ կարգապահական տույժի կարգով զինվորական ծառայությունից արձակված և հետագայում օրենքով սահմանված կարգով արդարացված նախկին զինծառայողն օգտվում է դրամական օգնություն ստանալու իրավունքից՝ զինվորական ծառայությունից արձակվելու օրվա դրությամբ ունեցած սույն հոդվածով սահմանված զինվորական ծառայության

ստաժին համապատասխանող չափով, եթե չի դիմել վերականգնվելու զինվորական ծառայության մեջ: Նշված դեպքում զինծառայողի զինվորական ծառայության ժամկետը՝ մինչև սույն հոդվածի 8-րդ մասում սահմանված դեպքերում զինվորական ծառայությունից արձակվելը, համարվում է անընդմեջ:

Նախկինում զինվորական ծառայությունից արձակված և հետագայում օրենքով սահմանված կարգով կրկին պայմանագրային զինվորական ծառայության անցած զինծառայողներին սույն հոդվածի 8-րդ մասում սահմանված դեպքերում զինվորական ծառայությունից հերթական անգամ արձակելիս դրամական օգնությունը հաշվարկվում է արձակման օրվա դրությամբ դրամական օգնության իրավունք տվող զինվորական ծառայության լրիվ ստաժի (առանց պարտադիր զինվորական ծառայության ստաժի հաշվարկի) և պայմանագրային զինվորական ծառայության լրիվ ստաժի մեջ առանձին ժամանակահատվածների համար սահմանված դրամական օգնության չափի բազմապատիկների տարբերության չափով: Ընդ որում, հերթական անգամ հաշվարկվող և նախկինում հաշվարկված դրամական օգնությունների բազմապատիկների հանրագումարը չի կարող գերազանցել ծառայության ընդհանուր ստաժի տվյալ խմբի համար սահմանված բազմապատիկի չափը: Սույն հոդվածի 8-րդ մասում չնշված ու օրենքով սահմանված այլ հիմքով պայմանագրային ժամկետային զինվորական ծառայությունից արձակված և հետագայում օրենքով սահմանված կարգով կրկին պայմանագրային զինվորական ծառայության անցած զինծառայողներին սույն հոդվածի 8-րդ մասում սահմանված դեպքերում զինվորական ծառայությունից արձակելիս դրամական օգնություն հաշվարկվում է կրկին անգամ պայմանագրային զինվորական ծառայության մեջ գտնվելու ժամանակահատվածին համապատասխանող չափով:

Ժամկետային պայմանագրային և ժամկետային պարտադիր ծառայության սպայական կազմի զինծառայողներին տարվա ընթացքում մեկ անգամ հաշվարկվում է նաև դրամական օգնություն ծառայության նոր վայր տեղափոխվելու դեպքում՝

1) նախկին և նոր ծառայության վայրերի հեռավորությունը 50-100 կմ լինելու դեպքում՝ պաշտոնային դրույքաչափի 25 տոկոսի չափով,

2) նախկին և նոր ծառայության վայրերի հեռավորությունը 100 կմ և ավելի լինելու դեպքում՝ պաշտոնային դրույքաչափի 50 տոկոսի չափով:

Սույն հոդվածի 27-րդ մասում նախատեսված դեպքերում զինծառայողի հետ նոր ծառայության վայր մեկնող նրա ընտանիքի յուրաքանչյուր անդամին դրամական օգնություն հաշվարկվում է սույն հոդվածի 13-րդ մասի 1-ին կամ 2-րդ կետերով նախատեսված համապատասխան գումարի 10 տոկոսի չափով:

Ժամկետային պայմանագրային և ժամկետային պարտադիր ծառայության սպայական կազմի զինծառայողներին տարվա ընթացքում մեկ անգամ տրվում

է նաև դրամական օգնություն՝ պաշտոնային դրույքաչափի չափով, հետևյալ դեպքերում՝

1) զինծառայողի ամուսնության, կամ

2) տարերային աղետի հետևանքով զինծառայողին սեփականության իրավունքով պատկանող գույքին վնաս պատճառվելու, կամ

3) զինծառայողի կամ նրա ընտանիքի անդամի երկարատև հիվանդության, կամ

4) զինծառայողի ընտանիքի անդամի մահվան:

Հաշմանդամության զինվորական կենսաթոշակ ստացող նախկին զինծառայողներին, ծառայության ընթացքում զոհված (մահացած) զինծառայողների ընտանիքների անդամներին Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած չափով տարվա ընթացքում մեկ անգամ տրվում է նաև միանվագ դրամական օգնություն:

ԹԻՀԿ. Համաձայն են:

Գրախոս 1. Համաձայն են:

Գրախոս 2. Համաձայն են:

Միավոր 4

40. Արդյո՞ք անձնակազմը վճարումը ստանում է ժամանակին ու ճիշտ չափով և արդյո՞ք վճարման համակարգը կայուն, պարբերական և արձանագրվող է:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20.12.2013թ.,
2. «Գումարտակի հրամանատարը ձերբակալվել է զինծառայողներից գումարներ հավաքելու կասկածանքով» Ազատություն ռադիոկայանի կայք, <http://www.azatutyun.am/archive/news/20100310/2031/2031.html?id=2190334>, 14.10.2010,
3. «Զինծառայողների և նրանց ընտանիքների սոցիալական ապահովության մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 27.10.1998թ (փոփոխված՝ 18.06.2015թ), <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1501&lang=arm>, վերջին այցելությունը՝ 2015թ. սեպտեմբեր,
4. «Քաղաքացիական ծառայողների վարձատրության մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 12.12.2013թ, փոփոխված՝ 01.12.2014թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=4916&lang=arm>:

Մեկնաբանություններ

Ըստ տեղեկությունների՝ Պաշտպանության նախարարությունը պայմանագիր ունի ԱԳԲԱ-Կրեդիտ Ագրիկոլ բանկի հետ՝ աշխատակազմի աշխատավարձը բանկային հաշիվներին փոխանցելու կապակցությամբ: Վճարումներն, ըստ ամենայնի, կատարվում են էլեկտրոնային համակարգով, բացառությամբ որոշակի հեռավոր զորամասեր փոխանցումներից, որոնք կատարվում են կանխիկ: Վարձատրությունը կատարվում է պարբերաբար, թեև հստակ չէ, թե ինչպես են վճարվում լրավճարները, սակայն բազային աշխատավարձի վճարումը որևէ մեկի հայեցողությունից կախված չէ: Ըստ զրուցակից 1-ի՝ ՀՀ

պաշտպանության նախարարության համակարգում և զինված ուժերում չեն արձանագրվել աշխատավարձերի վճարումների ուշացման դեպքեր: Մամուլում ևս տեղեկատվություն չկա աշխատավարձերի վճարումների ուշացման մասին: Թեև հեռավոր զորամասերում կանխիկ եղանակով վճարումների և տվյալ զորամասերում զինծառայողների թվի մասին տվյալների անմատչելիությունը կարող է ենթադրել որոշակի կոռուպցիոն ռիսկեր, դրանք գնահատվում են ոչ նշանակալի: Հաշվի առնելով, որ չկան փաստեր վճարումների ուշացումների վերաբերյալ, գնահատականը «4» է:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՎԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 1

41. Արդյո՞ք զինվորական միջին և բարձրագույն օղակի պաշտոններում նշանակման համար սահմանված է և գործում է անկախ, թափանցիկ և օբյեկտիվ համակարգ:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 03.07.2002թ., փոփոխված՝ 11.06.2014թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3156>,
2. ՀՀ պաշտպանության նախարարի հրամաններ, Պաշտպանության նախարարության կայք, <http://www.mil.am/1323764438>,
3. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20.12.2013թ.,
4. «Հայ զինվոր» թերթ, <http://www.hayzinvor.am/>, վերջին այցելությունը՝ 11.08.2015թ.,:

Մեկնաբանություններ

Ըստ զրուցակցի՝ զինվորական պաշտոններում նշանակման համակարգ գոյություն չունի ոչ միջին կառավարման պաշտոնների, ոչ բարձրագույն կառավարման պաշտոնների համար: Մասնավորապես, որևէ տեղեկատվություն չի հրապարակվում թափուր պաշտոնների մասին, զինվորականները պաշտոնապես որևէ կերպ չեն ծանուցվում թափուր պաշտոնում նշանակվելու համար անհրաժեշտ որակավորման չափանիշների մասին: Դրա մասին է վկայում նաև ՀՀ պաշտպանության նախարարության պաշտոնական կայքէջի ուսումնասիրությունը: Ըստ զրուցակցի՝ զինվորական պաշտոնները չունեն նաև

պաշտոնի անձնագրեր, որտեղ հստակ սահմանված կլինեն տվյալ պաշտոնը զբաղեցնելու համար անհրաժեշտ գիտելիքները և հմտությունները: Ըստ զրուցակցի՝ զինվորական թափուր պաշտոն առաջանալու դեպքում կոնկրետ զինվորականը տեղեկացվում է ներքին կարգով, այնուհետև նրան ներկայացնում են նախարարի հաստատմանը:

Պատասխան ՊՆ գրախոսին. «Պաշտպանության նախարարի 2013թ. մայիսի 29-ի N571 և 2013թ. հոկտեմբերի 25-ի N1191 հրամանները հրապարակային չեն: Ներկայում «Հայ զինվոր» թերթում որևէ թափուր աշխատատեղի հայտարարություն չկա: Ընտրվել է «1» գնահատականը, քանի որ նշվել է, որ նշանակման համակարգ գոյություն ունի և «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքը նույնպես նշանակումների վերաբերյալ ցուցանիշներ է սահմանել, սակայն պաշտոնի կոնկրետ օղակի պայմանները հրապարակային չեն:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Զինվորական բարձր և միջին օղակներում նշանակման համակարգի մասին խոսվել է 20-րդ հարցի մեկնաբանություններում: Պաշտպանության նախարարի 2013թ. մայիսի 29-ի N571 և 2013թ. հոկտեմբերի 25-ի N1191 հրամաններով սահմանվում են Զինված ուժերի սպայական անձնակազմի և Մարշալ Խանփերյանցի անվան Ռազմական ավիացիայի ինստիտուտի սպայական անձնակազմի պաշտոնի անձնագրերը: Այդ թվում՝ այդ պաշտոնները զբաղեցնելու համար կազմակերպչական, ղեկավարման, կառավարչական գործառնությունները, որոշումների կայացման լիազորություններն, ինչպես նաև պաշտոնը զբաղեցնելու համար պահանջվող գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները: Թափանցիկության բարձրացման նպատակով ինստիտուտում թափուր աշխատատեղերը լրացվում են մրցույթային կարգով: Թափուր աշխատատեղերի մասին տեղեկատվությունը գետեղվում է Պաշտպանության նախարարության կայքում, ինչպես նաև «Հայ զինվոր» թերթում: Հետագայում նախարարը կորոշի, թե հավելյալ ինչ պաշտոնները պետք է լրացվեն վերը նշված կարգով:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 2

42. Արդյո՞ք անձնակազմի առաջխաղացումն իրականացվում է օբյեկտիվ և արժանիքների վրա հիմնված գործընթացի միջոցով: Այդպիսի գործընթացը ներառո՞ւմ է առաջխաղացման նպատակով ղեկավարման շղթայից դուրս առաջխաղացման հանձնաժողովների ստեղծումը, ֆորմալ գնահատման կայուն գործընթացը, ինչպես նաև անկախ հսկողությունը:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Քաղաքացիական հատուկ ծառայության մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 28.11.2007թ., փոփոխված՝ 12.12.2013թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3156>,

2.«Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 03.07.2002թ., փոփոխված՝ 11.06.2014թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1317&lang=arm;>

3. Հարցազրույց գրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

Օրենքով քաղաքացիական հատուկ ծառայողների համար սահմանվում է, որ առաջխաղացումը իրականացվում է բացառապես մրցույթի միջոցով: Ըստ օրենքի՝ մրցույթին կարող է մասնակցել ցանկացած անձ, որը բավարարում է օրենքով սահմանված պահանջներին: Մրցույթի ընթացքում հանձնաժողովի կողմից գնահատվում է տվյալ անձի որակավորումը: Օրենքի համաձայն՝ հանձնաժողովի կազմում, բացի կոնկրետ ստորաբաժանման աշխատակիցներից, ընդգրկվում են նաև այլ ստորաբաժանումների ներկայացուցիչներ: Ըստ գրուցակցի, հսկողությունը այս համակարգի նկատմամբ գոյությունի ունի միայն բողոքարկման մեխանիզմի տեսքով: Ըստ նրա՝ որևէ մարմին բողոքի բացակայության դեպքում չի իրականացնում ատեստավորման և մրցութային հանձնաժողովների գործունեության նկատմամբ հսկողություն:

Պատասխան ՊՆ գրախոսին. ««Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի 15-րդ, 17-րդ, 27-րդ հոդվածները կարգավորում են առաջխաղացման գործընթացն, ինչպես վերը նշվել է: Գրախոսի կողմից մեջբերված Պաշտպանության նախարարի հրամանները հրապարակային չեն:

Գնահատականը «2» է սահմանափակ վերահսկման և գործընթացների մասնակի թափանցիկության պատճառով:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Անձնակազմի առաջխաղացումն իրականացվում է «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի 15, 17 և 27-րդ կետերի պահանջների համաձայն: ՀՀ զինված ուժերի կադրերի ընտրության, որակավորման, առաջխաղացման գործընթացը կազմակերպելու նպատակով մշակվել և հաստատվել է ՀՀ զինված ուժերի սպայակազմի պաշտոնների անձնագրերի ընդհանուր նկարագիրը (ՀՀ ՊՆ 05.05.2012թ. N 443 հրաման), որի հիման վրա մշակվել և շարունակվում է զինված ուժերի յուրաքանչյուր սպայական պաշտոնի անձնագրի կազմումը և ՀՀ ՊՆ հրամանով հաստատումը: Մշակվել և գործողության է դրվել ՀՀ զինված ուժերի սպայի բնորոշման և գնահատման ձևը (03.06.2011թ. ՀՀ ՊՆ N 652 հրաման): Բարձր պաշտոնի նշանակելիս՝ նախապատվությունը տրվում է մասնագիտական խոր իմացությամբ և կազմակերպչական առավել ունակություններով աչքի ընկած զինծառայողներին՝ որակավորման հանձնաժողովի եզրակացությամբ, մրցույթի արդյունքներով, ռեզերվում ընդգրկված լինելու դեպքում, համապատասխան դասընթացներն ավարտելուց հետո:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

3.3. Զորակոչ

Միավոր 2

43. Եթե գոյություն ունի պարտադիր զինվորական ծառայություն, արդյո՞ք գոյություն ունի պարտադիր զինվորական ծառայությունից խուսափելու համար կաշառք ստանալուց հրաժարվելու պրակտիկա: Արդյո՞ք գոյություն ունեն այդպիսի կաշառքների դեմ պայքարի համապատասխան գործընթացներ և արդյո՞ք դրանք կիրառվում են:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. ՀՀ քրեական օրենսգիրք, ընդունված՝ 18.04.2003թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1349&lang=eng>;
2. «Ձերբակալվել է ՊՆ զինվորական հոսպիտալի հոգեբուժական բաժանմունքի պետը՝ 2000 դոլլար կաշառք վերցնելու համար», «NEWS.am» լրատվական-վերլուծական գործակալություն, <http://news.am/arm/news/78320.html%D5%BE>, 18.10.2011թ.,
3. «Զորակոչը վիճակահանությամբ. «Միշտ հաջողակ եմ եղել, իմ քաշած թղթի վրա ուզածս զորամասը կլինի», «Panorama.am» ինտերնետային թերթ, 18.12.2013թ.;
4. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.,
5. «Զինվորի մայր» ՀԿ կայք, NGO website, <http://www.zinvori-mair-ngo.am/about-us.html>, accessed on 11.08.2015թ.,
6. «ՊՆ-ն շարունակելու է «անողոր պայքարը բանակում կոռուպցիայի դեմ», Ազատություն ռադիոկայանի կայք, <http://www.azatutyun.am/content/article/25459366.html>, 16.07.2014թ.,
7. «Պաշտպանության նախարարություն. Բոլոր ուժերն ուղղված են կոռուպցիայի դեմ պայքարին», www.medimall.am կայք <http://topnews.medimall.am/?id=9334%D5%BE>, 18.01.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

Հայաստանում կաշառքը քրեականացված է: Ըստ www.news.am և «Առավոտ» օրաթերթի հաղորդման՝ 2009-2011թթ. զինվորական ծառայությունից խուսափելու նպատակով կաշառք ստանալու համար ձերբակալվել են մի քանի սպաներ: Բացի այդ, ըստ «Առավոտ» օրաթերթի, պաշտպանության նախարարությունը բազմիցս անդրադարձել է զորակոչին՝ որպես կոռուպցիոն տեսանկյունից առավել մեծ ռիսկ պարունակող ոլորտի և նշել է այդ ուղղությամբ միջոցառումներ իրականացնելու անհրաժեշտության մասին: Որպես առավել մեծ կոռուպցիայի օղակ նշվել են զորակոչային հանձնաժողովները (զինվորական սպայակազմից բաղկացած), որոնց աշխատավարձերը բարձրացվել են կոռուպցիայի ռիսկը

նվազեցնելու նպատակով, իսկ 2013 թվականից սկսած՝ զորակոչն իրականացվում է վիճակահանության սկզբունքով:

Ավանդաբար զորակոչից խուսափումը կատարվում էր բժշկական հանձնաժողովների միջոցով: Այս ուղղությամբ ձեռնարկված միջոցառումները ներառում են հանձնաժողովների բոլոր անդամների փոփոխությունը, նախկինում բժշկական զննություն անցած և ազատված զորակոչիկների կրկնակի զննությունը, ինչպես նաև անմիջապես ՀՀ պաշտպանության նախարարի և առողջապահության նախարարի հսկողության տակ հանձնաժողովներ պահելը: Ըստ գրուցակցի, այն զորակոչիկները, որոնք առողջական վիճակի բերումով տարկետում են ստանում, կոռուպցիոն ռիսկերից խուսափելու նպատակով հաջորդ զորակոչի ընթացքում ևս ենթարկվում են բժշկական զննության:

2014 թվականին պարտադիր զինվորական զորակոչից ազատելու նպատակով կաշառք ստանալու համար ձերբակալվեցին երկու սպա և երկու բժիշկ: Այդուհանդերձ, իրավապաշտպանները պնդում են, որ Պաշտպանության նախարարության կողմից զորակոչի ընթացքում կոռուպցիայի դեմ պայքարն ավելի շուտ պայմանավորված է նորակոչիկների թվի նվազմամբ, ուստի՝ անհրաժեշտ էր կրճատել բացառությունների թիվը: Արդյունքում ոմանք դառնում են «քավության նոխագներ», իսկ կոռուպցիան շարունակում է համատարած լինել: Մյուս կողմից, նրանք նկատում են, որ այնքան մեծ է զորակոչից ազատված «արտոնյալների» թիվը (հիմնականում՝ պաշտոնյաների տղաներ), որ հավասարակշռելու նպատակով զորակոչվում են քաղաքացիներ, որոնք լուրջ առողջական խնդիրներ ունեն: Նման դեպքերի թիվը գնալով շատանում է:

Պատասխան գրախոս 2-ին. «Համաձայն եմ, գնահատականը «3»-ից իջեցվել է «2»-ի:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ: Բերված փաստերն ու վերլուծությունը ցույց են տալիս, որ իրավիճակին ավելի շուտ համապատասխանում է «2» գնահատականը:

Միավոր 1

44. Պարտադիր կամ կամավոր զորակոչի դեպքում արդյո՞ք գոյություն ունի զորամասի ընտրության համար կաշառքները մերժելու քաղաքականություն: Արդյո՞ք գոյություն ունեն համապատասխան ընթացակարգեր այդպիսի կաշառքների դեմ պայքարելու համար և արդյո՞ք դրանք արդյունավետ կերպով իրականացվում են:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Ձերբակալվել է Հայաստանի զինված ուժերի փոխգնդապետ՝ կաշառք վերցնելու կասկածանքով», «Նոյյան Տապան» լրատվական կենտրոն, <http://www.nt.am/am/news/11252/ht%3Ctp://?hayworld>, 11.09.2011թ.,

2. «Կայացել է ռազմական ինստիտուտների շրջանավարտների ծառայության վայրի ընտրության վիճակահանությունը», www.razm.info կայք, <http://razm.info/15967>, 25.07.2013թ.,
3. «Այս տարի զորակոչիկների ծառայության վայրը կորոշվի վիճակահանությամբ», Առաջին լրատվական, <http://www.1in.am/233915.html>, 29.11.2013թ.,
4. «Ռոժ-2», «Հրապարակ» օրաթերթ, <https://ilur.am/news/view/5375.html>, 23.03.2011թ.,
5. «Սյուրոռեալիստական պատկերներ խաղաղապահ գումարտակի առօրյայից», «Հրապարակ» օրաթերթ, <http://www.hraparak.am/news/view/37768.html%D5%BE> 2.08.2013թ.,
6. «Զորակոչը վիճակահանությամբ. «Միշտ հաջողակ եմ եղել, իմ քաշած թղթի վրա ուզածս զորամասը կլինի», «Panorama.am» ինտերնետային թերթ, <http://www.panorama.am/am/comments/2013/12/18/muster/>, 18.12.2013թ.,
7. «Պաշտպանության նախարարություն. Բոլոր ուժերն ուղղված են կոռուպցիայի դեմ պայքարին», NEWS.am լրատվական կայք, <http://news.am/arm/news/136446.html>, 18.01.2013թ.,
8. «ՊՆ-ն շարունակելու է «անողոք պայքարը բանակում կոռուպցիայի դեմ»», Ազատություն ռադիոկայանի կայք, RFE/RL, <http://www.azatutyun.am/content/article/25459366.html>, 16.07.2014թ.;
9. «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 03.07.2002թ., փոփոխված՝ 11.06.2014թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&lang=arm&ID=1317>:

Մեկնաբանություններ

Հայաստանում կաշառքը քրեականացված է: «Նոյյան Տապան» լրատվական գործակալության հաղորդմամբ, 2011թ. ձերբակալվել է ՀՀ պաշտպանության նախարարության փոխգնդապետ: Զորամասի ընտրության հարցում կոռուպցիոն ռիսկերը նվազեցնելու համար, ըստ Առաջին լրատվականի, 2013թ. ծառայության վայրի ընտրությունն իրականացվում է վիճակահանությամբ: Ընդ որում, վիճակահանություն է իրականացվում ինչպես պարտադիր զորակոչիկների ծառայության վայրի ընտրության համար, այնպես էլ ՌՈՒՀ-երի շրջանավարտների ծառայության վայրի ընտրության համար: Դրա հետ միասին, «Հրապարակ» լրատվական կայքում հրապարակումներ են տեղ գտել, որոնք վկայում են, որ խաղաղապահ բրիգադի հրամանատարը կաշառք էր ստանում զինծառայողներին խաղաղապահ առաքելության հերթափոխի կազմում Աֆղանստան ծառայության ուղարկելու համար: Հոդվածում մասնավորապես մատնանշվում էր, որ Աֆղանստան ծառայության ուղարկելու համար չափանիշները հստակ չեն, և որ մեկնողների կազմում հայտնվել են այնպիսի անձինք, որոնք ոչ իրենց կարգապահությամբ, ոչ էլ ֆիզիկական և այլ պատրաստվածությամբ չեն ունեցել այդ արժանիքները:

Կամավոր զինծառայության հնարավորությունը հիմնված է «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի վրա, համաձայն որի 20-40 տարեկան տղամարդիկ, ովքեր ընդգրկված են զինվորական պահեստազորում և 18-40 տարեկան կանայք կարող են պայմանագրային հիմունքներով 2-3 տարի ժամկետով ծառայել:

Պատասխան գրախոս 2-ին. Համաձայն չեմ «0» միավորին, քանի որ «0»-ն մոդելային պատասխանների հիման վրա կնշանակեր, որ կաշատակերության դեմ պայքարի կապակցությամբ օրենսդրություն ընդհանրապես չկա, ինչն այս դեպքում այդպես չէ:

Ընտրվել է «1» գնահատականը՝ համաձայն մոդելային պատասխանների սկզբունքի:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՎԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ գնահատականի հետ: Այս, ինչպես նաև սույն զեկույցում կոռուպցիայի վերաբերյալ այլ հարցերի շուրջ կատարված մեկնաբանությունները բավարար են եզրակացնելու համար, որ ՊՆ համակարգում կոռուպցիան համակարգային բնույթ է կրում: Իսկ առանձին անձանց պատժի ենթարկելը որևէ կերպ չի կարելի համարել հակակոռուպցիոն քաղաքականություն: Ուստի առաջարկում եմ գնահատել «0»:

3.4. Վարձատրության շղթա

Միավոր 3

45.Արդյո՞ք գոյություն ունեն «ուրվական-զինվորների» կամ աշխատավարձ ստացող և գոյություն չունեցող զինվորների մասին վկայող փաստեր:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. Ազգային ԶԼՄ-ների ուսումնասիրության արդյունքում չի գտնվել որևէ համապատասխան տեղեկություն,
2. Հարցազրույց գրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.,
3. «Ազգային ժողովում քննարկվել է պաշտպանության ոլորտի աշխատողների աշխատավարձերի բարձրացման հարցը» “Issue of Raising Salaries for Defence Sector Employees was Debated in the Parliament”, www.aremnewstv.am, <http://www.aremnewstv.am/1382972753%D5%BE>, 28.10.2013թ..

Մեկնաբանություններ

Մամուլի հրապարակումներում առկա չէ որևէ տեղեկատվություն «ուրվական-զինվորների» մասին: Ըստ զրուցակցի՝ Կենտրոնական ապարատում և կենտրոնական զորամասերում աշխատավարձի վճարումն իրականացվում է բանկային փոխանցումների եղանակով, ինչը բացառում է «ուրվական-զինվորների» գոյությունը: Այդուհանդերձ, հեռավոր զորամասերում դրամական վճարումն իրականացվում է կանխիկ դրամով: Չնայած այն հանգամանքին, որ մամուլը հրապարակումներ չունի այս ոլորտում չարաշահումների վերաբերյալ, այնուամենայնիվ, հեռավոր զորամասերում կանխիկով դրամական բավարարման վճարումը և հստակ տեղեկատվության բացակայությունը այդ զորամասում զինվորականների թվի վերաբերյալ որոշակի կոռուպցիոն ռիսկերի տեղիք է տալիս, որոնք, սակայն, գնահատվում են ոչ նշանակալի: Սակայն, ինչպես նշվել է 38-րդ հարցում, անձնակազմի թվի չհրապարակումը կոռուպցիոն ռիսկի առիթ է:

ՊՆ. Համաձայն եմ: Զորամասերում հանկարծակի ստուգումներ իրականացնելիս՝ «ուրվական-զինվորներ» չեն հայտնաբերվել:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 3

46. Արդյո՞ք աշխատավարձերը վճարող օդակը հրամանատարական օդակից անջատ է:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.,
2. «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 12.12.2013թ., փոփոխված՝ 01.12.2014թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=4916&lang=arm>,
3. Պաշտպանության նախարարության և Զինված Ուժերի գլխավոր շտաբի կազմակերպական կառուցվածքը, <http://www.mil.am/1298531724>, վերջին այցելությունը՝ 10.08.2015թ.:

Մեկնաբանություններ

Ըստ զրուցակցի, աշխատավարձերի վճարումը որևէ կերպ կապված չէ հրամանատարական օդակի հայեցողության հետ, որևէ հրամանատար չի կարող աշխատավարձի վճարման վրա ազդեցություն ունենալ: Այնուամենայնիվ, սա հրապարակված քաղաքականություն չէ, և հնարավոր չէ գտնել որևէ իրավական ակտ նշվածի վերաբերյալ:

Աշխատավարձերի վճարումները կարող են վերահսկվել Պաշտպանության նախարարության երկու ստորաբաժանումների կողմից՝ Վերահսկիչ վարչության և Աշխատակազմի սոցիալական պաշտպանության բաժնի: Այս ստորաբաժանումների մասին տեղեկատվությունը փոխանցվել է բանավոր, յուրաքանչյուրի կոնկրետ լիազորությունների մասին հրապարակային տեղեկատվություն չկա:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: ՀՀ զինված ուժերի զինծառայողներին հաշվարկվում է դրամական բավարարում, ինչպես նաև դրան հավասարեցված լրավճարներ, հավելավճարներ ու պարգևավճարներ (զինծառայողներին աշխատավարձ չի հաշվարկվում), որոնց իրավական հիմքերն ամբողջովին բխում են «Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսգրքից», ինչպես նաև 2013թ. դեկտեմբերի 12-ին ընդունված «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրույթներից:

Զինծառայողների դրամական բավարարումը զինծառայողների նյութական ապահովության և նրանց զինվորական ծառայության պարտականությունների կատարումը խթանելու հիմնական միջոցն է: Զինծառայողների դրամական ապահովությունն իրականացվում է «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված սկզբունքներին և հիմնական պայմաններին համապատասխան: Ժամկետային պայմանագրային և ժամկետային պարտադիր ծառայության սպայական կազմի դրամական բավարարումը բաղկացած է զինվորական կոչումներին, զինվորական պաշտոնների դասակարգման խմբերին և զինվորական ծառայության ստաժներին համապատասխան պաշտոնային դրույքաչափերից (այսուհետ՝ պաշտոնային դրույքաչափ), լրացուցիչ վճարումներից և պարգևատրումներից: Լրացուցիչ վճարումը ներառում է հավելումները և հավելավճարները:

Ժամկետային պայմանագրային և ժամկետային պարտադիր ծառայության սպայական կազմի պաշտոնային դրույքաչափը որոշվում է «Պետական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով պաշտպանության համակարգի զինվորական պաշտոն զբաղեցնողների պաշտոնային դրույքաչափերի հաշվարկման գործակիցների և պետական պաշտոն զբաղեցնող անձանց բազային աշխատավարձի արտադրյալով: Բազային աշխատավարձի չափը սահմանվում է յուրաքանչյուր տարվա պետական բյուջեի մասին Հայաստանի Հանրապետության օրենքով:

Ժամկետային պայմանագրային զինվորական ծառայության պաշտոնների յուրաքանչյուր խմբի համար նախատեսված է դրամական բավարարում՝ նվազագույն պաշտոնային դրույքաչափից մինչև առավելագույնը հաշվարկելու սանդղակի աղյուսակ, որը ներառում է պաշտոնային դրույքաչափերի հաշվարկման գործակիցները:

Յուրաքանչյուր սանդղակ բաղկացած է պաշտոնային դրույքաչափի մակարդակներից, որոնցից յուրաքանչյուրում դրանց հաշվարկման համար սահմանվում է բազային աշխատավարձի նկատմամբ բազմապատիկ գործակից:

Առաջին անգամ ժամկետային պայմանագրային զինվորական ծառայության պաշտոնում նշանակված անձին հաշվարկվում է տվյալ պաշտոնի խմբին

և զինվորական ծառայության ստաժին համապատասխանող մակարդակի պաշտոնային դրույքաչափ: Ժամկետային պայմանագրային զինվորական ծառայության նախորդ պաշտոնի նկատմամբ սահմանված կարգով ավելի բարձր կամ ցածր պաշտոնի նշանակված զինծառայողը ստանում է նոր պաշտոնի խմբին և զինվորական ծառայության ստաժին համապատասխանող մակարդակի պաշտոնային դրույքաչափ:

Ժամկետային պայմանագրային զինծառայողին զինվորական ծառայության ստաժի համար սահմանվում է պաշտոնային դրույքաչափի բնականոն աճ՝ ըստ ստաժի: Պաշտոնային դրույքաչափի բնականոն աճը յուրաքանչյուր սանդղակի ներսում իրականացվում է աղյուսակի համաձայն, հետևյալ սխեմայով՝

- 1) պաշտոնային դրույքաչափի 1-7-րդ մակարդակների համար սահմանվում է միավոր ավելացում,
- 2) մինչև 2 տարվա զինվորական ծառայության ստաժի համար սահմանվում է 1-ին մակարդակ,
- 3) 2-ից 5 տարվա զինվորական ծառայության ստաժի համար սահմանվում է 2-րդ մակարդակ,
- 4) 5 տարվա զինվորական ծառայության ստաժից հետո հետագա յուրաքանչյուր 5 տարիների զինվորական ծառայության ստաժի համար սահմանվում է 3-7-րդ մակարդակներ:

Ժամկետային պայմանագրային զինծառայողների հերթական միավոր ավելացումն իրականացվում է սահմանված զինվորական ծառայության ստաժը լրանալուն հաջորդող ամսվա 1-ից:

Զինծառայողների լրացուցիչ վճարումները զինծառայողների դրամական ապահովության փոփոխական մասն են և հաշվարկվում են պաշտոնային դրույքաչափի նկատմամբ: Հավելում՝ սույն կետում նշված պայմաններից որևէ մեկի կամ դրանցից մի քանիսի, այն է՝ խաղաղ ժամանակ կյանքի համար և առողջությանը վտանգ ներկայացնող պայմանների, ծանր, վնասակար, առանձնապես ծանր, առանձնապես վնասակար և զինվորական ծառայության այլ առանձնահատուկ պայմանների, աշխարհագրական, ինչպես նաև այլ միջավայրի, պետական և ծառայողական գաղտնիք կազմող տեղեկությունների հետ առնչվելու համար պաշտոնային դրույքաչափի նկատմամբ հաշվարկվող տոկոսային ավելացում: Հավելավճարները հաշվարկվում են որպես տոկոսային ավելացումներ: Պարգևավճարները միանվագ վճար, որը զինծառայողներին տրվում է ծառայողական գործունեության գնահատման և (կամ) հատուկ առաջադրանքների և (կամ) որակյալ աշխատանքների կատարման համար:

«Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքի հոդված 21-ի 1-ին մասի 1-ին կետով կազմակերպչահաստիքային միջոցառումների կապակցությամբ, 3-րդ, 4-րդ կետերով, 8-րդ կետով ռազմաուսումնական հաստատություն ընդունվելիս կամ վերադառնալիս պետական լիազոր մարմնի կադրերի (կադրային մարմնի) տրամադրության տակ թողնված, ինչպես նաև արձակուրդի (բացառությամբ երեխայի խնամքի համար) սահմանված ժամանակահատվածի համար զինծառայողների պաշտոնային դրույքաչափը պահպանվում է:

Ռազմաուսումնական հաստատություններն ավարտած, սկզբնական սպայական «լեյտենանտ» զինվորական կոչում ստացած կուրսանտ պայմանագրային զինծառայողներին մինչև պաշտոնի նշանակումը, իսկ ռազմաբժշկական ուսումնական հաստատություններն ավարտած, սկզբնական սպայական «լեյտենանտ» զինվորական կոչում ստացած կուրսանտ պայմանագրային զինծառայողներին ինտերնատուրայում և օրդինատուրայում սովորելու ընթացքում պաշտոնային դրույքաչափը հաշվարկվում է սպայական կազմի նվազագույն խմբի 2-րդ մակարդակի գործակցով: Ժամկետային պայմանագրային սպայական պաշտոն զբաղեցրած զինծառայողներին օրդինատուրայում սովորելու ժամանակահատվածի համար հաշվարկվում է վերջին պաշտոնի պաշտոնային դրույքաչափը:

Երկարամյա ծառայության կենսաթոշակի անցնելու կամ զինվորական ծառայության մեջ գտնվելու սահմանային տարիքը կամ պայմանագրի ժամկետը լրանալու կամ առողջական վիճակի պատճառով զինվորական ծառայության համար ոչ պիտանի ճանաչվելու կամ հաստիքների կրճատման, այդ թվում՝ ստորաբաժանման լուծարման, կապակցությամբ զինվորական ծառայությունից արձակվելիս պայմանագրային ժամկետային զինծառայողներին հաշվարկվում է դրամական օգնություն՝

- 1) 3 տարուց մինչև 10 տարի զինվորական ծառայության համար՝ օրենքով սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հնգապատիկի չափով.
- 2) 10 տարուց մինչև 15 տարի զինվորական ծառայության համար՝ օրենքով սահմանված նվազագույն աշխատավարձի տասնապատիկի չափով.
- 3) 15 տարուց մինչև 20 տարի զինվորական ծառայության համար՝ օրենքով սահմանված նվազագույն աշխատավարձի տասնհինգապատիկի չափով.
- 4) 20 և ավելի տարի զինվորական ծառայության համար՝ օրենքով սահմանված նվազագույն աշխատավարձի քսանհինգապատիկի չափով:

Մինչև 3 տարվա զինվորական ծառայության ստաժ ունեցող և առողջական վիճակի պատճառով զինվորական ծառայության համար ոչ պիտանի ճանաչվելու կապակցությամբ զինվորական ծառայությունից արձակվելիս ժամկետային պայմանագրային զինծառայողներին հաշվարկվում է դրամական օգնություն՝ օրենքով սահմանված նվազագույն աշխատավարձի եռապատիկի չափով:

Պարտադիր զինվորական ծառայության օրենքով սահմանված ժամկետը լրանալու կապակցությամբ, ինչպես նաև առողջական վիճակի պատճառով զինվորական ծառայության համար ոչ պիտանի ճանաչվելու կամ ընտանեկան պայմաններից ելնելով ժամկետից շուտ զինվորական ծառայությունից արձակվելիս պարտադիր ժամկետային զինծառայողներին հաշվարկվում է դրամական օգնություն՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած չափով, իսկ նույն կազմից այն զինծառայողին, ում հայրը և մայրը (այդ թվում՝ միայնակ մոր կարգավիճակ ունեցող մայրը) մահացած են՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած չափի քսանապատիկի չափով: Պարտադիր զինվորական ծառայության ընթացքում օրենքով սահմանված կարգով պայմանագրային զինվորական ծառայության անցած զինծառայողների պարտադիր զինվորական ծառայության ժամանակահատվածը հաշվարկվում է

սույն հոդվածի 8-րդ մասում սահմանված դրամական օգնության իրավունք տվող պայմանագրային զինվորական ծառայության համապատասխան ստաժում:

Զինվորական ծառայության ընթացքում դատարանի օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռով ազատագրված դատապարտվելու կամ զինվորական կոչումից զրկվելու կապակցությամբ կամ կարգապահական տույժի կարգով զինվորական ծառայությունից արձակված և հետագայում օրենքով սահմանված կարգով արդարացված նախկին զինծառայողն օգտվում է դրամական օգնություն ստանալու իրավունքից՝ զինվորական ծառայությունից արձակվելու օրվա դրությամբ ունեցած սույն հոդվածով սահմանված զինվորական ծառայության ստաժին համապատասխանող չափով, եթե չի դիմել վերականգնվելու զինվորական ծառայության մեջ: Նշված դեպքում զինծառայողի զինվորական ծառայության ժամկետը՝ մինչև սույն հոդվածի 8-րդ մասում սահմանված դեպքերում զինվորական ծառայությունից արձակվելը, համարվում է անընդմեջ:

Նախկինում զինվորական ծառայությունից արձակված և հետագայում օրենքով սահմանված կարգով կրկին պայմանագրային զինվորական ծառայության անցած զինծառայողներին սույն հոդվածի 8-րդ մասում սահմանված դեպքերում զինվորական ծառայությունից հերթական անգամ արձակելիս դրամական օգնությունը հաշվարկվում է արձակման օրվա դրությամբ դրամական օգնության իրավունք տվող զինվորական ծառայության լրիվ ստաժի (առանց պարտադիր զինվորական ծառայության ստաժի հաշվարկի) և պայմանագրային զինվորական ծառայության լրիվ ստաժի մեջ առանձին ժամանակահատվածների համար սահմանված դրամական օգնության չափի բազմապատիկների տարբերության չափով: Ընդ որում, հերթական անգամ հաշվարկվող և նախկինում հաշվարկված դրամական օգնությունների բազմապատիկների հանրագումարը չի կարող գերազանցել ծառայության ընդհանուր ստաժի տվյալ խմբի համար սահմանված բազմապատիկի չափը: Սույն հոդվածի 8-րդ մասում չնշված ու օրենքով սահմանված այլ հիմքով պայմանագրային ժամկետային զինվորական ծառայությունից արձակված և հետագայում օրենքով սահմանված կարգով կրկին պայմանագրային զինվորական ծառայության անցած զինծառայողներին սույն հոդվածի 8-րդ մասում սահմանված դեպքերում զինվորական ծառայությունից արձակելիս դրամական օգնություն հաշվարկվում է կրկին անգամ պայմանագրային զինվորական ծառայության մեջ գտնվելու ժամանակահատվածին համապատասխանող չափով:

Ժամկետային պայմանագրային և ժամկետային պարտադիր ծառայության սպայական կազմի զինծառայողներին տարվա ընթացքում մեկ անգամ հաշվարկվում է նաև դրամական օգնություն ծառայության նոր վայր տեղափոխվելու դեպքում՝

1) նախկին և նոր ծառայության վայրերի հեռավորությունը 50-100 կմ լինելու դեպքում՝ պաշտոնային դրույքաչափի 25 տոկոսի չափով,

2) նախկին և նոր ծառայության վայրերի հեռավորությունը 100 կմ և ավելի լինելու դեպքում՝ պաշտոնային դրույքաչափի 50 տոկոսի չափով:

Սույն հոդվածի 27-րդ մասում նախատեսված դեպքերում զինծառայողի հետ նոր ծառայության վայր մեկնող նրա ընտանիքի յուրաքանչյուր անդամին դրամական օգնություն հաշվարկվում է սույն հոդվածի 13-րդ մասի 1-ին կամ 2-րդ կետերով նախատեսված համապատասխան գումարի 10 տոկոսի չափով:

Ժամկետային պայմանագրային և ժամկետային պարտադիր ծառայության սպայական կազմի զինծառայողներին տարվա ընթացքում մեկ անգամ տրվում է նաև դրամական օգնություն՝ պաշտոնային դրույքաչափի չափով, հետևյալ դեպքերում՝

- 1) զինծառայողի ամուսնության, կամ
- 2) տարերային աղետի հետևանքով զինծառայողին սեփականության իրավունքով պատկանող գույքին վնաս պատճառվելու, կամ
- 3) զինծառայողի կամ նրա ընտանիքի անդամի երկարատև հիվանդության, կամ
- 4) զինծառայողի ընտանիքի անդամի մահվան:

Հաշմանդամության զինվորական կենսաթոշակ ստացող նախկին զինծառայողներին, ծառայության ընթացքում զոհված (մահացած) զինծառայողների ընտանիքների անդամներին Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած չափով տարվա ընթացքում մեկ անգամ տրվում է նաև միանվագ դրամական օգնություն:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

3.5. Արժեքներ և ստանդարտներ

Միավոր 2

47. Արդյո՞ք քաղաքացիական և զինվորական ողջ անձնակազմի համար գոյություն ունեն վարքագծի կանոններ, որոնք դրույթներ են պարունակում նաև կաշառքների, նվերների, հյուրասիրությունների, շահերի բախման և աշխատանքից ազատվելուց հետո գործունեության վերաբերյալ:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Ներքին ծառայության կանոնագիրքը հաստատելու մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 3.12.1996թ., փոփոխված՝ 11.06.2015թ., <http://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docid=364>,
2. ՀՀ կառավարության 17.02.1993թ. N 48 որոշումը «Պաշտոնի բերումով ստացած նվերները պետությանը հանձնելու կարգի մասին», <http://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docid=5231>,
3. ՀՀ պաշտպանության նախարարի 26.05.2008թ. N 573-Ն հրաման «Քաղաքացիական ծառայողի էթիկայի կանոնները հաստատելու մասին», <http://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docid=44363>,

4. «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 26.05.2011թ., փոփոխված՝ 17.12.2014թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=-show&ID=4225&lang=arm>,

5. Հարցազրույց գրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

Էթիկայի կանոնագրքերը նախարարությունների և այլ պետական հաստատությունների ներքին փաստաթղթերն են: Կանոնագրքերը հիմնված են համապատասխան օրենքների, վարքագծի սահմանված կանոնների, պետական ծառայողների համար սահմանված սահմանափակումների վրա:

Նվերներ ստանալու և հյուրասիրության հետ կապված հարցերը կարգավորվում են ՀՀ կառավարության 1993թ. «Պաշտոնի բերումով ստացած նվերները պետությանը հանձնելու կարգի մասին» որոշմամբ, համաձայն որի պաշտոնական պարտականությունների կատարման ընթացքում ստացած նվերները պետք է հանձնվեն պետությանը: Սակայն ըստ գրուցակցի, քաղաքացիական ծառայողների մեծ մասը տեղյակ չէ այդ դրույթների մասին:

«Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքը նույնպես կարգավորում է նվերներ ստանալու և հյուրասիրության հարցերը: Օրենքի 29-րդ հոդվածը սահմանում է, որ հանրային ծառայողների նկատմամբ կա նվերներ ստանալու արգելք, բացառությամբ եթե դրանք տրվել են պաշտոնական միջոցառումների և հյուրասիրությունների ժամանակ (իսկ արժեքով 100,000 դրամը գերազանցող նվերները պետք է փոխանցվեն այն հաստատությանը, որտեղ աշխատում է հանրային ծառայողը), աշխատանքային նպատակներով անվճար տրամադրված գրքերի, համակարգչային ծրագրերի և այլ նյութերի, բաց մրցույթների ընթացքում տրված կրթաթոշակների կամ դրամաշնորհների:

Շահերի բախումների հետ կապված որոշ դրույթներ բովանդակվում են էթիկայի կանոնագրքերում, սակայն դրանք պատշաճ կերպով մանրամասնեցված չեն: Ինչ վերաբերում է աշխատանքից ազատվելուց հետո սահմանափակումներին, ապա համաձայն «Քաղաքացիական հատուկ ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի, քաղաքացիական ծառայողն իրավունք չունի աշխատել այն գործատուի մոտ, որի նկատմամբ նա վերահսկողություն է իրականացրել: Ինչ վերաբերում է զինվորականներին, ապա նրանց վարքագիծը կարգավորվում է ներքին ծառայության մասին կանոնագրքով, որը դրույթներ չի պարունակում շահերի բախումների և աշխատանքից ազատվելուց հետո պաշտոններ զբաղեցնելու վերաբերյալ:

ՊՆ. Համաձայն են մեկնաբանություններին: ՀՀ պաշտպանության նախարարի 14.05.2008թ. N 573-Ն հրամանով սահմանվում են «Քաղաքացիական հատուկ ծառայության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 4-րդ հոդվածով նախատեսված Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության հանրապետական գործադիր մարմնում քաղաքացիական հատուկ ծառայության պաշտոն զբաղեցնող քաղաքացիական ծառայողի (այսուհետ՝ քաղաքացիական ծառայող) էթիկայի կանոնները: ՀՀ պաշտպանության նախարարի 20.09.2012թ.

N 992-Ն հրամանով սահմանվում են «Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի կարգապահական կանոնագիրք» ՀՀ օրենքի 13-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված ՀՀ զինված ուժերի սպայի պատվի կանոնները՝ որպես սպայի վարվելակերպի, վարքագծի և փոխհարաբերությունների առանձնահատկությունները կարգավորող նորմեր, որոնց խախտումը համարվում է կարգապահական խախտում: Ինչ վերաբերում է քաղաքացիական և զինվորական անձնակազմի կողմից կաշառքներ, նվերներ և այլ նմանատիպ արժեքներ ստանալու համար պատասխանատվության հիմքերին, ապա նմանատիպ դեպքերում կիրառվում են ՀՀ քրեական օրենսգրքով (311-րդ, 312-րդ և 313-րդ հոդվածներ) և ՀՀ կառավարության ՀՀ կառավարության 17.02.1993թ. «Պաշտոնի բերումով ստացած նվերները պետությանը հանձնելու կարգի մասին» N48 որոշմամբ սահմանված կարգավորումները:

ԹԻՎ 4. Համաձայն են մեկնաբանություններին: Ջինվորական և քաղաքացիական անձնակազմի վարքագծի կանոնները կարգավորվում են նաև «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի, 29-րդ հոդվածով (նվերներ ընդունելու արգելքի վերաբերյալ): Շահերի բախման մասին նշումը վերաբերում է միայն բարձրաստիճան պաշտոնյաներին և կարգավորվում է նույն օրենքի 30-րդ և 31-րդ հոդվածներով, որոնք վերաբերում են տարբեր իրավիճակներում շահերի բախումների կառավարմանը:

Գրախոս 1. Համաձայն են:

Գրախոս 2. Համաձայն են:

Միավոր 1

48. Արդյո՞ք գոյություն ունեն փաստեր, որ վարքագծի կանոնների խախտումը արդյունավետորեն լուծում է ստանում և որ ծառայողական քննությունների արդյունքները հրապարակային են:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Էսօր ոչ թե շատ արտակարգ պատահարներն է մեզ ձեռնտու, այլ քիչը», Lragir.am ինտերնետային թերթ, Iravunq newspaper, <http://www.lragir.am/index/arm/0/right/view/84934>, 29.06.2013թ.,
2. Պաշտպանության նախարարության պաշտոնական կայք, www.mil.am,
3. Հարցազրույց գրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

Քրեական գործերի արդյունքները (կանոնագրքի որոշ խախտումներ նույնպես համարվում են քրեական իրավախախտումներ) հրապարակային են, սակայն էթիկայի կանոնների խախտումներին վերաբերող ներքին քննությունները

հրապարակային չեն: Ըստ գրուցակցի՝ քաղաքացիական ծառայողի էթիկայի կանոնները բավականաչափ հստակ չեն, և դրանց մեծ ուշադրություն չի դարձվում քաղաքացիական ծառայողների վերապատրաստման ընթացքում: ՀՀ պաշտպանության նախարարության պաշտոնական կայքի ուսումնասիրությունը ցույց տվեց, որ քաղաքացիական ծառայողների ծառայողական քննությունների մասին տեղեկատվությունը չի հրապարակվում: Ինչ վերաբերում է զինվորականների նկատմամբ ծառայողական քննություններին, ապա www.Iragir.am պարբերականի հաղորդմամբ, ՀՀ պաշտպանության նախարարը ՀՀ Ազգային ժողովում 29.06.2013թ.-ին տեղի ունեցած խորհրդարանական լսումների ընթացքում շեշտել է, որ հարկ չկա զինծառայողների վերաբերյալ ծառայողական քննության արդյունքները ամբողջությամբ բացահայտել:

Պատասխան ՊՆ գրախոսին. Նշվել է, որ «զինուժի աշխատակազմը տեղեկացվում է, երբ ինչ-որ մեկը ենթարկվում է կարգապահական տույժի», ինչը նշանակում է, որ լայն հանրությունը տեղեկացված չէ:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: ՀՀ զինված ուժերի կանոնագրքին հակասող վարքագծի կանոնների հայտնաբերված խախտումները բոլոր դեպքերում ստանում են իրենց արժանի գնահատականը և անցկացված ծառայողական քննության արդյունքները, որոնք կրում են ներգերատեսչական բնույթ, ձևակերպվում են համապատասխան հրամաններով, ինչի մասին տեղեկացվում է ՀՀ զինված ուժերի անձնակազմն իրեն վերաբերող մասով:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 1

49. Արդյո՞ք զինվորական և քաղաքացիական անձնակազմի համար պարբերաբար անց են կացվում հակակոռուպցիոն վերապատրաստման դասընթացներ:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Բարեվարքության ամրապնդման հայեցակարգի ներդրումը ՀՀ պաշտպանության նախարարությունում և միջազգային փորձը», «Հետք» ինտերնետային թերթ, <http://hetq.am/arm/news/30876/barevarqutyam-amrapnd-man-hayecakargi-nerdrumy-hh-pashtpanutyam-nakhararutyunum-ev-mijazgayin-pordzy.html>, 20.11.2013թ.,
2. «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 26.05.2011թ., փոփոխված՝ 17.12.2014թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=-show&ID=4225&lang=arm>,
3. «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 03.07.2002թ., փոփոխված՝ 11.06.2014թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&lang=arm&ID=1317>,

4. Հարցազրույց գրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

«Հանրային ծառայության մասին» և «Զինվորական ծառայություն անցնելու մասին» ՀՀ օրենքներով նախատեսված չէ հակակոռուպցիոն թեմաներով պարբերաբար դասընթացների կազմակերպման պարտավորություն: Ինչ վերաբերում է քաղաքացիական ծառայողներին, ապա նրանց համար առնվազն 3 տարին մեկ անգամ նախատեսված է վերապատրաստում անցկացնելու պարտականություն: Սակայն այդ ծրագրերի մեջ, ըստ գրուցակցի, ընդգրկված չեն հակակոռուպցիոն թեմաներ:

Ըստ գրուցակցի՝ գոյություն չունի իրավական ակտ, որը սահմանի զինծառայողների համար այդպիսի դասընթացների անցկացման պարբերականություն և կարգ: Գործնականում այդպիսի դասընթացներ, ըստ գրուցակցի, չեն անցկացվում:

ՀՀ արդարադատության նախարարության իրավաբանական ինստիտուտը պարբերաբար պետական ծառայողների համար անցկացնում է հակակոռուպցիոն թեմաներով դասընթացներ:

Պատասխան ՊՆ գրախոսին. «Բարեվարքության ամրապնդման» ծրագրի ինքնազնահատումն ավարտվել է 2015թ. ապրիլին, հետազոտության պահին հայտնի չէ դրանից բխող վերապատրաստման պլանների մշակման մասին:

Հավելյալ տեղեկատվություն ԹԻ ՊԱԾ-ից. «ՀՀ ՊՆ ներկայացուցիչներից մեկը 2014թ. սեպտեմբերին Լոնդոնում ՊԱԿ գրասենյակում մասնակցել է աշխատանքային փոխանակման 10-օրյա ծրագրի, որի շրջանակներում հզորացրել է կոռուպցիայի դեմ պայքարի իր կարողությունները: Նշվել էր, որ նա իր կարողությունները կկիրառի հակակոռուպցիոն պլան և վերապատրաստման ծրագրեր մշակելու ուղղությամբ՝ հատկապես ռիսկային պաշտոններում գտնվողների համար: Հայտնի չէ՝ արդյո՞ք այդ ամենն արվել է, թե ոչ: Միավորը մնում է «1»»:

ՊՆ. Համաձայն են մեկնաբանություններին: Մեկնաբանություններ չկան, սակայն «Բարեվարքության ամրապնդման» նախաձեռնության շրջանակում նախատեսվում է նմանատիպ թրեյնինգների իրականացում: Մասնավորապես, դիտարկվում են Ձեկույցում նշված ՀՀ ԱՆ իրավաբանական ինստիտուտում անցկացվող դասընթացներին ՀՀ ՊՆ անձնակազմի ընդգրկման, ինչպես նաև ՊՆ ռազմաուսումնական հաստատությունների պրոֆեսորադասախոսական կազմից համապատասխան մասնագետների վերապատրաստման հնարավորությունները: Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ բրիտանական կազմակերպության և Միացյալ Թագավորության պաշտպանության նախարարության հետ համաձայնություն է ձեռք բերվել վերապատրաստման նպատակով 2014թ. ՀՀ ՊՆ ներկայացուցիչ գործուղել այդ կազմակերպություններ: Այդ ծրագրի նպատակն է նպաստել «Բարեվարքության ամրապնդման» ազգային ծրագրի շրջանակում ուսումնական դասընթացի մշակմանը:

ԹԻՎ 4. Համաձայն են:

Գրախոս 1. Համաձայն են:

Գրախոս 2. Համաձայն են:

Միավոր 1

50. Արդյո՞ք կոռուպցիոն հանցագործությունների մեջ մեղադրվող անձանց նկատմամբ իրականացված վարույթի արդյունքները հրապարակվում են և արդյո՞ք գոյություն ունեն վերջին տարիներին կոռուպցիոն հանցագործությունների դեմ արդյունավետ պայքարի ապացույցներ:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Շատ զարմացա, որովհետև դա աննախադեպ երևույթ է», [www.report.am](http://report.am), <http://report.am/am/news/society-41/hrayr-karaprtyan-vazgen-sargsyan-zoramas>, 4.02.2011թ.,
2. «Սյուրռեալիստական պատկերներ խաղաղապահ գումարտակի առօրյայից», «Հրապարակ» օրաթերթ, <http://www.hraparak.am/news/view/37768.html%D5%BE>, 2.08.2013թ.,
3. «Ձերբակալվել է ՊՆ զինծառայողների սոց. պաշտպանության վարչության պետի տեղակալը», [aysor.am](http://www.aysor.am) լրատվական կայք, <http://www.aysor.am/am/news/2013/09/10/davit-davtyan/%D5%BE>, 10.09.2013թ.,
4. «Կաշառք վերցնելու կասկածանքով ՊՆ պաշտոնյա է ձերբակալվել», [Panorama.am](http://www.panorama.am) էլեկտրոնային թերթ, <http://www.panorama.am/am/law/2011/08/24/corruption/%D5%BE>, 24.08.2011թ.,
5. «Ռոժի դեմ խաղ չկա», [Lragir](http://www.lragir.am) ինտերնետային թերթ, <http://www.lragir.am/index/arm/0/right/view/40264>, 31.10.2010թ.,
6. «Էսօր ոչ թե շատ արտակարգ պատահարներն են մեզ ձեռնտու, այլ քիչը», [Lragir.am](http://www.lragir.am) ինտերնետային թերթ, <http://www.lragir.am/index/arm/0/right/view/84934>, 29.06.2013թ.,
7. «Հայաստանում կոռուպցիայի և հակակոռուպցիոն պայքարի ընդհանուր պատկերը. զեկույց, 2013թ.», Թրանսփարենսի հիթերնեշնլ, http://www.transparency.org/files/content/corruptionqas/Overview_of_corruption_in_Armenia_1.pdf, 23.08.2013թ.,
8. «ՊՆ-ն շարունակելու է «անողորմ պայքարը բանակում կոռուպցիայի դեմ»», Ազատություն ռադիոկայանի կայք, <http://www.azatutyun.am/content/article/25459366.html>, 16.07.2014թ.,
9. «Կոռուպցիայի գլոբալ բարոմետր 2013. Հայաստան», Թրանսփարենսի հիթերնեշնլ, <http://www.transparency.org/gcb2013/country/?country=armenia>, վերջին այցելությունը՝ 2015թ. սեպտեմբեր:

Մեկնաբանություններ

2009-2013 թթ. ընթացքում «Հրապարակ» օրաթերթը, www.panorama.am, www.aysor.am կայքերը հրապարակեցին ՀՀ պաշտպանության նախարարության աշխատակիցների նկատմամբ կոռուպցիոն հանցագործությունների մեղադրանքով քրեական գործեր հարուցելու մասին նյութեր: Դրա հետ մեկտեղ, կոռուպցիոն հանցագործությունների հրապարակումն իրականացվում է հիմնականում լրատվամիջոցների ջանքերով: Որպես ապացույց, հիշարժան է «Լրագիր» ինտերնետային թերթի հրապարակած այն նյութը, որտեղ նշվում էր ՀՀ պաշտպանության նախարարի այն պնդումը, որ գործերը պետք է հրապարակվեն այնքանով, որքանով դրա պահանջն ունի հասարակությունը: Համաձայն Ազատություն ռադիոկայանի, Պաշտպանության նախարարությունը կոռուպցիայի մեջ մեղադրվող պաշտոնյաների վերաբերյալ վիճակագրական հստակ տվյալներ չի հրապարակում, չնայած նախարարության ներկայացուցիչները պնդում են, որ սպայական միջին և բարձր օդակի տասնյակ անդամներ ազատվել են պաշտոններից կամ նրանց նկատմամբ քրեական հետաքննություններ են սկսվել:

Չնայած հարուցված քրեական գործերին՝ անցյալ տարիների ընթացքում մի շարք սկանդալային կոռուպցիոն գործեր կարճվեցին՝ առանց համոզիչ հիմքերի: Այսպես, կարճվեց հանրահայտ «Ռոժի» գործը:

Պատասխան գրախոս 2-ին. Համաձայն եմ, սակայն որոշ արդյունքներ այնուամենայնիվ հրապարակվում են, ինչը բավարար է «1» գնահատականի համար, ուստի գնահատականը մնում է նույնը:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Ինչպես նշված է հարցադրման մեջ «Վարույթի արդյունքների հրապարակումը» ՀՀ օրենսդրությամբ ամրագրված պահանջ չէ և լրացուցիչ պարզաբանման է ենթակա: Եթե խոսքը գնում է նման տեղեկատվության հրապարակումը դաստիարակչական կամ կանխարգելիչ նպատակով օգտագործելուն, ապա դա կարելի է դիտարկել որպես առաջարկ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ: Սույն զեկույցում կոռուպցիայի դեմ արդյունավետ պայքարին վերաբերող հարցերի շուրջ բերված մեկնաբանությունները բավարար են եզրակացնելու համար, որ այդպիսի պայքար, ըստ էության, չկա: Առաջարկում եմ գնահատել «0»:

Միավոր 2

51.Արդյո՞ք կան միջոցներ այպես կոչված՝ «գործընթացի դյուրացման վճարների» դեմ պայքարելու համար (որոնք գրեթե բոլոր երկրներում ապօրինի են):

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Կոռուպցիան Հայաստանում», Փոլիսի Ֆորում Արմենիա կազմակերպության զեկույց, հոկտեմբեր, 2013թ., http://georgien.ahk.de/fileadmin/ahk_georgien/Ar-

menien/PFA_Corruption_Report_1_Armenia.pdf, վերջին այցելությունը՝ 2013թ. հոկտեմբեր,

2. «Հայաստանում կոռուպցիայի և հակակոռուպցիոն պայքարի ընդհանուր պատկերը. զեկույց, 2013թ.», Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ, http://www.transparency.org/files/content/corruptionqas/Overview_of_corruption_in_Armenia_1.pdf, 23.08.2013թ.,

3. «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 26.05.2011թ., փոփոխված՝ 17.12.2014թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=4225&lang=arm>,

4. «Ձերբակալվել է ՊՆ զինծառայողների սոց. պաշտպանության վարչության պետի տեղակալը», aysor.am լրատվական կայք, <http://www.aysor.am/am/news/2013/09/10/davit-davtyan/%D5%BE>, 10.09.2013թ. “Deputy Head of Defence Ministry Military Officers’ Social Security Department Arrested”, 7or.am online news agency, , 10.09.2013;

5. ՀՀ քրեական օրենսգրք, ընդունված 18.04.2003թ, փոփոխված՝ 09.06.2015թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1349>:

Մեկնաբանություններ

Ըստ ՀՀ օրենսդրության՝ զինվորական ծառայողները և քաղաքացիական հատուկ ծառայողներն իրավունք չունեն իրենց աշխատանքի համար ստանալու այլ վարձատրություն, քան օրենքով նախատեսված կարգով: «Գործընթացի դյուրացման վճարները» ըստ ՀՀ քրեական օրենսգրքի, համարվում են կաշառք, և դրանց համար նախատեսված է քրեական պատասխանատվություն, մասնավորապես՝ Քրեական օրենսգրքի 308-րդ հոդվածով (Պաշտոնեական դիրքի չարաշահում), 311-րդ հոդվածով (Կաշառք ստանալը), 311-312-րդ հոդվածներով (Իրական կամ ենթադրյալ ազդեցությունը շահադիտական նպատակներով օգտագործելը), 314-րդ հոդվածով (Պաշտոնեական կեղծիք):

ՀՀ կառավարությունը բազմիցս հայտարարել է, որ անհանդուրժողականություն է դրսևորում կաշառակերության դեմ: Իբրև նշվածի ապացույց կարող է ծառայել 2013թ. սեպտեմբերին ՀՀ պաշտպանության նախարարության զինծառայողների սոցիալական պաշտպանության վարչության պետի տեղակալի ձերբակալությունը, որը մեղադրվում էր նրանում, որ անձին իրավունքի տրամադրումը արագացնելու համար պահանջել էր 1000 ԱՄՆ դոլլար: Սակայն չնայած գոյություն ունեցող իրավական կարգավորումներին և վերը շարադրված փաստին, Փոլիսի Ֆորում Արմենիա և Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ կազմակերպությունների զեկույցների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ «գործընթացի դյուրացման վճարները» Հայաստանում առհասարակ, պաշտպանության ոլորտում նույնպես՝ համատարած երևույթ են:

Պատասխան գրախոս 2-ին. «Պահպանվում է «2» գնահատականը, քանի որ «0»-ն կնշանակեր, որ նման վճարներն օրենսդրությամբ թույլատրելի և խրախուսելի են, ինչն իրականում գոյություն չունի Հայաստանի իրավական պրակտիկայում և պետական պաշտոնյաների հրապարակային ելույթներում:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՎԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ: Զեկույցում կոռուպցիայի դեմ արդյունավետ պայքարին վերաբերող հարցերի շուրջ բերված մեկնաբանությունները բավարար են եզրակացնելու համար, որ կոռուպցիայի, այդ թվում՝ «գործընթացի դյուրացման վճարների» դեմ պայքար ըստ էության չկա, ուր մնաց այն արդյունավետ լինի կամ ոչ: Ուստի առաջարկում եմ գնահատել «0»:

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ոլորտի կարգավորումներ

Միավոր 1

52. Արդյո՞ք զինված ուժերն ունեն ռազմական դոկտրին, որն առանձնացնում է կոռուպցիան որպես մարտունակությանը վնասող կարևոր խնդիր:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. Հարցազրույց գրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.,
2. Հայաստանի Հանրապետության ռազմական դոկտրին, <http://www.mil.am/files/mil-doctrine-eng.pdf>. <http://www.mil.am/en/68/70/76>.

Մեկնաբանություններ

ՀՀ զինված ուժերում բազմիցս նշվել է կոռուպցիայի նկատմամբ անհանդուրժողական վերաբերմունքի մասին: Սակայն ռազմական կառույցները չեն հրապարակել համապատասխան փաստաթուղթ, որը կվերաբերեր զինված ուժերում և պաշտպանական կառույցներում կոռուպցիոն ռիսկերի համապարփակ վերլուծությանը և համապատասխան միջոցառումներին: Ըստ գրուցակցի՝ չկա նաև համապատասխան փաստաթուղթ, որը կվերլուծեր և կգնահատեր կոռուպցիոն ռիսկերը մարտական գործողությունների/ծավալման ընթացքում և կսահմաներ դրանց նվազեցման ուղղությամբ համապատասխան միջոցառումները:

Կա համընդհանուր համաձայնություն, որ կոռուպցիան կառավարման համակարգում լուրջ խնդիր է, ինչպես վկայում են մյուս հարցերի մեկնաբանությունները:

Պատասխան ՊՆ գրախոսին. «ՆԱՏՕ-ի Բարեվարքության ազգային ծրագրի մշակումն ավարտվել է 2015թ. ապրիլին, սակայն գործողությունների ծրագիրը դեռևս չի ընդունվել»:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Առկա բացը կլրացվի, երբ կընդունվի Բարեվարքության ամրապնդման գործողությունների ծրագիրը:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 0

53. Արդյո՞ք բոլոր մակարդակների հրամանատարներն անցնում են կոռուպցիոն հարցերով վերապատրաստում և պատրաստ են կոռուպցիոն ռիսկերը դիմակայելու մարտական գործողությունների ժամանակ: Եթե այո, կան ապացույցներ, որ նրանց կիրառում են այս գիտելիքները գործնականում:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. Հարցազրույց գրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.,
2. Հայաստանի Հանրապետության ռազմական դոկտին, <http://www.mil.am/files/mil-doctrine-eng.pdf>. <http://www.mil.am/en/68/70/76>

Մեկնաբանություններ

Ըստ գրուցակցի՝ զինված ուժերում զինվորական հրամանատարների համար կոռուպցիոն հարցերով վերապատրաստում իրականացնելու պահանջ օրենսդրությամբ նախատեսված չէ: Հավանական չէ, որ նման վերապատրաստում կա:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Հարցը պարբերաբար քննարկվում է Պաշտպանության նախարարի հետ խորհրդակցությունների և հանդիպումների ընթացքում, սակայն վերապատրաստման անցկացում նախատեսված չէ: Բացը կլրացվի «Բարեվարքության ամրապնդման ծրագրի» գործողությունների պլանի ընդունմամբ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 0

54. Արդյո՞ք համապատասխան վերապատրաստում ստացած անձինք գործուղվում են մարտական գործողության / խաղաղապահ գործողությունների վայրեր՝ կոռուպցիոն ռիսկերի վերահսկման նպատակով:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. Հարցազրույց գրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.,
2. Հայաստանի Հանրապետության ռազմական դոկտին, <http://www.mil.am/files/mil-doctrine-eng.pdf>. <http://www.mil.am/en/68/70/76>

Մեկնաբանություններ

Ըստ զրուցակցի՝ պաշտպանության նախարարությունը չունի համապատասխան ընթացակարգեր, որոնց համաձայն համապատասխան վերապատրաստում ստացած մասնագետները գործուղվում են մարտական գործողությունների վայր՝ կոռուպցիոն ռիսկերի մոնիտորինգի նպատակով: Ռազմական դոկտրինը չի սահմանում կոռուպցիան՝ որպես մարտունակության վրա բացասաբար ազդող խնդիր, ուստի հավանական չի թվում, որ այն մարտական գործողությունների ժամանակ վերահսկվում է:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Ներքին աուդիտի և Վերահսկիչ վարչությունների աշխատակիցները պարբերաբար գործուղվում են զորամասեր ստուգումների, իսկ ՀՀ տարածքից դուրս խաղաղապահ առաքելություններին մասնակցող ստորաբաժանումներ նման գործուղումների կազմակերպումը նպատակահարմար չէ, քանի որ ՀՀ զինված ուժերի ստորաբաժանումները խաղաղապահ առաքելություններին մասնակցում են փոքրաքանակ թվակազմով, այլ պետությունների զինվորական կազմավորումների կազմում և, որպես կանոն, կոռուպցիոն ռիսկ պարունակող գործառույթներ չունեն:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 0

55. Արդյո՞ք գոյություն ունեն ուղեցույցներ և անձնակազմի վերապատրաստման ծրագրեր, որոնք առնչվում են մարտական գործողությունների վայրում կամ խաղաղապահ գործողությունների ընթացքում պայմանագրային հարաբերությունների հաստատման հարցում հակակոռուպցիոն պայքարին:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. Հարցազրույց Զրուցակից 1-ի հետ, Պաշտպանության նախարարության պաշտոնյա, արտաքին քաղաքականության և բարեփոխումների ոլորտ, Երևան, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Այս հարցի վերաբերյալ հրապարակային տեղեկություններ չկան:

Հայաստանը խաղաղապահ առաքելություններ է գործուղել Աֆղանստան, Կոսովո, ինչպես նաև խաղաղապահ առաքելություններ է ունեցել Իրաքում: Բոլոր այս

դեպքերում հայ խաղաղապահները գործել են որոշակի կոնտինգենտի կազմում, որն էլ հոգացել է հայ խաղաղապահների բոլոր կարիքները: Հայաստանը երբևէ իր միջոցներով որևէ գնում չի իրականացրել խաղաղապահ գործողությունների համար: Հետևաբար, Հայաստանը երբևէ օտարերկրյա պետությունում գտնվող իր կոնտինգենտի համար գնումներ կատարելու անհրաժեշտություն չի ունեցել: Գնումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսդրությամբ կարգավորվում է միայն ՀՀ սահմաններում կատարվող գնումների հետ կապված հարցեր: Պայմանագրերի կնքումը ՀՀ սահմաններից դուրս չի կարգավորվում ՀՀ օրենքով:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 4

56. Արդյո՞ք մասնավոր պահնորդական ծառայությունները ներգրավվում են ռազմական գործողություններում և եթե այո, արդյո՞ք նրանք ենթակա են նույն վերահսկողությանը, ինչ զինված ուժերը:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 27.11.2008թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3420&lang=arm>,
2. «Մասնավոր պահնորդական գործունեության մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 09.09.2012թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=4421&lang=arm>,
3. ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրք, ընդունված՝ 05.05.1998թ., փոփոխված՝ 19.06.2015թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1556&lang=arm>,
4. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

Պաշտպանության գործում ներգրավվող կառույցների կազմը հաստատվում է «Պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքով: Համաձայն օրենքի՝ պաշտպանությունը իրականացվում է միայն զինված ուժերի միջոցով: Ազգային անվտանգության ստորաբաժանումները, քաղաքացիական պաշտպանության զորքերը և ոստիկանության զորքերը կարող են ներգրավվել միայն ռազմական դրության ժամանակ: Ըստ օրենքի՝ այլ կազմավորումների ներգրավումն արգելվում է: Միաժամանակ մասնավոր պահնորդական գործունեությունը կարգավորվում է 2012 թվականին ընդունված «Մասնավոր պահնորդական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքով, որտեղ սահմանվում է, որ պահնորդական ծառայությունների

պատվիրատու կարող են լինել միայն իրավաբանական անձինք և ոչ պետական հաստատություններ:

Ըստ զրուցակցի՝ մասնավոր պահնորդական գործունեություն իրականացնող կազմակերպությունները չեն ներգրավվում պաշտպանության գործերին: Բացի այդ, մամուլում առկա չէ որևէ տեղեկատվություն այն մասին, որ պաշտպանության նախարարությունը դիմել է պահնորդական կազմակերպությունների ծառայությանը:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՎԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

ԳՆՈՒՄՆԵՐ

5.1. Պետական քաղաքականություն

Միավոր 1

57. Արդյո՞ք երկիրն ունի օրենսդրություն, որը կարգավորում է պաշտպանության և անվտանգության ոլորտի գնումները հատուկ հակակոռուպցիոն դրոյթներով և արդյո՞ք որոշակի գնումների տեսակներ բացառություն են կազմում այդ օրենքներից:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 22.12.2010թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3985&lang=arm>,
2. «Ռազմարդյունաբերական համալիրի մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 25.03.2015թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=5224&lang=arm>,
3. ՀՀ կառավարության՝ 20.09.2012 N1259-Ն որոշում, <http://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=78675>,
4. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

Պաշտպանության ոլորտի համար գնումները կարգավորվում են գնումների մասին միասնական օրենսդրությամբ, որը որևէ յուրահատկություն չի նախատեսում պաշտպանության ոլորտի գնումների համար: Ըստ «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի, եթե գնումը պարունակում է պետական կամ ծառայողական գաղտնիք, ապա այն իրականացվում է «սահմանափակ ընթացակարգերի» միջոցով: Ըստ զրուցակցի, այսօր ռազմական կարիքների բավարարման համար կատարվող գնումները իրականացվում են սահմանափակ ընթացակարգերի միջոցով, որոնք սահմանված են «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 19-րդ հոդվածով, մասնավորապես, եթե դրանք վերաբերում են պետական, պաշտոնական կամ բանկային գաղտնիքների: Գնումների այդ մրցույթներին կարող են մասնակցել միայն իրավիրյալ (նախապես հաստատված) ընկերությունները, բանակցությունների պայմանագրային պայմանների շուրջ չեն ընթանում: ՀՀ կառավարության N1259-N որոշմամբ սահմանված է, որ ՀՀ ֆինանսների նախարարությունն է իրավասու պետական գնումների, այդ թվում՝ սահմանափակ ընթացակարգերով գործարքները վերահսկելու համար:

«Ռազմարդյունաբերական համալիրի մասին» ՀՀ օրենքն ընդունվել է 2015թ.: Այն սահմանում է ուղեցույցներ, որոնցով պետք է առաջնորդվեն ապրանքներ արտադրող և մատակարարող ընկերությունները: Այդուհանդերձ, փաստաթղթերն

ու ընթացակարգերը պետք է համապատասխանեն «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի սահմանափակ ընթացակարգով գնումների մասին դրույթներին:

Կոռուպցիոն հարցերի կարգավորման վերաբերյալ օրենսդրությունը քիչ դրույթներ է պարունակում: Քանի որ պատշապանության ոլորտին վերաբերող գնումները գաղտնի են, չկան ապացույցներ, որ պաշտպանության և անվտանգության ոլորտի բոլոր գնումներն ընթանում են օրենսդրության համապատասխան:

Ընտրվել է «1» գնահատականը, քանի որ կա որոշակի օրենսդրություն, սակայն անհնար է ստուգել, թե որքանով է այն պարունակում հակակոռուպցիոն դրույթներ և որքանով են գնումների գործընթացներն անկախ կերպով վերահսկվում:

ՊՆ. Համաձայն են մեկնաբանություններին: ՀՀ օրենսդրությամբ՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարության գնումների գործընթացի համար հատուկ կարգ սահմանված չէ, ուստի և գնումներն իրականացվում են բացառապես ՀՀ օրենսդրությամբ նախատեսված կարգով: Որպես առանձնահատկություն կարող է նշվել այն հանգամանքը, որ գնման առարկան պետական կամ ծառայողական գաղտնիք պարունակելու դեպքում գնումն իրականացվում է սահմանափակ ընթացակարգի (Օրենքի 19-րդ հոդված) կամ փակ շրջանակային համաձայնագրերի կնքման միջոցով, որի կիրարկման կարգը հաստատվել է ՀՀ կառավարության 20.09.2012թ. N 1259-Ն որոշմամբ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն են:

Գրախոս 1. Համաձայն են:

Գրախոս 2. Համաձայն են:

Միավոր 0

58. Արդյո՞ք պաշտպանության ոլորտում գնումների ցիկլի վերաբերյալ տեղեկությունները՝ սկսած կարիքների գնահատման, պայմանագրի կնքման, կատարման և լուծման փուլից՝ վերջացրած գույքի օտարման փուլով, հրապարակային են:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 22.12.2010թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3985>,
2. «Ձինված ուժերի նկատմամբ ժողովրդավարական, քաղաքացիական և հասարակական վերահսկողության հնարավորությունները Հայաստանում», Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակի զեկույց, <http://hcav.am/wp-content/uploads/2012/04/Report.pdf>, Վանաձոր, 2012,
3. «Գրենական պարագաների գնումները նախարարություններում 2009-2011թթ.», Տեղեկատվության ազատության կենտրոնի զեկույց, http://www.foi.am/u_files/file/Grenakan.pdf, 2012,

4. ՀՀ 2015թ. ինտերակտիվ բյուջե, <https://www.e-gov.am/interactive-budget/>,
5. Պետական գնումների համակարգ, <http://gnumner.am/am/category/136/1.html>,
6. ՀՀ կառավարության 04.07.2013թ. N740-Ն որոշումը «2014-2016թթ. միջնաժամկետ ծախսային ծրագիրը հաստատելու մասին», https://e-gov.am/u_files/file/decrees/kar/2013/07/13_740.pdf;
7. Պաշտպանության նախարարության պաշտոնական կայք, www.mil.am,
8. «Ինչու են լուր գեներալները», «Հայկական ժամանակ» օրաթերթ, <http://www.armtimes.com/21000>, 18.01.2011,
9. «Խաղատուն, բիլիարդ, բանակ և Խաչատուրով», «Ժողովուրդ» օրաթերթ, <http://armlur.am/3539/>, 31.05.2011:

Մեկնաբանություններ

Ըստ Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակի հրապարակած զեկույցի՝ պաշտպանական ոլորտի բոլոր գնումները կազմում են պետական և ծառայողական գաղտնիք և հրապարակային չեն: Դա վերաբերում է ինչպես ռազմական գնումներին, այնպես էլ՝ բյուջեի ոչ ռազմական հատվածին: 2013թ. դրությամբ ՀՀ պաշտպանության նախարարության կայքում, ինչպես նաև 2014-2016թթ. միջնաժամկետ ծախսային ծրագրում ՀՀ պաշտպանության նախարարության կարիքների գնահատման վերաբերյալ տեղեկատվությունը բացակայում է: 2013թ. ընթացքում բաց ընթացակարգերով կնքված պայմանագրերի մասին տեղեկատվությունը հրապարակված է ՀՀ գնումների պետական համակարգի պաշտոնական կայքում: Մյուս ընթացակարգերով կնքված պայմանագրերի մասին տեղեկատվությունը բացակայում է: Ո՛չ ՀՀ պաշտպանության նախարարության պաշտոնական կայքէջը, ո՛չ էլ ՀՀ գնումների պետական համակարգի կայքէջը տեղեկատվություն չեն պարունակում պայմանագրերի կատարման ընթացքի և միջոցների օտարման վերաբերյալ: Ըստ գրուցակցի, տեղեկատվությունը պայմանագրի կատարման ընթացքի վերաբերյալ հրապարակվում է միայն այն դեպքում, երբ մատակարարը խախտում է պայմանագրային պարտավորությունները:

Պատասխան ՊՆ գրախոսին. «Գնումների ցիկլի վերաբերյալ տեղեկատվության հանրամատչելիություն դրույթները փոփոխվել են 2013թ., որոնք արտացոլված են սույն վերլուծությունում»:

Պատասխան ԹԻՀԿ գրախոսին. «Համաձայն են մեկնաբանություններին, պահպանվում է «0» գնահատականը, քանի որ գնումների ցիկլի մասին շատ քիչ տեղեկություններ են հրապարակվում, այն էլ՝ ամփոփ վիճակում»:

ՊՆ. Համաձայն են մեկնաբանություններին: Հարցի վերաբերյալ մեկնաբանությունների առաջին մասը հակասում է երկրորդ մասին, քանի որ առաջին մասում նշվում է, որ ՀՀ ՊՆ-ի կողմից կատարվող բոլոր գնումները պարունակում են պետական կամ ծառայողական գաղտնիք և հասանելի չեն հանրությանը, այնինչ, երկրորդ մասում խոսվում է ՀՀ ՊՆ-ի կողմից իրականացված բաց ընթացակարգերի արդյունքում կնքված և հրապարակված պայմանագրերի մասին:

Անհրաժեշտ է նշել, որ ՀՀ ՊՆ-ի կողմից գնումներն իրականացվում են «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի (այսուհետև՝ Օրենք) 17-րդ հոդվածով նախատեսված գրեթե բոլոր տեսակի գնման ընթացակարգերը, իսկ դրանց արդյունքում կնքված պայմանագրերի վերաբերյալ հայտարարությունները (հաշվետվությունները), որոնց ձևերը հաստատված են ՀՀ ֆինանսների նախարարի 02.08.2013թ. թիվ 667 հրամանով և պարունակում են ամբողջական տեղեկատվություն, Օրենքի 10-րդ հոդվածով սահմանված կարգով հրապարակվում են գնումների պաշտոնական տեղեկագրում, իսկ եթե գնման առարկան պարունակում է պետական կամ ծառայողական գաղտնիք, ապա այդ տեղեկատվությունը չի հրապարակվում և օրենսդրությամբ սահմանված կարգով (Օրենքի 8-րդ հոդված) ուղարկվում է լիազորված մարմին՝ Ֆինանսների նախարարություն:

Ինչ վերաբերվում է պայմանագրերի կատարման նկատմամբ իրականացվող հսկողությանը, ապա Կարգի 17-րդ կետի համաձայն՝ այդ գործառույթը դրված է պատասխանատու ստորաբաժանման (կոնկրետ վարչության) վրա, իսկ այդ հսկողության ընթացքում որևէ տեղեկություն հրապարակելու պահանջ գնումների մասին ՀՀ օրենսդրությամբ նախատեսված չէ: Հարկ է նկատել, որ մասնակցի կողմից պայմանագիրը խախտելու դեպքում կիրառվում են պայմանագրով նախատեսված պատասխանատվության միջոցները, որոնց վերաբերյալ տեղեկատվություն հրապարակելու մասով նույնպես որևէ օրենսդրական պահանջ գոյություն չունի: Իսկ համապատասխան հիմքերի առկայության դեպքում գնման պայմանագրերը միակողմանի լուծարելուց հետո՝ լուծարման համար հիմք հանդիսացող բոլոր փաստաթղթերը, լիազորված մարմնի կողմից սահմանված ձևով ուղարկվում են «Գնումների աջակցման կենտրոն» ՊՈԱԿ՝ գնումների գործընթացին մասնակցելու իրավունք չունեցող մասնակիցների ցուցակում ներառելու նպատակով ընթացակարգ վարելու համար: Վերջիններիս վերաբերյալ տեղեկատվությունը հրապարակվում է կայքում: Այսինքն, ենթադրվում է, որ մնացած պայմանագրերը կատարվել են պայմանագրային դրույթներով:

ԹԻՎ 4. Համաձայն են մեկնաբանություններին: Մեր դիտարկումները ցույց են տվել, որ բացի բաց պայմանագրերից, այլ տեսակի գնումների մասին տեղեկատվություն նույնպես հրապարակվում է, սակայն տարբեր կայքերում և ամենայն հավանականությամբ ոչ ամբողջական, քանի որ տարեկան ամփոփ տվյալներից դրանք տարբերվում են: Մեր դիտարկումներով՝ հանրությունը տեղեկացված չէ պայմանագրային պարտավորությունների իրականացման որակի, դրանց հանձնման-ընդունման, վճարումների և տույժերի-տուգանքների մասին: Գնումների գործընթացում առկա խնդիրների մասին հնարավոր է տեղեկանալ միայն կազմակերպությունների սև ցուցակից կամ բողոքարկման գործընթացից՝ այն դեպքում, երբ պայմանագրային պարտավորությունների կատարման վերաբերյալ կողմերի միջև առկա է վեճ:

Գրախոս 1. Համաձայն են:

Գրախոս 2. Համաձայն են:

59. Արդյո՞ք պաշտպանության ոլորտի գնումների վերահսկողության մեխանիզմներ գոյություն ունեն և արդյո՞ք այդպիսի մեխանիզմները թափանցիկ են և արդյունավետ:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Ստամբուլյան գործողությունների ծրագիր. մոնիտորինգի երկրորդ շրջան. Հայաստան. ընթացիկ զեկույց», ՏՀԶԿ զեկույց <http://www.oecd.org/corruption/acn/49910824.pdf>, 20.02.2012թ.,
2. «Հակակոռուպցիոն ռեֆորմները Արևելյան Եվրոպայում և Կենտրոնական Ասիայում. առաջընթացն ու մարտահրավերները, 2009-2013թթ.», ՏՀԶԿ զեկույց, <http://books.google.am/books?id=zQZuAAAAQBAJ&pg=PA130&lpg=PA130&dq=Procurement+reform+Armenia&source=bl&ots=8wVOrfEnZI&sig=s8y4bCV0awDI9k-GRXziZhw9bhoQ&hl=ru&sa=X&ei=B8-7UuPFGauh7Aak-ICQBA&ved=0CG0Q6AEwB-w#v=onepage&q=Procurement%20reform%20Armenia&f=false>, 2013թ.,
3. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 22.12.2010թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3985>,
4. Հարցազրույց Զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20.12.2013թ.,
5. Վերահսկիչ պալատի 2013թ. տարեկան զեկույց, Վերահսկիչ պալատ, http://www.coc.am/files/year_reports/Arm_4_4_2014_16_11_9_iiwkdsb.doc, վերջին այցելությունը՝ 2015թ. սեպտեմբեր,
6. Վերահսկիչ պալատի 2014թ. տարեկան զեկույց, Վերահսկիչ պալատ, http://www.coc.am/files/year_reports/Arm_1_4_2015_15_0_47_qpzwqhu.doc, վերջին այցելությունը՝ 2015թ. սեպտեմբեր:

Մեկնաբանություններ

Գնումների մասին օրենսդրությունը նախատեսում է գնումների նկատմամբ վերահսկողություն միայն ընթացակարգերի ապահովման առումով, որոնք աշխատում են այն դեպքում, երբ անձը բողոքարկում է գնումների ընթացակարգեր իրականացնող անձանց գործողությունները:

Հանրային վերահսկողություն իրականացվում է նաև Վերահսկիչ պալատի կողմից, թեև այդ վերահսկողությունը լիարժեք չէ: Վերահսկիչ պալատի 2013թ. հաշվետվության մեջ, օրինակ, ընդգրկվել էին միայն Պաշտպանության նախարարությունում սննդի, դեղորայքի, հաշվապահական համակարգչային ծրագրերի գնումները: Վերահսկիչ պալատը քննադատել էր նախարարությանը միջոցները վատնելու համար և նշել հստակ մի քանի դեպք, երբ գնումները տեղի էին ունեցել խախտումներով, և վատնվել էին պետական միջոցներ: Հաշվետվությունը հանրամատչելի է և գետեղված է Վերահսկիչ պալատի կայքում (www.coc.am): 2014թ. Վերահսկիչ պալատը պաշտպանության ոլորտում գնումներին առնչվող ստուգումներ չի իրականացրել:

Ըստ «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի՝ գնումների վերաբերյալ բողոքները քննելու համար ձևավորվում է Գնումների բողոքարկման հանձնաժողով, որը բացարձակ անկախ մարմին է: Ընդ որում, խորհրդի կազմում ներգրավված է նաև ներկայացուցիչ հասարակական կազմակերպություններից: Ըստ ՏՀՀԿ (OECD) զեկույցի՝ բողոքարկման հանձնաժողովի արդյունավետությունը պայմանավորված է նրանով, որ մասնակիցը կարող է բողոքարկել պատվիրատուի և գնահատման հանձնաժողովի ցանկացած որոշում, ներառյալ՝ գնման ձևը ընտրելու որոշումը: 2011-2013թթ. ընթացքում, ըստ պետական գնումների համակարգի հաշվետվության, Պաշտպանության նախարարության գնումների բողոքարկման խորհուրդը ստացել է ընդամենը 19 բողոք, որոնցից բավարարվել է 11-ը, 4-ը թողնվել առանց քննության: Բողոքարկման հանձնաժողովի նիստերի որոշումները հրապարակվում են պետական գնումների համակարգի կայքում:

Մամուլում որևէ հրապարակում գոյություն չունի գնումների բողոքարկման հանձնաժողովի աշխատանքի անարդյունավետության մասին:

Պատասխան ԹԻՀԿ գրախոսին. Համաձայն եմ, գնահատականը փոխվում է «2»-ի՝ արտացոլելու համալիր վերահսկողության բացակայությունն այնպիսի կառույցների կողմից, ինչպիսիք են, օրինակ, Վերահսկիչ պալատը: Թեև Պաշտպանության նախարարության գրախոսի կողմից նշված ստուգումներն իրականացվում են, պարզ չէ, թե արդյո՞ք դրանք անկախ են կառավարությունից: Բացի բողոքարկման համակարգից՝ չկա գնումների գործընթացի որևէ վերահսկողություն: Հնարավոր է, որ Վերահսկիչ պալատն իրականացնում է գնումների լիարժեք ստուգումներ՝ առանց դրանց արդյունքները հրապարակելու: Եթե դա այդպես է, ապա դա նշանակում է, որ վերահսկողությունը թափանցիկ չէ:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Ոչ միայն պաշտպանության ոլորտի, այլ ընդհանրապես ՀՀ-ում իրականացվող գնումների վերահսկողության մեխանիզմները բավականին արդյունավետ են և հնարավորություն են տալիս մասնակիցներին պաշտպանելու իրենց խախտված իրավունքները գնման գործընթացի ցանկացած փուլում:

Մասնակիցների կողմից ահազանգեր, բողոքներ ներկայացնելու, դրանց քննարկման կարգերը, բողոքը քննող հանձնաժողովի վերաբերյալ տեղեկությունները և նմանատիպ այլ հարցերը կարգավորվում են Օրենքի 6-րդ բաժնով, Ընթացակարգի 10-րդ և 11-րդ գլուխներով: Բացի վերոնշյալը՝ մասնակիցը ցանկացած ժամանակ կարող է դիմել դատարան՝ բողոքարկելով պետական մարմինների կողմից կայացրած որոշումները կամ վիճարկելու իր խախտված իրավունքները: Պաշտպանության նախարարության աշխատակազմի վերահսկողության վարչությունը նույնպես պարբերաբար իրականացնում է առանձին ապրանքների գնումների գործընթացը, գները, պահանջվող ապրանքի որակի համապատասխանությունը: Պաշտպանության նախարարի 2001թ. N606 հրամանով կարգադրվել է, որ ստուգվի մատակարարվող ապրանքների համապատասխանությունը տեխնիկական պահանջներին: Անհապատասխանության բացահայտման դեպքում մատակարարողը ենթակա է տույժի՝ համաձայն պայմանագրում առկա դրույթների:

ԹԻՀԿ. Համաձայն չեմ: Համաձայն մեր դիտարկումների՝ վերահսկիչ մեխանիզմները թափանցիկ և արդյունավետ չեն, քանի որ չունեն հանրային

մասնակցություն, իսկ արդյունքների մասին չի հրապարակվում՝ բացառությամբ Վերահսկիչ պալատի հաշվետվությունների: Առաջարկում ենք «3»-ից ոչ բարձր գնահատական:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 1

60. Արդյո՞ք պաշտպանական նշանակության առկա և պլանավորվող գնումները հրապարակային են:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Զինված ուժերի նկատմամբ ժողովրդավարական, քաղաքացիական և հասարակական վերահսկողության հնարավորությունները Հայաստանում», Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակի զեկույց, <http://hcav.am/wp-content/uploads/2012/04/Report.pdf>, Վանաձոր, 2012թ.,
2. Պետական գնումների համակարգ, <http://gnumner.am/am/category/35/1.html>,
3. ՀՀ կառավարության 04.07.2013թ. N740-Ն որոշումը «2014-2016թթ. միջնաժամկետ ծախսային ծրագիրը հաստատելու մասին», https://e-gov.am/u_files/file/decrees/kar/2013/07/13_740.pdf,
4. ՀՀ կառավարության 20.12.1012թ. N1616-Ն որոշում, <http://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=81611>,
5. Հարցազրույց գրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

ՀՀ պաշտպանության նախարարության կարիքների համար ընթացիկ տարվա ընթացքում ձեռք բերվող ապրանքների, աշխատանքների և ծառայությունների ցանկը հրապարակված է ՀՀ կառավարության 20.12.2012թ. N1616-Ն որոշման 12-րդ հավելվածում: Ըստ գրուցակցի՝ հրապարակված չեն միայն ռազմական տեխնիկայի ձեռք բերման համար ծախսերը, որոնք կազմում են ռազմական բյուջեի մոտ 20 տոկոսը: Այս գնահատականը հաստատող որևէ հրապարակային տեղեկատվություն չկա:

Ինչ վերաբերում է ապագա ծախսերին, ապա 2014-2016թթ. միջնաժամկետ ծախսային ծրագիրը տեղեկատվություն չի պարունակում ապագայում ձեռք բերվելիք գնումների մասին:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Այո, հանրամատչելի են, բացառությամբ պետական կամ ծառայողական գաղտնիք պարունակող գնումների: Ընդհանրապես, գնումներին վերաբերող ողջ անհրաժեշտ

տեղեկատվությունը սահմանված կարգով տեղադրվում է (հրապարակվում է) գնումների պաշտոնական տեղեկագրում (Օրենքի 10-րդ և 24-րդ հոդված, ՀՀ կառավարության 05.12.2013թ. N 1370-Ն որոշմամբ հաստատված էլեկտրոնային ձևով գնումների կատարման կարգի 15-րդ կետ):

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

ԹԻ ՊԱԾ: Առաջարկում եմք «1» գնահատական՝ հաշվի առնելով, որ ընդհանուր գնումների վերաբերյալ տեղեկատվությունը հանրությանը հասանելի է, իսկ ռազմական գնումներինը՝ ոչ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 1

61.Ինչ ստանդարտներ և ընթացակարգեր (օրինակ՝ համապատասխանության ծրագրեր և բիզնեսի վարքագծի կանոններ) պետք է ունենան պաշտպանության նախարարության գնումներին մասնակցող կազմակերպությունները:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 22.12.2010թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3985>,
2. ՀՀ կառավարության 10.02.2011թ.-ի N168-Ն որոշումը գնումների գործընթացի կազմակերպման մասին, <http://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=70190>,
3. ՀՀ կառավարության 20.10.2011թ. «Գնումների հնարավոր մասնակիցների նախաորակավորման կարգը հաստատելու մասին» N1481-Ն որոշում, <http://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=71690>,
4. Պետական գնումների համակարգ, www.gnumner.am;
5. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքը նախատեսում է, որ կազմակերպությունները, որոնց գործադիր մարմնի ներկայացուցիչը հայտը ներկայացնելու պահին նախորդող 3 տարիների ընթացքում դատապարտված է եղել կոռուպցիոն հանցագործությունների համար, չի կարող մասնակցել գնումների գործընթացին: Ըստ զրուցակցի՝ գործնականում կազմակերպությունը այդ մասին ուղղակի ներկայացնում է իր կողմից ստորագրված հայտարարություն: Հակակոռուպցիոն համապատասխանության ծրագրեր ունենալու վերաբերյալ որևէ պահանջ օրենքը չի պարունակում: Պետական գնումների համակարգի պաշտոնական կայքէջում

տեղադրված հրավերների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ հրավերում ևս համապատասխանության ծրագրեր ունենալու պահանջ նախատեսված չէ:

Կոռուպցիոն հանցագործությունների համար մեղադրվածների կողմից մրցույթին մասնակցությունը կանխելու պատժամիջոցներ նախատեսված են, սակայն կառավարությունը մրցույթին մասնակցող ընկերություններից համապատասխանության ծրագրեր չի պահանջում: Կառավարության N 1481-Ն որոշման համաձայն՝ ընկերությունները, որոնց գործադիր մարմնի ներկայացուցիչը նախորդ երեք տարիների ընթացքում դատապարտված է եղել տնտեսական հանցանքների կամ օրինավորության խախտման համար, չի կարող մասնակցել մրցույթին, ինչպես չեն կարող նաև «սև ցուցակում» ընդգրկված ընկերությունները:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Բիզնեսի վարքագծի կանոններ, որպես այդպիսին, գոյություն չունեն, հետևապես չեն կարող ընդգրկվել հրավերում, որի օրինակելի ձևը նույնպես հաստատված է լիազորված մարմնի՝ Ֆինանսների նախարարության կողմից:

Հարկ է նշել, որ օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի համաձայն, ընթացակարգերին մասնակցելու իրավունք չունեն անձինք, որոնց գործադիր մարմնի ներկայացուցիչը հայտը ներկայացնելու պահին նախորդող երեք տարիների ընթացքում դատապարտված է եղել տնտեսական գործունեության կամ պետական ծառայության դեմ ուղղված հանցագործության համար, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դատվածությունը օրենքով սահմանված կարգով հանված կամ մարված է: Միաժամանակ, Կարգի 79-րդ կետը սահմանում է, որ մասնակիցների՝ օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված՝ «մասնակցության իրավունքը» չափանիշը (որը ներառում է նաև վերևի պարբերությունը) գնահատվում է հետևյալ կարգով՝

1) եթե մասնակիցը հայտով ներկայացրել է օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված պահանջներին իր տվյալների համապատասխանության մասին գրավոր հայտարարություն, ապա տվյալ մասնակիցն իրավունք է ստանում մասնակցելու գնման ընթացակարգին.

2) բացի հայտարարությունից, օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված պահանջների հիմնավորման նպատակով մասնակցից, այդ թվում՝ ընտրված մասնակցից այլ փաստաթղթեր չեն կարող պահանջվել:

Ստացվում է, որ օրենսդրությամբ ուղղակի արգելում է Օրենքի 5-րդ կետի 1-ին մասով նախատեսված հանգամանքներն ապացուցելու համար մասնակցից պահանջել որևէ փաստաթուղթ՝ բացառությամբ իր կողմից հաստատված գրավոր հայտարարության: Չնայած կարգի 87-րդ մասի համաձայն գնումների համակարգողը և (կամ) գնահատող հանձնաժողովը կարող են ստուգել մասնակցի ներկայացրած տվյալների իսկությունը՝ օգտագործելով պաշտոնական աղբյուրներից ստացված տվյալներ կամ դրա մասին ստանալով իրավասու մարմինների գրավոր եզրակացությունը:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Բացի այդ, կազմակերպությունները չպետք է ճանաչված լինեն սնանկ դատարանի կողմից, չունենան ժամկետանց պարտքեր հարկային և պարտադիր սոցիալական

ապահովության վճարների գծով և ներառված չլինեն գնումների գործընթացին մասնակցելու իրավունք չունեցող մասնակիցների «սև» ցուցակում:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

5.2. Կարողություններին առնչվող բացեր

Միավոր 0

62. Արդյո՞ք գնումները բխում են հրապարակային և պատշաճ եղանակով վերահսկվող ազգային պաշտպանության և անվտանգության ռազմավարությունից:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. ՀՀ Ազգային ժողովի կանոնակարգ-օրենք, ընդունված՝ 20.02.2002թ., փոփոխված՝ 25.03.2015թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=-show&ID=38&lang=eng>;
2. ՀՀ կառավարության 04.07.2013թ. N740-Ն որոշումը «2014-2016թթ. միջնաժամկետ ծախսային ծրագիրը հաստատելու մասին», https://www.e-gov.am/u_files/file/decrees/kar/2013/07/13_740.pdf,
3. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:
4. Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ռազմավարություն, <http://www.mil.am/files/NATIONAL%20%20SECURITY%20STRATEGYeng.pdf>. <http://www.mil.am/hy/68/70/163>

Մեկնաբանություններ

Ըստ զրուցակցի՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարության գնումները պլանավորվում են համաձայն վերջինիս գործողությունների ծրագրի: Հրապարակային աղբյուրների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ ՀՀ պաշտպանության նախարարության գործողությունների ծրագիրը հրապարակված չէ: ՀՀ պաշտպանության նախարարության առաջնահերթությունների մասին տեղեկություններ չի պարունակում նաև 2014-2016թթ. միջնաժամկետ ծախսային ծրագիրը: Ըստ զրուցակցի՝ ծրագրերի պլանավորում իրականացնելիս՝ հաճախ հղում է կատարվում ազգային անվտանգության ռազմավարության վրա, սակայն դրա հիմնավորվածությունը երբեք վերահսկողության չի ենթարկվում: Ազգային անվտանգության ռազմավարությունը հրապարակային է, սակայն չի անդրադառնում գնումների հարցին:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 2

63. Արդյո՞ք պաշտպանության կարիքների համար գնումները հիմնված են հստակ բնութագրված չափանիշների և հստակ ծավալների վրա:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. ՀՀ կառավարության 20.12.1012թ.-ի N1616-Ն որոշումը 2013թ. բյուջեի կատարումն ապահովող միջոցառումների մասին, <http://www.arlis.am/document-view.aspx?docid=81611>,
2. «Ինչ է փոխվել պետական գնումների ոլորտում», www.mediamall.am ինտերնետային կայք, <http://topnews.mediamall.am/?id=54376%D5%BE>, 25.10.2013թ.,
3. «Հակակոռուպցիոն ռեֆորմները Արևելյան Եվրոպայում և Կենտրոնական Ասիայում. առաջընթացն ու մարտահրավերները, 2009-2013թթ.», ՏՀԶԿ զեկույց, http://books.google.am/books?id=tLFrb9r2TAKC&pg=PA69&lpg=PA69&dq=technical+specifications+procurement+corruption+Armenia&source=bl&ots=FmCH-ViExt2&sig=Rr_wVHudEcYOYurw78Kg7lvqaS4&hl=en&sa=X&ei=1_S7UuW8L4Lx-4gTNrIDYDw&ved=0CCYQ6AEwAQ#v=onepage&q=technical%20specifications%20procurement%20corruption%20Armenia&f=false, 2013թ.,
4. Հարցազրույց գրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

ՀՀ կառավարության 20.12.2012թ. N1616-Ն որոշման 12-րդ հավելվածի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ հստակ նշված է յուրաքանչյուր ապրանքի քանակը: Պաշտպանության նախարարությունը չի կարող սեփական նախաձեռնությամբ ձեռք բերել ավելին, քան սահմանված է կառավարության որոշմամբ: Ըստ www.mediamall.am կայքի՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարի տեղակալը 25.10.2013թ.-ին տեղեկացրել է, որ ՀՀ կառավարությունը հաստատել է մի շարք ապրանքների տեխնիկական բնութագրերը, ինչը ցույց է տալիս ֆորմալ ընթացակարգի առկայությունը: Այնուամենայնիվ, ըստ գրուցակցի, տեխնիկական բնութագրերի խնդիրը դեռևս ամբողջությամբ լուծված չէ և կոռուպցիոն ռիսկեր է պարունակում:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Պաշտպանության նախարարության կարիքների համար գնումները պլանավորելիս՝ հստակ սահմանվում են գնման

ենթակա ապրանքների քանակները, միավորի նախահաշվային գները, իսկ տեխնիկական բնութագրերը կազմվում են օրենքի 12-րդ հոդվածի պահանջներին համապատասխան: Հարկ է նշել, որ ՀՀ կառավարության 18.04.2013թ. N 441 որոշմամբ հաստատված մի շարք ապրանքատեսակների տեխնիկական բնութագրերը կազմվել են՝ հիմք ընդունելով ՀՀ ՊՆ կարիքների համար նախորդ տարիներին ձեռք բերված ապրանքների տեխնիկական բնութագրերը: Ներկայումս N 441 որոշմամբ հաստատված ապրանքատեսակների ցանկը գնալով ավելի է ընդլայնվում, իսկ տեխնիկական բնութագրերը ավելի են կատարելագործվում:

ԹԻՎ 4. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Իրականում, լրացուցիչ գնումները հիմնավորելու և հավանություն ստանալու դեպքում, պետական մարմինը կարող է իրականացնել և՛ լրացուցիչ քանակությամբ և՛ այլ տեխնիկական բնութագրերով գնումներ: Պրակտիկայում, տարվա վերջին եռամսյակում տնտեսված գումարների հաշվին հաճախ կատարվում են վիճելի ծախսեր (օրինակ՝ ֆինանսների նախարարությունը գնել է ոսկե ժամացույցներ իր աշխատակիցների համար), սակայն պաշտպանության ոլորտի վերաբերյալ նման տվյալներ հայտնի չեն:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

5.3. Մրցույթներ

Միավոր 2

64. Արդյո՞ք պաշտպանության կարիքների համար գնումները կատարվում են բաց մրցույթի ձևով, թե՛ առկա են մեծ թվով մեկ աղբյուրից գնումներ (այսինքն՝ առանց մրցույթի):

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Էսօր ոչ թե շատ արտակարգ պատահարներն է մեզ ձեռնտու, այլ քիչը», Lragir.am ինտերնետային թերթ, Iravunq newspaper, <http://www.lragir.am/index/arm/0/right/view/84934>, 29.06.2013թ.,
2. Պետական գնումների համակարգ, 2015թ. հաշվետվություններ, <http://gnumner.am/am/category/441/1.html>, վերջին այցելությունը՝ 11.08.2014թ.,
3. ՀՀ կառավարության էլեկտրոնային կառավարման կայք, Պաշտպանության նախարարության՝ մեկ անձից կատարած գնումները, <https://www.e-gov.am/transparent/page=1;yr=2015;min=104013/>, վերջին այցելությունը՝ 11.08.2014թ.,
4. ՀՀ 2015թ. ինտերակտիվ բյուջե, <https://www.e-gov.am/interactive-budget/>, վերջին այցելությունը՝ 11.08.2014թ., last accessed on August 11, 2014;
5. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

Ըստ ՀՀ պետական գնումների համակարգի կայքի և ըստ 2013թ. 3 եռամսյակների ընթացքում կատարված գնումների մասին հաշվետվության՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը բաց ընթացակարգերի եղանակով 2013թ. ընթացքում անցկացրել է 50 գնում՝ 3,130,344,666 ՀՀ դրամ նախահաշվային արժեքով: Ըստ ՀՀ էլեկտրոնային կառավարման համակարգի՝ 2013թ. ընթացքում կատարվել է 51 անձից գնում՝ 60,140,000 ՀՀ դրամ գումարի չափով: Այսպիսով՝ մեկ անձից կատարվող գնումների չափը չի գերազանցում մրցութային եղանակով գնումների արժեքի 2 տոկոսը:

2015թ. օգոստոսի 11-ի դրությամբ՝ մեկ անձից կատարվել է 744,860,638 դրամի գնում, հիմնականում՝ բժշկական գնումների, ճամփորդական և ճաշարանային ծառայությունների համար, ինչը Պաշտպանության նախարարության ծախսերի փոքր տոկոսն է կազմում: Ամեն դեպքում, մեկ անձից գնումների համամասնությունն ընդհանուր գնումների մեջ դժվար է զատորոշել, քանի որ ռազմական ծախսերի և դրանց գնման եղանակի (մրցութային կամ ոչ մրցութային) մասին տեղեկատվությունը հրապարակային չէ: Ըստ զրուցակցի, դրանք ընդհանուր գնումների շուրջ 20%-ն են կազմում, սակայն այս ցուցանիշը հնարավոր չի եղել այլ կերպ հաստատել: Գնահատականը «2» է հարցի վերաբերյալ անհստակության պատճառով:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՎԿ. Համաձայն չեմ: Մոնիտորինգի արդյունքում պարզվել է, որ 2013թ.-ի ընդհանուր գնումների 54%-ը կատարվել է «առանց գնումների հայտարարությունը նախապես հրապարակելու բանակցային ընթացակարգով» (մեկ անձից գնում): ՊՆ-ն իրականացրել է 3.1 մլրդ ՀՀ դրամի բաց մրցակցային գնումներ (ընդհանուր բաց մրցակցային գնումների մոտ 25%-ը) և 1.5 մլրդ ՀՀ դրամի՝ մեկ անձից գնումներ, ինչը նշանակում է, որ մեկ անձից կատարված գնումները 2 անգամ պակաս են եղել բաց մրցակցային եղանակով կատարված գնումներից: Մեկ անձից կատարված գնումների վերաբերյալ պայմանագրերի քանակը հայտնի չի:

Քանի որ, այնուամենայնիվ, մեկ անձից գնումների ծավալը զգալի է, առաջարկում ենք գնահատել «2»: Բացի այդ, 2013թ.-ի ընթացքում բաց մրցութայինների 172 մերժումներից 49-ը (ընկերությունների 28%-ը) մերժվել են Պաշտպանության նախարարության կողմից՝ այդպիսով սահմանափակելով մրցակցությունը:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

65. Արդյո՞ք գնումների մրցութային հանձնաժողովների համար գոյություն ունեն կանոնակարգեր և վարքագծի կանոններ, և արդյո՞ք նրանց որոշումները ենթակա են անկախ վերահսկողության, որոնք կերաշխավորեն ընթացակարգերի օրինավորությունն ու թափանցիկությունը:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 22.12.2010թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3985>,
2. ՀՀ կառավարության 10.02.2011թ. «Գնումների գործընթացի կազմակերպման մասին» N168-Ն որոշում, <http://www.mil.am/files/Kar-voroshum-168-N.pdf>,
3. Պետական գնումների համակարգ; <http://www.gnumner.am>,
4. «Ստամբուլյան գործողությունների ծրագիր. մոնիտորինգի երկրորդ շրջան. Հայաստան. ընթացիկ զեկույց», ՏՀԶԿ զեկույց <http://www.oecd.org/corruption/acn/49910824.pdf>, 20.02.2012թ.,
5. «Հակակոռուպցիոն ռեֆորմները Արևելյան Եվրոպայում և Կենտրոնական Ասիայում. առաջընթացն ու մարտահրավերները, 2009-2013թթ.», ՏՀԶԿ զեկույց, <http://books.google.am/books?id=zQZuAAAAQBAJ&pg=PA130&lpg=PA130&dq=Procurement+reform+Armenia&source=bl&ots=8wVOrfEnZI&sig=s8y4bCV0awDI9k-GRXziZhw9bhoQ&hl=ru&sa=X&ei=B8-7UuPFGauh7Aak-ICQBA&ved=0CG0Q6AEwB-w#v=onepage&q=Procurement%20reform%20Armenia&f=false>, 2013թ.,
6. «Արդյո՞ք թափանցիկ են պետական գնումների մրցութայինները», Հայաստանի հանրային ռադիո, 11.07.2012թ.,
7. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.,
8. «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենք՝ ընդունված 26.05.2011թ., փոփոխված՝ 17.12.2014թ., <http://parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=4225&lang=arm>:

Մեկնաբանություններ

Գնահատող հանձնաժողովի անդամները, ըստ ՀՀ կառավարության 2011թ. փետրվարի 10-ի թիվ 168-Ն որոշման, չեն կարող փոխկապակցված լինել գնումների գործընթացի հնարավոր մասնակիցների հետ: Սա միակ դրույթն է, որ նախատեսված է գնումների գնահատող հանձնաժողովների անդամների համար: Վարքագծի կանոններ գոյություն չունեն: Ինչ վերաբերում է հանձնաժողովների աշխատանքների նկատմամբ վերահսկողությանը, ապա գործում է գնումների բողոքարկման հանձնաժողով, որը, ըստ ՏՀԶԿ 2013թ. զեկույցի, անկախ է և չի ենթարկվում որևէ պետական մարմնի: Բացի այդ, գնահատող հանձնաժողովների նիստերի արձանագրությունները տեղադրվում են ՀՀ պետական գնումների համակարգի պաշտոնական կայքում: Ըստ զրուցակցի՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը պարբերաբար հսկողություն է իրականացնում հրապարակված

արձանագրությունների նկատմամբ: Չնայած այդ դրույթներին, ըստ Հայաստանի հանրային ռադիոյի փոխանցման, պետական գնումների համակարգը, ըստ գործարարների, շարունակում է մնալ ոչ թափանցիկ և անհասկանալի:

Պատասխան գրախոս Չին. «2» գնահատականն է ընտրվել՝ հիմնականում վարքագծի հստակ կանոնների բացակայության և վերահսկման արդյունքների մատչելիության սահմանափակ լինելու պատճառով:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Գնահատող հանձնաժողովի անդամների համար վարքագծի հստակ կանոններ գոյություն չունեն, սակայն ՀՀ կառավարության N168 որոշմամբ սահմանված «Գնումների կազմակերպման կարգի» համաձայն՝ սահմանված են գնահատող հանձնաժողովի լիազորությունները, իրավունքներն ու պարտականությունները, որոնք կարող են համարվել որպես վարքագծի կանոններ: Օրինակ՝ գնահատող հանձնաժողովի անդամը պետք է ունենա մասնակիցների որակավորումը և առաջարկները գնահատելու համար պահանջվող մասնագիտական կարողություն՝ որակավորում և փորձ, ինչը որոշվում է գնման առարկային համապատասխան: Եթե պատվիրատուի ներկայացուցիչները չունեն անհրաժեշտ մասնագիտական կարողություններ, ապա հանձնաժողովի կազմում ներառելու և (կամ) հանձնաժողովի աշխատանքների կատարմանն աջակցելու նպատակով հրավիրվում է համապատասխան փորձագետ (մասնագետ), ընդ որում, հանձնաժողովի անդամը կամ հրավիրված փորձագետը (մասնագետը) չեն կարող մասնակցել հանձնաժողովի աշխատանքներին, եթե վերջիններիս մերձավոր ազգակցությամբ կամ խնամփոխությամբ կապված անձինք (ծնող, ամուսին, զավակ, եղբայր, քույր, ամուսնու ծնող, զավակ, եղբայր և քույր) և (կամ) այդ անձանց կողմից հիմնադրված կամ բաժնեմաս ունեցող կազմակերպությունները կարող են հանդիսանալ գնումների տվյալ գործընթացի հնարավոր մասնակից: Այդ կապակցությամբ հանձնաժողովի անդամը և հրավիրված փորձագետը (մասնագետը) ստորագրում են շահերի բախման վերաբերյալ համապատասխան հայտարարություն (Կարգի 19-րդ կետ): ՀՀ ՊՆ-ում գնումների գործընթացներն իրականացնելիս՝ հանձնաժողովի անդամների ընտրությունը կատարվում է՝ ելնելով վերը նշված պահանջներից:

Ինչ վերաբերում է գնահատող հանձնաժողովի աշխատանքների նկատմամբ վերահսկողությանը, ապա գործում է գնումների բողոքարկման խորհուրդ, որն անկախ է և չի ենթարկվում որևէ պետական մարմնի, որին կարող է դիմել ցանկացած անձ՝ բողոքարկելու պատվիրատուի և գնահատող հանձնաժողովի որոշումները:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Չնայած օրենքով նախատեսված է շահերի բախման բացակայության վերաբերյալ հայտարարագրում, դա հնարավոր չէ ստուգել և վերահսկել: Գնահատման հանձնաժողովի անդամները հանրային ծառայողներ են, որոնց վարքագիծը կարգավորվում է էթիկայի նորմերով՝ համաձայն 28-րդ հոդվածի, «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 29-րդ հոդվածով (նվերներ ընդունելու արգելքի վերաբերյալ), ինչպես նաև այլ օրենքներով (օրինակ՝ «Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՀՀ օրենք, «Համայնքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենք): Էլեկտրոնային գնումների համար պատասխանատու հաստատությունների ղեկավարների վարքագիծը կարգավորվում է նաև «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 30-րդ և 31-րդ

հողվածներով (շահերի բախման վերաբերյալ): Մեր մոնիթորինգի արդյունքում պարզ է դարձել, որ ոչ բոլոր արձանագրություններն են համապատասխան կայքերում հասանելի:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ: Այս հարցում գործարարների համար տեղեկատվության հասանելիությունը պետք է համարել գնահատման բավարար և օբյեկտիվ չափանիշ, քանի որ նրանք ավելի սերտորեն են շփվում գնումների համակարգի հետ և, ըստ այդմ, շատ ավելի տեղեկացված են: Ուստի առաջարկում եմ գնահատել «2»:

Միավոր 1

66. Արդյո՞ք երկիրն ունի օրենսդրություն, որը արգելում է պաշտպանության և ազգային անվտանգության ոլորտում իրականացվող գնումներում մասնակիցների կողմից հակամրցակցային գործողությունները:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 22.12.2010թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3985>,
2. Պետական գնումների համակարգ, www.gnumner.am;
3. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքը սահմանում է, որ այն կազմակերպությունը, որը թույլ է տվել հակամրցակցային վարքագիծ՝ հակամրցակցային համաձայնության կամ գերիշխող դիրքը չարաշահելու միջոցով, ընդգրկվում է գնումների գործընթացին մասնակցելու իրավունք չունեցող անձանց ցուցակում, որը հրապարակվում է ՀՀ պետական գնումների պաշտոնական կայքէջում: Պաշտպանության ոլորտում հակամրցակցային գործողությունների մասին որևէ օրենսդրություն գոյություն չունի:

Ըստ զրուցակցի՝ գնումների մասին օրենքի հակամրցակցային նշված դրույթը չի իրականացվում: Դրա վկայությունն է նաև այն, որ Պաշտպանության նախարարության և ՀՀ պետական գնումների պաշտոնական կայքերում որևէ կազմակերպություն կամ անձ չի դասակարգվել հակամրցակցային գործողությունների համար:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Գնումների մասին «ՀՀ օրենքի» 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետի «դ» ենթակետի համաձայն՝ գնումների ընթացակարգերին մասնակցելու իրավունք չունեն անձինք, որոնք ներառված են գնումների գործընթացին մասնակցելու իրավունք չունեցող մասնակիցների

ցուցակում: Մասնակիցն ընդգրկվում է նշված ցուցակում, եթե հայտը ներկայացնելու պահին նախորդող տարվա ընթացքում օրենքով նախատեսված կարգով իր առնչությամբ կայացվել է որոշում գնումների գործընթացում հակամրցակցային վարքագծի՝ հակամրցակցային համաձայնության կամ գերիշխող դիրքի չարաշահման համար: ՀՀ օրենսդրությամբ նման խնդիրները քննարկում և եզրակացություն է տալիս Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովը: ՀՀ ՊՆ-ի կողմից գնման գործընթացում, հիմք ընդունելով օրենքի 25-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետը, պարզապես մասնակցից պահանջվում է հայտով ներկայացնել իր կողմից հաստատված հայտարարություն՝ գերիշխող դիրքի չարաշահման և հակամրցակցային համաձայնության բացակայության մասին: Բացի այդ, Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովի 25.07.2011թ-ի N317-Ա որոշմամբ հաստատված ուղեցույցում նկարագրված դեպքերի վերաբերյալ տեղեկատվության բացահայտման դեպքում՝ պատվիրատուները 5 աշխատանքային օրվա ընթացքում դրանք տրամադրում են Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովին: Օրենքի 36-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն, գնումների գործընթացում տնտեսական մրցակցության պաշտպանության օրենսդրության խախտումների, այդ թվում՝ հակամրցակցային համաձայնությունների և գերիշխող դիրքի չարաշահումների բացահայտման նպատակով, լիազորված մարմինը համագործակցում է իրավասու այլ մարմինների հետ:

ԹԻՎ 4. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

5.4. Պայմանագրի կատարում/ապահովում

Միավոր 1

67. Արդյո՞ք գնումների համար պատասխանատու անձնակազմը, մասնավորապես, ծրագրերի ղեկավարները և պայմանագրային կառավարիչներն անցել են պատշաճ վերապատրաստում և ունեն համապատասխան հմտություններ, որպեսզի ապահովեն պայմանագրային պայմանների կատարման նկատմամբ հսկողություն:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 22.12.2010թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3985>,
2. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

Գնումների մասին ՀՀ օրենքի 15-րդ հոդվածը սահմանում է, որ գնումների համար պատասխանատու անձնակազմը պետք է լինի որակավորված և ընդգրկվի գնումների հարցում որակավորված մասնագետների ցանկում, ինչն անելու համար վերջինները պետք է քննություն հանձնեն: Ըստ զրուցակցի՝ գնումների գործընթացում ներգրավված ծրագրերի ղեկավարների և պայմանագրային կառավարիչների համար որևէ մասնագիտական վերապատրաստում անցնելու պահանջ գոյություն չունի: Ըստ զրուցակցի՝ այդ քննությունների քննաթերթիկները թույլ չեն տալիս լիարժեքորեն գնահատել աշխատողի գիտելիքներն ու հմտությունները: Շատ հաճախ այդ պաշտոններում հայտնվում են այլ ստորաբաժանումներից անձինք, որոնք չունեն համապատասխան փորձ և պատրաստվածություն: Դեպքերի մեծամասնության ժամանակ աշխատակիցները հանձնում են քննությունները հաջողությամբ, ձախողման դեպքեր չեն արձանագրվում: Բացի այդ, ըստ զրուցակցի, կան նշաններ, որ որոշ դեպքերում ավելի բարձր օղակները ազդել են պայմանագրային պարտավորությունների կատարման վրա: ՊՆ գրախոսը, սակայն, նշում է, որ «բոլոր աշխատակիցները, ովքեր պատասխանատու են գնումների համար, անցել են համապատասխան վերապատրաստում, հանձնել քննություններ, ընդգրկված են որակավորված մասնագետների ցանկում, որը կազմել է լիազոր մարմինը՝ համաձայն «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի, 15-րդ հոդվածի 5-րդ պարբերության:

Պատասխան ՊՆ գրախոսին. Մասամբ համաձայն ենք Պաշտպանության նախարարության դիրքորոշման հետ, գնահատականը վերանայվել է:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Բոլոր աշխատակիցները, որոնք պատասխանատու են գնումների համար, անցել են համապատասխան վերապատրաստում, հանձնել քննություններ, ընդգրկված են որակավորված մասնագետների ցանկում, որը կազմել է լիազոր մարմինը՝ համաձայն Գնումների մասին ՀՀ օրենքի, 15-րդ հոդվածի 5-րդ պարբերության:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ: ՊՆ-ի համակարգից որակավորում են ստացել 12 մասնագետ, սակայն թեկուզ միայն հաշվի առնելով այն, որ գնումների վերաբերյալ ստացված 19 բողոքներից 11-ը բավարարվել է բողոքարկման հանձնաժողովի կողմից, կարելի է կասկածի տակ դնել կամ այդ պաշտոնյաների վերապատրաստման և մասնագիտական որակները, կամ մրցութային ընթացակարգերի խախտումների միտումնավորությունը:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

68. Արդյո՞ք գոյություն ունեն մեխանիզմներ, որոնք հնարավորություն են տալիս մրցույթին մասնակցող կազմակերպություններին բողոքարկել իրենց նկատմամբ ոչ պատշաճ վերաբերմունքը և արդյո՞ք կազմակերպությունները պաշտպանված են իրենց բողոքարկման իրավունքն իրականացնելու համար խտրական վերաբերմունքից:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Ստամբուլյան գործողությունների ծրագիր. մոնիտորինգի երկրորդ շրջան. Հայաստան. ընթացիկ զեկույց», ՏՀԶԿ զեկույց, <http://www.oecd.org/corruption/acn/49910824.pdf>, 20.02.2012թ.:
2. «Հակակոռուպցիոն ռեֆորմները Արևելյան Եվրոպայում և Կենտրոնական Ասիայում. առաջընթացն ու մարտահրավերները, 2009-2013թթ.», ՏՀԶԿ զեկույց, <http://books.google.am/books?id=zQZuAAAAQBAJ&pg=PA130&lpq=PA130&dq=Procurement+reform+Armenia&source=bl&ots=8wVOrfEnZI&sig=s8y4bCV0awDI9k-GRXziZhw9bhoQ&hl=ru&sa=X&ei=B8-7UuPFGauh7Aak-ICQBA&ved=0CG0Q6AEwB-w#v=onepage&q=Procurement%20reform%20Armenia&f=false>, 2013թ.,
3. «Արդյո՞ք թափանցիկ են պետական գնումների մրցույթները», Հայաստանի հանրային ռադիո, 11.07.2012թ.:
4. Պետական գնումների համակարգ, <http://gnumner.am/am/category/368/1.html>.

Մեկնաբանություններ

«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքը նախատեսում է, որ անձինք կարող են բողոքարկել պատվիրատուի ցանկացած գործողությունը գնումների բողոքարկման խորհրդին: Ըստ ՏՀԶԿ 2013թ. զեկույցի՝ բողոքարկման խորհուրդը անկախ և ինքնուրույն մարմին է և չի մտնում որևէ նախարարության կազմի մեջ: Դրա կազմում, բացի հանրային մարմինների աշխատակիցներից, ընդգրկված են նաև հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ: Բողոքարկման խորհրդի որոշումները թափանցիկ են և հրապարակային, դրանք հրապարակվում են ՀՀ պետական գնումների համակարգի պաշտոնական կայքէջում:

Օրենքը որևէ հատուկ դրույթ չի պարունակում, որը հնարավորություն կտա պաշտպանել կազմակերպություններին, որոնք օգտվել են իրենց բողոքարկման իրավունքից: 2011-2013 թթ. ընթացքում ՀՀ ՊՆ գործողությունների դեմ ներկայացվել է 19 բողոք, որոնցից բավարարվել է 10-ը, առանց քննության է թողնվել 4 բողոք, իսկ 3-ը մերժվել է: Սակայն, ըստ զրուցակցի, մասնակիցները հաճախ խուսափում են բողոքարկելուց՝ հասկանալով, որ հետագայում աշխատանքի ընթացքում կարող են որոշակի խնդիրներ ստեղծվել: Ըստ Հանրային ռադիոյի, շատ ձեռներեցներ չեն վստահում գնումների նոր համակարգին:

Հրապարակային տեղեկությունների ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ 2014-15թթ. Պաշտպանության նախարարության դեմ գնումների գործընթացի բողոքներ չեն գրանցվել:

Պատասխան գրախոս 2-ին. Համաձայն չեմ, «1» գնահատականը կնշանակեր, որ բողոքարկման մեխանիզմ գոյություն չունի, ինչն այդպես չէ, պահպանվել է «3» գնահատականը:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Օրենքի 45-րդ հոդվածի համաձայն, յուրաքանչյուր անձ իրավունք ունի բողոքարկելու պատվիրատուի, գնահատող հանձնաժողովի որոշումները գնումների բողոքարկման խորհրդին, իսկ պատվիրատուի, գնահատող հանձնաժողովի և գնումների բողոքարկման խորհրդի որոշումները՝ դատական կարգով:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Գնումների բողոքարկման խորհրդի 73 անդամներից միայն 3-ն են ՀԿ-ների ներկայացուցիչներ, թեև անհատական բողոքների լուծումների հանձնաժողովում կա ՀԿ-ի ընդամենը մեկ ներկայացուցիչ: Ներառված ՀԿ-ներից միայն «Տեղեկատվական ազատության կենտրոն» ՀԿ-ի անունն է հայտնի, մինչդեռ «Իրավական մշակույթի զարգացման ինստիտուտ» ՀԿ և «Մեհրաբյան գիտակրթական կենտրոն» ՀԿ անունները հանրությանը հայտնի չեն:

«Հետագա աշխատանքներում խնդիրներ առաջանալու» օրինակներից մեկը «Աշոտ Ավոյան» ՍՊԸ-ն է, որը 2 անգամ բողոքարկել է գնահատման հանձնաժողովի որոշումները և 2013թ.-ին հայտնվել է կազմակերպությունների սև ցուցակում, այսինքն՝ գրկվել է գնումների գործընթացին մասնակցելու իրավունքից:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն չեմ: Այս հարցում գնումների գործընթացի մասնակիցների կարծիքը պետք է համարել գնահատման բավարար և օբյեկտիվ չափանիշ, քանի որ նրանք մատնացույց են անում միանգամայն ռեալ երևույթ, որ իրենք խուսափում են բողոքարկելուց, քանի որ հետագայում աշխատանքի ընթացքում կարող են որոշակի խնդիրներ ստեղծվել իրենց համար: Եվ, բնականաբար, բողոքների խիստ սակավաթիվ լինելու պայմաններում արտաքուստ տպավորություն է ստեղծվում, որ վիճակը բավարար է: Մինչդեռ գործ ունենք համակարգային պրոբլեմի հետ, որի պայմաններում ձևավորվել ու գործում է մասնակցի նկատմամբ միանգամայն ռեալ ճնշումների սպառնալիքի և, անհրաժեշտության դեպքում, դրա գործադրման ինքնաշխատ մեխանիզմ, որը գործում է անխափան կերպով: Ուստի առաջարկում եմ գնահատել «1»:

Միավոր 2

69. Մատակարարի կոռուպցիոն գործողությունների համար պատասխանատվություն նախատեսող ինչ պատժամիջոցներ գոյություն ունեն:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. ՀՀ քրեական օրենսգիրք, ընդունված 18.04.2003թ, փոփոխված՝ 09.06.2015թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1349>, Criminal Code adopted on 18.04.2003, <http://www.police.am/images/27/3.12.13-qreakan.doc>;

2. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 22.12.2010թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3985>,
3. Պետական գնումների համակարգ, www.gnumner.am;
4. «Գումեշի մսի գործով մեղադրյալը Կապանի մսի կոմբինատի տնօրենն է», «Հետք» ինտերնետային թերթ, <http://hetq.am/arm/news/19219/gomeshi-msi-gortsov-mexadryaly-kapani-msi-kombinati-tnorenn-e.html>, 5.10.2013թ.,
5. «Գումեշի մսի գործով բարձրաստիճան զինվորական է ձերբակալվել», «Հետք» ինտերնետային թերթ, <http://hetq.am/arm/news/24788/gomeshi-msi-gortsov-bardz-rastitchan-zinvorakan-e-dzerbakalvel.html>, 25.03.2013թ.,
6. «Գումեշի մսի գործը մտել է փակուղի», «Հայելի» ակումբ, <https://hayeli.am/article/120624/>, 9.10.2012թ.,
7. «Գումեշի մսի գործը տանում են դեպի կարճման», «168 ժամ» ինտերնետային շաբաթաթերթ, <http://168.am/2013/11/06/296614.html>, 6.11.2013թ.;
8. «Կապանի մսի կոմբինատի նախկին տնօրենը դատապարտվեց «գումեշի մսի» գործով», Ազատություն ռադիոկայանի կայք, <http://www.azatutyun.am/archive/news/20140918/2031/2031.html?id=26591876>, 18.09.2014թ.,
9. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

ՀՀ քրեական օրենսգիրքը պատասխանատվություն է նախատեսում կաշառք տալու համար (312-րդ և 214-րդ հոդվածներ): «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքը սահմանում է, որ այն կազմակերպությունը, որի գործադիր մարմնի ղեկավարը հայտը ներկայացնելուն նախորդող երեք տարիների ընթացքում դատապարտված է եղել կոռուպցիոն հանցագործությունների համար, չի կարող մասնակցել գնումների ընթացակարգերին: «Սև ցուցակում» ընդգրկված ընկերությունների անունները հրապարակված են պետական գնումների կայքում: 2015թ. օգոստոսի 11-ի դրությամբ «սև ցուցակում» հայտնվել է չորս ընկերություն: Սակայն, ըստ զրուցակցի, վերջին 10 տարիների ընթացքում որևէ մատակարար կազմակերպության ղեկավար կաշառք տալու համար քրեական պատասխանատվության չի ենթարկվել:

Մատակարարների կոռուպցիոն գործողությունների համար պատասխանատվության անարդյունավետության մասին է վկայում նաև 2012թ. հայտնի գումեշի մսի գործը: Ըստ «Հետք»-ի՝ գումեշի մսի գործով որպես մեղադրյալ անցնում է Կապան քաղաքի մսի կոմբինատի տնօրենը, որը հայտնի և ազդեցություն ունեցող անձ է: Ըստ «Հայելի» լրատվամիջոցի՝ դա է պատճառը, որ գործի քննությունը տեղից չի շարժվում: Իսկ «168 ժամ» փոխանցմամբ, գործը պատրաստվում են կարճել:

Ընտրվել է «2» գնահատականը, քանի որ «սև ցուցակ» կազմելու պրակտիկան ցույց է տալիս, որ որոշ ընթացակարգեր գործում են, թեև՝ ոչ ամբողջականորեն:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՎԿ. Համաձայն եմ: Գեներալ-լեյտենանտ Արշալույս Փայտյանը, որը պատասխանատու էր «գոմեշի մսի» գործով խնդրի համար, 2012թ.-ի հեռացվել է զինված ուժերի գլխավոր հրամանատարի տեղակալի պաշտոնից՝ առանց որևէ պատասխանատվություն կրելու, իսկ 2014թ.-ի ապրիլին նշանակվել է պաշտպանության նախարարի խորհրդական:

Ի լրումն վերոնշյալի՝ «սև» ցուցակում ներառված կազմակերպության ղեկավարը կարող է գրանցել մեկ այլ ընկերություն և շարունակել մասնակցել հանրային գնումների գործընթացներին:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

5.5. Օֆսեթային գործարքներ

Միավոր 0 Ո/Վ

70. Օֆսեթային համաձայնագրերի շուրջ բանակցելիս արդյո՞ք կառավարությունը հատուկ ուշադրություն է դարձնում կոռուպցիոն ռիսկերին՝ կապալառուին ներկայացնելով պատշաճ իրականացման հակակոռուպցիոն պահանջներ: Արդյո՞ք կառավարությունը հետևում է օֆսեթային համաձայնագրերի կատարմանը ևն իրականացնում է աուդիտ՝ դրանց կատարումը և օրինավորությունը ստուգելու համար:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 22.12.2010թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3985>,
2. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքը հատուկ չի կարգավորում օֆսեթային համաձայնագրերի կնքման առանձնահատկությունները: Որևէ իրավական ակտ, որը կկարգավորեր օֆսեթային համաձայնագրերի հետ կապված հարցերը, Հայաստանում գոյություն չունի: Ըստ զրուցակցի՝ Հայաստանը երբևէ չի կնքել օֆսեթային համաձայնագրեր: Պաշտպանության նախարարությունում, ըստ զրուցակցի, օֆսեթային համաձայնագրերի գաղափարը հայտնի չէ: Հրապարակային աղբյուրների ուսումնասիրությունը ևս չի բացահայտել որևէ օֆսեթային համաձայնագրի կնքման փաստ:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին: Օֆսեթային համաձայնագրեր օրենսդրությամբ սահմանված չեն:

ԹԻՎԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 0 Ո/Վ

71. Արդյո՞ք կառավարությունը բոլոր օֆսեթային համաձայնագրերի համար առաջադրում է թափանցիկության բարձր ստանդարտների պահանջ:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 22.12.2010թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3985>,
2. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքը հատուկ չի կարգավորում օֆսեթային համաձայնագրերի կնքման առանձնահատկությունները: Որևէ իրավական ակտ, որը կկարգավորեր օֆսեթային համաձայնագրերի հետ կապված հարցերը, Հայաստանում գոյություն չունի: Ըստ զրուցակցի՝ Հայաստանը երբևէ չի կնքել օֆսեթային համաձայնագրեր: Պաշտպանության նախարարությունում, ըստ զրուցակցի, օֆսեթային համաձայնագրերի գաղափարը հայտնի չէ: Հրապարակային աղբյուրների ուսումնասիրությունը ևս չի բացահայտել որևէ օֆսեթային համաձայնագրի կնքման փաստ:

ՊՆ. Համաձայն եմ: Օֆսեթային համաձայնագրերն օրենսդրությամբ սահմանված չեն:

ԹԻՎԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

72. Արդյո՞ք օֆսեթային համաձայնագրերը ենթակա են մրցակցության նույն մակարդակի կարգավորման, ինչ հիմնական համաձայնագրերը:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 22.12.2010թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3985>,
2. Հարցազրույց գրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքը հատուկ չի կարգավորում օֆսեթային համաձայնագրերի կնքման առանձնահատկությունները: Որևէ իրավական ակտ, որը կկարգավորեր օֆսեթային համաձայնագրերի հետ կապված հարցերը, Հայաստանում գոյություն չունի: Ըստ գրուցակցի՝ Հայաստանը երբևէ չի կնքել օֆսեթային համաձայնագրեր: Պաշտպանության նախարարությունում, ըստ գրուցակցի, օֆսեթային համաձայնագրերի գաղափարը հայտնի չէ: Հրապարակային աղբյուրների ուսումնասիրությունը ևս չի բացահայտել որևէ օֆսեթային համաձայնագրի կնքման փաստ:

ՊՆ. Համաձայն եմ: Օֆսեթային համաձայնագրերն օրենսդրությամբ սահմանված չեն:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

5.6. Միջնորդներ և ազդեցություններ: Ֆինանսական փաթեթներ: Ենթակապալառուներ

73. Գնումների ընթացակարգում որքանո՞վ է ուժեղ հսկողությունը ընկերությունների միջնորդների և գործակալների նկատմամբ:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 22.12.2010թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3985>,
2. Հարցազրույց գրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:

Մեկնաբանություններ

«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքը հատուկ դրույթներ չի նախատեսում գործակալների և միջնորդների նկատմամբ խստացված հսկողություն իրականացնելու ուղղությամբ: Ըստ զրուցակցի՝ միջնորդների և գործակալների մասնակցությունը գնումների գործընթացներին սովորական պրակտիկա է, և նրանց նկատմամբ յուրահատուկ մոտեցում գոյություն չունի:

ՊՆ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին:

Օրենքը հատուկ դրույթներ չի նախատեսում գործակալների և միջնորդների նկատմամբ հսկողություն իրականացնելու ուղղությամբ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ մեկնաբանություններին:

Մեր դիտարկումներով վերջերս հաճախակիացել են ոչ ռեզիդենտ ընկերությունները հայ բաժնետերերով:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 0

74. Արդյո՞ք խոշոր սպառազինությունների գնման ֆինանսական փաթեթի բոլոր էական կողմերը, ներառյալ՝ վճարման ժամանակացույցը, մարման տոկոսադրույքները, առևտրային վարկերը կամ արտահանման վարկերի պայմանները, հրապարակվում են մինչև համաձայնագրի ստորագրումը:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «ՀՀՊՆՆՏԱԴ-ԲԸԾՁԲ-12/2» բաց ընթացակարգով գնման մրցույթի հայտարարություն, <http://gnumner.am/am/home.html>;
2. Պետական գնումների համակարգ, www.gnumner.am,
3. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ:

Մեկնաբանություններ

Ընդհանուր գնումների համաձայնագրերի և սպառազինությունների գործարքների նկատմամբ կիրառվում են տարբեր մակարդակի հրապարակայնության կանոններ: Ընդհանուր առմամբ, ըստ զրուցակցի՝ ֆինանսական փաթեթի բոլոր էական կողմերը, ներառյալ՝ վճարման ժամանակացույցը, պայմանները, ապրանքների մատակարարման պայմանները, ներառված են գնումների պայմանագրի նախագծում, որը հրապարակվում է գնումների հրավերի հետ միասին: Մրցույթի հրավերի կարևոր մաս է կազմում համաձայնագրի նախնական տարբերակը: Պատահականության սկզբունքով ընտրված ՀՀՊՆՆՏԱԴ-

ԲԸԾՁԲ-12/2 բաց ընթացակարգի հրավերի ուսումնասիրությունը ցույց տվեց, որ ֆինանսական փաթեթի բոլոր պայմաններն առկա են նախագծում: Ըստ զրուցակցի՝ պայմանագիր կնքելիս՝ ստորագրվում է հենց հրավերին կցված պայմանագրի նախագծի տեքստը: Մամուլի հրապարակումների ուսումնասիրությունը ցույց տվեց, որ որևէ հրապարակում՝ կապված նախագծում ներկայացված ֆինանսական փաթեթի և հետագայում ստորագրվելիք պայմանագրի տեքստի հետ, գոյություն չունի:

Ինչ վերաբերում է սպառազինությունների գնումներին, թափանցիկությունն այս հարցում աննշան է, քանի որ ռազմական նպատակներով գնումները համարվում են պետական գաղտնիք և նման համաձայնագրերի կնքումից առաջ որևէ տեղեկատվություն հասանելի չէ: Գնահատականը «0» է ռազմական գործարքների հարցում թափանցիկության բացակայության պատճառով, ինչը հարցի հիմնական կետն էր:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 0

75. Արդյո՞ք կառավարությունը պահանջում է, որպեսզի հիմնական կապալառուն պահանջի ենթակապալառուներից ընդունել հակակոռուպցիոն քաղաքականություններ և արդյո՞ք այդպիսի պահանջը կատարվում է:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենք, ընդունված՝ 22.12.2010թ., <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=3985>,
2. Հարցազրույց զրուցակից 1-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, 17-20.12.2013թ.:
3. Պետական գնումների ծառայության պաշտոնական կայք, <http://gnumner.am/download/131724.html>, վերջին այցելությունը՝ 12.08.2015թ.,
4. Պետական գնումների ծառայության պաշտոնական կայք, Official website of State Procurement Service, <http://gnumner.am/download/116925.html>, վերջին այցելությունը՝ 12.08.2015թ.:

Մեկնաբանություններ

«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքը որևէ պահանջ չի ներկայացնում ենթակապալառուների կողմից հակակոռուպցիոն քաղաքականություններ ընդունելու կապակցությամբ: Ըստ զրուցակցի՝ նման պահանջ չի առաջադրվում նաև ենթակապալառուներ ներգրավելիս:

2015թ. օգոստոսի դրությամբ Պաշտպանության նախարարությունը պետական գնումների ծառայության կայքում տեղադրել է գնումների մրցույթի երկու հայտարարություն (տես աղբյուրներ 3 և 4): Աղբյուր 3-ի հրավերը բաց է մինչև օգոստոսի 18-ի ժամը 11:00-ն, իսկ աղբյուր 4-ի հրավերն անժամկետ է: Գնումների մրցույթի սահմանված ստանդարտով պահանջվում է միայն, որ մասնակիցները հայտարարագրեն, որ դատարանի կողմից սնանկ չեն ճանաչվել, չունեն ժամկետանց հարկային կամ այլ պատրադիր սոցիալական վճարների պարտավորություններ, ընկերության գործադիր մարմնի ներկայացուցիչը նախորդ երեք տարիների ընթացքում չի ենթարկվել քրեական պատասխանատվության և որ ընկերությունը «սև ցուցակում» հայտնված չէ: Հակակոռուպցիոն ծրագիր ընդունելու որևէ պահանջ դրված չէ:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն եմ:

Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

Միավոր 1

76. Ինչ աստիճանի են սպառազինության համար կատարվող գնումները ենթակա վաճառող երկրի քաղաքական ազդեցության:

Աղբյուրներ և հղումներ

1. ՄԱԿ-ի սովորական սպառազինությունների ռեգիստր, <http://www.un.org/disarmament/convarms/Register/>,
2. «Китайский арсенал Армении», PanARMENIAN.Net ինտերնետային թերթ, <http://www.panarmenian.net/rus/details/168967/>, 24.08.2013,
3. «Покупка китайского оружия-хороший мессидж для России», «Lragir.am» լրատվամիջոց, <http://www.lragir.am/index/rus/0/politics/view/31873>, 20.08.2013,
4. Հարցազրույց զրուցակից 2-ի հետ, ՀՀ պաշտպանության նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյա, Երևան 17-20.12.2013թ.,
5. Հայաստանի Հանրապետության ռազմական դոկտրին, <http://www.mil.am/files/mil-doctrine-eng.pdf>. <http://www.mil.am/en/68/70/76>
6. Ջոշուա Կուցերա, «Ռուսաստանը հերթական զիջումն է առաջարկում Հայաստանին՝ բարձրակարգ հեռահար հրթիռներ», 3.07.2015թ., <http://www.eurasianet.org/node/74121>, վերջին այցելությունը՝ 2015թ. սեպտեմբեր,
7. Ջոշուա Կուցերա, «Ադրբեջանն իր սպառազինությունների 85%-ը ստանում է Ռուսաստանից, 17.03.2015 թ. <http://www.eurasianet.org/node/72581>, վերջին այցելությունը՝ 2015թ. սեպտեմբեր,
8. Գայ Թեյլոր, «Ռուսաստանը մեծացնում է Հայաստանի կախվածությունն իրենից՝ հավելյալ 200 միլիոն ԱՄՆ դոլարի վարկով» Վաշինգթոն թայմս,

3.07.2015, http://www.washingtontimes.com/news/2015/jul/3/russia-fosters-armenian-dependency-with-200m-weapo/?utm_source=RSS_Feed&utm_medium=RSS&utm_term=%2ASituation%20Report&utm_campaign=SitRep0706, վերջին այցելությունը՝ 2015թ. սեպտեմբեր,

9. Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ռազմավարություն, <http://www.mil.am/files/NATIONAL%20%20SECURITY%20STRATEGYeng.pdf>. <http://www.mil.am/hy/68/70/163>

10. Ազգային ժողովի 2015թ. հուլիսի 2-ի նիստ, <http://www.parliament.am/transcript.php?lang=arm>, վերջին այցելությունը՝ 2015թ. սեպտեմբեր,

11. ««Կարծում եմ՝ Ռուսաստանը Հայաստանին կվաճառի ոչ թե «Իսկանդեր-Մ», այլ «Իսկանդեր-Է»». Գոլց», 1in.am լրատվական կայք, <http://www.1in.am/1670989.html>, 14.07.2015, վերջին այցելությունը՝ 2015թ սեպտեմբեր:

Մեկնաբանություններ

Ինչպես Հայաստանի ազգային անվտանգության ռազմավարության մեջ, այնպես էլ ռազմական դոկտրինում Հայաստանի և Ռուսաստանի, ինչպես նաև Հայաստանի և Հավաքական անվտանգության պայմանագրի կազմակերպության (ՀԱՊԿ) փոխհարաբերությունները բնութագրվում են որպես ռազմավարական գործընկերային: Սա նշանակում է, որ սպառազինությունների գնման հարցում առաջնահերթությունը տրվում է Ռուսաստանին, թեև կան տեղեկություններ, որ Հայաստանը սպառազինություն գնում է նաև այլ երկրներից: Համաձայն ՄԱԿ-ի սովորական սպառազինությունների ռեգիստրի՝ օրինակ, 2010թ. Հայաստանը զենք է ներկրել Մոնտենեգրոյից և Ուկրաինայից: 2013թ. Panarmenian.net-ը հաղորդեց, որ Հայաստանը պատրաստվում էր հրթիռներ ձեռք բերել Չինաստանից, իսկ ըստ Iragir.am-ի հաղորդման, Հայաստանը պատրաստվում էր սպառազինություն ձեռք բերել նաև Եվրոպայից:

Այդուհանդերձ, Ռուսաստանը մնում է Հայաստանի սպառազինությունների համակարգերի հիմնական մատակարարն ու վարկատուն (Կուցերա, Թեյլոր): 02.07.2015թ. Ազգային ժողովի արտահերթ նիստի ժամանակ կոչ արվեց վավերացնել Ռուսաստանից 200 միլիոն ԱՄՆ դոլարի վարկ վերցնելու և դրանով ռուսական սպառազինություն գնելու համաձայնագիրը: Բաց նիստի ժամանակ չնշվեց, թե ինչ զենք պետք է գնվեր, սակայն լուրեր էին պտտվում, թե խոսքն «Իսկանդեր» հրթիռի մասին է (1in.am):

Հայաստանի կախվածությունը Ռուսաստանից բազմիցս քննադատվել է այն համատեքստում, որ սպառազինությունների վաճառքի նմանատիպ գործարքներ կնքվում են նաև Ռուսաստանի և Ադրբեջանի միջև՝ խթանելով սպառազինությունների մրցավազք Հայաստանի և Ադրբեջանի միջև (Կուցերա, Թեյլոր):

Ըստ «Modus Vi-vendi» կենտրոնի ղեկավար Արա Պապյանի՝ այլ երկրներից սպառազինության ձեռք բերումը պետք է ընդունել որպես ուղերձ Ռուսաստանին: Ըստ Panarmenian.net կայքի՝ հայկական կողմը նախընտրում է ձեռք բերել ռուսական սպառազինություն, քանի որ դա պայմանավորված է այն

հանգամանքով, որ Ռուսաստանը Հայաստանին՝ որպես ՀԱՊԿ անդամ, ավելի էժան է վաճառում զենքը: Ըստ գրուցակցի՝ ռուսական սպառազինություն ձեռք բերելը պայմանավորված է նաև նրանով, որ զինվորականները ավելի սովոր են ռուսական, քան այլ երկրների սպառազինությունից օգտվելուն:

ՊՆ. Համաձայն եմ:

ԹԻՀԿ. Համաձայն չեմ: Այս խնդիրները ներառվում են պետական գաղտնիք հանդիսացող գնումների շրջանակում, և ընդունվող որոշումները թափանցիկ չեն:

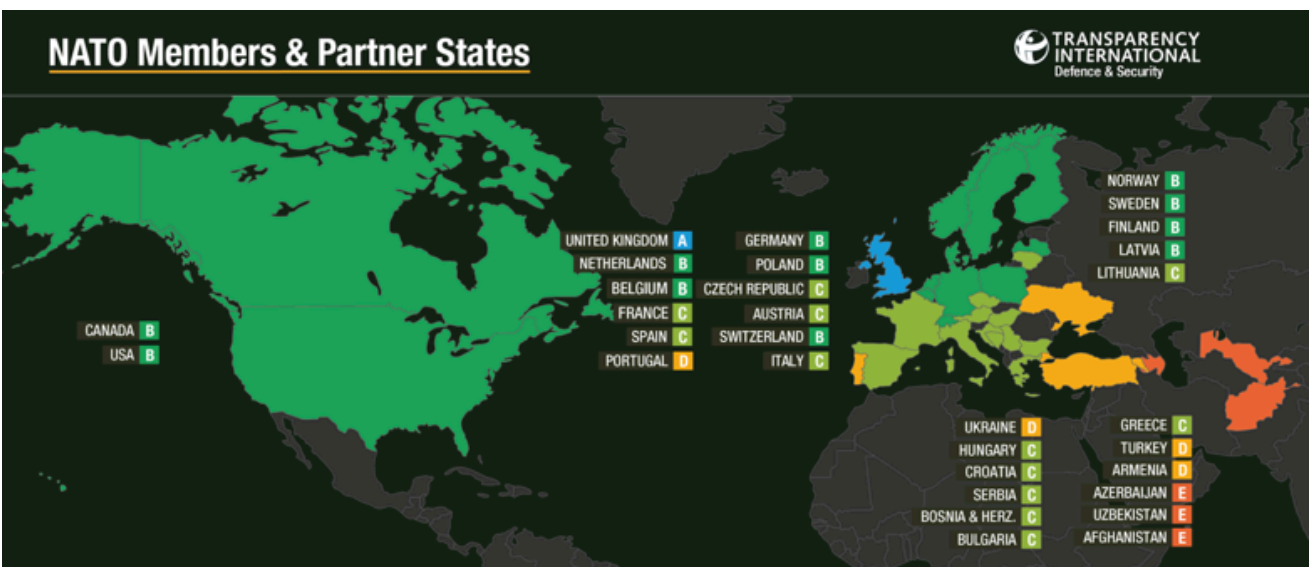
Գրախոս 1. Համաձայն եմ:

Գրախոս 2. Համաձայն եմ:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ

ՆԱՏՕ անդամ և գործընկեր պետությունների արդյունքների ամփոփում

Անդամ պետություններ		Գործընկեր պետություններ	
Մեծ Բրիտանիա	A	Ֆինլանդիա	B
Բելգիա	B	Շվեդիա	B
Կանադա	B	Շվեյցարիա	B
Դանիա	B	Ավստրիա	C
Գերմանիա	B	Բոսնիա և Հերց.	C
Լատվիա	B	Վրաստան	C
Նիդերլանդներ	B	Սերբիա	C
Նորվեգիա	B	Հայաստան	D
Լեհաստան	B	Ուկրաինա	D
ԱՄՆ	B	Աֆղանստան	E
Բուլղարիա	C	Ադրբեջան	E
Խորվաթիա	C	Ուզբեկստան	E
Չեխիա	C		
Ֆրանսիսա	C		
Հունաստան	C		
Հունգարիա	C		
Իտալիա	C		
Լիտվա	C		
Իսպանիա	C		
Պորտուգալիա	C		
Թուրքիա	C		

ՀԱՅ
ԿՈՌՈՐ
ՌՈՒՒՆԻՏՆԵՐ
ՄԱՐԹԻՎ

